CHRONICI DITMARI EPISCOPI MERSEPVRGII, libri VII. nunc primùm in lucem editi.

Accessere de vita & familia Ditmari, tam paternæ quàm maternæ stirpis, item de veteribus Mysniæ Marchionibus, vsque ad CONRADVM, *Timonis F. ex historia Ditmari contextæ expositiones:*

AVCTORE

REINERO REINECCIO STEINHEMIO.

FRANCOFVRTI AD MOENVM

Ex officina Typographica Andreæ Wecheli,

M D LXXX.

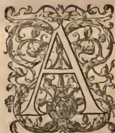
IN CHRONICON
DITMARI EPISCOPI MERSEPVRGII.

AD

MAGNIFICOS VIROS, EGREGIA LEGVM LIBERALISQVE DOCTRINÆ ERVDITIONE, SVMMA DIGNITATE, AVCTORITATE ET VIRTVTE excellentiss. atque ampliss. DN. LAMPERTVM DISTELMEIER & DN. ADRIANVM ALBINVM, Doctores Iureconsultos, illustriss. Electoris Brandeburg. &c. Cancellarios, Patronos suos perpetua obseruantia colendos.

Procemium

REINERI REINECCII
STEINHEMII.

RDVA res est, summique ingenij, Historiam scribere: & qui eam præstant operam, præclarè de omnibus merentur publicè. Est & hoc cum vtilitatis fructu coniunctum haud pœnitendo, profecta ab aliorum industria id genus monumenta, si fortè lateant, proferre in lucem, quemque inde contraxere situm, conueniente lima detergere atque expolire. Qui in primo genere fuerint hactenus è veteri historia de illustrium familiarum explicationibus conatus nostri, quod ea parte operæ pretium fecerimus, à me dici, hícque inculcando repeti, decere pudorem nostrum non videbatur. Et sunt commētarii nostri in mēdio: Quos Deo fauente atque opitulante persequi contexendo ita animus est, vt regnorum, tyrannidum, dynastiarum, quæ vel prioribus monarchiis adhuc desunt, vel ad quartam pertinent, & hæc nostra tempora attingunt, dem vniuersas: modò in hoc cursu deserendos nos ab patrocinij necessarij ope ij haud existimauerint, quos hanc in se recipere curam par est. Nunc ad alterum genus aggredi, visum fuit. Etsi quæ ab eo instituto dehortarentur, causæ occurrerent plurimæ.

Et sanè prauidebam, non defuturos, qui hoc culparent atque traducerent inclementius. Quibus respondeo, idem nos hic, quod de Commentariorum nostrorum editione, spectare, nempe vnum commodum publicum. Enimuero quantum ad Ditmari Chronicon attinet, quod iam publicandum typis curauimus, omnino id ab aliis, quibus in censendo plus ingenij, plus industriæ, suppetiisset, editum mallem. Verùm cùm ad hoc appulerit animum hactenus nemo, succedere in partes eas mihi libuit, ne auctoris, profectò diligentis, & cognitu dignißimi, desideraretur lectio diutius. Quibus autem ea res mihi vigiliis constiterit, qui in exemplari, quod nacti essemus deprauatißimũ, aliquo modo restituẽdo, exanclandi labores, quæ afferẽda diligẽtia fuerit, haud libet persequi operosius. Hoc satis perspicio, neq; adeò celatum esse à quoquam potest, ad incõmoda omnia tollẽda, futurã viam expeditißimã fuisse, si auctoris αὐτόγραφον, quod adhuc superesse, Brotufius in annalibus suis Mersepurgensibus meminit, haberi potuisset. Sed cùm in eo hactenus frustra laborârim, restat id scilicet, in hoc antisper vt acquiescamus, quoad nostro aliquis excitatus exemplo, vel αὐτόγραφον, vel aliud hoc nostro correctius ἀπόγραφον proferat. Ac ne sua et merita quis laude parte hac per nos fraudetur, scire istud vniuersos volumus, deberi prolatum à nobis exemplũ bibliothecæ illustriß. Electoris Saxon. AVGVSTI, *Principis clementiß. et patroni horum studiorum benigniß. sicque prodire, vt cùm in editione coniungere operam mecum eiusdem illustriß. Electoris rescripto iussus esset Petrus Albinus Niuemont. Professor acad. Viteberg. publicus, patriæque histeriæ studiosiß. ac peritißimus, inprimis autem summa neceßitudinis vsu atq; officiis mihi coniunctiß. prouinciam illam vltrò concesserit. Porrò autem vt ne auctorem ipsum præteriisse reticentia et obliuione videamur, quæ de eo dicenda fuerint, pòst expositione peculiari complectemur, vnde repeti omnia voluimus. Argumentum historiæ ipsius est de Imperatorum Saxonicorum quinque rebus gestis, implicatis, quod postea monebimus, de aliarum gentium Regibus ac Principibus expositionibus, quæ ad idem tempus pertinerent. Qua parte etsi diuersorum elaborasse industriam constat, Ditmaro tamen & fidem & auctoritatem maiorem conciliat, quod pleraque non audita sed visa, & quorum ipse pars fuerit, referat. Sanè vt hoc concedamus, quædã illum omisisse, quædam etiam in disertius explicasse, ita hoc, opinor, nemo inficiabitur, non pauca ab eo simul nostra simul externa tradita, quæ alibi nusquam reperiantur. De nostris quod pro eo*

affe-

afferam nihil, est & pietatem patriæ hoc in genere impendisse videtur debitam. Eandem de externis fidem et industriam præstitit: vt de his non minus Ditmaro quàm indigenis plerisque tribuerim. Neq; enim negari potest, multa hos sæpe gratiæ, mult a inuidiæ, odio, iræ largiri. Quibus omnibus mentis iudicium tanquam nube quapiam, vt ne veritatis lux perspiciatur, impediri, obscurum esse nemini potest. Accenseo autem externis. Italica, Gallica, Anglica, Danica, Polonica, Rußica, Heneta, Vngarica. Italorum ingenia non vno loco depingit: & qui in Gallia tum etiam motus extiterint, non omittit. Quantopere Angliam Dani afflixerint, vt ad Christianismum perducti sint, accuratè persequitur. Habet idem de Polonis, & è diuerso, vt Heneti atque inprimis Lusatii & Obotriti, qui hodie Megalburgenses sunt, abiecto Christianæ religionis cultu ad Ethnicas superstitiones, ceu canis ad vomitum, redierint, demonstrat. Addo his expositiones luculentas de tribus Poloniæ Principibus, MISECONE BOLESLAO *Chrobro &* MISECONE *altero. E quibus cùm Boleslao vulgò regij nominis dignitas tribuatur, & ita tribuatur, vt auctor huius astruatur Imp. Cæs.* OTHO III. *Aug. Ditmarus hac de re verbum nullum: vt dubitare de ea fortè liceat: Cùm interim, qua is & Misecopater, deuincti Imperio essent, clientelam non dißimulet. Vngarorum immanitatē paßim inculcat: & vt hæc etiam gens ad Christianismum peruenerit, vt regibus vti cœperit, explanat. Iam quid cætera commoda, quid documenta, quæ historia hæc præbet amplißima, commemorem? Id enim peculiaris argumenti fuerit. Tamen in documētis aliqua vt attingam, facilè in his princeps fuerit de religione, quæ vt iam per id tempus obscurata fuerit, addocet Ditmarus liquidißimè, neque in Hierarchia Romana ordinis Ecclesiastici ambitionē, vtq; is profusa principum illectus munificētia, in hoc vniuersum studium consumserit, vt diuitiis & facultatibus afflueret, reticet. Quæ res vt Principes planè exhausit, ita religionis interitum accelerauit. Et Episcopi, atque inprimis Pontifex Romanus, iam antè inde à* PHOCÆ *Cæs. temporibus* οἰκουμενικοῦ *nomine & titulo tumens, opibus Imperatori & Principib. pares & præcipuè anathematis fulmine, tāquam Veiones noui, facti formidabiles, premere illos, & Pontifex ipsis adeò Imperatoribus seruitutem intentare cœpit. Interea verò nō ita mentes fascinatas omnium fuisse, vt nihil in Hierarchia Romana, & fucata religione, desideraretur, Imp. Cæs.* OTHONIS II. *planum facit historia. Tum enim in contemtum illam adductam,*

etiam iniuriis vexari cœpisse, Ditmarus queritur. Atq. ipse Imperator, cùm quendam iocularìter initiari sacris iussisset ab Theodorico, Episc. Metensi, homine auaritia inexplebili, is animum Imperatoris atque affectionem tam in Episcopi quàm aliorum quorundam ex ordine sacro peruersitatem non ignorans, veluti gratiam haberet: Satiet te, inquit, Dominus in futuro, quem hîc omnes non possumus auro. Addatur his altero loco de Imperij eius temporis statu, addatur, quæ creditur vulgo, de Septemuirorum creandis Romanis Imperatoribus promulgata sanctione: Quorum ille vt satis ab Ditmaro diligenter proponitur, ita huius mentio nulla sit: Vt quandoquidem de ea rectè dubitatur, quid admitti oporteat, definiri hinc difficile non sit. Enimuero cùm eadē sanctio ad OTHONEM III. *auctore referatur, Ditmarus, etsi cæteras eius res gestas, & aliquas etiam obscuriores, accuratè pertractat, de hac prorsus nihil habet, & de Brunonis historia, qui in Pontificatu cognominatus* GREGORIVS V. *Othonis decretū adiuuisse perhibetur, ita explicat, vt animi illum ingrati, & nefariarum in Imperatorem molitionum accuset. Quid nunc hoc attingam, quòd Mysnica, & vrbis ac Marchiæ Mysnæ primordia, alibi nusquam enodantur exquisitius? Vt vel hoc vno nomine legi ab omnibus auctor hic mereatur. Certè quod nunc vsurpamus nomen Mysnia, Ditmaro ignotum est: nuncupat que is regionem illam Slauorum lingua Lomaciam, Germanica Daleminciam. Nec notiones hîc repeto. Tantum id dico, Slauos, qui veterioribus colonis Mysis (hos enim proxime Hermunduros, quos in ea Germaniæ ora Romanæ celebrant historiæ, excepisse, opinio est) oppressis sedes horum sibi vendicarunt, exindeque primum Frācica, deinde Saxonica arma exercuerunt, ab aliis vno nomine Sorabos, ab Ditmaro Milzenos & Dalemincios nominari. Ac de Sorabis quidem & Cosmæ Pragensi & auctori Chronici Gozecensis Mysnia Sirbia dicitur. E reliquis duabus gentibus Dalamincios maximè Henrici Aucupis, Milzenos verò Henrici II. temporibus floruisse, reperimus. Quæ secundum hæc adiici monendo præterea possent, vt numero plurima sunt, ita lectoris committi studio atque attentioni satius fuerit. Vnum id non potui non de Ditmaro repetere, cùm genere ille natus tam illustri historias scripserit, eandem curam etiam ad alios ordinis eiusdem atque loci pertinere: Quam vt scribendo nauare omnes nequeunt, ita teneri ad hoc videntur, vt ne eos, qui studium & operam in id cōferunt, negligant. Sic enim tandem fiet, quò & nostra patria cer-*

tare

tare cum exteris gentibus hoc in genere possit, & multorum iniquissimis expositionibus illatas iniurias à se depellat. Estque illud vel inprimis notabile, Ditmarum, qui è Germaniæ optimatib. historiam monumentis commendarunt, omnium primum extitisse. Oratio ipsius ea est, quæ in seculi istius barbarie esse potuit. Neque in ipsas expositiones lima adhibēda fuerit seuerior. Quas inter somniorum, apparitionum aut aliarum superstitiosarum obseruationum digreßiones si quem offenderint, ei per me tanquam quisquilias aliquas, aut de auro scoriam, eas fugiat atque abiiciat, licet, ita tamē, vt ne præter casam, secundum Comicum, hoc est ne reliquæ historiæ sanguinem atque succum amittat. Certè ab hac labe neque cætera eius temporis scripta expertia sunt, quæ si propterea fastidienda quis existimauerit, quid tandem de historia retinebimus integri? Fortè & de eo aliquid in diligentia nostra desiderabitur, quòd nominum propriorum scripturam & enunciationem veterem ferè retinuerim. Ad quod hoc infero, fidem auctori debitam id poposcisse. Ac relinquitur iam hinc argumentum quoddam, vt pronunciatio Germanicæ linguæ vetus à nostra recenti discrepârit.

Quæ autem de more hîc adiungēda esset cuiusdam veluti patrocinij compellatio, eam ad vos, magnifici atq; amplißimi viri, dirigere visum fuit, quos virtute duce, comite fortuna, ad summas maximasq; dignitates per omnes honorum gradus ascendisse, & ornamentum reipublicæ, decus & lumen patriæ, cōspicaremur ac veneraremur. Neque non gratam vobis eius auctoris lectionem fore confidebam, qui nondum hactenus publici iuris factus fuisset, qui inter Germaniæ nostræ proceres primus historiā scripsisset. Quibus tertium accedebat, quòd in opere isto singuli quædam patriæ suæ primordia recognituri essent. Nam quæ tibi, Distelmeiere, ortum dedit Lipsia, nominatur ab auctore semel atque iterum, & quidem vrbis nomine appellatur, subiicitque idem & hoc alterum diserta mētione, Ecclesiam Lipsiensem attributam sibi ab Henrico II. Cæs. Nec de ipsius Marchiæ Mysnensis fundatione, non etiam de primorum Marchionum historia, alibi vspiam vel verius vel exquisitius explicatum est. Tametsi de Lipsia non negârim, quod ab aliis traditum est, muro hanc primùm cinctam ab Othone Marchione, cognomento Diuite, qui idem & Fribergam condidit. Silesiorum nomen, vnde tu, Albine, genus & prosapiam ducis. Ditmari ætate nondum celebrabatur, sed Poloniæ accensebatur. Nec de notione hîc disputo, non etiam gentis originem inculcò. Quanquam de no-

mine magis eorum probarim coniecturam, qui à Slauis deriuarũt: Sicuti & à traiectu horum Vratislauia nomen conseruauit. Et nuncupatum eodem modo de eiusdẽ etiam gentis appellatione Slesuicum in Daniæ confinio. Memorat tamen Ditmarus vetustissimam Silesiæ ciuitatem Glogouiam, memorat Zaram vel Sorauiam, quæ haud dubiè de Sorabis id nomen tulit quemadmodum ad eosdem alludunt Zorbeck & Zerbst, quæ & ipsa auctor habet. Iam neque nihil forsitan fuerit, quod de compendiaria primorum Mysniæ Marchionũ è Ditmari expositionibus contexta historiola, & altera de eiusdem familia atque vita, operæ nostræ debeatur. Quocirca officium id, quam obseruantiæ erga vos meæ testificationem esse volui, in bonam partem accipiatis, meque deinceps, atque id genus studiorũ, in cliẽtelam admittatis, quæso etiam atq; etiã. Equidẽ vt ad historiæ huius editionem animũ appellerem, cùm alia ad commodum publicum pertinẽtia pelliciebant, tum priuatum istud incitabat, quòd auctor patriam Saxoniam, quam veteres ita nuncuparunt, mecum communem haberet, & hæc à me homini populari pietas deberetur, vt quem infaustus quidam genius hactenus à repub. litteratria exclusisset, restitueretur in integrum, & dignitatem suam tuendo, gratam atque vtilem omnibus opem exhiberet. Sanè quòd suprà indicaui, fuisse inter imperij Germanici optimates Ditmarum omnium primum, qui historiam condidisset, de eo Saxonia habet, quod iure gloriari possit. Cui hoc insuper accedit, quod de Ditmari exemplo euidens sit, quo otio, quo sumtu, illis opus sit, qui in historia tractanda facere operæpretiũ gestiant. Omnino enim ita se habet, quod sapiens & grauis auctor Polybius in hanc sententiam asseuerat, eum, qui historias scribere velit, per omnem vitã tractatui huic incumbere, non obiter attingere oportere. Verùm hæc abrumpo, & postremò id moneo, cùm de hac eruditæ doctrinæ parte fermè sola aqua, quòd dicitur, hæreat, indeq; ἐγκυκλοπαιδία ipsa adhuc rupta sit, inprimis autem patriæ nostræ Germaniæ historia langueat: vt & illa iusta partium serie cohæreat, & hæc tandem meliusculè habeat, vestro vtrinq; similium salubri aliquo atque maturo remedio præstari posse: eaque res vobis curæ sit, per illã nostrar spectatissimam virtutem, per summam auctoritatem atque gratium, per solitam, hoc est prouidam atque incredibilem in repub. ornanda vigilantiam denique per decus, quod agitur, publicum, nec tam nostram solius, quam communem omnium expectationem, obtestor & obsecro. Sic enim existimationẽ & gloriam vobis

bis comparabilis, quam nullorum sæculorum ætates obliterent, sed veram nominis immortalitatem pariat: & ego memoris studii prædicatione celebrabo, quæ tanto merito debita, proficisci à me potest. Bene & feliciter valete. Francofurto ad Viadrum prid. Id. Sextil. M. D. LXXIX.

IN EDITIONEM DITMARI MERSPVRGENSIS, ANTIQVISSIMI HISTORICI MYSNIÆ & Saxoniæ, adornatam à REINERO REINECCIO, V. CL.

Carmen scriptum

A

PETRO ALBINO NIVEMONTIO.

Inclyta Saxoniæ nunc mater, filia quondam,
  Saxoniæ grates MYSNIA, redde tuæ.
Te penes est etenim siquid, quo iure superbis,
  Quoue celebraris, contulit illa tibi.
Quod veterum inprimis cultus exosa prophanos
  Saluantis Christi numina vera colis:
Quodq; per ingenuas caput infers nubibus artes:
  Diceris & præstans moribus esse bonis:
Ciuica quòd iusto moderamine fræna gubernas:
  Denique fers Heneto libera colla iugo.
Scilicet omne tuæ debes id filia matri.
  (Quæ nunc sorte alia filia facta tua est)
Natus Othone, trium genitor prælustris Othonum,
  Ex Witekindæo sanguine, testis erit.
Imbuit ille tuos cœlesti aspergine campos:
  Barbariem à cœlo depulit ille tuo:
Condidit is primùm celsas in montibus arces,
  Mœnibus & iunctas iussit is esse domos,
Nobilium hic stirpes erexit, & omnia iustis
  Ordinibus, bello paceque distribuit.
Nec minus est meritus de te bene filius alti
  Aucupis, æterno nomine Magnus OTHO.
Qui vix fundatam fulciuit relligionem
  Quà Sala quaq; Albis, Pica & Hauelus eunt,

Quique nouas iustis firmauit legibus vrbes,
Quæ cultum à sera posteritate ferunt.
Non refero Andinæ dignam rem flumine venæ,
Qua te nobilitat, Mysnia, Saxo tuus,
Heroum sobolem: (sub quorum florida sceptris
Vixisti placidos secla per octo dies)
Sed redeo ad cultus animorum & docta reperta:
Exemplum cuius sit liber iste rei.
Sexcentos hic ante annos à Saxone factus,
Quo sese iacter Mysnia, primus erit.
Nec liber in tota est antiquior editus ora,
Qua nitet in summo Parrhasis Vrsa polo,
Exceptis Corbeia tuis doctissima scriptis,
Ditmaro laudem queis Vitechinde rapis;
Nobilitas addit tamen hanc cui Teutona palmam,
Qua non obscuro noster honore præit,
De genere illustri bellantum & origine cretus
Primus is Aonidum quòd graue nôrit iter.
De quibus admonuit melius, REINERE, legentes
Addita quæ studio est pagina docta tuo.

Salue sancta parens pietatis & omnis honesti,
Queîs imbuta tua Mysnia dore fuit,
Salue iterum atque iterum, fortissima Saxonis ora,
Non vnquam est meriti laus peritura tui;
Mysnia fulgenti tellus opulenta metallo
Donec erit stabit gloria parta tibi,
Illaque non ingrata feret te filia matrem,
Confectæ & senio pòst vice matris erit.
Tu quoque (nunc rerum pulcherrima) Mysnia salue:
Vtque tuæ matri gratior esse queas,
REINERVM reuerenter habe: Primordia postquam
Tractauit populi qui generosa tui,
Atque huius varias diuerso in Climate sedes,
Nec non pro charis prælia gesta focis:
(Donec ad has venit faris comitantibus oras,
Condidit & Mysi nomina nota soni)
Nunc etiam renouando tuæ monumenta salutis,
Saxoniæ ostendit se genus esse tuæ.
Ergo illi grata officium pietate repende,
Vt tua maiori præmia laude vehat.

STELLA

S T E L L A velut cunctos patriæ ſuperauit amore,
Myſnica qui ſcriptis dant monumenta ſuis:
A G R I C O L A vt Stellam veri ſuperauit amore:
F A B R I C I V S ſtudio vicit vt Agricolam:
Sic omnes poſt ſe R E I N E R I ſcripta relinquunt
Iudicio, ſtudio, relligione, fide.
Non maiora meis optabo commoda rebus,
Huic ſi M E ſocium fata ſerena dabunt.

In vrbe ἐπωνύμῳ ἔθνους
ἀγαυοῦς τῶν Μυσῶν. *Anno*
M. D. X X C.

DE DITMARI VITA ET VTRAQVE PATERNÆ ET MATERNÆ STIRPIS FAMILIA, CONTEXTA E CHRONICO ipsius expositio.

OMISIT in Ecclesiasticorum scriptorum catalogo suo Ditmarum Abbas Trithemius. Causam huius suspicari fortè eam possumus, quòd lucẽ Chronicon Ditmari nondum vidisset, itaque neque ad ipsum peruenisset. Nostra tempestate vitam eius inseruit Annalibus Mersepurgensibus Ernestus Brotusfius. Quæ cùm in medio sit, nos de ea quicquam adiiciamus, opus nõ est. Nostram hanc expositionem ex ipso Ditmaro, qui de se testis esset locupletissimus, contexuimus: Quæ vt aliud operæprecium factum nullum fuerit, ita hoc ingratum esse lectori nequiuerit, quòd labore non medioeri leuetur: quando quæ diuersis in locis & sparsim de se Ditmarus tradidit, nos in vnum quasi corpus coagmẽtauerimus.

Natus est DITMARVS *illustri Comitũ Saxoniæ domo. Quo autem hac nomine fuerit, ipse nimis verecundo, ac potius vehementer reprehendendo silentio, reticet: quasi verò hac æquè nota posteris futura esset, vt tum esse non ignorabat. Repetam autem historiam vtrorumque hic breuiter, quos tam paterni quàm materni generis Ditmarus conditores habuit, atq; ipse in Chronico suo expressit. Proaui ambo (hos enim vocabulo abaui intelligere illum opinor, exigente etiã eum sensum temporum ratione) quorũ vtrique nomen esset* LOTHARIVS, *ordines duxerunt sub Imp. Cæs.* HENRICO *Aucupe bello Slauico: ac Ditmarus quidem præter generis decus, scientiam eis rei militaris attribuit, & præsidium patriæ nuncupat. Iidem in eo bello ambo cecidere, idque ad 4. Id. Septembr. Hoc enim tantum Ditmarus annotauit, non addito anno: quam eius negligentiam de plerisque narrationibus aliis obseruare est. Subiicio autem nunc proximè generis materni personas, vt eò commodius deinde Ditmari historiam persequar. Reliquit* LOTHARIVS, *quem proauum Ditmari maternum fecimus, filium* HENRICVM. *Hunc alicubi Ditmarus Imp. Cæs.* OTHONIS *M. consanguineum nominauit: Etsi gradus propinquitatis istius non adiicit. Et cùm ingenio summo esset, cùm inde, tùm à cognatione beneuolentiam Cæsaris promeruit incredibilem, quam is, quoad in vita esset, cõseruauit. Quo tempore* HERMANNVS BILLINGVS, *quem ex nobilitate infima ad Saxoniæ Ducatum virtus prouexerat, ambitiosius, & planè iis honoribus, qui soli Imperatori competebant, se excipi Magdeburgi ab* ADELBERTO *Archiepisc. passus fuit, institutum id nouum atque insolens vehementer improbauit. Quare cùm vincula illi & carcerem Hermannus minitaretur, militum suorum fide ab eâ ignominia defenditur. Vnde Hermanno irritato acerbius, Romam ad Imperatorem, vt de turbis, quarum eum videri fontem volebat, ibi causam diceret, ab illo amandatur. Eò vbi peruenit, & negotium vt se haberet, Imperatori exposuit, facilè veniam inuenit: mulctam ab aduersariis intentatam in ipsos retorquet: & torque aureo donatus, domum cum honore remittitur. Othone rebus humanis exemto, filio & successori eius* OTHONI II. *contra Danos militat: eoq; in bello tam manu promptum quàm consilio prouidum se præstat. Occupauit enim opera eius Cæsar fossam quandam hostilem, quæ aditum ad Daniam intercluderet. Quare ab hoc merito in Marchionum ordinem cooptatum crediderim. Hac enim dignitate sub* OTHONE III. *memoratur. Quo cùm inde minus placato vteretur, quòd Euerkerum, hominem dignitatis equestris, sed fastu inepto tumentem, cuius opera Berwardo, Episcopo Wirceburgensi seruiret, comprehensum excæcasset, Episcopi præcipuè instatu relegatur. Sed non multo pòst & Cæsari reconciliatur, & cum Episcopo in gratiam redit. A quo ad sacrum Chiliani euocatus, & habitis tractatusq; prolixè, per insidias a bexcæcati necessario quodã lethaliter sauciatur, ceditq; è vita post triduum.*

Loquitur de iisdem Witichindus Monachus lib. 1.

Vxor Henrico fuit Inditha: è qua nati ei liberi: Henricus, Vdo, Sigefridus, Heduigis & CVNEGVNDA.

Henricus mittitur ab Othone III. cum fratribus ambobus subsidio Kisæ Slauo, qui à popularibus rebellibus defecerat. Non multo pòst piratis agrum ipsius incursionibus vexãtibus, cum iisdem fratribus eis occurrit: & cùm in spem bonam erecti singuli contendere prælio ausi essent, ita à fortuna destituuntur, vt Vdo in acie ceciderit, Henricus & Sigefridus in hostium potestatem peruenerint. Eius cladis fama vbi omnem mox Saxoniam peruasit, etsi præter Cunegundã, fratrum horum sororem, diligenter in redimendos illos incubuit BERNHARDVS, Dux Saxoniæ, tamen cùm, quæ à prædonibus deposcebatur, pecuniæ summa non penderetur integra, Henricus ita dimittitur, vt obsidem dare filium Sigefridum cogeretur, Sigefridus verò frater tertius, planè detineretur. Hac de re dum is vehementer animo angitur, cum amicis aliquot, vt vini tantum subministrarent, quãtum ad custodes inebriandos sufficeret, componit: Cumq́; ad hoc illi operam promtam nauassent, barbaros ad compotationem prouocat, & illis ex ebrietate profundo somno consopitis, celerem fugam init, elabiturq́; feliciter, sed vt interim agnato Sigefrido & cæteris obsidibus crudele supplicium conciliârit. In hos enim cùm barbari omnem furoris acerbitatem effunderent, immaniter & naribus & auribus & oculorum vsu priuatos semianimes in portum proiiciunt. Moritur Henricus iusta senectute, temporibus Henrici II. Cæs. 6. Non. Octobr. & Comitatus ipsius beneficio Imperatoris, qui tunc Goslariæ conuentus ageret, cedit Sigefrido fratri. Reliquit hanc de se nominis famam præclarissimam, quòd & de republica benè meritus fuerit, neque Ecclesiam neglexerit. Vxor eius nominatur EITELA, & filius inde vnicus Sigefridus, de quo diximus.

Heduigis educatur in monasterio Heslingensi: vbi cùm Antistitis duabus defunctis, pater de successione eius solicitaret diligenter apud Etheldagum Archiepiscopum Bremensem, ab eo reiectus, per Othonem M. Cæs. rem confecit, ita, vt Heduigis ætatis anno 12. sacerdos maxima inaugúraretur. Fanum quoddam è lapidibus, qui ibi locorum rarissimi sunt, construxit: in quo Inditha mater inhumata fuit.

CVNEGVNDÆ historiam antè nonnihil perstrinximus. Quæ SIGEFRIDO Comiti matrimonio sociata, & cùm alios liberos, tum DITMARVM Episcopũ ex eo enixa, moritur post cladem Bernburgensem 3. Idus Iulij. Neq́; vlterior familiæ huius propago traditur. Quare ad paterni generis prosapiam Ditmari redeo.

LOTHARIO, Ditmari proauo paterno, nascitur filius eiusdem nominis Lotharius. Qui reus conspirationis in OTHONEM M. Cæs. factus intercessione Principum vita donatur: & bonis exutus, relegatur in Bauariã. Hæc ipsi calamitas cùm non vltra annũ durasset, & Cæsaris gratiã & facultates suas recuperat, & possessionib. insuper aliis augetur. A quo tẽpore tanti sceleris pœnitẽs, expiandi huius gratia, pro ætatis illius cõsuetudine monasteriũ Wallibizi in honorẽ semper virginis Mariæ condit, decimis bonorũ suorũ huic dicatis. Vxorẽ habuit MATHILDAM, matronam cùm aliis, sexum muliebrem decentibus, ornatam virtutibus, tum viri amantissimam: Quæ cùm vidua bene multis annis vixisset, à Sigefridi F. obitu animi ægritudine extinguitur. Eidem soror fuit Emmilda, apud quam puer DITMARVS vixit. Nati autem ex hoc coniugio LOTHARIO liberi sunt, SIGEFRIDVS, Lotharius & Etla filia.

SIGEFRIDVS adhuc iuuenis, necdum maritus, proficiscitur cum VDONE Marchione in MISECONEM Polonũ: & prælio cum hoste inito, cùm principio stare ab Vdone victoria videretur, ab irruente cùm copiis nouis Cedeburo, Misseconis fratre, ita profligatur, vt vix cum Comitibus sociis fuga elapsus sit. Conciliatur autem pax rursus OTHONIS M. Cæs. edicto. Quo mortuo, Sigefridus ab summa virtutis opinione & fama mirificè Adelheidi Augustæ commẽdatur, & eam huic atque Imperio fidem præstat, vt locum inter præcipuos promeruerit. Eandem ab Othone III. Cæs. gratiam iniit: & tantum apud hunc fidei inuenit, vt cum Lothario fratre Geronem Comitem, quem ab Waldone accusatum Cæsar conici in vincula iusserat, asseruandum acceperit. Nec minus interea religiosæ pietatis studiũ vrget: Cui dum aliquando vacat impensius, oraculo de defectione Slauorum præmonetur. In hos deinde cum reliquis Saxoniæ Principibus profectus, prælio acri depugnatur, & victoria illustris reportatur. Pòst ab THEOPHANIA Augusta cum copiis auxiliarib. ad Misseconem Polonum mittitur. Tametsi tam inde ab expeditione in Slauos valetudine minus firma vteretur: quippe qui ab equo tum deturbatus, afflictusque grauiter esset. Cumq́; exinde iterum religiosis meditationib. operam daret per quietem vitæ ei finis ad octenniũ determinatur. Hoc tempus vt collocare quàm optimè studuit,

ita in filios sic consuluit, vt cùm alios muneribus aliis destinasset, Ditmarum bonis litteris operã dare, & vita genus religiosum amplecti voluerit. Eoq́; Magdeburgum traducto, atq; instituto, aliquanto pòst, hoc est Idibus Martij, fato suo fungitur.

LOTHARIVS *enituit vnà cum Sigefrido fratre, illustri* OTHONIS II. *Cæs. gratia. Qua subnixus, defuncti vita Sigefridi coniugem, etsi ab matre moritura diligentissimè sibi commendatam, bonis exuit, eaque sibi soli vendicat. Ab* OTHONE III. *Kisa Slauo subsidio mittitur: promouetur in ordinem Marchionũ, & Berneburgo, quod oppidum opere & præsidio Cæsar munierat, Præses imponitur. Id cùm absente ipso,* ADELBERTI *Archiepiscopi Magdeburg. socordia occupatũ à Slauis esset, iam inflammato superueniens, & conseruari posse desperans, domum discedit. Quo nomine Cæsari grauiter accusatus, iuramento se purgat. Ab obitu* OTHONIS, *cùm* ECCARDO *Marchione Imperiũ ambiente, res ea ad conuentũ Werlensem reiecta esset, ipse interea legatus ad Hermannum, Ducem Sueuiæ, proficiscitur, gratiam eius, quãdoquidem & ille Imperio inhiabat, captans, & legati Werlam mittẽdi ei hortator fit. Moritur Coloniæ temporibus* HENRICI II. *Cæs. 8. Cal. Februarij. Vxor ei fuit Godila, è qua filium procreauit Wernerum.*

Wernerus, Ditmaro Wirinharius, retinet bona patris cum Marchionis dignitate: quæ vtraq; mater ab Cæsare redemisset talentis 200. vt loquitur Ditmarus. Eidem accusatus, quòd cum Eccardo, Hermanni, Marchionis Mysnensis, fratre, profectus clam ad Boleslaum Polonum, dum insinuare huic se familiarius satagit, Cæsari obtrectasset, ad causam dicendam euocatur. Quod iudicium cùm damnationis metu subterfugeret, bonis spoliatur, & vix multa grandi & salutem & gratiã à Cæsare redimit. Aliquãto pòst ex insani amoris stimulo REINHILDAM *Bichlingiam vi rapit: ad quam famam & clientibus & ministris concurrentibus, cùm è sociis Albinus, genere nobilis, circumuentus, ipsum iam re peracta discedentem, auxilium posceret, mox isthuc aduolat: cædem illius magno animo vindicat, ipse tamen grauiter vulneratus: & quia interea occlusis portis exitus nullus patebat, equo relicto è muro se demittit. Ibi cùm calce soluta lapis illapsus vehementer eum afflixisset, ægrè tandem & magna cum difficultate socios consequitur. A quibus apud Cæsaris villicum curationis gratia depositus, illico ab hoc proditur, Ergo mandato illius per comites Wilhelmum, Bernhardum & Guncelinũ deferri Mersepurgum iussus, cùm ex illis Wilhelmum necessarium veterem, familiariter salutasset, reliquos verbis his adoritur: nunquam se in ipsorum potestatem peruẽturum fuisse, si vibrare gladium potuisset. Et quia spes vita nulla erat, Ellerstadium traducitur, apposita custodia, ibique sequenti die moritur. Memorat & alios patrui sui filios Ditmarus, sed nomina non addit.*

Eila collocata Bertholdo Comiti, edidit HENRICVM *Marchionem,* HENRICI II. *Cæs. propugnatorem acerrimũ. Qui cùm eo nomine Ducatum Bauariæ Cæsarem præmium posceret, hoc rem differente, bellum ei cum Buccone fratre temerè facit. Nam datis & acceptis vtrinque cladibus magnis post Suinfurtum mœnibus nudatum permittere se Imperatori cogitur. A quo aliquantisper in custodia habitus, & tandem benignè dimissus, moritur 14. Cal. Octob. & Suinfurti tumulatur.*

Cum SIGEFRIDO *fuit Cunegunda: qua procreati liberi sunt,* DITMARVS, *Fridericus, Henricus, Bruno, Sigefridus. Sextum Sigefridi filium Willigisum Ditmarus tantum è patre fratrem consanguineum nominat.*

Ditmari historiam pòst dabimus.

Fridericus, cùm Wernero Comiti, genere propinquo (Nominat enim Ditmarus nepotem suum, & Wolmerstadium oppidũ sibi cum illo commune fuisse, ait) familiarissimus esset, iussu cædem DEDONIS, *Ditterici F. Eidem deinde cum Henrico fratre in raptu Luccardæ, Eccardi Marchionis F. præstò est. Qui cùm non infœliciter cessisset, Henricus ab eo tempore militat* HENRICO II. *Cæs. contra Milzenos, & interfectum in obsidione Budissina quendam ex equestri nobilitate sua, atq; ab hostibus abductum, precio redimit. Iamque in Cæsaris aula perseuerans, vbi Wernerus patruelis Reinhildam Bichlingiam rapuit, ad causam illam cognoscendam opera eius Cæsar vtitur.*

Bruno, educatus in noua Corbeia (Saxoniæ ad Visurgim id monasterium est) aræ ministerio dicatur.

Sigefridus sumit cucullum ad S. Iohannem Magdeburgi. Pro auunculo Sigefrido obses à matre destinatus, ab Abbate Riddago denegatur. Pòst Abbatis dignitatem consequitur: & morituro Tagmoni Archiepiscopo, audienda eius confessionis ergò adest.

Willigisus, & ipse sacris Magdeburgi initiatus, aræ ministerio destinatur. Cùm DITMARVS *frater administratione Wallebecensis monasterij se abdicasset, munus hoc ipse capessit.*

DITMARVS, *ad quem nunc expositionis series redit, nascitur temporibus* OTHONIS II. *Cæs.* VII. *Cal. Augusti, Anno Christi* DCCCCLXXVI. *& fontis sacri vnda ab Hillebardo, Episcopo Halberstadensi, abluitur. Puer Quedlinburgi vixit apud Emmildam materteram, à patre eò traductus, qui ibi litterarum rudimenta addiscere eum vellet. Id quod cùm nõ instrenuè de se præstaret, neque interea ex paralytico morbo matertera conualesceret, Magdeburgum mittitur, & Riddago Abbati ad S. Iohannem commendatur. Apud hunc triennium conuersatus, in sacerdotij spem in fano Mauritiano inducitur. Quæ res vbi demum in neruum erupit, cõsuetis cæremoniis atq; habitu Mandrita inauguratur, præsente ac permittente hoc patre, cùm esset tunc dies omnium sanctorum. In ea vitæ genere tantùm iam religioni & bonarũ artium studiis vacuus, à matre domum euocatur, vt pro altero auunculo obses daretur. Quo aliquanta pòst felici fuga elapso, ipse etiam eo periculo liberatur. Instaurarat per id tempus Episcopatum Mersepurg.* HENRICVS II. *Cæsar, ab* GISILERO *Episcopo, postquã is Magdeburg. Archiepiscopatum adeptus esset, destructũ. Et Præsul iterũ Mersepurgo datus erat Wigbertus. Ei defuncto, quod accidit Anno* M. VIII. DITMARVS *successor datur: Cùm quidem ea nocte, qua diẽ, quo hac de re nuncium accepit, præcessit, hoc ipsi somniũ quoddam præsagiisset. Refert id ipse eiusmodi: vidit per quietem lecto suo pedum astare Episcopale, & interrogatus oraculo, an Episcopatum Mersepurgensem suscipere vellet: velle se, respondit, Si Deo ita atque Cæsari visum esset. Nam ea tempestate adhuc Imperatores ius conferendi Ecclesiasticas dignitates habebãt, id quod ipse passim inculcat. Ergo Augustam litteris Tagmonis Archiepiscopi accersitus, ea conditione ipsi episcopatus defertur, si patrimonij huic partem permitteret. Præstitit hoc tempori non imprudenter seruiens: Et cùm illico ab Cæsare inauguraretur, hoc accidit, quod Cæsar eum boni ominis loco accipere iussit, vt æs campanum ad sacrum insonaret, & chorus faustum carmen accineret. Ante eam dignitatem in monasterio Custodis nomen promeruerat: & alteri monasterio Walbirzi, ab aua Lothario condita præpositi munere præfuerat. Quod cùm iam Episcopus aliquantisper retinuisset, nescio quid inde sibi religionis fingens, concessit vltrò Willigiso fratri. Episcopatum autem ita gessit, vt cõcionibus publicis præesset ipse, & quæ vsitata tum sacra essent, obiret studiosissimè. Sed in doctrinis eius, quæ satis è Chronico patent, sanè multa desideres. Etenim iustitiam cœlestem meritis cuiusq; propriis ascribit: vult inuocari homines sanctos, horumq; reliquiis tribuit plurimum, & nusquam non miracula atque animarum apparitiones infarcit: parum cautè disputat de tribus animabus, & beatorum Angelorum falsò carere principio asserit: Pontificis Romani auctoritatẽ vt quàm maximè extollit, semper Apostolicum nuncupans: & in* OTHONE M. *Cæs. reprehẽdit, quòd Benedictũ in Germaniã deportârit, ac si hoc ipsi propterea non licuisset, quòd Papa in Christo (sic enim loquitur) esset Imperatore superior, ita quidẽ, vt eum nullus præter Deũ iudicare possit. Rata vult haberi vota monastica, & soluta taxat acriter. Vrget confessionis, quam auricularem vocant, carnificinam: propugnat expiationes quæ pro defunctorum animabus fiunt, & passim spectra harum commemorat, nec ipsas adeo maligni spiritus apparitiones & prædictiones omittit. Libẽter item ecstases & somnia, tã aliena quàm sua, refert, vult circumferri ad nescio quarum efficacitatũ operationes crucem sacram, & alicubi ex Diuis magis Veiiones aliquos quàm ad Deum sequestres facit. Quia etiam iam per istud tempus mirificè ordinis sacri opes accreuerant, vt quisq; vel episcoporum vel abbatum collegia sua locupletârit, vel fieri hoc ab aliis curârit, tam curiosè enarrat, vt hoc magis in illis requirere ac prædicare, quàm debitas officij partes, videatur. Atque equidem talem alicubi confessionem suam edit, quæ magis modestiam ipsius, quàm veram in seruatorem Christum fidem ostẽdat. Cùm interim optima præcepta de moribus tradat, & singulariter de obedientia magistratui præstanda tam piè quàm præclarè disputet. Verùm hæc ex ipsa Chronici lectione planiora fient, quorũ nos hîc summa capita percurrere strictim volumus. Nunc ad historiæ expositionem redeo. Vbi Cæsaris inauguratio Episcopatum Ditmaro ratum fecit, inungitur deinde ab Tagmone Archiepisc. ipso Cæsare & episcopis quatuor præsentibus. Mox ob Henrici Ducis bellum in Bauariam legatus mittitur: quam legationem enarrans, ea simul refert, quæ eius temporis ordinis ecclesiastici mores repræsentent. Reuersus inde Mersepurgum, tandem munus suum, præeunte Erico Episcopo, capessit atque inchoat. Bello Polonico, quod Cæsar contra* BOLESLAVM *Chrobrum gessit alterum, illum socius affectatur: & Lubusiæ vrbis instaurationem, quæ ab Hẽrici Aucupis temporibus deserta permanserat, adiuuat. Cum eodem ad dedicationem basilicæ Pabebirgensis proficiscitur:*

ficiscitur: idque ipse tempus refert in annum ætatis Henrici Cæs. tricesimum quintum. Tagmone Archiepisc. rebus humanis exemto, Walitherdum Præpositum suo suffragio successorem designat: et cùm Cæsar tum electionem permitti sibi vellet, ipse reclamans, non quod ille vellet faciendum, sed acceptum à maioribus instuendum, censuit. Fuerat autem magnus ei cum Tagmone vsus: quare prædicat hunc studio mirifico. Eandem breui cum Walitherdo beneuolẽtiam coniunxit. Quem ad Cæsarem inaugurationis gratia profectum comitatur, & voti compotem factum, deinde cum cæteris collegis iniungit. Aliquanto pòst hoc vita defuncto, Ditericum nepotem surrogare ei conatur: Sed non eodem quo antè successu. Nam Cæsar potestate illa in se translata, Archiepiscopum Geronem, quo antè à fratris fuerat vsus, constituit. Iamque Cæsare ferme in Saxonia subsistente, vt antè sæpe, ita & ab hoc tempore Ditmarus eum aliquoties Mersepurgi hospitẽ accepit. Ab eodem post bellum Polonicum tertium cum socijs aliquot Episcopis ad inst[illegible]andum Mysnæ suburbium, quod Miseco, Boleslai F. occupatum vastârat, ablegatur: Cui operi cùm dies 14. impendisset, vbi inde domum reuertit, quatuor oppidorum parœcias ab Cæsare impetrat, & pro ijs bonis, quæ Mysnenses Episcopi abalienârant, auctore Cæsare alia permutatione accipit. Addit nõ multo pòst alias etiam Cæsar possessiones, & cùm HERMANNVS, *Marchio Mysnensis, nescio quod in saltum quendam sibi ius vendicaret, cedere eo mandato Cæsaris cogitur. Cæterũ vt & ea breuiter attingamus, quæ peculiariter ad corporis & animi statum pertinẽtia, de se Ditmarus prodidit, hoc primum de corpore fatetur, id statura paruum fuisse, & adolescentiæ morbo quodã redditum imbecillius. Faciem & cicatrix in sinistra mala, & nasus in pueritia è lapsu collisus vehementer turpificauit. Quæ fortè causa extitit, vt monasterio à patre intruderetur. In animi vitiis suis recenset iracundiã, inuidiã, fastuosum aliorũ despectum, credulitatẽ stultam, negligentiam & ad dicendum infantiam. Verùm hæc potius verecundiæ ipsius, quàm quòd reuera ita se res habeat, ascribenda sunt. Enimuero de ingenio præclaro & diligentia eximia satis historiarum testificantur monumenta eius. Addo his orationis copiam non indisertã, addo eruditionem, quanta in isto seculo esse potuit. Neque obscurè lectionis assiduitatem eius arguit, quòd studiosissimè eos refert, qui bibliothecas vel comparârunt vel locupletârunt. Vnum istum animi ipsius morbum iure reprehenderis, quòd Philosophiæ studia nonnihil auersatus fuerit. Hunc enim cùm alibi, tum eo prodere maximè videtur, quòd ad exemplum D. Hieronymi Brunonem, Archiepisc. Coloniensem, & Pupponem quendam accusatos propterea ad tribunal diuinum, ait. Tametsi hoc fortè seculi potius istius barbariei, quàm Ditmaro, cuius ingenium melioribus dignum temporibus fuisset, tribuendum. Nec probandum in illo superstitionum quoddam quasi fascinum: quo dementatus ita fuit, vt sæpe de rebus friuolis & nugacibus sibi religionem fingat. Idem ad eorum obiectionem infero, qui in oratione Ditmari minus culta, nec semper Latinæ linguæ proprietatem tuente, àliquid desiderabunt: Cùm quidem hanc sibi ille licentiam sumat, vt aut vocabula noua effingat, aut quæ Latina sunt, ad significata planè aliena trãsferat. Quæ vt ita se habeant, non tamen propterea lectio Chronici Ditmari abiicienda fuerit. Nam vt ne alias nũc vtilitates eius attingam, hoc constat, et domesticam, hoc est, Germanicam, & externam sui temporis historiam pertractatam ab eo diligenter. A quo summo merito gratia ei immortalis debetur, eamque quotquot historiarum cupidi sunt, studiosè habebunt. Atque vtinam præstatum à successoribus Ditmari in Chronico ipsius pertexendo fuisset, quod tantopere obsecrat. Ita enim de expositionibus plurimis minus laboraremus, & maius patriæ ornamentum accessisset. Sub finem operis, vbi successorem ad modestiã, diligentiam, pietatem, beneficentiam, tolerantiã hortatur, & præceptis vt pauperes, vt diuites tractandi sint, informat, denique etiam mediocritatem, parsimoniam & lectionis studium commendat, martyrologij Ditmarus sui meminit. Sed hoc ad nos non peruenit, neque interesse de eo amisso videtur, cùm religionem suam satis in Chronico depinxerit. Moritur anno Christi* M. XVIII. *Cal. Decembr. cùm sedisset annos decem, menses & dies septem, vixisset* XXXXII. *Corpus conditum Mersepurgi est in editiore basilicæ parte: quod successor Bruno effossum cum antecessorum aliquot ossibus in facellum Episcoporum transtulit. Monumento versus hi inscripti leguntur:*

Corde, manu, lingua Ditmari gesta loquuntur,
Quid faciant, sapiant, doceant qui vera loquuntur.

FAMILIAE DITMARI E PATERNI
ET MATERNI GENERIS SATV STEMMA.

LOTHARIVS, *proauus Ditmari paternus*

Mathildis —— *Lotharius*

Eila —— *Bertholdus*, LOTHARIVS —— *Godila*, SIGEFRIDVS —— *Cunegunda*

Henricus, Marchio, *Bucco*

Wernerus Marchio

DITMARVS, *Episc. Merseburg.*, *Fridericus*, *Henricus*, *Bruno*, *Sigefridus.*

LOTHARIVS *proauus maternus*

Henricus —— *Iuditha*

Cunegunda, *Heduigis, Abbatissa Heslingensis*, *Henricus* —— *Eitela*, *Vdo*, *Sigefridus*

Sigefridus

VOCABVLA ALIQVOT A DITMARO PLANE NOVIS AVT MINVS CONSVETIS LAT. LINGVÆ SIGNIFICATIONIBVS VSVRPATA, VEL etiam omnino barbara.

Bannus, diræ & execrationes Ecclesiasticæ.
Burgwardium, Burggrafiatus, vel territorium, ager.
Caminata, caminus, conclaue.
Clusæ, fauces montium.
Concambium, permutatio, factum è Plautino verbo, sed inusitato, cambio.
Conprouincialis, popularis, ciuis, incola.
Consocius, socius.
Curtis, aulæ sedes. Italicum.
Gener, sororis maritus.
Intimare, edicere, exponere, referre.
Iterare, iter facere.
Medo, aqua mulsa, ὑδρόμελι, μελίκρατον.
Minare, ducere. Ital.
Nepos, alicubi auus maternus.
Oramen, inuocatio, preces.
Possidere, obsidere.
Proficuus, proficiens.
Primicerius, tribunus, ductor. Ammiani est. Nam Hieronymus & Cassiodorus ita Cancellarium vocant: ἀπὸ τοῦ κηρώματος, quod tabulam ceratam significat: quia in tabulis ceratis scribere antiqui solebant: Graecè πρωτοκήριος.
Redicere, respondere.
Senior, dominus, ad imitationem Italorum, qui suum inde Signor deprauârunt.
Stuba, hypocaustum.
Intantum, Vergilianum est.
Vndique secus, pro eo quod Solinus dixit vndique versum.
Sui plerunque perperam vsurpatum, vt ineptius sumes.
De syntaxi res maioris operæ fuerit: igitur lector in eam animaduersione vtatur, malo.

CHRONICI DITMARI EPISCOPI MERSEPVRGII, LIB. I.

LECTORI. S.

EXemplari, quo vsus sum, principium deerat: Nec, tametsi in id sedulo incumberem, archetypi copiam habere poterã. Sic ergo, benigne lector, habeto, eam me præstare iacturã nequiuisse. Exorsus autem inde sum, vnde necessitas cogebat, variato nempe in orationis contextu verbo vno atque altero. Neque vt spero, hoc cuiquam in religionem veniet. Quandoquidem & auctor is sit, qui ab classicis, quos vocãt, excludatur, nec orationi quasi cultum aliquem, sed res tantum suppeditet. Quod si neque hoc emittendum, cùm editio eius desiderata à plurimis fit, sufficere hoc non iniquis vnum poterit, quòd nunc denique in lucem prodeat, & quidem ita prodeat, vt tamen maxima parte integer sit. Sunt enim loca perpauca, vbi expositio hereat atque deficiat. Etsi & hoc in eo ferè argumentorum genere, de quo non admodum interfit, ac potius ignorari præstet. Sed hæc suis singula locis planiora fient.

Henricus Anceps.

Dalemincia, Lomaria, hoc est, Mysnia.

HENRICVS, nobilissimo Ottonis & Hathui stemmate editus, vt arbor occulta excreuit à puero, & vt bonæ indolis gradatim enituit tiro, sicut flos in vere nouo. Isque à patre suo in prouinciam, quam nos Teuthonicè Deleminei vocamus, Slaui autem Glomaci appellãt, cum magno exercitu missus, deuastata eadem multum, atque incensa, victor rediit.

Paucula desunt.

Glomazi fons prodigiosus.

Glomazi est fons nõ plus ab Albi quàm duo milliaria positus, qui vnam de se paludem generans, mira, vt incolę pro vero asserunt, oculisque approbatum à multis sæpe, operatur. Cùm bona pax indigenis, per futura hæc terra non mẽtitur fructũ, id est tritico & auena & glandine refertus, lætos vicinorum ad se crebrò confluentium efficit animos. Quando autem sæua belli tempestas ingruerit, sanguine & cinere certum futuri exitus indicium præmonstrat. Hunc omnis incola plusquam Ecclesias, spe quamuis dubia, veneratur & timet. Et hæc prouincia ab Albi vsque in Caminizi fluuium porrecta vocabulum ab eo trahit deriuatum. Sed non longè à prædicto amne in pago Chutizi dicto Arnus, Episcopus sanctæ Wirzeburgensis Ecclesiæ IX. cùm ab expeditione Boiemorum reuersus, iuxta plateam in parte septentrionali fixo super vnum collem suimet tẽtorio, missam caneret, hostili circumuallatus agmine, præmissisque omnibus, per martyrium suimet cum sociis semet ipsum obtulit Deo patri, DCCC.XCII. dominicæ incarnationis anno, temporibus Arnolphi Impetatoris, cum oblationibus consecratis in sacrificium laudis. Vbi hodie sæpe accensa videntur luminaria: & sanctos domini martyres hos esse, nec Slaui dubitant. Prædictus Antistes in diebus officii suimet in vrbe Wirzeburgensi vnum domino templum, & in Episcopatu suo ad instar eiusdem Ecclesias nouem fecit. Et cùm maximã hatũ benediceret, & reliquiæ Christi martyris, Kiliani, qui de Scotis huc veniẽs, Christum Gosberto Duci & Geilæ, vxori eius, cæterisque conprouincialibus primò prædicauit, & instinctu secundæ Herodiadis cum sociis suimet, Colomanno & Gotmanno, ibi martyrizatus est, circumferrentur, dominus per eum LXX. operatur miracula, & magister eorum hoc

Die Kemnitz fluuius. Chutizi fl. Arnus, episc. Wirzeburg.

Chilianus Scotus. Gosbertus dux & Geila.

hoc videns, suos sic hortatur discipulos: Nolite, inquiens, tardare, sed quæ vobis credita diligenter & sine mora operamini. Dominus enim noster Chiliaous inclyta ex se nunc agit signa absque omni mora. Quantæ autem virtutis suprà memoratus Præsul fuisset, stylo comprehendere nequaquam sufficio, sed hunc apud dominū magni esse meriti, ex corde credo. Ioterim cuiusdam matronæ famam, quæ Hatheburch dicebatur, Henricus compericos, qualiter eam sibi sociaret, iuuenili exarsit amore. Hæc erat filia Eruini senioris, qui in vrbe quam antiquam ciuitatem nominamus, maximam tenuit partem, & quia is filium non habuit, geminis filiabus suis è medio decedens, reliquit. Ob huius pulcritudinem, & hæreditatis diuitiarumque vtilitatem, internoncios Henricus quàm propere misit, & quamuis hanc esse viduam sciret velatam, suæ tamen vt satisfaceret voluntati, eam fide promissa petiuit. Tunc illa multorum precibus & consilio deuicta, comitatur, & honorificè suscepta, ac charitatinè à suis, vt decuit, est habita. Nuptiis ex more peractis, sponsus cum cōthorali ad Mersepurg venit, omnesque conuocans vicinos, quia vir fuit illustris, tanta familiaritate adiunxit, vt quasi amicum diligereot, & vt dominum honorarent. Ea tempestate Conradus Francorum quondam Dux egregius, & tunc Ludouici successor pueri, arcem tenebat regni, quem ob meritum sui Otto prædictus ab omnibus regni principibus in regem electus, sibi quasi ad hoc indigno præposuit, seque cum filiis fidei suæ ac potestati subdiderat. Spiritualis autem pater & pastor orientalium tunc fuit Sigismundus, sanctæ Halberstadensis Ecclesiæ præsul egregius, vir ingeniosus, omnigenarumque quæ spiritualia vel etiam carnalia respicit artium scientia, omnes suimet contemporales præcellens. Hic pietate maxima, &, quod summum est perfectionis culmen, Christi zelo fernens, vt perpetrati facinns connubii primò audiuit, ouium culpam suarum ingemuit, & aliquam inter se fieri amplius commixtionē per internūcium, & per epistolam banno Apostolicæ auctoritatis interdicens, ad cōdictam ambos Synodum vocauit. Henricus tali rumore turbatus, ad Imperatorem properauit, omnemque indicans ei rem ordine, auxilium eius petiuit, & quia familiaris ei fuit, & patris commisso, ac fideli seruitio, impetrauit. Nam legato ad antistitem cōcitè directo, vt vinctos solueret, & ad suimet præsentiam differret, postulauit. Post hæc Ottone secund. Cal. Decemb. carnis vniuersæ viam intrante, sæpe memoratus iuuenis in vacuum succedens, hæreditatem iure, & maximam beneficii partem gratuito regis suscepit ex munere, & quod ei defuit, cum suis omnibus ægrè tulit, ac postea sicut cum tritico lolium, sic ex eo latentis odii filix excreuit. Quod Rex cautè considerans, vt ignorum dissimulat, & quem vi aliqua superare non præsumsit, nota Hatthonis versutia Archipræsulis, qua & antecessor suus Adelbertū Comitē tereti capitis abscissione deuicit, & huoc decipere tentauit. Hoc consilium dominus sapiens infatuauit. Nam faber ille, qui iussu præsulis torquem aureum, in quo Henricus occidi deberet, mira arte præparabat, cùm ingemiscenti senioris relatu, quo pacto hæc fieri deberent, perquireret, opere ad vnguem perducto & præsentato, clam postea euadens, obuiam Ducem prædictum habuit, & cuncta ex ordine pandit. Qui rediens nuncium remisit ad antistitem, qui occulta patesceret, seque in sui detrimentum celeriter inuigilare pronunciaret. Quidquid enim ad episcopum in Saxonia vel Turingia pertinuit, totum sibi præcepit occupari: amicos regis partib. ex his omnino deprædatos expellens. Moxque morte repentina Archipræsul expirat hominem, & fortuna, quæ hactenus regi feliciter aspirauit, Henrico quàm propere cessit. Sed mihi ad alia properanti, longum est enarrare, quoties congressi mutuo cederent, vel vincerent: & quòd postremo bonorum instinctu in amicitiam conuenitēt. Interea Conradus looga infirmitate detentus, & quia post inimicitias iræ meminisse malorū est, totius cōtrarietatis, quæ sibi ex parte Hērici prouenerar, oblitus, fratri suo Eberhardo, populoq; primario in vnum collecto, consiliū hoc dedit, Si quando naturę commuoi concederet, vt Henricum regni gubernaculo vndiq; secus aptum, eligerent, animamq; suam cum residua consanguineorum ac familiarium caterua firmæ suimet fidei committerent, & ad hoc sine aliqua dilatione consentirent. Hāc petitionē extremā cum magno luctu & gemitu suscipientes, & impleturos se vita comite promittentes, festino eius obitu in VIII. ordinationis suæ anno 14. Cal. Nouem-

Eruinus, Comes Mersburgensis. Aldeburg.

Hathui, prima Henrici vxor.

Conradus, Rex Rom.

Otto, Henrici pater, Rex Ro. designatus.

Sigismundus Episc. Halberstad.

Henricus Ottoni patri succedit.

Hattho, Archiepisc. Mogunt.

Albertus Comes. Halsbender.

Insidiosæ machinationes vindicatæ.

Conradi suffragio Henricus Rex designatus.

Limburg. Fritslaria. Henricus Rex inauguratus. bris, proh dolor completo, ac exequiis in Limburg peractis, discessere, & cōcione in Fritesslari celeriter posita, Henricum coronauerunt, & sibi credita sub Christi & totius Ecclesiæ testimonio fideli non sine lacrymis regi tunc & domino commendauerunt. Qui primò, vt decuit, diuinæ pietatis munus post vniuersalem tantæ charitatis affectum, humili suscipiens deuotione, Deo gratias egit, seque ad hæc, & ad omnia, quæ communi consilio expetiuissent, assensurum promisit. *Herigerus Archiepisc.* Episcopalis vnctionem benedictionis à Herigero Archiepiscopo exhibitam antecessorum more priorum, non desiderauit, nec suscipere voluit, sed prorsus ad hoc indignum se affirmauit. *S. Vdalricus.* Attamen in hoc eum equidem peccasse vereor: quia in vita sancti patris Othalrici, quem idem Rex pòst ad sacerdotalem promouit ordinem, legi, sanctam Christi martyrem Afram dilecto suimet præsuli multa in visu ostendisse. Inter quæ duos enses, vnum cum capulo, aliumq; sine eo, ac per eum Henricum regem consecrationis expertem demonstrasse. Sed occulto hoc diuino iudicio relinquēs, amplius progrediar. Fama noui regis vndique secus dispersa, amicorum corda lætificat, rebelliumque contrà mœstificat: quia vir talis fuit, vt suos sciret sapienter tractare, inimicos autem callidè, viriliterq; superare. *Tammo, Henrici F.* Interea Tammo natus est, & mens regis ab amore vxoris decrescens, ob pulcritudinem & speciem cuiusdam virginis, nomine *Mathildis, altera Henrici coniux.* Mathildis, secretiò flagrauit. Iam iamque latentis animi feruor erupit, & iniusto se hactenus multum peccasse cōnubio tandem professus, per affines legatosque suos, filiam Theodorici & Reinildę, ex Widikindi regis tribu exortam, appellat, vt sibi satisfaceret. Et quia flexibilis est mulicbris animus, & quia sciebat eum in cunctis elegātem, *Henrici ex Mathilde liberi.* cōnsensit, coniunctaque ei tam in diuinis quàm humanis par fuit. Quæ tres filios cōgruo pariens in tempore, Ottonem, Henricum & Brunonem, prosperè educauit, doloremq; partus, tantæ stirpis dulcedine superauit. Et quoniam mihi sermone de Ottone non autumo opus esse, omnia patris sui gesta singulatim discutere, cùm & in filio appareat quanta eius sit dignitas, & scriptis multorū vitæ eiusdem satis fulgeat claritas, quædam interfero; quæ dictu maximè necessaria puto. *Prouinciæ Henrico vectigales.* Has regiones sibi fecit tributarias, Boiemiā, Deleminciam, Obetritos, Wilci, Heuellos & Redarios, qui statim rebelles, aliosque ad hæc concitantes, vrbem Wallisleue oppugnant, destruunt *Wallisleua Lunzina.* & incendunt. Ad hoc vindicandum noster conuenit exercitus, & Lunzin ciuitatem obsidens socios eorundem, eos defendere cupientes, inuadit, & paucis effugiētibus *Abaui Ditmari ad Non. Septemb. cæsi.* prōstrauit, vrbem quoque præfatam acquisiuit. Ex nostris autem duo abaui mei vno nomine, quod Luther sonat, signati, milites optimi, & genere clarissimi, decus & solamen patriæ, nonis Septembris cum multis aliis oppetiere. Vt nullus Christo fidelium de futura mortuorum resurrectione diffidat, sed ad beatę immortalitatis gaudia anhelans, per sancta proficiscatur desideria, quædam quę in vrbe Wallisleua post ex- *Fabula.* cidium eius reædificata, accidisse veraciter comperi, intimabo. In ipso orientis diei crepusculo solitus erat presbyter eiusdem Ecclesiæ matutinam canere: sed cùm ad *Spectra.* atriū defunctorū veniret, videns in eo magnā multitudinem oblationes offerentē sacerdoti coram templi foribus stanti, primò substitit, posteaque signo sanctæ crucis se muniens per omnes hos, nec vno saltem agnito, oratorium trepidus adiuit. Quem vna nouiter de hoc seculo egressa, & ipsi bene nota, quid hìc vellet interrogat: edoctaque ab eo, quare venerit, hęc omnia ab his esse completa, paruumque temporis eundem victurum, prædixit. Quod vicinis pòst retulit, veraque hæc esse comproba- *Testes mendaces.* uit. Meis temporibus in Magdeburg, sicut à veracibus accepi testibus, in ipsa tunc continuè manens Ecclesia mercatorum, custodes eadem nocte vigilantes, his, quæ prædixi, conuenientia, visu & auditu percipientes, optimos ciuitatis adducunt. Qui cùm longè ab atrio cadauerum adstarent, lucernas candelabris superpositas videre, duosque inuitatorium canere, matutinasque laudes ordinatim omnes persoluere pariter, audiere. Accedentes autem nihil omnino intellexere. Hæc ego cùm subsequē- *Brigida, Ditmari neptis.* ti die nepti meæ, quæ Brigida dicebatur, cura regēs pastorali monasteriū sancti Laurentii, referrem, in infirmitate sui corporis laboranti, protinus ab ea nequaquam hoc *Baldericus, Præsul Traiectensis.* mirante, tale percepi responsum: Tempore Baldrici præsulis, qui octoginta annos, vel plus, Traiectēsem regebat sedem in loco, qui Deuenteri dicitur, Ecclesiam senio *Dauentria.* dirutam renouans, benedixit, ac presbytero suimet commendauit. Qui in vna dierū

valde diluculo ad eam pergens, vidit mortuos in Ecclesia & atrio offerentes, atque audiuit cantantes. Quod mox Episcopo vt primum is retulit, iussus ab eo in ecclesia dormire cum lecto, in quo requieuit, sequenti nocte à defunctis eiectus est. Ob hoc idem trepidus apud antistitem talia queritur. Is autem præcepit ei, vt cum sanctorũ reliquiis signatus & aqua sacra aspersus, suam custodire nõ desisteret Ecclesiam. Quæ iussa secutus domini, iterum dormire in Ecclesia voluit, sed stimulati timoris casu sic iacendo conuigilauit, & ecce solita venientes hora, eleuauerunt eum, coram altari eum ponentes & in fauillas tenues corpus igne resoluẽtes. Hoc vbi præsul audiuit, pœnitentia ductus, triduanũ indixit ieiunium, vt & sibi animæq; defuncti succurreret. Multa similia de his omnibus, ni infirmitas obstaret, dicere potuissem: sed nõ oportet plus sapere mortalem, quàm, vt sanctus admonet Paulus, ad sobrietatẽ: si quidem duo vel tres ad vnum sufficiunt testimonium. Hæc quæ nouellis nostris euenere temporibus scripsi, vt discat incredulus vera esse Prophetarum oracula, è quibus testatur vnus: Viuent, inquiens, mortui tui domine. Et alius: Surgent mortui, qui in monumentis sunt, audient vocem filii Dei & lætabuntur. Quandocunq; à viuẽtibus hæc audiuntur, vel videntur, nouum aliqoid signat, vt idoneum in multis approbat testimonium, cuius magnam partem scio, maiorem autem ignoro, sed veracibus testimoniis credo. Fui ego in mea curia Ratmarsleua dicta, vbi xv. Cal. Ianuarii, vt. feria, in primo galli cantu magna lux ab Ecclesia emicans totum repleuit atrium, sonitusque grunnientiũ more auditur immẽsus. Quod meus frater cum satellitib. meis, cæterisque huc conuenientibus, aspexit, & ille, qui coram me dormiuit, Capellanus, audiuit. Hoc crastino cùm competirem, si vnquam plus ibi aliquid tale cõtigerit, interrogans, semel his similia accidisse ab antiquissimis percepi, & in hoc anno miserabiliter compleri videbam in obitu dominæ Luckardis inclitæ, ex vna parte neptis meæ, ac ex alia nurus, & quod inter amicos præcipuum, familiarissimæ mihi, de qua in sequentibus edisseram enucleatius. Sæpe mihi accidit, vt in nocte ligna incidi audirem, & semel defunctos pariter colloquentes ego & socius meus cæteris dormientibus manifestè percepi, & in his duobus signis crastino subsecuturum funus intellexi. Etsi ego fungar vice cotis, ferrum & non se exacuentis, tamen ne muti canis opprobrio noter ab illiteratis & maximè Slauis, qui cum morte temporali omnia putãt finiri, hęc loquar pro certitudine resurrectionis. & pro qualitate meriti futuræ remunerationis firmiter indicans cunctis fidelibus. Tres namque sunt animæ non æqualiter incipientes, nec simul finiẽtes. Prima Angelorum incorporeorum, quæ cum eis est sine initio & termino. Secunda hominum, quæ cum eis sumit exordium, sed in fine non habet participium. Namque immortalis est, & vt quidem gentiles opinãtur, in futuro non habens hoc officium, quod in hoc seculo. Tertia species est animæ pecudum ac volatilium, quæ cum corpore parem initii finisq; sortitur æqualitatẽ. Vnde sicut in lege Moisi à domino data præcipitur, ita verus Christicola ab eorum sanguine nequaquam pollui, canonica authoritate prohibetur. Multi enim sunt pauperes, qui hoc in vsu commestionis habent, & se in hoc aliquid peccare ignorantes, sibi in hac contradicentibus cunctis resistunt. Ergo tu homo gloria & magno honore à domino coronate & super omnia eiusdem opera constitute, da pro omnibus gratias altissimo, retribuens ei pro possibilitate tua, quę tibi fecit miseratione sua. Nunc & ego repetam longius aberrata. Rex autem Auares sæpenumero insurgentes expulit, & cùm in vno dierũ hos impari congressu lædere tentaret, victus in vrbe quæ Bichin vocatur, fugit, ibiq; mortis periculum euadens, vrbanos maiori gloria, quàm hactenus habuerãt, vel conprouinciales hodie teneant, & ad hæc muneribus dignis, honorat. Quotiescunque contra dominum & seniorem suimet, dum vixit, se vnquam superbie odo erexit, toties humiliata potestate sua, se ad emendationem condignam inclinauit. Audiui, quòd hic Romam causa orationis petens, plus pedibus quàm equo laboraret, & à multis interrogatus, cur sic ageret, culpam profiteretur. Hic montem vnum iuxta Albim positum, & arborum densitate tunc occupatum, excoluit, ibi vrbem faciens. Cui de riuo quodam, qui in septentrionali parte eiusdem fluit, nomen Misni imposuit, quam, vt hodie in vsu habetur, præsidiis & impositionibus cæteris muniuit. Ex ea Milzenos suæ subactos ditioni censum persoluere coegit. Vrbẽ

Ratmersleua.

Luckardis.

Slaui putãt fidei.

Tres animæ.

Auares, hoc est, Vngari, vt infrà.

MISNA vrbs condita.

Milzeni.

Lebus. quoque Lebus, de qua in posterum latius disputaturus sum, diu possidens, vrbanos in munitiunculam infra eandem positam fugere, & dedidi tios fieri compulit. Ex ea die, quia hæc tunc incendio iustè periit, vsque ad nostra tēpora habitatore caruit. Siquidem in regno suimet, vt multi dicunt, is prędatus sit, huic dominus clemens ignoscat. Insuper Northmannos & Danos armis sibi obtemperantes fecit, & ab errore *Cnuto, rex Danus Christianus factus.* pristino reuocatos cum rege eorum Cnutone, hos Christi iugum portare edocuit. Sed quia ego de hostiis eorū dē antiquis mira audiui, hæc indiscussa præterire nolo. *Lederuni mactati homines. Theophania domini, nunc Epiphania.* Est vnus in his partibus locus caput istius regni Lederun nomine in pago qui Selon dicitur, vbi post nouem annos mense Ianuario, post hoc tempus, quo nos Theophaniam domini celebramus, omnes coeuueniunt, & ibi diis suimet LXXXX. & nouem homines & totidem equos cum canibus & gallis pro accipitribus oblatis immolāt, pro certo, vt prædixi, putantes hos eisdem placaturos. Quàm bene Rex noster fecit, qui eos à tam execrando ritu prohibuit? Acceptabilem enim domino patri hostiam fert, qui humano sanguini parcit. Præcipit enim domious, innocentem & pium ne *Mersburg, opus Romanorum.* interficias. Antiquum opus Romanorum muro Rex prædictus in Mersburg decorauit lapideo, & infra eandem Ecclesiam quæ nunc mater est aliarum, de lapidibus cōstrui, & XIIII. Cal. Iunii præcepit dedicari. Cęteras quoque vrbes ad salutem regni, & templa domino ob remedium animæ deuota mēte fabricauit. Post innumera virtutū insignia idem decurso vitę suimet stadio, sexto decimo regni, ætatis autem *Mors Henrici Aucupis.* suę sexagesimo anno, sexto Nō. Iulii in Miminleue moritur, & in Quedelinburg, quā ipse à fundamento construxit, sepultus, à cunctis optimatibus meritò defletur. Accidit hoc anno dominicæ incarnationis DCCCC. XXXVI. Indoles autem relictę posteritatis tristia principum corda lętificat, & certos volnntatiæ electionis hos fecit. Nec pluribus, quibus regnādi spes in subsecutura dominorum sobole non relinquitur, & inter se facta dissensione, & longa contentione, aliquod consiliū & solamen citò oon prouidetur, si in consanguinitatis linea aliquis tali officio dignus nō inueniatur, saltem in alia benè morigeratus, omni odio procul remoto assumatur. Quia maxima perditio est alienigenas regnare: hinc depressio & libertatis venit magna periclitatio. *Henricorum nomen Saxonibus fatale.* Ab hoc, de quo dixi, Henrico & successoribus eius, vsque huc Saxones eleuati, & in omnibus sunt honorati. Quicquid in his laudatur, ab ęquiuoco eius, de quo scripturus sum vita comite, diligenter seruatur, & pòst, vt vereor, finitur. Ergo quæcunque de his vllatenus nunc pręteream, vel vita deficiente, indiscussa relinquam, successor *Cōfessio Ditmari.* alme compleas, & temporum qualitates scripturæ memoria cōcludas. Ego peccator & in omnibus negligens, vacaui hactenus à bonis, & studui in malis, serò ad ista & ad meliora respiciens, animæque memoriam salutarem nullo modo exercens. Postq̄ *Episcopus doceat verbis & exemplis.* pastor effectus sum, docui subiectos verbis tantùm & non exemplis: extrinsecus apparui bonus, interiora violans pessimis cogitationibus, & de immundo semine conceptus, volutabar in luto vt immunda sus. Dicat aliquis, malè laudasti te: cui respondeo, verū hoc esse, quòd deteriorem me nescio. Idcirco me sic arguo, vt agnitis vulneribus meis succurras medicationibus necessariis, & ex magna parte consors mei sic adiuues in omnib. me, sicut velis exhiberi pro te. Et inclita venerabilis gesta Mathildis, quæ post excessum senioris sui summopere fecit, equidem paucis comprehē *Mathildis Augusta.* dam, ad imitationem bonam fidelibus cunctis. Quia sancta est, vt scriptura docet, & salubris cogitatio pro defunctis orare, & eleemosynis absolutionē his impetrare. Le *O Fili Dei gratia tibi, qui nos illaminasti.* gimus, quòd vnius captiui vincula, quem & vxor sua, putans mortuum, assiduis procurauit exequiis, toties soluerentur, quoties pro eo acceptabiles domino patri hostias ab ea offerri procurarētur, vt ipse ei pòst retulit, cùm domum suam liber reuisit. Hoc exemplo Domina Mechtildis viro suimet vinculo momētaneæ mortis depres *Auilis superstitio.* so succurrit, nō solùm pauperibus, verùm etiam auibus victum subministrans. Congregationem quoque sanctimonialium in die tricesima in suprà memorata vrbe statuit, & huic quantum ad victus & sui vestitus necessaria suppetebat, ex sua proprietate, laudantibus hoc suimet filiis, concessit, & scriptis confirmauit. Asserunt non *Henrico fauit Mathildis.* nulli, eandē hoc summopere diu nisam fuisse, quòd iunior filius suimet Hēricus patris sedem possideret. Sed hoc dominus, electos sibi ad vnaquæque semper pręordinans, noluit, nec summatum optima pars consensit, sed ratione prudenti, & ideo facilè

cilè ſuadenti, hæc mœrentis Reginæ animum paulo minus à propoſito declinault, & huic Bauatios ad tuendum aptins aſſignari, præhabito ſibi nato maiori, conſulitnr. Anno Dominicæ incarnationis DCCCC. XXIII. Indictione XI. regni autẽ primi regis Henricl quinto, venerabilis Sigiſmundus, ſanctæ Halberſtadenſis Eeclesiæ antiſtes ſextus, XIX. Cal. Februarij obiit, cui Bernhardus eiuſdem capellanus ſucceſſit, ſicut ei prius vir ſanctus prædixit. Namqne is din infirmus vidit io ſomnis, quòd baculum paſtoralem, è manibus ſuis elapſum, Bernhardus ponè ſequens eleuaret, & in aperto portaret. Et expergiſcens, vocauit eũ ad ſe, dicens: Vade ad curtem regiam, ſumens ex mea parte quæ tibi ſint ad hæc neceſſaria, & acquire gratiam & auxilium ibi optimè valentium, vt tibi liceat ſinè omni offenſione mihi ſuccedere: prouidebit enim hæc omnia dominus, dilecte fili.

Sigiſmundi Halberſtad. mors. Somnium.

Edictum amati ſenioris obœditione humili Bernhardus mox complens, dum à rege Henrico reuerteretur, comperit dominum ſnimet & patrem de hac luce, triceſimo ordinationis ſuæ anno ad Chriſtum migraſſe, & mox repedans, prędicti regis munere, quod poſtulat, conſequitnr. Poſitum autem corpus præfati Præſulis in dextra parte altaris Chriſti protomartyris, vt ipſe antea præmonſtrauit, non iacendo, ſed ſupra catbedram ſedendo, ſperans ſe patroni ſuimet interceſſione ſancta & benedictione ſacerdotali perpetualiter muniri.

Succeſſor & ſunus.

Qualiter miſericors dominus prędictum regem in diebus ſuis reſpexerit, quamuis de Pierio fonte nil vnquam biberim, cunctis tamen fidelibus innoteſcam. Fuit in occiduis partibus quidam Rex, qui ab vno ſuimet ducum captus tenebris includitur carceralibus. Hic Henrici regis noſtri, nepotis autem ſui, implorans anxilium, dextram Chriſti martyris Dionyſij & cum ea omne regnum Lotariorum, ſi ab eo liberaretnr, ſibi traditurum ſacramentis promiſit. Nec mora inclytus miles inuictricibus ſe armis circumcingens, proximum laborantem viſitat, & in ereptione eins ac reſtitutione, dignus operator mercedem ſuam promeruit, & honorem priſtinum ſibi ſuiſq; ſucceſſoribus in tantum adauxit. Sed quia homo vnuſquiſq; procliuior ad labendum quàm natura ſuimet muniatur ad ſtandum, quàm miſerabiliter iſte ſemel deliquerit ad terrorem & ad deuitandum pijs, non taceam. In cœna domini nimis inebriatus in ſequenti nocte vxori ſuæ multum repugnanti diabolico inſtinctu illicitè coniunctus eſt. Hoc factum auctor tanti ſceleris, & humanæ ſalutis irretitor, Satanas, cuidam venerandæ ſic prodidit matronæ: Mechtild Regina nuper bortatu meo maritali conſentiens voluptati concepit filium, ſine omni dubio meum, & tu vide, vt tantum optimè celes commiſſum. Hæc multum clàm ob hoc triſtis effecta, prædictæ hoc celeriter annunciauit Reginæ, admonens, vt ſemper Epiſcopos atque presbyteros ſecũ baberet, & in ipſa pneri natiuitate ſacri Baptiſmatis voda ablueret, ne qnid in eo ſibi dilectum accidiſſe, Dæmon infauſtus iactaret, & ſic Deo gratias egit. Vidẽs autem Dæmon, id eſt, omoia ſciens, ſe prorſus eſſe deluſum, dominam increpauit ſuprà memoratam, talia ſubnectens: Etſi mea nunc ſit voluntas tuis fruſtrata blaſphemiis, tamen in hoc profeci, quòd ex eo, & ex omnibus de lumbis eiuſdem vnqnam progredientibus, numqnaio deerit in ea comes diſcordia, nec prouenict eis pax firma. Mẽdax ille & veritatis inimicus hæc pro voluntate ſua dixit, & vt ſpero, non pro adimpletione.

En diaboli præſtigias.

Multi autem affirmant, vt in ſequenti dictatu apparet, quòd ſub eius & filij ſuimet temporibus crebra fieret commotio, & quietis parua certitudo. In diebus verò his, quibus regnare cœpit tertius in numero ducum, Henricus, & in ordine ſceptriferorum ſecundus, tunc illa filix iniquitatis exaruit, & pacis bonæ flos virens enituit, & ſi quid prioribus huic ſimile in aliquo nunc accidit, boc non cnlpa ſui ſed inſtigatoris ſuit impij.

Henricus Sanctus, tertius eius nominis dux Bauariæ.

Legimus, quòd omnia tempora tempus habent, ſed non omnia, id eſt, à Domino nullum eſſe vitiis locum ab ioitio conſtitutum, & quia fragilitas carnis ſine aliqua contagione non valet eſſe, à capitalibus ſe criminibus abſtineat, & in ſolennitatibus vniuerſis munditiam ſernet. In legitimis coniunctionibus non eſſe delictum aliquod, ſcriptura teſtatur, & hoc cum obſeruatione feſtiuitatum honoratur, & nulla imminentis periculi procella turbatnr.

Coniugium res ſancta.

Ad hæc amplius approbanda vnum profero exemplum. Quidam vir Vffo nomine, ciuis Magdeburgenſis, nimia ebrietate compulſus, in ſancta ſolennitate innocentum conlugem ſuam Gelhuſam conſentire ſibi coegit, quæ eadem nocte à viro alligata ſuo, cùm incongruo

Vffo Magdeburg. Gelhuſa.

tempore pareret infantem in pedibus digitos habentem retortos, obstupuit, & accersito ad se protinus marito, miraculum ostendit. Culpaque amborum hoc euenisse ingemiscens, nonne, infit, prædixi, ne sic faceres, ecce ira Dei se nobis manifestat, & ne sic vlterius agamus, atrociter rogat. Peccatum tibi magnum, iniusta mihi præcipere, & mihi in obœdiētiam tibi exhibere. Postquam autem infans baptizatur, inter innocentium agmen de hoc exilio deducitur. Bene est imperpetuum illi, qui tali vtitur coniectali, quæ pro absente infatigabiliter orat marito, & præsentem, oblita sexus, vt se custodiat, hortatur.

Desiderantur hic quædam.

Canis domini occisi vindex.

In palatio prædicti regis accidit res vna mirabilis. In conspectu totius populi præsentis, quidam canis, dum eminus hostem suum confidentem agnosceret, propius accedens, dexteram eiusdem rapido morsu ex improuiso abstraxit, & quasi optimè fecisset, cauda reuerberante mox rediit. Mirātibus hoc cunctis, & admodum stupentibus, ab his miseris, quid fecerit, interrogatur: qui bus illico respondit, diuina vltione id sibi merito euenisse, & persequitur: Inueni, inquiens, virum huius canis dominū, fesso corpore dormientem, & infelix occidi eum, multas tum ab isto, qui me modò læsit persecutore impugnationes perpessus, & quem tum vix euasi, nunc ista sperans prorsus oblita, culpabilis occurri. Scio deinceps, quòd aut hic aut in futuro examine vnusquisque reus sine subsequenti pœna non latet vllatenus. Multa sunt, lector carissime, regis nostri, ac Imperatoris, prædicti facta memoria semper viuenti admodum digna: sed quia hæc, sicuti fuere, concludere nequeo, tristis omitto, quia hic, sicut prædixi, de nostris regibus nomen, & in omni virtute sua principatum, iustè obtinuit. Paruum de magnis eiusdem operationibus librum habeo inscriptum, sed spero memoriale eius in libro vitæ ascriptum fore, qui præcursoris Christi, inter natos mulierum, vt Christus, Dominus ac Deus noster, affirmauit maximi, fidelis famulus erat, & in nostra vrbe fundamentum subsequētis culturæ primus posuit, & quicquid vnquam huic vllatenus super ædificatur, laudi eiusdem merito signatur. Elegans namque ortus ac finis bonus, vbicunque id fieri potest, optimè concordant, ac si hoc in omnibus compleri nequit, laudemus Dominum in hoc, quod fecit, & maiestatem suam vt ad summum perducere dignetur, benignitatem suam suppliciter orent quique fideles, & maximè tu Mersepurg inclyta cum spirituali prole sua, in tempore dilecti senioris tui more cupressi præ cæteris comprouincialibus tuis exaltata, age grates continuas Domino, & vt vitæ bona quæque diuino moderamine perficiantur, studiosa in timore dominico semper adoptato. Mos est enim malorum, immemores esse bonorū, & hoc vertere in peius, quod creare dignatus est omnipotens in melius. Si aliquid prædicto operi ego vnquam addere queo, nullatenus cessabo.

Sin autem, si quis tanti rectoris nostri sit aliquantulum in bono memor, sit ei propitius omnium qui est exauditor. Primus iste codicillus clausus sit primi morte Henrici.

CHRO-

CHRONICI DITMARI, EPISCOPI MERSEPVRGII, LIB. II.

Otto, decus regni, de stemmate cretus herili,
Henrici patris fulgebat vbique coruscis
Actibus, & solium conscenderat inde paternum.
Huic primo multi contradixere maligni
Inuidia, cunctis quos vicerat iste superbos
Flamine diuino, quod semper poscit ab alto.
Non fuerat tantus Caroli de morte patronus,
Nec puto similis regnum pastore potiri.
Episcopatus construxit denique senos.
Hic Beringerum superans virtute superbum,
Longobardorum sibi subdit colla furentum.
Imperatorem fecit sibi Roma potentem
Hunc, & maritimi soluunt tributa remoti.
Pacis amicus erat, bellum lateq́ premebat:
Occidentales sedat, Danosq́ feroces.
Partibus Eois tunc non apparuit hostis.
Maximus in sceptro terdenos sedit, & octo
Annos in regno, tandem & discesserat Otto,
Flebilis heu patriae, simul inuincibilis, atque
Linquens hic post se tunc contectalis amica
Pignus, & nati, quo laetabantur amici.

OMnes Reipub. Principes magnũ reginae Mechtildis moerorem lenire cupientes, Ottonem filium eius, patris sui decreto ac petitione vno ore in regem sibi & dominum elegerunt, eleuatis dextris conclamãtes, viuat & valeat Rex victor in aeternum, pariterque cum eo ad Aquasgrani proficiscuntur. Quo cùm appropiarent, omnis senatus obuiã perrexit, fidem cum subiectione promisit, & ad sedem eum ducens vsq; imperialem, statuit eundem in loco priorum, in regem sibi conlaudans, ac domino tunc gratias agens. Hunc Hillibertus, Moguntinae cura Cathedrae, cum licentia Wigfridi, sanctae sedis Coloniẽsis Archipraesulis, in cuius dioecesi hoc fuit, & auxilio Treuirensis benedixit anno dominicae incarnationis DCCCC.XXXVI. in Ecclesia sanctae Mariae semper virginis, quam cum omni diligentia magnus construxit Carolus. Confortatus in domino tũc, & in regno, sceptriferorum maximus Otto, coniugem suam Editham, Ethmundi, regis Anglorum, filiam, bene timoratam, quam patre suo adhuc viuente duxerat, consecrari praecepit. Huius prospera multa turbabant aduersa. Nam Bohemorum Ducem Venceslaum, Bolislaus nefandus, fratrem, domino ac regi perimens fidelẽ, restitit multo tempore audacter, & postea deuictus à rege viriliter, fratri suimet Henrico, Bauariorum duci, ad seruandum traditus est. Auares quoq; patri suimet quondam contrarij, sed diu pacificati, iterum insurgunt, celeriterque fugati, redeunt. Discordia etiam inter conciues consocios que oritur nõ minima, quae Tammonẽ, regis & Luidgerdae* concitauit filium, eò quòd legatio Sifridi, Comitis Mersepurgensis, quam sibi idem vendicauerat, Geroni sit tradita Marchioni, haereditasq; materna sit ei prorsus ablata. Hunc Rex in Mersepurgk obsedit, *filiumque ab iniqua praesumtione terroribus & blanditiis amouere curauit. Sed exercitus capta vrbe ingressus, iuuenem praefatum vsque in Ecclesiam sancti Petri, vbi prius ab antiquis Irminsul colebatur, bello defatigatum depulit. Ad vltimum autem Maginzonis hasta de fenestra tiro perfossus à tergo, secus arã oppetiit, quẽ rex postea crudeli morte vindicauerat secundo regni suimet anno. Quaecunque ei publicè vel occultè prouenere nocẽtia, diuinae miserationis gratia, ac intercessione suimet sanctissimae cõtectalis Edithae assidua, securus euasit. Cuius instinctu Magdeburgẽsem aedificare coepit ciuitatẽ, ad quã reliqias Christi martyris Innocẽtij cũ magno adduxit honore. Nã hãc vrbẽ ob ęternę

Otto Magnus Henrico patri surrogatus.

Hillibertus Moguntinus, Wigfridus Colon.

Editha Augusta.

Venceslaus & Boleslaus Duces Boiem.

Auares.

** Suprà Hadaim, seu Heduigem nominauit.*

Sigfridus comes Merseburg.

**fratremq́.*

Irminsul.

Tammo occisus.

Magdeburgũ aedificatur.

remunerationis gratiam, patriæque communis salutem, & acquisiuit atque construxit.

Editha Aug. virtutes & mors.

Iuuit eum ad hoc beatæ Edith memoriæ quibuscunque potuit, quæ innumera virtute prædita, vt signis post obitum claruit, ita inducias vitæ istius sibi concessas domino hominibusque acceptè perduxit. Fuit hæc cum viro suo x. & ix. annos, & ordinationis suæ obiit xi. anno, 7. Calend. Febr. vnicum relinquẽs filium nomine Luidulfum, cunctis virtutibus fulgentem: sepultaq; est in ciuitate præfata in maiori Ecclesia in oratorio aquilonari. Rex autem in venatione, qua sperabat se paululum refocillari, turbabatur vulnere lethali, inauditumque sustinuit mœrorem, quem ab aduentu dilecti compescuit filij.

Ludolphi elogium.

Qui ramosam Samij Pythagoræ literam, humanæ motus vitæ signantem, laudabili puer simplicitate percurrit ad biuium, & dextrum iter aggressus, virgulam breuiorem, tamẽ potiorem de die in diem, vt virens hedera exurgit, & in omnibus patrissans, oobilitatem moribus in tantum ornauit, vt cũctis primatibus, quæ laus est non vltima, placeret. Vnde patris gratia sibi in tantum arrisit, vt hunc communi totius senatus electione, honoris consortem atque laboris decerneret, successoremque confirmaret.

Ida, Sueui Ducis F.

Desponsauit etiam illi Idam, Herimanni Ducis filiam, pulcritudinem & sexum omni probitate vincentem. Quã cùm sibi pater vinculo maritali coniungeret, modicum post interuallum soceri ducatum & hæreditatem defuncti sibi dedit. Tanti patris ac filij temporibus quãtum vigeret regnum, difficile est vlli ad enucleandum.

Mechthildis Aug.

Venerabilis autem Regina Mechtildis constructo, vt prædixi, in Quedlinburg monasterio, congregationeque sanctimonialium ibi collecta, fideli erga dominum seruitio promeruit, quod virtus filij in omnibus floruit.

Beringerus.

Interea Beringerus, Ludouici inuasor regni, Adelheidam eiusdem viduam deprædatus est, & cum custodia ac inedia lacrymabiliter afflixit.

Adelheida, altera Ottonis M. coniux.

Huius laudabilem formam & famam rex noster animaduertens, Romam pergere simulauit, in ipsoque itinete Longobardiam vsque perueniens, pręfatam per legatos alloquitur dominam, & donis præcedentibus placatam, suæ voluntati consentire coegit, pariterque cum ea Papiam vendicauit ciuitatem. Qua de re Ludolfus filius eius admodum tristis effectus, ad nostrates properauit, locisque, quæ ad Salfeldum pertinent, abditis, doloque idoneis, insidias occultauit. Post hæc Rex Papia præsidio munita, dispositisq; ibi rebus necessariis, reuertitur,

Conradus Dux.

quem Beringerus cum Duce Conrado subsequitur, regisque gratiam in vrbe Augustana sua filijq; deditione promeruit, simulque Reginæ iram supplici venia placauit, bonaq; cũ pace patriã reuisit. Rex autẽ Franciã regrediendo perlustrãs, latẽtes insidias, quę à filio generoq; * Hugone parabãtur, comperit, moxq; eis per internuncios hæc ita dictãte mãdauit, vt vel tãti facinoris authores sibi mitterẽt, vel se potestatis regiæ inimicos pro certo scirent.

**Conrado, vt Witichindus Monachus & alij.*

Bellum ciuile cum Ludolpho.

Quos huiusmodi legationi conniuere nolẽtes, collecto exercitu vsq; in Moguntiã persequitur, vniuersis vrbib*, quas natus possedit, aut captis aut deditis, hacq; manu valida circũsepta, rebelles assiduo multum fatigauit bello. Datis tandẽ electis ex vtraq; parte obsidibus, pater cũ filio loquitur, ac sui gratiam, si consocios, talia machinantes, aperiret, & sibi traderet puniẽdos, daturum spopondit. Hoc cùm iuuenis facere non posset, neq; voluisset, à patruo conuitiatus Henrico, vrbem rebellaturus ingreditur, Ekbertumq; Comitem cũ multis patrui militibus sibi associauit, & clàm noctis silentio cùm suis omnibus exiens,

Ratisbona Reinesburg.

Ratisbonam, quæ Reinesburg dicitur, Bauarij caput regni, cũ vrbibus munitissimis cepit, Ductricem Iuditham solùm cum filiis ab his expellens finibus. Thiedricum insuper Ducem, ac Wigmannum Comitem, in præsidium ad Moguntiam denuo possidendam, arma commouentes, patre se subsequente, pecunia per legatos amouere tentãs, | Thiedrico nequaquam aspirante, Vigmanum blanditiis delinitum celeriter corrupit. Interim Rex parata in expeditionem militia, Bauariam petens, clausis sibi omnibus murorum portis, eadem regione depopulata atque combusta, rediit.

Auares pharetrati, Ludolphi socij.

Tunc Luidolph' patri suimet ac regi resistere desperãs, Auares pharetratos cõduxit socios, quod regẽ protinus non latuit. Nãq; cũ signis militaribus obuiã pergit inimicis insurgentibus, sed aliter ei, quã quisquã ratus sit, proh dolor, euenit. Hi siquidem Ducibus iniquis per aliã directi viam, Franciã inuaserũt, miserabiliterq; vastauerũt. Sed si quis secreto mẽtis, seu viua voce, requirit, vnde talis oriatur extraneis audacia, vt tãdẽ habitatas lũgeq; semotas præsumãt infringere regiões, quãtũ scriptis vnquã didicimus, vel per-

vel pernoscimus, audiat respondentes, quia consensu diuino hi facinoribus nostris accenduntur in vindictam Domini, nosque admodum territi fugimus ignaui, iniustitia nostri, fitque tandem, vt qui in prosperis spreuimus timorem Domini, merito sustineamus flagellum Domini, ac inuocantes Dominum non exaudimur, qui offensam placare supernam nullo modo conabamur. Inde accidit, vt Germania cæteris comprouincialibus suis non impar, viribus his succumberet. Commotus tandem Dominus meritis iustorum, gemituque miserorum, fugauit turbam perfidorum, & Rex eos iterum aliò quàm putaret diuertentes insequutus, Bauariam rursus inuadit. Qui mox de pace tractantes, induciasque petentes, impetrauerunt, & semper dubii suisque infideles Dominis, cùm se apud regē excusare non possent, cum Luidolpho seniore suo, nota Reinsburg præsidia palantes petūt. Quos rex exercitu valido subsecutus, prędicta possedit in vrbe, factaque mutuo longa concertatione, tandem grandi fame filium suosque pacem petere coegit. Post hæc Luidolphus cū Hugone pœnitentia ductus, patris pedibus aduolultur, de præteritis veniā, & de præsentibus supplex poscit emendationem, de futuris quoque cauteiam spopondit. Hunc rex suorum deuictus consilio principum suscepit, cōmissaque remittens, suimet gratiam firmiter dedit. Restituit tum fratri suo regnū diu amissum, pacificatisq; vt sperauit, aduersis omnibus, Saxoniā victor repetit. Et ecce iterum Auares, id est Vngari, quasi iam perpetrati sceleris obliti, aduersum nos arma commouerant, quos aduentare Dux Henricus regi nuncians, inceptis eum itineribus reuocauit. Rex autem ad Augustanam vniuersos suimet familiares ad se conuocat ciuitatem, affirmans, se mori malle, quàm tanta plus perpeti mala: hortaturq; suos, præmia promittens cum gratia cunctis fauentibus sibi, pœnamq; fugientibus. Collegit vndiq; secus octo tantùm legiones, quas aduersum hostes dispositas consolatur, morientes ibi remunerationibus demulcēs æternis, vincentes autem præsentibus delectamentis. Quarū extremitates hostis acer iuxta Lech fluuium celerē latenter circumeundo incautas opprimit, cæsis tum plurib. ac dispoliatis. Hoc Rex vt comperit, Cōradum ducem cū suis ponè misit, qui captiuos cum omni præda ex lupi raptoris faucibus eripuit, victoriaque potitus castra reuisit. Postera die, id est, in festiuitate Christi martyris Laurentii, Rex solū se præ cæteris culpabilem domino professus, atq; prostratus, hoc facit lacrymis votū profusis, si Christus dignaretur sibi eo die tāti intercessione pconis dare victoriā & vitam, quòd in ciuitate Mersepurgensi Episcopatū in honore victoris ignium construere, domumq; suimet magnam, nouiter inceptā, sibi ad ecclesiā vellet ædificare. Nec mora erectus à terra, post missæ celebrationem, sacramq; cōmunionem, ab egregio porrectā Othalrico, cōfessore suo sumpsit Rex clypeum, lancea cū sacra milites in hostem præcedendo, resistentemq; primus erupit, ac mox terga vertentem vsq; ad vesperā prostrauit ac effugauit. Peracta tandem cæde, virentibus pratis victrice cum turba Rex cōsidens, diligenter inquirit, si ab exercitu suo aliquis remaneret. Comperit tum Ducem Conradum, generum sui & egregium militem oppetiisse, cuius corpus merito defletum, atq; diligenter procuratum, Wormatiā misit tumulandū. Insuper nuncios sanctæ præmiserat matri, qui cuncta ordine pandentes, eam cura soluerent, mentesq; fideliū in laudem Christi pariter accēderent. Tantum diuinæ pietatis donum omnis Christianitas, maximēq; regi commissa, ineffabili suscepit tripudio, gloriam & gratiā psallēs vnanimiter in altissimis Domino. Interim Rex Saxoniam reuisens lætus patriam, à cūctis Principibus à longè sibi obuiantibus summis excipitur studiis, diuq; expectatus à venerabili suimet genitrice profusis præ gaudio lacrymis, amplectitur. Quibus suum illico aperiens promissum, qualiter hoc ad vnguem perduceret, eorundē ad hoc consiliū enixè petiit & suffragium. His tandem id collaudantibus, piæque petitioni aspirantibus, statuit Rex Abbatiam in Magdeburgensi ciuitate, incipiens Ecclesiam mirum in modum in loco, vbi sancta requiescit Edith, & iuxta quam post obitum suimet pausare desyderauerat ipse. Ibi etiam Episcopatum facere conatus, apud Bernhardum, sanctæ Halberstadensis Ecclesiæ antistitem, in cuius diœcesi vrbs præfata iacuit, quam diu ille vixit, impetrare non potuit. Quicquid in prædiis, vel rebus in aliis promisso contraxit in tempore, totū hoc Domino, militiq; eius Mauritio, cōcessit hæredi. Dū hæc aguntur, ex

Causa irruptionis in exteras nationes

Qui in prosperis contemnunt Deum, merito luunt pœnam.

Ludolphus patri supplex.

Auares Vngari.

Bellum Vngaricum.

Conradus Dux.

Otto M. vouet Episc. Merseburg.

S. Vdalricus.

Prælium cum Vngaris.

Conradus Dux, gener Cæs.

Abbatia Magdeburg.

Bernhardus Episc. Halberstad.

[Bellum Slauicum. Hermannus Dux.] parte Slauorum bellum ingruit horridum, hortatu Wigmāni Comitis,& Ekberti,du ctu autem Nacconis & Stoingnei, fratris eius. Quos Herimannus Dux superare diffidens, regis petiuit auxilium. Hic vt erat impiger, militia forti aquilonares inuadit *[Ab Aquilone omne panditur malum.]* regiones, malum sæpissime, vt scriptura docet, pandentes, ibiq; Stoigneum Inco absconditum, fugientibusque sociis captum, decollari præcepit, confratres autem tanti *[Ludolphi altera rebellio & mors.]* sceleris auctores, Wigmannum & Ekbertum, fugauit. Luidulphus verò regis filius malorum deprauatus consilio, rursum resistit, patriaque cedens, Italiam perrexit, ibique cum vnum fermè annum esset, VIII. Id. Septembris præ dolore obiit. Huius corpus à sociis eiusdem Moguntiam delatum, lugubriter in Ecclesia Christi martyris Albani sepultum. De tam miserabili fama Rex in expeditione, qua fuit aduersus *[Ottonis M. expeditio Italica.]* Redarios, supra modum turbatus, planxit filium, vt Dauid Absolon. Post hæc sedatis bellorum asperitatibus, Romam iterum pergere simulans, Lōgobardiam manu va- *[Berengarius & vxor Willa.]* lida intrauit, Berengariumque prędictum in monte sancti Leonis duos obsidens annos, cum vxore Willa & filiis ac filiabus ad vltimum cepit callidè, exilioque, vbi pôst moritur, relegauit. Dehinc Romam armato petens milite eiusdem ciues sibi resistētes bis vicit, vrbemque gloriosus intrauit. Insuper benedictionem à Domino Apostolico Ioanne, cuius rogatione huc venit, cū sua coniuge, anno regni eius XXVIIII. promeruit imperialem, ac patronus Romanæ effectus Ecclesiæ, Beneuentum, Cala- *[Metalla inuenta.]* briam atque Apuliam, ducibus eorum deuictis, sibi vēdicauit. Temporibus suis aureum illuxit seculum, apud nos inuenta primum vena argenti. Deuictus quoque *[Haraldus Danus.]* Wigmannus. Apud Danos regnante tunc Haraldo, contempta Christianitas sic per Popponem renouata presbyterum. Arguebat enim idem & regem & populum, an- *[Trinus & vnus Deus.]* tecessorum cultura suorum deuiantem, Diis ac Dæmonibus vacantem, vnum affirmans in tribus personis Deum. Interrogatus autem à rege, si ignito voluisset dicta ferro comprobare, paratum se ad hoc esse hilari respondit animo, crastinaq; die fer- *[Ferri igniti miraculum.]* rum ingentis ponderis benedictum, ad locum à rege determinatum portauit, manumque securam imperterritus eleuauit. Quo Rex miraculo lætus admodum effectus, cum suis omnibus Christi iugo protinus humiliter se subdidit, in finemque, fidelium more, præceptis obtemperauit diuinis. Imperator autem hoc vt audiuit, vocatum ad se venerabilem virum Popponem, si pugil Christi esset, interrogat, & sacer- *[Gero Marchio.]* dotali honore sublimat. Gero orientalium Marchio, Lusizi & Selpuli, Miseconem *[Mesico Polonus Imperio vectigalis. Hermannus Dux.]* quoque cum sibi subiectis imperiali subdidit ditioni. Herimannus Dux Seliburem & Mistui cum suis Imperatori tributarios fecit. Æquiuocus Imperatoris, iunior inquam Otto, quem peperit inclyta mater Adelheidis in natiuitate Domini, Romæ Imperator effectus est, patre iubente, ac tunc in Campania iuxta Capuam commorante. Qui filio suimet vxorem ab Imperatore Constantinopolitano desponsare desiderans, nunciis eiusdem ob alieni ad se missis causam, suos fideliter commisit Prin- *[Legati Ottonis à Græcis violati.]* cipes, hanc legationem ferentes. Quos in ipso itinere Græci solita calliditate ex improuiso irruentes, alios occidunt, quosdam verò captos domino suimet Augusto præsentabant. Pauci autem ex his effugientes, Imperatori suo rei euentum aperiūt. Hic detrimentum suorum grauiter ferens, milites optimos, Gunterium ac Sigifri- *[Græcorum clades.]* dum, tale facinus ad vlciscendum, in Calabriam propere misit. Qui Danaos victoria priori elatos, & sibi occurrentes, occiderunt, alios autem in fuga comprehensos obtruncant naribus, tributū à Græcis in Calabria & Apulia extorquentes, spoliisque ditati cum gaudio remeabant. Constantinopolitani autem funere suorum & captiuitate tristes effecti, aduersus Dominum suum conspirauere, dolosæque imperatricis consilio per quendam militem peremerunt eundem, loco eius hunc designātes ad imperij totius prouisorem. Qui mox magnificis muneribus, comitatuq; egregio, *[Theophania Ottoni II. collocata.]* non virginem desideratam, sed neptem suam, Theophaniam vocatam, Imperatori nostro trans mare mittens, suos absoluit, amicitiamque optatam Cæsaris Augusti promeruit. Fuere nonnulli, qui hanc fieri coniunctionem apud Imperatorem impedire studerent, eandemque remitti consulerent. Quos idem non audiuit, sed eandem tunc dedit filio suimet in vxorem, arridentibus cunctis Italiæ Germaniæq; primatibus. Multa sanctorum corpora Imperator ab Italia ad Magdeburg per Dedonem capellanum suimet transmisit. Hoc autem quod de eius clerico audiui,

Poppo, Wilhelmi Comitis frater.

diui, nomine Poppone, Wilhelmi Comitis germano, memoria dignum, nō est prætereundum. Is cùm Imperatori diu fideliter seruiret, nimis infirmatur, & in ecstasi effectus, in montem excelsum ducitur, vbi ciuitatem magnam, & pulchra eius conspicatur ædificia. Inde perueniēs ad turrim arduam, laboriosos eiusdem scādit aggressus. In cuius summitate magna, Christum cum sanctis omnibus sedentē videre promeruit. Ibi Bruno Archiepiscopus Coloniensis ob inanem Philosophiæ executionem, à summo iudice accusatus, & à beato Paulo defensus, iterum inthronizatur. Tūc iste vocat⁹ simili de causa redarguitur, & supplici sanctorū intercessione suffultus talem audiuit vocem: Post tres dies ad me veniens, hanc, quam ego nunc tibi demonstro, Cathedram possidebis. Hæc omnia sacerdos cùm euigilaret, Cæsari ad se accersito explicuit, & non esse somnium, sed veram affirmans visionem, gratias ei retulit pro bonis omnibus, quæ ei vnquam fecit, & sic ei indicatum est. Facta confessione, & indulta à præsentibus remissione, dereliquit aliena, repetens sua cum pace bona, flentem tam felici obitu consolatus seniorem. Preciosum quoq; marmor cum auro gemmisque Cæsar præcepit ad Magdeburg adduci. In omnibus columnarum capitibus sanctorū reliquias diligenter includi iussit. Corpus egregij Comitis Christiani, aliorumq; sibi familiarium, iuxta suprà memoratam posuit Ecclesiam, in qua sibi sepulturam, quam diu vixit, præparari concupiuit. Anno Dominicæ incarnationis DCCCC. LXI. regni autē eius vicesimo quinto, præientibus cunctis optimatibus, in vigilia natiuitatis Domini, corpus sancti Mauritij, & quotūdam sociorum eius, cum aliis sanctorum portionibus, Ratisbona allatū est. Quod maximo, vt decuit, honore Parthenopolin transmissum, vnanimi indigenatum & comprouincialium ibidem conuentu susceptum, & ad salutem patriæ totius hactenus veneratum est. Interea Bernhardus antistes venerandus, plenusque dierum, XLVIII. ordinationis suæ anno, & in ipso die, id est III. Non. Februarij, obdormiuit in Domino. Insuper Wilhelmus, sanctæ Archipræsul Moguntiæ, cui cura ab Imperatore, domino suimet & parente, commissa fuit Parthenopolin disponendi, cæteraque regni necessaria regendi, cùm ægrotantis reginæ finem Mechtildis expectaret, in Reduluetothe VI. Non. Martij moritur. Huius obitum nimia corporis infirmitate oppressa venerabilis Regina nullo adhuc certa nuncio præsentibus cunctis intimauit: Filius, inquiens, meus Wilhelmus, proh dolor, iam expirans, memoria indiget salutari. Et Luidolfus, Abbas Corbeiensis egregius, corporaliter sibi occurrentem illum nocte eadem, qua transiit, videns, obstupuit, & mortuū hunc esse confratribus nunciauit. Post hæc sancta Mechildis II. Id. Martij migrauit ab hoc exilio, spiritum cōmittens, ac creatori suimet reddens domino, sepultaq; est coram altari Christi præsulis Seruatij iuxta seniorem suum: quia quem viuentem dilexerat, huic se mortuam coniungi, quàm diu deguit, semper implorauit. Gero quoque defensor patriæ, dum vnici morte turbaretur filij suimet illustris, Sigifridi, Romam pergens, emeritus iam senex coram altari Principis Apostolorum Petri arma victricia deposuit, & apud dominū Apostolicum sancti impetrans brachium Cyriaci, ad dominum cum omni suimet hæreditate confugit, patriamque reuisens, nati suimet viduam, prius velatam, monasterio in saltu, qui suo signatur nomine, Gerinrod constructo, Hathui vocatam, statuit Abbatissam, à Bernhardo consecratam Christo, firmatisque his omnibus, felici hos obitu præcessit XIII. Cal. Iunij. Imperator autem comperta lugubri matris & filij cæterorumque necce Principum, graui queritur mœrore inuincibile totius Reipub. damnum. Vrgebat eum ad hoc timor mortis propinquæ, & quod Domino rebus promisit in anxiis, opportuno complere studuit in tempore. Electum namque à cuncto sanctæ Halberstadensis Ecclesiæ clero & populo Hillibardum, tunc præpositum, & à Domino suimet Bernhardo ad hoc præsignatum, Romam venire præcepit. Cumque eodem, quod diu latebat, secretum mentis reuoluit, scilicet factum se in vrbe Parthenopolita Archiepiscopatum semper studuisse, ob spem remunerationis æternæ, defensionemq; communis patriæ, seque ad omnia quæcunque vnquam ab eo expetiisset, promisit paratum, si consentiret sibi hoc perficere votum. Hic autem, vt erat sapiens, piæ conniuebat petitioni, partemque parochiæ, quæ sita est inter oram & Albim & Bodam fluuios, & insuper viam, quæ Friderici dicitur, Domino concessit, sanctoque Mauri-

Bruno & Poppo accusati ob Philosophiæ studiū.

Christianus Comes.

Corpus Mauritij Magdeburgum translatum.

Bernhardi Halberstadij, & Wilhelmi Moguntini mors.

Ludolphus Abbas Corbeiensis.

Mathildis Aug. mors.

Gero Marchio.

Gerenrode. Haduī, nunc Gerenu, Abbatissa Gerenrod.

Hillibardus Halberstad. Bernhardi successor.

Boda fl.

tio ac Imperatori. Insuper idē charitatiuè rogatus à Cęsare Augusto, dedit domino sanctoque Laurentio parochiam iacentem inter fluuios Willerbizi & salsum mare & Salam ac Vnstrot & Helmana, & foueam, quæ est iuxta Valenhusum. Tali munere Imperator arridens, per manus suscepit eundem, curamque ei baculo committēs

Conspiratio in Ottonem M. punita.

pastoralem, Accipe, infit, precium patris tui. Hunc enim Ericum nomine cum Buccone, Herimanno, Reinwardo, Witino, Eserico, cæterisque, qui in Quidilingeburg eundē tunc in Pascha solenni occidere conabātur, decollari pręcepit. Auum autem

Luitharius, Ditmari auus.

meum nomine Luitharium, eiusdem consilii participem, libēter perdere voluit, sed sibi familiarium deuictus consilio Principum, captum hūc misit tandem Bauariam ad Comitem Bertholdum, comprehensis sibi omnibus suimet rebus, ac latè distributis, vsque in annum integrum. Tum enim gratiā regis & sua omnia cum magna pe-

Sundersleue.

cunia & prædio in Sundersleuè & in Vodenesuege iacenti acquisiuit. Sed captum iter peragam. Imperator vocauit ad se Richarium, Magdeburgensis Ecclesiæ Abbatem tertium. Nam Anno & Otwinus tunc Episcopi præfuerunt. Et volens hunc dignitate sacerdotali decorare, visa quadam epistola, quæ clanculum sibi deferebatur,

Adelbertus primus archiepisc. Magdeburg.

omisit, Adelbertumque Treuerensem, professione Monachū, sed Russiæ prius ordinatum præsulem, & hinc à gentilibus expulsum, ad Archiepiscopatus apicem, inclitum patrem, & per omnia probatum, anno Dominicæ incarnationis DCCCC. LXX. XV. Cal. Nouemb. Apostolica auctoritate promouit. Tunc misit eum ad sedem suam cum magno honore, præcipiens vniuersis Saxoniæ principibus, vt proximū natale Domini cum eo essent. Archiepiscopus autem à clero & omni populo magnificè susceptus, in his festiuis diebus consecrauit Bosonem, Merseburgensis Ecclesiæ

Magdeburg. Archiepisc. suffraganei.

pastorem, Burckardum, Misuensis Ecclesię prouisorem, Hugonem, Episcopum Cicensem. Hauelburgensis Ecclesiæ custodem his Tudonem cooptauit, prius consecratum. Omnes hos inquā, consecrauit, subiectionem sibi suisque promittentes successoribus, disposita singulisquibusque parochia speciali. Additus est his confratribus Brandeburgensis Ecclesiæ pastor Ditmarus, ante hos vnctus, & Iordan Episcopus Posnaniensis. Operæprecium est quāuis iure pręposterus mihi imputetur ordo, hoc adnectere, qualiter Imperator fratri suimet, Domino Brunoni, nominato à sui-

Bruno Dux.

met patruo Duce Brunone, qui à Ludouico rege in expeditionē ad Danos missus, cū Episcopis duobus Thiedrico & Marcquardo, cæterisque militibus IIII. Non. Febru. fluminis inundatione interiit, mortuo Agrippinæ sedis prouisore Wigsrido, Episcopatum eiusdem ducatumque regni insuper daret Lotharii. Hic post iniquorū,

Bruno Coloniensis cum Hugone contra Ottonem M.

quamuis sapientissimus esset, consilio deprauatus, pro bono malum regi suimet, germanoque restituere meditatus est. Vocauit namq; ad se Hugonem generū, regi, vt suprà memorauimus, nimis infidelem, ad conuiuium, & cum corona artificiosè gemmata regnum ipsi committere, consanguinitatis & iuramēti immemor, instituit. Qui cùm in sancto die solennis Paschæ, paratis omnibus instrumentis regalibus, generū, promissa fœmineo expetentē desiderio, coronare voluisset, odii, diuinæ miserationis gratia sapientiæque cuncta voluentis, freno paululū laxato pœnituit incepti, & pœ-

Volcmarus secretarius Brunonis.

nituit: accersitoq; clàm suimet secretario, quem prædiximus, Volckmaro, quod in mente latebat vulnus aperuit, qualiterque curaretur, diligenti consilio quæsiuit. Sed cōuersis quibusq; paratus ad omnia Dominus, huic in mentē cælitus misit, quo curā sui senioris respondendo talibus mitigauit, Sanctus, inquit, Spiritus tibi, senior cariss. suggessit, vt non amplius aduersus nos præualeret tanti auctor sceleris, inimicus, quem sic confundi, teque, autumo, posse honorari. Coronam quam genero tuo eras te daturum promisisti, vobis considentibus præsentabo, vt fides tua in conspectu omnium clarescat, & inuitus corruens, distumpam eandem, vt fraternus amor modò frigidus inposterum recalescat. Placuit hoc Archiepiscopo, & sic expleri votis exultātibus diuinas pulsauit suppliciter aures. Mane autem facto, dicta hæc vt factis sunt impleta, Archiepiscopus magnum simulabat mœrorem. Hugo autem suique tanta spe frustrati, incōsolabilem sustinuere dolorem, consummatisq; diebus festiuis, aliis quàm ratus sit donis honoratus, rediit. Posthæc confratres, Rex inquam & Episcopus, reconciliati, inuicemque pietatis studio perseuerantes, omnem inimicitiæ scrupulum deinceps amouere curabant. Sed Archipræsul diuinitus in cunctis humani-

tusque

tusque pollens proficuitatibus, XII. ordinationis suæ anno somno pacis soporatus, v. Id. Octob. fratrē reliquit tristem. Tales insidiātium laqueos, compluresq; alios, in regni ac in cura imperii XL. ferme annos conuersatus Otto prefatus, Christo se in omnibus protegente, securus euasit. Pauca loquutus sum de innumerabilibus, et isto melioribus tanti viri ingenuis actibus: quia liber vnus de eiusdē nobili cōuersatione pleniter inscriptus me aliquid prohibet addere. Imperator autem fraterna clade turbatus, Wolmero, eiusdem familiari capellano, ob amorem eius, Episcopatum, & animæ curam, fideliter commēdauit, quo sedente tempus à Domino sibi permissum, & in omnibus egregiè conuersanti, & de medio XV. Cal. Augusti discedente, Gero frater Ditmari marchionis, à clero & ab omni populo electus est: & hoc imperatori mox adnunciatur. Hic quia præfato fratri suo ob multas causarum species iratus fuit, dare huic Episcopatum noluit. Interea is qui capellanus tunc erat, in vno dierum missam celebrans in Papia ciuitate, vidit solus sanctum Petrum & Ambrosium sanctos se benedicentes oleo, & nulli tunc prodidit, sed tantum diuinæ pietatis munus æqua mente portauit. Imperatore autem in sanctę dominicæ resurrectionis die euaginato apparuit Angelus gladio, cùm iam præparatus excepta corona ad Ecclesiam pergere voluisset, nisi inquiens, in Gerone hodie compleueris electionem, securus non euadis hanc cædem. Expauescens ob hoc Cæsar, Dominum, inquit, vocate Geronem, eique protinus venienti curam baculo pastoralem commisit, & indulgentiam humiliter efflagitauit. Hic à Suffraganeis postea benedictus, vt signis hodie declaratur, nomen & officium domino hominibusque acceptè, dum vixit, tota mentis deuotione portauit. Huius sancta mater, Ida* nomine, Hierusalē orationis gratia petēs, illieque infirmata, hanc suis legationem pedissequis commendauit: Egredienti animæ meæ met prolongato huius exilii incolatu, corpus meum matri terrę celeriter tradite, & mox euntes hæc filio nunciate Geroni, quò peregrinæ genitrici suæ talem in terris non deneget honorem, qualem prius in cælis dare dignatur dominus, & altare mihi in Ecclesia sanctæ constituat Cæciliæ. Talibus præceptis deuotæ obtemperantes famulæ, Dominam suam post hæc feliciter expirantem sepelierunt, & statim recedentes, miseriam insciæ effugerūt subsecuturam. Nam Sarraceni Hierosolymam tunc inuadētes, nil reliquere victis, quòd sancta eis clam tunc prædixit matrona, cùm se mortuam iussit properè tumulari, & suas abire. Venientes autem hæ Coloniā, cuncta Archiepiscopo pandunt ordine. Quos idem benignè suscipiens, Deo gratias egit, & iustę eiusdem petitioni satisfecit. Et quia pauca loquutus sum de laude ignota tanti præsulis, libet consequentibus cætera differere, vt in his virtus eiusdem valeat enucleatius apparere. Imperator audita Ratisbonensis Ecclesiæ præsulis morte, eò perrexit, & vt Episcopatum non alii daret nisi ei, qui primus sibi occurrerit, in somnis admonitus est. Crastina autem die primitus inlucescente, Cæsar ad monasteriū Christi martyris Emerani, Monachis hoc nescientibus, cum paucis venit, & paulatim ostium pulsans, à quodam Gunthero Ecclesiæ peruigili custode, & per omnia venerabili patre, intromissus est. Quem intuens, ad adorandum primò supplex processit, deindeque talibus aggreditur: Quid, mi frater, pro adipiscēdo Episcopatus honore uis dare. Senior ad hæc subridens, Calceos, inquit, meos. Hunc autem cum cæteris cōfratribus ad electionem Antistitis ad sanctum Petrum venientem, Cæsar explicato cunctis somnio, cæteroque rei euentu, cum consilio cleri, totiusque populi ad sacerdotem constituit. Is verò accepta benedictione sedebat tantùm VI. menses, ægritudineque compressus valida, ad modicū conualuit, sumptaq; in manus cinere, locū, quo de hoc seculo migrare voluit, signo sanctę crucis ipse cōsurgendo signauit, solo tenusque positus, illud beati Iob carmen beatus & ipse cecinit: Audi tu auris, audiui te Domine, nunc autem oculus meus videt te: Idcirco ipsemet reprehēdo & ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Et continua confessione cum lacrymis peracta, emisit spiritum. Impletumq; in eodem est, quod antecessor illius similis habitus huic prædixit: Tu debes frater secūdus post me hāc Ecclesiam regere, sed paruo tempore viues, domino tantum te misericorditer coronante. Quod quàm diu hìc peregrinatus est, iuxta Domini voluntatē fieri idem semper optauit. Has de duobus Episcopis sententias ideo protuli, vt scias lector, quòd cælestis gratia Imperatori sæpe aperiret, quod

Brunonis Col. mors.

Wolmerus Brunonis successor.

Gero, Ditmari March. frater, Wolmeri successor.

Spectra.

*Hidda Lamperto Schafnaburg. & Cōrado Lauterbergio.

Hierosolyma à Sarracenis occupata.

Ottonis M. somnium.

Guntherus ex Monacho Episc. Ratisbonensis.

Michael Comes Ratisbõ. successor.

sibi in humanis fieri placeret. Hic audito obitu tanti patris, Michaelem huic succedere fecit. Qui cùm cõmissa sibi optimè diu regeret, commouentibus iterum orientales Vngaris, cum cæteris Bauarorum Principibus bis ad succurrendum venit. Sed exorto mox in eos duello, proh dolor, nostri victi ab hostibus atque prostrati sunt. Episcopus autem abscissa suimet auricula, & cæteris sauciatus membris, cum interfectis quasi mortuus latuit. Iuxta quem inimicus homo iacens, & hunc viuere solum ab insidiantium laqueis tunc securus cernẽs, hastam sumpsit, et necare eundem conatus est. Tunc iste confortatus in domino, post longum mutui agonis luctamen, victor hostem prostrauit, & inter multas itineris asperitates incolumis notos peruenit ad fines. Inde gaudium gregi suo exoritur & omni Christũ cognoscenti. Excipitur ab omnibus miles bonus in clero, & seruatur optimus pastor in populo, & fuit eiusdem mutilatio non ad dedecus, sed ad honorem magis. Et nunc reuertar ad explanandam narrationis seriem. Romanorum præpotens Imperator Augustus, valentiorem sibi in Christo dominum Apostolicum, nomine Benedictum, quem nullus absque Deo iudicare potuit, iniustè, vt spero, accusatum deponi cõsensit, &, quod vtinam non fecisset, exilio ad Hammaburg relegari præcepit, vt postea lucidius indicabo. Interim Herimannus Dux Saxoniam regebat, positaque ad Magdeburg concione susceptus est ab Archiepiscopo, manuque deducitur ad Ecclesiam, accensis luminaribus, cunctisque sonantibus campanis. Ibi auum meimet Henricum, tantę resistentem superbiæ, dolo capere Dux nisus non potuit: quia hunc militum magna caterua vallauit, præcipit tamen ei, vt Romam post Imperatorem pergeret. Quod libentissimè complens, transcensis Alpibus, vt primùm ad Imperatorem venit, vidẽs eum à longè solo tenus se prostrauit, interrogatusque quid causæ hoc esset, quòd accusatus apud eum, gratiam suam pietatemque solitam perdidisse timeret, lacrymabiliter respondit. Quem protinus eleuatũ Imperator osculatur, singulaque sagaciter perquirẽs, & de susceptione Ducis, quomodoq; in medio Episcoporum ad mensam loco Imperatoris sederet, lectoq; dormiret, perdidicit. Ob hoc Cæsar Augustus masculè succensens, Alberto per epistolam mandauit Episcopo, vt tot sibi equos mitteret, quot Duci campanas sonare, vel quot lucernas accendi præceperat. Imperatoria Archipræsul peragẽs edicta, quibuscunque valuit modis se per legatos suimet excusare contendit. Comes præfatus tam ingeniosus erat, vt Cæsarem iratum præ cæteris Principibus placare potuisset. Sed quia eius fuit consanguineus, gratiam imperialem vsque in exitum suimet vitæ fideliter obtinuit. Quem torque aureo donatũ Cæsar dimisit remeare, suosque familiares contristatis hostib. lætificare. Interea Vdo venerabilis Marchio Misiconem Imperatori fidelem, tributumque vsque Vurta fluuium soluentem, exercito petiuit collecto. Ad cuius auxiliũ pater meus Comes Sigefridus, tunc iuuenis, nec dumque coniugali sociatus amori, venit solùm cum suis, & in die sancti Iohannis Baptistę aduersus eum pugnantes, primoq; vincentes, à fratre eiusdem Cideburo, exceptis tantùm comitibus præfatis, omnes optimi milites interfecti oppetierunt in loco, qui vocatur Cidini. Hac de fama miserabili Imperator turbatus, de Italia nuncios misit, præcipientes Vdoni atque Misiconi, si gratiam suimet habere voluissent, vsq; dum ipse veniẽs causam discuteret, in pace permanerent. Post hæc subditis sibi cunctis hostium cuneis, arduam Alpium transcendit viam, Bauariam inuisens regionem, ibiq; cunctis sapienter dispositis, recto itinere ad Magdeburgensem pergens ciuitatem, palmas ibidem festiuo duxit honore. Namq; solebat in solennitatibus vniuersis ad vesperam & ad matutinã atque ad missam cum processione Episcoporum venerabili, deindeq; cæterorum ordine clericorum cum crucibus sanctorumque reliquiis ac thuribulis ad Ecclesiam vsque deduci: hicque cùm magno domini timore, qui est principium sapientiæ, staret, atque sederet, vsque dum finita sunt vniuersa, nil loquens nisi diuinum, ad caminatam suimet cum luminarib. multis, comitatuque magno sacerdotum, Ducũ ac Comitum remeabat. Pro remedio autem animæ suæ tradidit postera luce ineffabilia domino munera, inuictissimoque eius duci Mauritio, in prædiis, in libris cęteroque apparatu regio, confirmans omnia legitima aduocatorum, traditionęque scripturarum, præsentia, & laude imperatricis & filii, atque sub omnium testimonio Christo fidelium. Dehinc iuit ad Qui-

Papam nemo iudicare potest, nisi Deus.

Hamburgum.

Hermannus Dux Saxon.

Henricus Ditmaranus.

Vdo marchio. Misico Poloniæ. Vurta fl.

Sigefridus Ditmari pater.

Ciceburus, Misiconis frater.

Ottonis M. religiosa pietas.

adQuidilingeburg, proximum Pascha diuinis laudibus, humanisque peragens gaudiis. Huc confluebant Imperatoris edicto Miseco atq; Bolislaus, Duces, cũ omnibus regni totius primariis: consummatisque pacificè cunctis, ditati muneribus magnis, reuersi sunt ad sua lætantes, Calend. Aprilis. Herimannus autem Dux ibi tãdem moriens Imperatoris gaudia turbauit. Huius corpus dum ad Luneburg à filio suimet Bernhardo deferretur, contigit ibi Brunonem, Verdẽsis Ecclesię Antistitem, in proximo esse. Hic quia Herimannum, dum vixit, banno cõstrictum habuit, suppliciter rogatur à filio, vt & solutionem saltem defuncto impenderet, & in Ecclesia eundem sepeliri liceret. Sed is quod postulat, nequaquam impetrat. Sed quia præsulis istius memoriam feci, voluntas mihi de eodem amplius effari. Fuit hic cõsanguineus prædicti Ducis, noua monachus Corbeia, & ob venerationem suam Imperator eũdem Amalongo successorem statuit Episcopo, qui Ecclesiam in Werdun, cui rationabiliter præfuit, de ligno fecit egregiam, & magnitudine & qualitate cæteras præcellentem benedixit, & in senectute bona proficiens obiit III. Non. Maij. Hic autem dum senio & infirmitate assidua grauatus, admodum tardaret, rogatur à Cæsare, vt Herimannum, suimet capellanum, Volcmeri fratrem Antistitis, pro filio nutrire, & adiuuamen & ad hæredem voluisset sibi eligere. Hanc legationem gementi animo suscipiẽs, talia reddit: Curam quam mibi Dominus meus indigno committere dignatus est, studiosè hactenus rexi, & quam diu hic cõuersari debeo, sine tali famine, si licet, degere concupisco. Humilitatis ac superbiæ non est æqua societas, nec vnquam con sortem patitur potestas. Quodcunque in alio placet Seniori meo, deuotus implebo. Non sit spes iuueni in morte senis decrepiti, quia peccatum est: reminiscatur quòd pellis vituli crebrò suspenditur parieti. Talia exorsus, se ad Ecclesiam Christi virginis Cæciliæ iubet portari, humoque prostratus, se indignè hactenus ei seruisse, sic lacrymis queritur effusis: Adeo ætate repudiatum me infelix cognosco, cùm alienus mihi præponitur, & seruituti tuæ, vt dignior assumitur. Vnde hinc tristis nunc abscedere volo, & Christi gratiam, & tuimet intercessionem sanctam in hoc expectare desidero. Vellem vt sicut ego aliena iniustè non appetiui, ita nullus vnquam de meo gaudere præsumeret detrimento. Nunc adeo quod tibi placeat, & Ecclesiæ profit meæ, supplex exoro. Finita hac oratione, surrexit, & discedens tam diu in sua morabatur parochia, quoad vsq; de nece suprà memorati iuuenis certus efficitur, & hunc conuocatis in vnum sociis, Dominum, dixit, non habetis nouum, me autem ad monasterium deferte meum, diem iudicij ibidem, absque omni vagatione, cum magna solicitatione expectaturum, & discite vos mortales, omnia quæ vobis sunt salubriter profutura, non currentis, neque volentis, sed potius miserentis Dei esse. Simus exemplum vobis, quod nemo confidens in Dominum, desolatur, nec in se sperans, vtiliter exaltatur: Ponite, filij in Domino patre, spem vestram, & cum auxilio vnigeniti eius, & paracleti consubstantialis vincite timorem noxium. Propitium orate Dominum, vt qnod ego in vobis, seu vnquam vos in me, humana fragilitate deliquimus, emendetur deinceps in melius, & vt post me Domino charum & vobis vtilẽ habere possitis seniorem, & tempora prosperè arridẽtia. Post hæc verba ad prædestinatum perueniens locum, quamuis multa senectutem suam circumuenirent incommoda, tamen affabilis & laudandæ fuit conuersationis. Expeditis breuiter suprà dicti Imperatoris inclyti actibus, fert animus, priusquam obitum eius scriptis comprehendam, de his aliquid dicere, qui eiusdem temporibus vtiles Ecclesiæ & sibi expirauere, & quod interim accidit, renouate. Hillibertus, qui eum vnxit Archiepiscopus, in secundo regni suimet anno, obdorminit in Christo, II. Calend. Iunij, & huic Fridericus succedens, Domino placuit & seculo. In hoc anno Vngari Turingiam atque Saxoniã vastantes, in locis perierunt firmissimis, nonnulli autem ex illis timore sibi alas subministrante, patriam reuiserunt. Euerhardus Dux, regi diu infidelis, degradatus est, & Comes Wigmannus humili supplicatione reconciliatus. In sequenti anno frater regis Henricus ab Eberhardo Comite captus, in vinculis tentus est. In tertio anno suprà memorati regis, Henricus frater eius, & Eberhardus Dux, & Gisilbertus Comes Lutharingorũ, cum cæteris nequitiæ suimet fautoribus cis Rhenum plurima depopulati sunt. Hoc Vdo amicus regis ilico comperiens, Eberhardum occidit, Gisilber-

Miseco, Bolislaus.
Hermanni Ducis mors.
Bernhardus, Hermanni F.
Amalongus & Bruno Episc. Verdensis.
Bruno coadiutorem recusat.
Hillebertus & Fridericus Archiepisc. Mogunt.
Eberhardus Dux.
Henricus, Ottonis Magni frater.
Gisilbertus. Vdo.

rum cum sociis in Rheno demergit. Henricum autem regis gratiam petere coëgit.

Legatio Græcorum.

Posthæc legati Græcorum, regi nostro bis ab Imperatore suo munera detulerunt, vtrisque conuenientia. Fridericus Archipræsul, XVIII. ordinationis suæ anno, vir abstemius obiit, & Wilhelmus, de matre quamuis captiua, tamen nobili & Slauonica, & ex rege prædicto genitus, vice eius ordinatur, Anno Dominicæ incarnationis DCCCC.LIIII.

Wilhelmus, Frid. Moguntini successor.

Dehinc in quarto eiusdem numeri anno signum salutiferæ crucis in vestimentis hominum mirabiliter, & magis miserabiliter, elucens dignè accipientibus profuit, & irridentibus nocuit.

Cruces in vestimentis.

Anno Dominicę incarnationis DCCCC.LXIII. ob depositionem suprà memoratam Benedicti Papæ, & exilium, quo moritur, sæua mortalitas Imperatoris exercitum subsequitur, quæ Henricum Treuerensem Archiepiscopum & Ducem Godefridum cum cæteris innumerabilibus cōsumpsit.

Pestis.

In tertio anno II. Calend. April. Ecclesia Halberstadēsis cecidit, & Imperator de Italia pergens, Francanfort venit, & in his partibus diu manens, Inter suos pacem atque concordiam firmauit.

Francofurtum ad Mœnum.

Subsequente autem anno Imperator iterum Romanorum partes inuisit. In quarto anno æquiuocus Imperatoris, comitante Wilhelmo Maguntiensi Archiepiscopo, Romam veniens, à Domino Iohāne venerabili Papa in benedictione patri similis efficitur.

Otto II inunctus.

In VII. autem anno templum domini in Dornburg combustum est. Placet etiam mihi hoc annectere, quòd Boso, antecessor meus, à præfato Imperatore constitutus, curam sibi commissam annum vnum & menses decem ac tres dies regens, in patria obiit Bauaria Cal. Nouemb. sepultusque in Mersburg in Ecclesia sancti Ioannis Baptistæ coram summo altari.

Boso, Episc. Merseburg.

Qui in Monasterio Christi martyris Emmerani, quod extra vrbem Ratisbonā in australi parte situm est, monachus conuersatione nutritus, ab inde ad seruitium Cæsaris assumptus, beneficium Cicensis Ecclesiæ pro magni laboris sui debita remuneratione percepit, & iuxta prædictā ciuitatem in quodam saltu, quem ipse construxit, ac suo nomine vocauit, templum Domino de lapidibus ædificat, consecrarique fecit. Beneficium autem omne, quod ad Ecclesias in Merseburg ac in Mimiliue positas, ac ad Thornburg & Kirchberg pertinentes, fuit, antequam ordinaretur, obtinuit, & quia is in oriente innumeram Christo plebem prædicatione assidua & Baptismate vindicauit, Imperatori placuit, electionemque de tribus constituendis Episcopatibus ei dedit, Misnensis, Cicensis atque Metseburgensis. Præ his omnibus, eo quòd pacifica erat, Merseburgensem ab Augusto exposcens Ecclesiam, quā diu vixit, studiosè eandem rexit. Hic vt sibi commissos eo faciliùs instrueret, Slauonica scripserat verba, & eos Kyrie eleison cantare rogauit, exponens eis huius vtilitatem. Qui vecordes hoc in malum irrisoriè mutabant. Imperator huic paucas villas concessit, ad prædictam vrbem pertinentes, & in pago Chutici positum quoddam castellum, quod Medebure vocatur. Interpretatur autem hoc mel prohibe. Concessit quoque ei filius suimet, & æquiuocus, Ecclesiam in Helpethi positam, quam pater eius in honore sanctę Radegundis constructā, Bernhardū ipse præsens dedicare præcepit antistitem. Sed cùm primus Ecclesiæ pater nostræ, sicut prædixi, expiraret, intercessione Annonis, Episcopi Wormaciensis, Imperator Gisilero, motibus & natura nobili, Episcopatum dedit. Hic consecratur in Magdeburg ab Alberto Archiantistite, Iunio mense.

Anno Wormaciensis. Gisilerus, Bosonis successor.

Equidem quia de Conrado Duce, qui gener Cæsaris iuxta Lech fluuium occisus est, pauca dixi, non incōgruum esse reor, quædam tunc à me indiscussa aperire.

Conradus Dux.

Post longum tempus Imperator ad Merseburg veniens, à quodam proditore comperit, exuuias eiusdem à Slauis in Zwēcka sub Suchauico seniore sibi multum dilecto haberi. Quos cum auxilio illius in singulari prælio deuictos suspendi præcepit, prędæque maximam partem restituit. Sed hoc ignoro, vtrum hanc eiusdem interemtores sumpserint, an sic casu accidenti necis eius inculpabiles inuenerint, & quia hoc vllatenus celare præsumpserunt, digna morte pœnas persoluerunt.

Nota.

Filiā verò suimet, vxorē eius, à quodam Cunone, eo quòd sibi satisfacere noluisset, latè diffamatam, & coniugem suam clàm fore abeodem dictam, Cæsar hoc grauiter ferens sic eam expurgauit. Conuocatis omnibus regni suimet Principibus primò secretis allocutionibus eandem, si huius rei culpabilis esset, diligenter inquirit: Posteaque cùm illam adhibito Christi testimonio & sacramentis se nimis excusare vidisset, præsentibus cunctis indixit, si aliquis ex numero sibi

Filia Ottonis M. infamata & vindicata.

ro sibi familiarium eam armis defendere voluisset, vt se firmum in die hac & in perpetuum acquirere potuisset amicum. Butcbardus Comes hæc audiens, in medium prosiliit, & Cunonem per omnia mentitũ fore coram omnibus dixit. Ille autem cùm id verum esse sacramentis affirmaret, cum eodem congressus, in primo aditu dexteram mendacem perdidit, & iniustitiam suimet deuictus innotuit, & misericors Dominus à falso crimine hanc eripuit, quam innocentia vitæ sibi placere fecit. Hæc marito viuente suo, quamuis sæpe despiceretur, & laboribus crebris fatigaretur, tamen viridi patientia hæc sufferens, honorem innatum seruare conatur. Cùm autem vitã hanc finiret, in Ecclesia Christi martyris Albani in Moguntia flebiliter est sepulta, cuius fusum argenteum in eius memoria ibidem est suspensum. De præfato autem Duce Henrico quædam dico, quæ impiè fecit in suimet regno: & in quibus valet considerare, quod suprà dictis omnibus non valet contradici. Patriarcham de Aquileia castrari, & Archiepiscopum Saltzburgensem præcepit excœcari. Causas ponere nolo, quia ad hæc promerenda non esse idoneas in veritate scio. Is cùm in fine suo à Michaele, Ratisbonensi Episcopo, de tali commisso admoneretur, se in priori peccasse solùm fatetur, & in Arcbipræsule nihil: ignorans, quàm parua res est in qua flagitium deest. Vnde Dauid supplex loquitur: Ab occultis meis munda me domine. Huius coniunx Iuditta nomine, cùm præsens adesset, hanc confessionem audiuit, & mox viro suimet moriente, corpus eiusdem in Ecclesiam quam ipse in honorem sanctæ Mariæ semper virginis construxit, cum magno mœrore deposuit, & in quocunque animam eius vnquam deliquisse ipsa sciuit, vel ab aliis comperit, lacrymis ac ineffabilibus emendauit eleemosynis. Hæc in viduitate sua continenter viuens, cùm Abraham, Frisingensem Episcopum, præ cæteris diligeret, inuido vulgari dente admodum inculpabilis dilaniabatur. Quæ cùm de hac luce migraret, in die depositionis suæ ab eodem antistite missam cantante sic expurgatur. Ante communionem is versus ad populum, quæ merita eius fuerint circumstantibus indixit. Hoc, inquiens, delictum, quo diffamata fuit, si hæc vnquam commisit, faciat omnipotens pater filij suimet corporis & sanguinis salutare remedium mihi prouenire ad iudicium, & ad debitam damnationem, animæque eius ad perpetuã saluationem. Ac tunc cum mentis ac corporis innocentia sumpsit vnicum cunctis fidelibus remedium. Credidit que populus, quamuis serò, & cum detractione iniusta plus ei posuit, cùm nocere studuerit. Fuit in diebus prædicti Cęsaris quidam Comes Hed nomine, qui Ecclesiam in honore Christi athletæ Viti in Heslinge cõstructam, quia hæredem non habuit, maxima totius proprietatis suę parte dotauit, & congregatione sanctimonialium ibidem facta, eandem Abbatiam mundiburdio Etheidagi, Bremẽsis Archiepiscopi, subdidit. Sed præpositæ huic sedi geminæ venerabiles matronæ, quibus vnum erat vocabulum, Winbulgert dictum, citò proh dolor obiere. Auus autem meus cùm filiam suimet, Hatbui nomine, ibi educatã prius, ac traditam eis, succedere rogasset ab Archiantistite præfato, impetrare non potuit. Postea verò Arcbipræsul à Cæsare patrino suimet rogatus, eandem cùm iam duodecim esset annorum, II. Calend. Maij die dominica velauit in proxima die ad Abbatissam in patris præsentia, quod postea eum nimis pœnituit. Namque, vt dicturus sum, interpositis diebus quinque, Italię, Daciæ & Saxon læ salus, Otto primus obiit. Pausat autem auia meimet, Iuditta nomine, in Ecclesia, quam pòst de lapidibus, qui in hac terra panci habentur, filia eius summopere construxit, excedens ex hoc seculo VII. Cal. Nouemb. Ecclesia Fuldensis, proh dolor, incensa sub eodem Imperatore renouata est. Ascensionem autem Domini Imperator in Merseburg fuit, & quicquid de promissione remansit, deuota mente ibidem complere studuit. Exin III. feria ante Pentecosten ad Mimmeleben veniens, postera die ad mensam lætus sedebat. Qua finita cũ iam vespera cantaretur, infirmari cœpit & inclinare. Quem qui astabant proximè suscipientes, deposuerunt, refocillatusq; diuino celeriter viatico, orantibus pro eius exitu cunctis, debitum persoluit naturæ, Nonis Maij, IIII. feria. Sequẽti verò nocte viscera eius soluta in Ecclesia sanctæ Mariæ sunt tumulata: corpus autem eiusdem aromatibus conditum ad Parthenopolin translatum, ibique honorabiliter atque lacrymabiliter susceptum, marmoreq; impositum, sarcophago sepultum est ab Archi-

Henricus Bauarus, Ottonis M. frater.

Henrici Bauari uxor suspecta purgatur.

Hed Comes.

Atheldagus, Archiepisc. Bremensis.

Hadui.

Iuditha, Dismariania.

Ottonis M. mors & sepultura.

Otto II. Cæs.

episcopis Gerone atque Athelberto, cæterorumque auxilio Episcoporum clerique totius. Æquiuocus autem eius, iunior scilicet Otto, patre adhuc viuente electus, & vnctus, iterum collaudatur à cunctis in dominum ac regem. Quantum verò pro liberatione animæ senioris suimet Adelheidis imperatrix inuigilauerit vsq; in finem, dictis non valet comprehendi nec factis. Quicquid enim honoris sibi vel profectus secularis vnquam prouenit, non vllo suimet merito, sed Dauidicis Christo ascripsit laudibus: Non nobis, inquiens, Domine, non nobis, nomini tuo da gloriam. Si in me facundia, scientia & memoria conuenirent, in explicanda Cæsaris laude deficerent.

Bonus Rex bonus populus.

Sicut Dominus, sic & Principes eius fuerunt. Non eos ciborum seu aliarũ rerum superflua varietas, sed in cunctis delectabat aurea mediocritas. Omnes, quæ leguntur virtutes, his de gentibus florentes, his obeuntibus marcesserunt. Hi etsi corporaliter non viuũt, supersunt animæ immortales, bonorum profectu operum æternitate gaudentes. Sed vt cõcludam sermonem, post Carolum Magnum regalem Cathedram nunquam tantus patriæ rector atque defensor possedit, præcedentibus mortem eius, vt prædixi, plurimis optimatibus: omnes, qui superfuerunt, tantæ iucunditatis immemores, nouam hanc normam, quæ sequebatur, nec voluerunt, neque sequebantur, sed ad exitum vitæ suimet abiecta antiquæ veritatis & iusticiæ semita, sua sponte non deuiabant. Impleri tunc namque videbãt, quod à quodam sapiente præsago futurorum scriptum:

Tres ætates mundi.

primum aureum seculum, dehinc æreum, postque ferreum sequitur. Audiat vnusquisque fidelium veridica beati Gregorij monita: Cùm augentur dona, rationes crescunt donorum. Et in commisisse, nimis peccasse perhorrescat, & pro anima Imperatoris dominum supplici mente deposcat, vt flagitia serui peccatoris innumera, quæ in tot sibi subditis rebus præcaueri nequiuerant, elementer ignoscat, regnorumque dominator omnium populis præsentibus atque futuris peruigil piusque custos assistat. Et tu quicunque mihi succedas, tanti memor beneficij, animæ recordationem fideli mentis custodia serues, maximeque in festiuitate Christi athletæ Laurentij, cuius intercessionem obnixè postules, vt sicut eo die meritis ipsius hostium huic concessa est diuinitus victoria visibilium, ita sibi à Domino donata, quam semper optauit, remissione, laqueos inimicorum mereatur inuisibilium euadere, à sinistrisque segregatus, in die iudicij collocetur à dextris.

CHRO-

CHRONICI DITMARI,

EPISCOPI MERSEPVRGII,

LIB. III.

Tertius in numero regum, sed proximus Otto
Nomine, scribatur, & digna laude locetur.
Sede patris magni viuens per secla secundo
Successu, miseris qui profuit omnibus horis.
Huius prima bonis lætantur, triste supremis
Aduenit, nostris criminibus vndique magnis.
Tunc luit hic mundus, quod spreuit recta malignus,
Vltrici gladio perierunt plurima regna.
Nulla patet nobis certissima causa, peritis
Cunctis est visum Mersburgi flebile damnum,
Ex quo sustinuit, quòd pax pia longè recessit
Finibus è nostris, latè regnabat & hostis.
Quis valet effari? sæuiret vt iste crudeli
Funere, cùm Christi templis nec parceret almi.
Congressis mutuo ceciderunt atque duello
Ex nostris multi, Saracenis exuperati.
Verè felices, qui Christum semper amantes,
Tranquillæ pacis retinent optata, timoris
Funditus ignari pulsantis corda maligni,
Plusquam tricenos qui nunc turbauerat annos
Antecessores nostros, & proh dolor, hostes
Armauit, nostras quoque nunc infringere terras.
Qui cælos terris coniunxit, ponat vt istis,
Finem suppliciis optet modo quisque fidelis.

ERTIVS regni procurator nostri, Otto secundus, materies mei, qui iuuenis viribus corporis eluceos eximiis, primo quę suot proterua sectatus, largitusque plurima pietatis opere absque temperamento, matura fugit coosilia. Deindeque castigatus à multis, imposito sibi laudandę virtutis freoo, nobiliter in diebus suis conuersatus est, sicut in sequentibus explanabo. Piæ geoitricis suæ instinctu, cuius gubernaculo vigebat, Mimileue, vbi pater suus obiit, iusto acquisiuit concambio, decimasque, quæ ad Heresfeld pertinebaot: Et congregatis ibi Monachis, liberam fecit Abbatiam, datisque sibi rebus oecessatiis, Apostolico confirmauit priuilegio. Insuper licentiam Archiepiscopum eligendi confratribus, domino famulantibus Magdeburg, præcepto imperiali, præsenti Archiepiscopo dedit Adelberto, & cum voo libro, qui hodie ibidem est, io quo sua Imperatricisque Theophanu imago auro spleodet formata, munus affirmauit. Quod gratia Cæsaris, & in præsentia eius, Archiepiscopus, præparatus ad missam, cùm, prælecto euangelio, more solito optimè prædicasset, recitato coràm præcepto imperiali, quo electio continebatur, ostendit, eundemque quicuoque temerarius hoc voquam auderet infringere, terribili excommunicatione damnauit, & cuoctis prosequentibus ameo, fiat, fiat, consolidauit. Pauperem adhuc Episcopatum Mersebutgensem largiflua pietate respexit, & eius prouisori Gisilero, quia hunc multum dilexerat, Suenicam eluitatem cum appertioentibus cunctis ad seruitutem sancti Iohanois Baptistæ tradidit, & quicquid Merseburgensis murus contioet vrbis cum Iudæis & Mercatoribus de moneta & foresto, inter Salam ac Mildam fluuios, & Suisuli atque Plisni pagos iacenti, Chorin & Nitiechua, Bucithi & Cothug ac Boriotizi, permisit, ei hæc omnia scriptis manu propria corroboratis affirmans. Interim Gero, Agrippinæ sedis

Ottonis II. iuuentus & religiosa munificentia.

Mimmilensis Abbatia.

Priuilegium Collegij Magdeburgici.

Gisilerus Episcopus Merseburg.

Gero Archiepisc. Colon.

egregius prouisor, obiit, de quo quia pauca prælibaui, quæ tunc reseruaui, paucis edicam. Hic crucifixum, qui nunc stat in media, vbi ipse pausat, Ecclesia, ex ligno studiosè fabricari præcepit. Huius caput dum fissum videret, hoc salubri remedio cura- *Idololatria.* uit. Dominici corporis portionem, vnicum in cunctis necessitatibus solatium, & partem vnam salutiferæ crucis coniungens posuit in rimam, & prostratus nomen Domini flebiliter inuocauit, & surgens humili benedictione integritatem promeruit. Is dum capellam clara iam luce intraret suam, victorem sanctum, vt suis pòst intimauit fidelibus, cum Diabolo dimicantē atq; vincētem, vidit. Huius obitū cuidā Abbatissæ Gerbergæ, quā propter castitatem mētis & corporis idem multū dilexerat, secumq; *Vaticinatio Diabolica.* sæpe detinuit, Diabolus bonorum inuidus omniū, sicut prius solebat in cæteris, prodidit: Vellem tibi meum aperire secretum, ni te scirem cuncta hactenus nunquam seruauisse commissa. Sed si fideliter hoc continere mihi promittis, ea dico ratione, vt quandocunque alicui vis aperire, vitam tibi me non dubites tollere. Gero tuus familiaris in hoc anno tantam incidet infirmitatem tres dies, vt mortuus credatur, & si ab aliquo hoc spatium custoditur, tale potest securus euadere periculum. Sed ancilla Christi verbis obstupefacta talibus, fideli se silentio hæc promisit omnibus occultare. Hæc cùm eundem videret euanescere, directo mox itinere, Archiepiscopo vniuersa narrauit. Quod Diabolus intelligens, in tantum eam cecidit, vt post innumeros dies vitam hanc fragilem vita mutaret æterna. Archiepiscopus autem in die depositionis eius missam celebrans, meritū eius cunctis astantibus indixit, indulgentiamque ei ab his postulauit, & ipse fecit. Posthæc infirmitate prædicta grauatus se *Euergerus.* Euergero custodiendum commisit. Qui eundem acri dolore defatigatū quasi mortuum lauari, pheretroque impositum ad Ecclesiam portari, posteraque die sepeliri iussit. Hic, vt aiunt populi, tertia nocte quasi de graui somno expergiscens, audiuit sonantem campanam, & vt aperirent ei velociter terna exclamatione rogauit. Obstupefactus is, qui audiuit, Euergerum præfatum, custodem Ecclesiæ, vt Episcopo laboranti succurreret, interpellauit. Qui eundē per omnia fuisse mentitum affirmans, magno percussit baculo, sicque quieuit diuæ præsul memoriæ III. Cal. Iulij. Apparuit au- *Geronis Colon. mors.* tem mox Luidolpho Abbati dicens, requiem æternam nobis cantate, & euanuit ab oculis eius. Huius vice Watinus electione & imperatorio munere protinus vngitur. *Willigisus, Roberti Moguntini successor.* Mortuo quoque Roberto, Moguntinæ sedis Archipræsule, Imperator Cancellarium suimet nomine Willigisum, multis hoc ob vilitatem sui generis renuentibus, eidem præfecit Ecclesiæ. Sciebat enim, Petro attestante, quòd non est personarum acceptor dominus, sed omnes se ex corde diligentes præ cæteris amat, irreprehensibili honore remunerans. Qualiter autem hunc Pastorem futurum diuina pie- *Eius natales.* tas præsignauerit, non est silendum. Huius mater quamuis paupercula, tamen, vt in sequentibus apparet, bona, dum eundem in vtero portaret, vidit per somnium quòd sol è sinu suimet fulgens totam radiis flammantibus repleret terram. Et in ea nocte, qua hæc talem peperit infantem, simili procreatione hoc iumentum, quod ipsa in domo sua habuit, quasi gratulabundum dominæ respondit: ille, qui tunc natus est, sol erat, quia sanctæ prædicationis suæ radiis corda multorum à Christi caritate torpentium illuxit: Et idcirco in eius natiuitate masculini sexus mirabilis multitudo gignitur: quia vir Domini ad salutem patriæ totius summa prædestinatione regnaturus exoritur. Felix mater, quam Dominus præ cæteris contemporalibus suis in tantum visitauit, vt prolem nobilioribus coæqualem, vel etiam nonnullis meliorem, pareret, vt ostensæ sibi visionis spem oculis & reipsa veram esse probaret. Sed hæc aliàs *Ottonis II. expeditio Danica.* dico. Imperator prima expeditione Buschuch ciuitatem cepit, Danos sibi rebelles petens, ad Schleswigk properauit. Ibi etiam hostes suos foueam, quæ ad defensionem patriæ parata est, & portam, quæ Wieglesdor vocatur, armis præoccupare vi- *Bernhardus Dux. Henricus, Ditmari auus.* dens, consilio Bernhardi Ducis, & aui meimet, Henrici Comitis, omnes has munitiones viriliter exuperat. In hoc itinere prima mali irrisionis in clericos exclamatio attollitur, & à malis hominibus hodie seruatur. Admodum miserabile est, cùm ali- *Religio irrisa.* quid boni à iustis inuentum in vsu ad modicum habetur, & statim vt nimis detestabile à maxima multitudine repudiatur. Quod Deo autem displicet, & hominem ad promerendam reatus sui pœnam protrahit, hoc discit, & vt ruminando firmat. Quã-

uis verò

uis verò multi irrisiones non seriò faciant, tamen sine peccati macula has nullatenus peragunt. Vrbem vnam in his finibus Cæsar ædificans, præsidio firmat. Bruno Præsul suprà memoratus VII. Id. Martij obiit,& Erp, præpositus Bremensis,intercessione Atheldagi Archipræsulis ordinatur.Temporibus his ego natus sum, VIII.Cal. Augusti, mense Iulio, anno verò Dominicæ incarnationis DCCCC.LXXVI. Henricus Dux Bauariorum, honore & communione priuatus, Boiemiam fugit, quem Imperator ibidem valido petens exercitu cum Duce Bolizlao manentem, nil ibi prorsus in neutro horũ profecit, sed magnam Bauariorum cateruam, sibi ad auxilium huc venientem,& iuxta Pilisini vrbem castrametatam, dolo cuiusdam militis Bolizlai sic perdidit. Vespere facto, Bauarij se lauantes nulla custodum securitate fruuntur: & ecce hostis loricatus adueniens nudos eosdem in tentoriis & in virentibus pratis occurrentes prostrauit, & cum omni præda lætus & incolumis reuertitur. Imperator autem audita rantorum strage virorum, & quòd nulla sibi via redeundi patuit, recto itinere ad ciuitatem suam, quæ Cromena dicitur, venit, & in proximo anno præfatum Ducem ad Patauiam confugientem subegit. Post hęc autem Imperator omni studio ordinauit expeditionem suam aduersus Lotharium, regem Karolingorũ, qui in Aquisgrani palatium & sedem regiam, nostrum semper respiciẽtem dominium, valido exercitu præsumsit inuadere, sibique, versa aquila, designare. Hæc stat in Orientali parte domus, morisque fuit omnium, hunc locum possidentium, ad sua eam vertere regna. Quem celeriter abeuntem Cæsar insequitur, depopulatis omnibus, & incendio consumptis, vsque ad Parisiam sedem. In illo itinere multis infirmitate nimia compressis, Bruno Comes Harneburgensis, miles per cuncta laudabilis, obiit II.Cal. Decembr. Reuersus inde Imperator triumphali gloria, tantum hostibus incussit terrorem, vt nũquam pòst talia incipere auderent, recompensatumque est his, quicquid dedecoris prius intulere nostris. Interim Augustanæ pastor Ecclesiæ Othelricus, gemma sacerdotum, primo ordinationis suæ anno excedens à seculo, fructum laboris deuoti Christo remunerante pręcepit IIII. Non. Iulij: Henricus autem huic succedens, paruo tempore sedebat, vt postea enucleabo. Accusatus apud Imperatorem Gero Comes à Waldone, & in loco, qui Sumeringe dicitur, hortatu Adelberti Archipræsulis & Theodorici Marchionis captus, patri meo patruoque firmiter est commissus. Deindeque conuocatis ad Magdeburg cũctis regni Principibus, congressi sunt hi iudicio in insula quadam singulari certamine, vulneratusque in eer uicem bis Waldo, ardentius insequitur hostem, percutiensq; ictu valido caput, prostrauit eũdem. Interrogatus autem Gero Comes ab eodem, si plus potuisset pugnare, coactus est, quod iam defecisset, profiteri. Waldo tum egressus, aqua refocillatus, depositis armis post tergum mortuus cecidit. Tunc Gero iussu decreto iudicum, & voce Imperatoris, à carnifice quodam decollari III.Id. Augusti. Hæc pugna nulli nisi tantùm Archiepiscopo Adelberto & Thiedrico placuit Marchioni: correptusque est Imperator ab Ottone, Bauariorum Duce, Luidulphi filio, eodem die veniente, & à Comite Bertoldo, quòd ob tam vilem causam tantus vir nunquam damnari debuisset. Libet paucis exponere Luidulfi Corbeiensis meritum patris, cui multum vigiliis ieiuniisque laboranti, plurima Dominus dignatus est reuelare. Hic in die præfati certaminis cùm diluculo missam humiliter & timoratè, vt semper solebat, celebraret, vidit super altare Comitis caput Geronis, finitaque hac, aliam pro defunctis cantauit. Exutisque sacerdotalibus vestimentis, cum silentio exiuit, congregatisque fratribus, obitum eius indicauit, orationemque pro eo fieri communem suppliciter postulauit. Decollatio autem eius in ipso solis occasu fiebat, pro cuius memoria soror eius Tetta & cõiunx eius Athela monasterium in loco, qui Elesleue dicitur, vbi ipse requiescit, construentes, partem totius suimet hæreditatis tradidere Domino, eiusque præcursori dilecto, Hoc, priuilegio & imperiali præcepto, ea ratione firmantes, vt Abbatia ibidem liberaliter facta, Imperatoris suorumque potestatem ac tutelam respiceret successorum. Comitis præfati corpus post tres annos cùm iuxta illud conrectalis sua poneretur, integrum vnà cum vestimentis inuentum est. Imperante tunc prædicto Ottone VI. annos, Lutharius Rex cum filio suimet, ac muneribus magnifi-

Erp, Verdensis Episc.
Ditmarus Episc. natus.
Henricus Bauarus.
Pilsna vrbs Boiem.
Cromena.
Lotharius Rex Carolingorum.
Bruno Com. Harneburg.
S Vdalricus & Henricus Episc. August.
Geronis Cõ. & Waldonis monomachia.
Otto, Ludolfi Dux Bauariæ.
Tetta soror, Athela vxor Geronis.
Lotharij regis cum Ottone congressus.

cis, ad eum venit, & sibi satisfaciens, amicitiam eius firmiter acquisiuit. Et in hoc anno Cæsar noster Italiam pergens, nunquam has regiones, proh dolor, amplius inuisit.

Adelbertus Magdeburg.

Post hæc præfatus antistes Adelbertus, Imperatore iam Romæ commorante, tertio decimo suæ ordinationis anno, suos docendo & confirmando, ac Gisileri præsulis, qui tunc cum Cæsare fuit, diœcesin perlustrans, XIII. Calend. Iulij in Merseburg missam celebrauit, proximamque noctem cum Hemuzone laico in Corbeti lætus duxit, crastináque die exurgens tristis, capitis nimium queritur dolorem, & tamen abibat. Cumque Cirmini villam, ad Franckenleue pergere cupiens, præterisset, ni citò à suis sustentaretur, ex equo paulatim declinans in terram cecidisset. Is verò tapete super positus, completisque omnibus quæ à clericis dicenda erant, fideliter migrauit ad Christum, XII. Calend. Iunij.

Gebickenstein.

Huius corpus ad Gebikenstein delatum, atque sacerdotali apparatu vestitum, nauigio ad Magdeburg vsque deductum est, flebiliterque à confratribus, & maximè à Monachis susceptum, commendatum est ab egregio sanctæ Halberstadensis Ecclesiæ Episcopo Hilliwardo, fauente sibi Hardingo, Abbate venerando, in medio Ecclesiæ coram altari Apostolorum Philippi & Iacobi. Quanta sollicitudine idem sibi subditis inuigilaret gregibus, lector attende.

Adelberti in munere suo diligentia.

Sæpenumero ad ouile sancti Iohannis Baptistæ sanctique Mauririj noctis silentio venit, duobus tantùm comitantibus, qualiterque confratres ad matutinam conuenirent, vel qui in dormitorio remanerent, ex improuiso perspexit, & si bene fuit, Domino gratias egit: sin autem, culpabiles digna castigatione redarguit.

Otricus.

Sed clerus & populus tanti patris funere turbatus, Otricum confratrem, & tunc Imperatori fideliter seruientem, communiter elegerunt in dominum & Archipræsulem: quamuis hoc nullo modo posse fieri prædictus Archimandrita, dum adhuc viueret, beneque valeret, multis ex eorum numero publicè prædiceret.

Schola fuerat monasteria.

Cùm enim Episcopus & Otricus nunquam conuenirent moribus, magna confratrum & hospitum, quia magister fuit scholæ, cateruа benè elaborata maluit inde exire, quàm in monasterio permanere. Huic Cæsar cùm apud Archiepiscopum licentiam sibi famulandi vix impetraret, contigit in die resurrectionis sanctæ, Episcopum, ad missam paratum, subdiacono, vt mos est, sanctam crucem coràm tenente, ambabus eandem complecti manibus, & vt Otricus & Ico nunquam sedem possiderent suam, lacrymis postulare profusis. Peracto autem diuino pleniter ministerio, cùm idem ad mensam sederet, præfatos numquam sibi successuros palàm cunctis præsentibus innotuit. Qualiter autem sibi hoc fuerit reuelatum, non aperuit, nec vnquam mihi aliquis intimare potuit.

Walterdus Dodico.

Post mortem quoque eius Walterdo sibi dilecto, qui & Dodiço vocabatur, vt ipse mihi pueto narrauit, in somnis idem cuncta, quæ in hac re viuus pronunciauerat, compleri talibus affirmauit. Hic in lecto positus, excessu mentis vidit Archiepiscopum in australi Ecclesiæ ianua, quæ Cœmeterium respicit, stantem, eundemque quasi Romam cum baculo suimet pergere cupientem, bis exasperauit verbis: Mi Dodico, vt quid meum alij præbebis honorem? cui respondens is, Nónne, inquit, in tristi meo habitu non voluntatem sed obedientiam solùm, senior carissime, vales considerare? Adhæc Atchiepiscopus tunc persequitur, pro certo, dicens, scias, Otricum sedem nunquam possessurum meam.

Ekkihardus Rufus.

Vniuersus autem clerus & populus, vt suprà memoraui, completa electione, miserũt Ekkihardum, qui dicebatur Ruffus, cum consortio aliorum fratrum & militum, qui hanc Imperatori nunciarent, & de promissis admonerent. Qui cùm Italiæ partes, vbi Cæsar tunc commorabatur, itinere attingerent, Gisileri suffragium, qui apud Imperatorem tunc plurimum valebat, implorantes,

Gisileri fraudulentia.

legationis suæ secretum ei aperiunt. Promissa ab eo est his fidelis intercessio, completurque sibi cunctis proxima in omnibus beneuolentia. Namque vt audita Cæsaris auribus instillauit, pedibus supplex aduoluitur, promissa & diu expectata longi laboris præmia postulans: domino hoc consentiente, protinus impetrat. Egressus autem interrogatur à nuntiis, & maximè ab Oterico, qui se fidei suimet firmiter commendauit, si quid in sibi creditis proficeret? quod vix suis necessitatibus in hoc subueniret, respondit. Corruptis deinde pecunia cunctis primatibus, maximeque

que

Romanis cuncta semper venalia.

que Romanis, quibus cuncta sunt semper venalia, iudicibus, qualiter ad Archiepiscopatum aliqua ratione veniret, primùm secreto reuoluit, moxque palàm domini Papæ Benedicti septimi, qui sic vocabatur ex numero præcedētium æquiuocorum, obnixè petit auxilium, quod cū totius consilio senatus si posset impendi, ex sua parte sibi paratum foret. Et hic promisit. Positum est Romæ concilium generale, sapientissimi conueniunt, impleturque illa Ieremiæ prophetia: Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, &c. Nam cùm iudices ab Apostolico interrogarentur, si liceret Gisilerum promoueri ad Archiepiscopatum, quia certam non babe ret tunc sedem, sed ab Episcopo iniustè, vt semper sit questus, ablatam Hildebardo, caruisse hactenus quam possideret, tunc hoc authoritate Canonica præcipere se iure meritoque, verbis affirmabant, exemplis Dauidica transgredientes monita: Rectè iudicate, filij hominum: Et illud: Corruptus iudex nequit discernere verum. Lector, crede mihi, quòd piget atque pudet me his longè inferiorem, hoc verbis exponere, quod hi ob præsentem ac futurum pudorem noluerunt omittere.

Corruptus iudex non quit discernere verum.

Merseburg, quæ vsque huc liberaliter dominabatur, Ecclesiæ Halberstadensi, sede Episcopali destructa, subditur, & Gisilerus eiusdem non pastor sed mercenarius ad maiora semper tendens desyderata III. Idus Septembr. percepit, prouerbij non memor illius: Quanto altior gradus, tanto grauior fit casus. Certè si voluisset is in cura sibi credita persistere, omnem scrupulum in aliquo sibi vnquàm obsistentem, Imperatoris auxilio potuisset expellere, magnamque securitatem ac rerum affluētiam cunctarum sibi suisque successoribus efficere. Sed quia Domini iudicia hominibus scilicet occulta, nunquam autem iniusta, non illi solùm sed communibus nostrimet imputo peccatis domesticis, quibus quiquid aduersi accidit iustè ascribitur.

Merseburgensis Episcopat. destructus.

Otricus verò Beneuentum postea veniens, infirmatur. Confrater meus, nomine Huswart, vt mihi retulit, vidit assistere sibi Athelken, præpositum quondam nostrum, sed tunc defunctum, annonam sancti Mauritij eminus sibi porrigentem. Expauescens tali visione, idem, cernis, inquit, frater aliquid: & exponens ei ordine cuncta, Væ mihi, dixit, misero & peccatori, quòd vnquam monasterium meimet & obedientiam ob ambitionem reliqui, & si diuina largitas aliquam mihi concedere dignatur sanitatem, supplex huc venio, nunquamque recedo. Talia persequutus, infirmitate validiori opprimitur, & post paucos dies in præfata ciuitate Nonis Octobris moritur, ac sepelitur: non vllum sapientia atque facundia sibi relinquens similem.

Spectrum.

Gisilerus autem accepta ab Imperatore licentia, Magdeburg II. Calend. Decemb. Thiedrico, Metensis Ecclesiæ Episcopo, comitante, venit. Fuit hic amicus Cæsaris, & valde ei charus, vnusque ex numero corruptorum, qui mille talenta auri atque argenti pro veritatis obumbratione ab Archiepiscopo percepit. Cui quidam, cùm ab eodem iussu Imperatoris ad matutinam iocula riter benedieeretur, Satiet te, inquit, Dominus in futuro, quem hîc omnes non possumus auro.

Theodoricus Episc. Metensis.

Tunc omnia, nostram prius Ecclesiam respicientia, diuisa sunt miserabiliter, Slauonicæ ritu familiæ, quæ accusata venundando dispergitur. Pars Episcopatus nostri, quæ iacebat inter Salam & Elistram ac Mildam fluuios & Plisni Vedu* & Tuchurino pagos cum villis passim & piscinis Friderico Cicensi datur Episcopo. Volcoldo autem Misnensis Ecclesiæ antistiti pars illa conceditur cum adpertinenbus villis: Wisseburg & Loßata vna, quæ ad Gnici orientalem pertinet, ac fluuiis Caminitz, Albique distinguitur: sibi autem retinuit Gisilerus vndecim vrbes, quarum sunt hæc nomina: Scudici, Cotug, Worzin, Bigni, Ilburg, Dihni, Pue, Luibanici & Gezerisca.

Episcopat. Mersporg. discerptus.

Caminitz fl.

Præcepta, quæ munera regalia seu imperialia detinebant, aut igni comburebat, aut Ecclesiæ suæ mutato nomine designari fecit mancipia, & totū quod Merseburg respicere deberet, ne vnquam colligeretur, sponte dispergit, Abbatiam ibi statuit, eidemque Otradum venerabilem de sancto Iohanne Monachum præfecit, postque Heimonem de eodem monasterio constituit. Sed quæ res destructionē hanc subsequeretur, Lector attēde.

Diplomata Mersporg. abolita.

Gentes quæ suscepta Christianitate regibus & Imperatoribus tributariæ seruiebāt, superbia Thiedrici Ducis aggrauatæ, psumptione vnanimi arma cōmouerāt, quod patri meo

Thiedricus Dux.

Sigifridus pater Ditmari.

Comiti Sigifrido priusquam fieret, sic reuclatum. Vidit in somnis aërem nube densa contractum, & præadmirationc quid hoc esset percunctatus, audiuit vocem talia proferentem: Nuueillud compleri dcbcr vaticinium: Pluit Dominus super iustos & iuiustos. Quod etiam III. Calend. Iulij scelus, percusso in Hauelberg præsidio, destructaque ibidem Episcopali Cathedra, primum exoritur.

Slauorum defectio.

Transactis autem trium spaciis dierum, Slauorum conspirata manus Brandeburgensem Episcopatum XXX. annos antc Magdeburgensem constitutum, cùm iam prima sonaret, inuasit, fugiente prius tertio antistite eiusdem Volemero, & defensore eius Thiedrico, ac militibus ipsa die vix euadentibus.

Dodilo Episc. refossus.

Clerus ibidem capitur, & Dodilo eiusdem sedis antistes, qui à suis strangulatus tres annos iacuit sepultus, tunc verò è tumulo eruitur, & integro adhuc eius corpore, ac sacerdotali apparatu, ab auaris canibus prædatur, & iterum temere reponitur: omnis Ecclesiæ thesaurus distrahitur, & sanguis multorum miserabiliter effunditur. Vice Christi & piscatoris eiusdem venerabilis Petri varia Dæmonia ex hæresis cultura deinceps veneratur, & flebilis hæc mutatio non solùm à gentilibus, verùm etiam à Christianis extollitur.

Dedo. Hugo Episc. Citensis.

Temporibus his Ecclesia Citcensis à Boiemorum exercitu Dedi Duce capta est, & deprædata, Hugone primo, tunc Episcopo, hinc effugato. Posteaque monasterium sancti Laurentij martyris in vrbe, quæ Calue dicitur, situm desolantes, nostros sicuti fugaces ceruos insequebantur. Nostra etenim facinora nobis formidinem & his suggerebant validam mentem.

Mistui, Dux Obotritorũ.

Mistui, Abdritorum Dux, Homanburg, vbi sedes Episcopalis quondam fuit, incendit atque vastauit. Quid verò ibi mirabilium Christus operaretur è cœlis, attendat religio totius Christianitatis. Venit de supernis sedibus dextera in medium eollapsa incendium expansis digitis, & plena cunctis videntibus rediit. Hoc admiratur exercitus, hoc stupet Mistui, timoratus, & id mihi indicauit Auico, Capellanus tunc eius, & spiritualis frater meus postea effectus. Sed ego cum eodem sic tractaui, reliquias sanctorum itinere in cœlum diuinitus collatas abisse, hostesque terruisse atque fugasse, desolatis tunc omnibus præda & incendio vrbibus ac villis, vsque ad aquam,

Tongera fl.

quæ Tongera vocatur. Conuenerunt è Slauis peditum ac equitum plus quàm triginta legiones, quæ sine aliqua læsione, residua quæque, suorum auxilio deorum tunc deuastare non dubitarent, tubicinibus præcedentibus. Non latuit hoc nostros. Conueniunt Episcopi Gisilerus & Hillibardus cum Marchione Thiedrieo, cæterisque Comitibus, Redago, Hudone & Binizone, Friderieo, Dudone ac patre meo Sigisfrido, aliisque compluribus, qui vt dies Sabbathi primò illuxit, Missam omnes audiunt,

Slauorum clades.

corpus animamque cœlesti sacramento muniunt, hostesque obuios fiducialiter irrumpentes, paucis in vnum collem effugientibus, prosternunt. Laudatur à victoribus in cunctis Dominus mirabilis operibus, approbaturque veridicus Pauli doctoris sermo: Non est prudentia, neque fortitudo, nec consilium aduersus Dominum. Derelicti sunt, qui prius Dominum spernere præsumpserunt, idolaque manu facta & prorsus inania creatori suo stulti præposuerunt. Appropinquante tunc nocte, nostrisque à longè castrametantibus, hi quos suprà memoraui, furtim præ dolore euaserunt. Omnes autem nostri exceptis tribus crastino gaudentes remeabant, applaudentibus eunctis, quos obuiam habuere, vel domi inuenere.

Ottonis II. res gesta in Italia.

Interim Cæsar Romanum sic regebat Imperium, vt quod patrem suum prius respiciebat, omne detineret, & Sarracenis sua impugnantibus viriliter resisteret, & à finibus suis longè hos effugaret. Calabriam à crebra Græcorum incursione, & Sarracenorum deprædatione, magnam iniuriam perpeti, Cæsar comperiens, ad supplementum exercitus sui Bauarios ac fortes in armis Alemannos euocauit. Ipse autem cum

Otto Dux, Ludolfi F.

Ottone Duce, fratris filio Luidulfi, ad vrbem Tarentum, quam Danai iam præsidio munitam obtinuerunt, festinauit, eamque viriliter in paruo tempore oppugnatam deuicit. Sarracenos quoque, valido exercitu sua populantes, superare contendens cautos illò speculatores misit, qui certa de hostibus referrent. Quos primò infra vrbem quandam clausos effugauit deuictos, postque eosdem in campo ordinatos, fortiter innumeram ex his multitudinem strauit, prorsusque hos sperauit esse superatos. Sed hi ex improuiso collecti, ad nostros vnanimiter pergunt, & paulatum resistētes pro-

Clades Ottonis II. Sarracenica, & fuga.

prosternunt, proh dolor, III. Idus Iulij, Richatium lanciferum & Vdonem Ducem, matris meæ auunculum, Comitesque Ditmarum, Becelinum, Geuehardum, Guntherum, Ecelinum eiusque fratrem Becelinum cum Burchardo & Dedi ac Cōrado, cæterisque ineffabilibus, quorum nomina dominus sciat. Imperator autem cum Otrone præfato cæterisque effugiens ad mare venit, vidensque à longè nauim, Salandriam nomine, Calonymi Iudæi equo ad eam properauit.

Calonymus Iudæus.

Sed ea præteriens suscipere hunc recusauit. Ille autem littoris pręsidia petens inuenit adhuc Iudęum stantem, seniorisque dilecti euentum solicitè expectantem. Cumque hostes aduentare conspiceret, quid vnquam fieret de se, tristis, hunc interrogans, & habere se amicum apud eos, cuius auxilium speraret, animaduertens, iterum equo comite in mare prosiliens, ad alteram, quæ sequebatur, tendit Salandriam, & ab Henrico solum milite,

Henricus Zolunta Slauus.

qui Slauonicè Zolunta vocatur, agnitus intromittitur, & in lecto senioris eiusdem nauis positus, tandem ab ipso etiam cognitus, si Imperator esset interrogatur. Qui cùm hoc diu dissimulare studuisset, tandem professus: Ego sum, inquit, qui, peccatis meis id promerentibus, ad hanc veni miseriam: Sed quid vobis sit modò communiter faciendum, diligenter accipite. Optimos ex meo nunc perdidi miser imperio, & propter hunc doloris stimulum neque terras has intrare, nec horum amicos vnquā possum vel cupio videre.

Ottonis II. astus.

Eamus tantum ad vrbem Rossan, vbi mea coniunx meum pręstolatur aduentum, omnemque pecuniam, quam teneo ineffabilem, cum eadem sumentes, visitemus Imperatorem vestrum, fratrem scilicet meum, certum, vt spero, meis necessitatibus amicum. His dulcibus alloquiis prouisor nauis delectatus, consensit, & per dies ac per noctes ad condictum pertingere locum properauit. Quo cū ꝓpiarēt, binomius ille iussu Imperatoris præmissus, Imperatricē, & qui cū ea erat, Thiedricū præsulem suprà memoratū cū somariis plurimis, quasi pecunia sarelnatis, vocauit. Græci autem primo, vt Imperatricem cum tantis de vrbe præfata muneribus exire viderunt, anchoram ponentes, Thiedricum Antistitem cum paucis intromittunt. Sed Imperator rogatu præsulis vilia deponens vestimenta, & induens meliora, viribus suis & arte natandi confisus, vt stetit in prora, mare velociter insiluit: Quem cùm quidam ex circumstantibus Græcis apprehensa veste detinere præsumeret, perfossus gladio Luipponis, egregij militis, retrorsum cecidit. Fugerunt hi in alteram partem nauis, nostri autem quibus huc veniebant puppibus, incolumes Cæsarem sequebātur, eos littoris securitate pręstolantem, præmiaque promissa magnis muneribus Danais implere cupientem. Hi verò multum perterriti, promissionibusque diffidentes, abierunt, patrios repetentes fines, quique dolo omnes semper vicerant nationes, simili se tunc delusos arte sentiebāt. Quanta autem lætitia à præsentibus posteaque venientibus Imperator susceptus sit, explicare non valeo.

Salandria nauis descriptio.

Sed vt in omnibus, Lector carissime, certus efficiaris, Salandria quid sit, vel cur ad has peruenerit oras, breuiter intimabo. Hæc est, vt præfatus sum, nauis miræ longitudinis & claritatis, & vtroque latere duos tenens remorum ordines, ac centum ac quinquaginta nautas.

Calabria vtrique Imperio tributaria.

Duabus hoc vnum erat nomen nauibus, quæ iussu Basilij Calabriam petierunt, colligendi gratia tributi: Quæ licet Romano specialiter seruiat imperio, tamen ne aliquam à Græcis patiantur molestiam, auri debitum quotannis voluntariè persoluit Constantinopolitanis. Imperator autem has venientes, inextinguibilemque ab omni re præter acetum ferentes ignem, sibi coniunxit, & in mare ad comburendas Sarracenorum naues cōductas direxit. Quarum vna, sicut prædixi, suscipere deuictum eundem recusauit, seu ob ignorantiam sui, seu ob metum subsequentis inimici. Altera autem, quæ hunc instinctu Henrici suscepit, velut præfatus sum, inuita reddidit. Paululum mihi nunc deuianti mens est, incepta perficere. Omnes nostri Principes comperta tam miserabili fama, conueniunt dolentes, & vt eum sibi liceret videre, per epistolæ portitorem vnanimi supplicatione poscebant.

Conuentus Imperij Verona

Quorum legationem Cæsar vt audiuit, desideranti animo consensit. Indicitur in Berna ciuitate conuentus, & omnis huc conuocatur principatus, necessaria vt hic practarentur multa:

Bernhardus Dux.

Solus Dux Bernhardus in media reuertitur via: namque vna ex vrbibus suis, quam Imperator contra Danos opere ac præsidio firmauit, dolo ab his denuò capta, cæsis defensoribus eiusdem, incensa est.

Henricus minor Dux Bauariæ.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCC.LXXXIIII. Imperator Veronæ placitum habuit, & Henricus minor exilio solutus, Dux Bauariorum, & in hoc anno Slaui vnanimiter restiterũt Cæsari & Thiedrico Marchioni: & filius Imperatoris ab omnibus in dominum eligitur. Post paucos dies discedebant, vltimum valedicẽtes: namque Imperator cùm Romam veniret, relicta matre sua venerabili in Papia ciuitate, grauiter infirmatus, vt extrema pręsensit adesse, omnem suimet pecuniam partes diuisit in quatuor, vnam Ecclesiis, secundam pauperibus, tertiam dilectæ suimet sorori Mechtildæ, quæ Abbatiã in Quidilingeburg deuota Christo famula obtinuit, quartam suis tristibus donauit ministris ac militibus, factaque latialiter confessione coram Apostolico, cæterisque coëpiscopis atque presbyteris, acceptaque ab eis optata remissione, VII. Id. Decembr. ex hac luce subtractus est, terręque commendatus, vbi introitus orientalis Paradisi domus sancti Petri cũctis patet fidelibus, & imago Dominica honorabiliter formata venientes quosque stans benedicit. Equidem fortis memor humanæ, multumque indigens indulgentiæ, cœli terræque Deum & Dominum supplex efflagito, vt quicquid hic in mea vnquam peccauerit Ecclesia, clemens remittat, pro beneficiis autem centuplum largiatur, potestateque immerito mihi concessa indulgeo, te obnixè successorem postulans, vt huic veniam, nemini in vltimis denegandam, semper ex corde tribuas. Huius inclyta proles, nata sibi in sylua, quę Ketil vocatur, in die proximi natalis Domini, ab Iohanne Archiepiscopo Rauennate, & à Willigiso Magociacense, in regem consecratur Aquisgrani, & completo hoc officio, mox legatus tristi nuntio tanta perturbans gaudia aduenit. Mouit multorum corda ineffabilis dolor, virtus sublata queritur, quam sæpissimè incolumem homo fragilis & dubius persequitur. Sedit hic bis quinos solares annos post obitum patris sui regni tutor & imperij, hostibus cunctis horrendus, commissisque gregibus inexpugnabilis murus. Nutat anxia in tantis rebus populi sententia, quam citò firmauit diuinæ maiestatis miseratio. Soluitur à Traiectensi custodia Dux Henricus, & ab eo Rex tenellus, ad nutriendum siue ad degradandum à Warino Coloniensi Archiepiscopo, cuius firmæ fidei ab Imperatore prædicto is commissus fuit, assumitur. Obseram modò tertij seriem voluminis duro vecte necis deflendæ tertij Imperatoris nostri, & certitudinem pietatis almæ, qua omnem exclusit ambiguitatem, stylo lætus aperire conabor.

Mors & sepultura Ottonis II.

Ketil sylua. Otto III. inunctus.

Henricus Dux è vinculis dimissus.

CHRO-

CHRONICI DITMARI, EPISCOPI MERSEPVRGII, LIB. IIII.

ANNO Dominicæ incarnationis DCCCC.LXXXIIII. Domina Imperatrix Theuphano, tertij mater Ottonis, & proh dolor in hoc *Theophania Augusta.* ordine vltimi nouitate vulneris, & vnici absentia filij perculsa, ad Adelheidem Imperatricem Papiam ciuitatem veniens, magno suscipitur luctu, caritatiuoque lenitur solatio. Præfatus verò Dux *Hericus Dux Ottonis III. tutelam sibi vendicat.* cum Poppone venerabili Episcopo, sub cuius potestate din tenebatur, & cum Ekberto Comite vnioculo, Agrippinam veniens, regem patronus legalis de Warino, vt prædixi, Archipræsule suscepit, eiusdemque auxilium cum omnibus, quos ad sui gratiam cōuertere poterat, firmiter est adeptus. Dispositis autem, vt sibi placuit, cunctis Dux ad Corbeiam cum eis venit, ibiq; Thiedricum & Esiconem Comites ac confratres nudis pedibus veniam postulantes dedignatur suscipere. Quod hi ægrè ferentes abierunt, cognatos suimet amicos à Ducis ministerio toto mentis nisu amouere studentes: Qui cùm palmarum solennia in Magdeburg celebrare voluisset, omnes regionis illius Principes huc conuenire rogauit, atque præcepit, tractans quomodo se suæ potestati subderent, regnique eum *Henricus imperiū ambit.* fastigio subleuarent. Huic consilio maxima pars procerum hoc dolo cōsensit, quòd licentiam à domino suimet rege, cui iurauerat prius, peteret, postq; secura nouo regi seruiret. Quidam antē, ob eius indignationem digressi, occultis meditantur astutiis, qualiter hoc nunquam fieret. Inde egressus Hericus proximum pascha Quidilingeburg festiuis peregit gaudiis. Quo magnus regni primatus colligitur, à quibusdā venire illò nolentibus, ad omnia diligenter inquirenda nuntius mittitur. Hac in festiuitate idē à suis publicè rex appellatur, laudib' diuinis attollitur. Huc Miseco & Mistui *Miseco Polonus.* & Bolislaus Duces cum cæteris ineffabilibus confluebant, auxilium sibi deinceps vt *Mistui Obotritus. Boleslaus.* regi & domino cum iuramentis affirmantes. Multi ex his fidem violare ob timorem Domini non præsumentes paululum euaserunt, & ad ciuitatem Hesleburg, quo cōsocij eorum aduersus Ducem iam palàm conspirantes conueniebant, festinauere. Quorum hæc sunt nomina. Ex oriente hi Comites cum Bernhardo Duce & Thiedrico Marchione, Ekkihard, Bio, Esico, Bernwardus Comes & clericus, Sifrith, e- *Conspiratio in Henricum.* iusque filius Fridericus & Ciazo confratres. Conprouincialium autem Thiedricus & Sibert, confratres, Hoico, Ekkihard & Bezico, germani, Brunig & sui, milites que sancti Martini iussu Arcbipræsulis Wiligisi, quibus adhærebat occidentalium maxima multitudo. Quod Dux comperiens, suos magnis muneribus ditatos cum gratia dimisit, ipse autem cum valida manu ad perturbandam hanc coniurationem, seu pacificandam, ad Werln properans, Popponem misit Episcopum, vt aduersantes sibi disiungeret, vel reconciliare tentaret. Qui cū cœpto itinere persisteret, hostes cōgregatos, iamque Ducem petere paratos, inueniēs, vix pacem mutuam, in loco qui Sentun dicitur, ad condictum pepigit diem: ad quem Dux in Bauariam continuò proficiscens cùm venire aut noluisset, aut propter Henricum Ducem, qui tunc Bauariis *Hēricus Dux Bauariæ.* atque Carentis præfuit, munere præfati Imperatoris, non potuisset, hostilis immanitas vrbem Comitis Ekberti, quæ Ala dicitur, possedit, destructisque protinus muris *Ala.* intrātes ad Adelheidem, Imperatoris filiam, quæ hìc nutriebatur, cū pecunia ibi plu- *Adelheidis.* rimū collecta rapiūt, gaudentesq; redeūt. Dux aūt cōuersus ad se, omnib. Bauariorū Episcopis, Comitibusq; nonnullis, Francorum terminos, his fretus sociis, adiit, & in pascuis, ad Wesenstat pertinentibus, ad alloquēdos regionis illius Principes cōsedit. *Wessenstat.* Magontinæ tunc prouisor Ecclesiæ Willigisus, cum Duce Conrado cæterisque o- *Conradus Dux.* ptimatibus huc venit. Hos Dux quibuscunque valuit modis sibi coniungere tētans, eosque à promissa regi suo cum sacramentis fide nunquam vita comite recessuros vnanimi eorum responsione percipiens, coactus est futuri timore duelli cum iuramētis affirmare, vt III. Cal. Iulij ad locum, qui Rara vocatur, veniret, puerumque matri suæ, illisque, redderet. Tunc vnusquisque remeauit ad sua, mente diuersa præ gaudio atque tristitia. Post hæc Henricus Bozlauum, Ducem Boiemorum, in cūctis suimet *Boleslaus,* necessitatibus semper paratum, cum suis adiit, honorificeque ab eo susceptus, cum *Dux Boem.* exercitu eiusdē à finib. suis per Niseni & Deleminci pagos vsq; ad Mogelini ducitur. *Daleminciæ, Mogelena.*

Deindeque cum nostris obuiam sibi pergentibus ad Medeburum proficiscitur. Wagio verò miles Bolislai, Ducis Boiemorum, qui Hēricum cū exercitu comitabatur, cùm ad Misni redeundo perueniret, cum habitatoribus eiusdē pauca loquutus,

Rigdagus Marchio Misnensis.

Fridericum, Rigdagi Marchionis, tunc in Merseburg commorantis, amicum, & satellitem, ad Ecclesiam extra vrbem positam venire, ac cum eo loqui, per internuntium postulat. Hic vt egreditur, porta post eum clauditur, & Rigdagus eiusdem ciuitatis custos & inclytus miles iuxta fluuium, qui Tribisa dicitur, ab his dolosè occiditur.

Mysna à Boiemis occupata.

Vrbe autem prædicta Bolizlaui mox præsidio munita, eundem citò dominum & habitatorem suscepit.

Volcoldus Episc. Mysn. Willigisus.

A quo Volcoldus antistes vulgi instinctu varij expellitur, & ad Willigisum Archiantistitem veniens, benignè ab eodem suscipitur. Hunc enim pro filio Episcopus nutrit, & cùm ad ëoas ordinaretur regiones, secūdo Ottoni, cui magisterio præfuit, diligenter vice sui habendum commēdauit. Hoc semper iste in animo tenuit ac maximo honore cognouit, & tunc adprimè, cùm sibi fuit necesse: & in Erfordia, quo ipse desiderauit, procurari eundem summopere iubet. Ibi diu conuersatus,

Eccard⁹ Marchio, Rigdagi successor.

post mortem Rigdagi Marchioois inclyto Ekkihardo succedente, & Bolizlauo ad propria remeante, sedem propriam reuisit: posteaque Bolizlaui amicitiam firmiter acquireos, cùm in Praga cœnam domini celebraret, posteraque die, quę est Parasceue, cū memoriam, diuinæ passionis ritè peragerer, paralysi perculsus, asportatur,

Volcoldi Episc. mors

& in hac infirmitate vsque ad finem huius vitæ, quāuis ad tempus conualesceret, permansit. Sedebat XXIII. annos. x. Cal. Sept. ex huius carnis ergastulo eductus.

Eid, successor Volcoldi.

In huius vice Eid, nostræ congregationis frater, vir iustus & magnæ simplicitatis, ordinatur, hortatu Gisileri Archipræsulis, de cuius inclyta conuersatione multa ad ædificationem nostram verba, cùm tempus fuerit, narrabo, nunc inceptis persistens.

Wilhelmus, Comes Vinariensis.

Interim fautores regis Wilhelmum Comitē, Duci nimis familiarē, in Wimari possidentes, comperto eiusdem aduentu, illò festinant, ac iuxta villam, quæ Iteri dicitur, conuenientes castra metati sunt, crastino contra eum bellaturi. Quod cùm Ducem protinus non lateret, Gisilerum huc misit Archiepiscopum, qui voluntatem eorum perquireret, pacemque si potuisset vlla fieri ratione, firmaret.

Pacis conditiones Henrico Duci proposita.

Hic cùm senioribus congregatis suæ legationis aperiret secretum, dictum est ab his, si regem suum & dominum reddere, nilque de rebus suis præter Merseburg, Walbizi & Frasu ad suprà memoratum diem sibi detinere voluisset, idque sacramentis credibilibus approbaret, quòd tunc cum securitate eorum ex parte consolidata huic abire liceret: Sin autem, quòd eundi redeundique nullus viuo patesceret locus. Quid plura? quicquid exposcunt, crastino impetrant,

Gisela Henrici vxor.

eumque ad Merseburg, vbi ductrix Gisla longo tristis sedebat abcessu, hi discedentes ire permittūt. Is verò cum fidelibus suis singula quæque discutiens, seque ob Domini timorem, patriæque salutem, à proposito recessurum sno veraciter indicans, grates auxilij suimet & bonę voluntatis condignas refert, & vt cum illo ad condictum pergerent diem, omnes caritatiuè postulat.

Henricus pacem admittit.

Verum ad Rara ab imperatricibus, in Papia humiliter diuinam consolationem huc vsque præstolantibus, & ab vniuersis imperij ac regni Principibus, fidelisq; promissio Ducis completur, data cunctis, qui ad regnum pertinebant, gratia sui, abeundique licentia. Stella à Domino prædestinati Rectoris media die cernentibus vniuersis clara refulsit. Fit vnus laicorum atque clericorum in Christi laude concentus, ac prius repugnantium supplex affectus, conuenitque in vnum dissona turba dominum.

Hoico Ottonis III. Magister.

Rex à suimet matre auiaque diligenter susceptus, Hoiconis magisterio Comitis commissus est. Inter Regem & Ducem pax firmatur vsque ad suprà memorata Wesenstat prata, vtrisque sua petentibus. Conuenientibus autem his, malorum instinctu in malo discesserunt, sicque multum temporis stetit interuallum.

Henricus Minor cognominatus.

Oritur autem inter hunc & præfatum Henricum, qui minor dicebatur, magna seditio, qua Herimanni Comitis consilio post modum finita, regis gratiam in Franconfordi, & ducatum deditius promeruit.

Conradus & Bernhardus Duces. Boleslaus. Misoco Polonus, Ottonis III. cliens.

Celebrata proxima Paschalis solennitas in Quidilingeburg à rege, vbi quatuor ministrabant Duces, Henricus ad mensam, Conradus ad cameram, Hecil ad cellarium, Bernhardus equis pręfuit. Hic etiam Bolizlaus & Miseco cum suis conueniunt. Omnibus ritè peractis, muneribus locupletari discessērunt. In diebus illis Miseco semetipsum regi dedit, & cum muneribus aliis came-

Aduinus, Ofdasus, Gerdagus, Bernhardus, Episc. Hildeshem.

lum ei præsentauit, & duas expeditiones cum eo fecit. In primo anno regni eius Antistes Hillineſſemenſis Aduuinus, Cal. Decembr. obiit, & Oldaſus, eiuſdem monaſterij prępoſitus, ſucceſſit. Quo ſedente quinque annos, & tunc exſpirante, Gerdagus tunc cellarius ordinatur. Et cùm ille tertio ordinationis ſuę anno Romam cauſa orationis petens, reuerteretur VII. Id. Decembr. obiit, & corpus eiuſdem per ſingula diuiſum membra in ſcriniis duobus ad monaſterium ſuimet à conſociis lugubriter delatum eſt. Hos antiſtites duos Giſilerus Archipręſul caſu ibidem adueniens terræ cõmendauit. Tunc Bernhardus magiſter regis, facta electione, cõſecratur. Multis bellorum aſperitatibus Slauos laceſſere Rex non deſiſtit. Orientales quoque aduerſus ſe præſumentes inſurgere, deuicit. De occidentali parte, quàm plures arma ſæpius commouentes, multosque deprædantes, vi & arte is ſuperare contendit. Pueritiam non eſt opus numerare, longumque videtur, quæ pro prudentibus is effecerit conſiliatoribus, enarrare. Cometa apparens damna in peſtilẽtiis ſubſequutura indixit. Imperator iam factus vir, vt ait Apoſtolus, euacuauit quæ erant paruuli, ſemperq; Merſeburgenſis deſtructionẽ Eccleſiæ deflens, quomodo hæc reuocaretur, ſedula mentis intentione voluebat, & quàm diu in corpore vixit, hoc votum perficere ſtuduit monitis piæ matris. Quæ talia, vt mihi meimet Suith·pòſt retulit, ſicut ab ipſa percepit, in ſomnis vidit. Apparuit ei intẽpeſtę noctis ſilentio ſanctus Chriſti athleta Laurentius, dextero mutilatus brachio: cur, inquiens, quis ſim, non interrogas: & illa, non audeo, inſit, domine mi. Ille autem perſequitur: Ego ſum dicens, & nomen innotuit: Quid in me modò ipſa conſideras: Tuus effecit ſenior, eius perſuaſu ſeductus, cuius culpa electorum Chriſti magna multitudo diſcordat. Poſt hæc nati ſuimet commilit fidei, ſeu viuente Giſilero, ſeu moriente fieri potuiſſet, redintegrato Epiſcopatu, patris ſui animam in nouiſſimo die ad ęternam requiem renouaret. Hęc quamuis ſexu fragilis, modeſtæ tamen fiduciæ, & quod in Græcia rarũ, egregię conuerſationis fuit, regnumque filij eius cuſtodia ſeruabat virili, demulcens in omnibus pios, terrensq; ac ſuperans erectos. De fructi venris ſui decimas domino obtulit filias ſuas, ad Quidilingeburg Adelheidam nomine, alteram ad Gandersheim, quæ Sophia dicitur. Eo tempore Miſeco & Bolizlaus inter ſe diſſonantes, multum ſibi inuicem nocuerunt: Boleſlaus Luiticios, ſuis parentibus & ſibi ſemper fideles, in auxilium ſuum vocat: Miſeco autẽ prædicto Imperatricis adiutorium poſtulat. Quæ cùm tunc in Magdeburg fuiſſet, Giſilerum, eiuſdem Archiepiſcopum, Comitesq; hos, Ekkihardum & Eliconem, Binizonem cum patre meo & eius æquiuoco Brunone, Deudone, cæteriſque compluribus eò miſit. Qui proficiſcentes vix cum quatuor legionibus ad pagum Selpuli dictum venerũt, ac iuxta vnam paludem, ſupra quam pons longus porrigitur, conſederunt, & ecce in noctis ſilentio vnus ex ſociis Willonis, qui pridie ad perſpiciendum ſuimet prædium præcedens, à Bohemis captus, euadens periculum imminens, Binizoni primo indixit Comiti. Tunc noſtri eius admonitione celeriter ſurgentes, ſe præparant, & in ipſo iam venientis auroræ crepuſculo miſſam audiunt, quidam ſtando, & alij ſuper equos ſedẽdo, & in ortu ſolis exeunt è caſtris, ſolliciti de euentu futuri certaminis. Tunc Bolizlauus cum ſuis venit turmatim III. Id. Iulij, & vtrinque nuntij mittuntur, & ex parte Bolizlai quidã miles, Flopan nomine, ad perſpiciendũ agmen noſtrorum acceſſit, & reuerſus inde interrogatur à domino, qualis eſſet exercitus hic, ſi cum eodẽ potuiſſet pugnare an non. Hortabantur enim hunc ſatellites ſui, vt nullũ de noſtris viuum ſineret abire. A quo ſic ei redictum: Exercitus hic quantitate paruus, qualitate ſua optimus, & omnis eſt ferreus, pugnare cum eo tibi potis eſt: ſed ſi tibi hodie victoria euenit, ſic proſterneris, vt fugiẽdo Miſeconem inimicum, tunc continuo perſequentem, vix aut nequaquam euadas, & Saxones tibi hoſtes in perpetuum acquiras: ſi autem victus fueris, finis eſt de temetipſo & de omni regno ad te pertinenti: non enim remanet ſpes vlla reſiſtendi inimico te vndiq; ſecus vallanti. Talibus alloquiis furor illius ſedatur, & pace facta, Principes noſtos alloquitur, vt qui contra eum huc venirent, cum eo ad Miſeconem pergere, & in reſtituendis ſuimet rebus ſe apud Miſeconem adiuuare voluiſſent. Hoc laudabãt noſtri, & Giſilerus Archipræſul cũ Ekkihardo, Eſicone ac Binizone Comitibus proficiſcebatur cum eo, cæteris omnibus domum cum pace reuertentibus. Adueſperaſcente

Ottonis III. bella & prudentia.

Cometa.

Theophania laus.

Gãdersheim. Bella Bolizlai & Miſeconis.

Auxilia Augustæ.

Flopan, miles Bolizlai prudens.

Pax cum Bolizlao inita.

Boleslaus perfidus.

iā die, his omnibus arma sumūtur, & mox eum iuramēto firmatis redduntur. Venit Bolizlauus cum nostris ad Oderam, ad Mesiconem nuntius mittitur, qui diceret, se in potestate sua auxiliatores suos habere, si regnum sibi ablatum redderet, hos incolumes abire permitteret: sin autem, omnes perderet. Sed Miseco his talibus respondit: si voluisset Rex, suos acquireret saluos, aut vlcisci perditos faceret, & si hoc non fieret, quòd propter eos nil omnino perdere voluisset. Hoc Bolizlauus vt accepit, saluis omnibus nostris, quęcūque potuit, ex locis circumiacentibus prædatur, ac incendit. Inde reuersus vrbem vnam * nomine possedit, & hanc cum domino eius, vrbanis nil repugnantibus, acquisiuit, eundemque Luiticis ad decollandum dedit. Nec mora hæc hostia ante vrbem offertur, & de reuersione ab omnibus tractatur. Tunc

Luitici, Saxonum hostes.

Bolizlauus sciens nostros ex parte Luiticorum incolumes non posse domum sine eo peruenire, crastino dimisit eos crepusculo, vt admoniri fuerant, multum properantes: Quod vt prædicti hostes compererunt, pone sequi maxima electorum multitu-

Bolizlaus fidē præstare studet.

dine mox nitebātur. Quos Bolizlauus vix compescuit talibus: Vos qui in meum hunc venistis auxilium, videte vt hoc perficiatis bonum, quod incepistis, pro certo scientes, quòd hos, quos in fidem suscepi meā, & in bona pace dimisi, vita superstite mea, nullum hodie patior per peti malum. Non est nobis bonor, nec consilium, hactenus amicos familiares nos nunc efficere manifestos hostes. Scio magnam inter vos esse inimicitiam, & hanc vlcisci, eueniūt vobis tempora his multo aptiora. His sedati eloquiis Luitici, duos ab eo ibidem dies detenti, & tunc inuicem salutantes, antiquumque fœdus renouātes, discesserūt, & tunc illi infideles, qui nostros insequerētur, quia pauci erant, ducentos milites elegerunt: Quod nostris mox à quodam Hudonis Comitis satellite intimatum. Vnde in ipsa accelerantes hora, domino gratias, ad Magdeburg incolumes peruenerunt, hostibus se in vanum sic laborantibus. Id vt primitus audiuit, prosperitati eorum arrisit Imperatrix. Sed quia de optima eius cōuersatione parum mihi ad notitiam venit, ideo superius strictim de immensa eius nobilitate ex-

Occidētalis mores.

plicui. Hæc occidentales tunc inhabitabat regiones, quæ hoc nomine meritò dicuntur, quia ibidem sol & omnis æquitas cum obediētia & charitate mutua in occasum se vergit. Nox nil aliud est nisi vmbra terræ, & hoc totum quod indigenæ isti operantur, nil nisi peccatum. Hic prædicatores sancti in vanum laborant, hic reges & cæteri Principes modicum valent. Prædones & iusti persecutores dominantur. Multa sanctorum corpora in partibus his requiescunt: sed habitatores hos, vt video, spernunt

Crispini scrimia lippi.

præuaricantes. Sed ne quis me Crispini discipulum lippi esse arbitretur, de his sileo: Quia ob inlicitas coniunctiones, aliasque ineffabiles versutias, hos prope interitum esse non dubito. Innumeras antistitum excommunicationes spreuerunt, & propter hoc stare diu non poterunt. Hoc tantum vnà mecum quæso Christi fideles orate, vt hi mutentur in melius, & ad nos nunquam veniat talis vsus. Nunc autem de fine Imperatricis prædictæ loquuturus, quæ hunc præcesserint signa, narrabo. Anno Domini-

Causa defectus solis.

nicæ incarnationis DCCCC.LXXXIX. sol defecit XII. Cal. Nouemb. V. diei hora. Sed cunctis persuadeo Christicolis, vt veraciter credant, hoc non aliqua malarum incantatione mulierum, vel esu, fieri, vel huic aliquo modo secularitter adiuuari posse, sed

Theophania Aug. mors.

sicut Macrobius testatur, cæterique sapientes fieri asserunt, est id de luna. Insequenti anno consummato in bonis vitæ suimet cursu in Numagen Theophano infirmatur Imperatrix, atque ab hac vita XVII. Cal. Iulij discedit, sepulta ab Euergeto, sanctę Coloniensis Ecclesiæ Archiepiscopo, in monasterio sancti Pantaleonis, quo daris im-

Adelheidis Aug.

pensis Bruno Archipræsul ibi requiescens construi præcepit, præsente filio, ac multa pro remedio matris his confratribus largiente. Quod cùm inclyta Imperatrix Adelheidis comperiret, tristis protinus effecta, regem tunc VII. annos regnantem visitando consolatur, ac vice matris secum tam diu habuit, quoad ipse proteruorum cōsilio

Bene nata ornare virtutibus.

iuuenum deprauatus tristem illam dimisit. Huic bene nata virtutibus ornanti pater

Sigefridus, Ditmari pater.

meus Comes Sigefridus domi militięq; fideliter seruiuit, & in expeditione ad Brandeburg, qua vltimò militauit, ab equo cadens, valido corporis dolore fatigari cœpit. Sensit insuper octauum sibi adesse annum, sicci in somnis præsignatum. Dormiens namque in Colonia, his suscitatur denuo verbis, Sigefride, vigila, & ab isto die post octo annorum curricula vitam re hanc finire præsentem, pro certo scias. Hunc præ-

finitum diem vigilanti semper animo præuidit, ac quibuscũque virtutum fructibus valuit, præoccupare non desistit. Me autem In Quidilingeburg apud suam materteram, Emnildam nomine, collocauit: qua paralysi longo tempore laborante, primo litteris beneadhuc instructum sumsit, & Rigdago Abbati II. de sancto Iohanne in Magdeburg commendauit. Ibi tres annos ego conuersatus, in omnium festiuitate sanctorum ad sanctum Mauritium, quia ad altare hoc me date non potuit, fraternitatis consortio ab eo iunctus sum. Proximaque sancti Andreæ natali magnum & valdecunctis acceptabile conuiuium duos dies peractum est.

Ditmari studia & Monachatus.

Inde egressus, & imminente quadragesima in ciuitate, Wallibizi dicta, iusirmatus, Idib. Martij defensor patriæ, ac homo verus, vtriusque debitum persoluit naturæ. Quem mater sua venerabilis omni probitate, Mechtildis, celeriter hunc prosecutura, eum coniuge Cunegunda deflet. Namque tanto orbata solatio, cùm immenso mœrore diem expectaret extremum, in eodem anno tertio Nonas Decembris fideliter migrauit ad Christum.

Sigefridi laus & mors. Mechtildis, Cunegunda.

Patruus autem meus, nomine Lutharius, cui æqualiter nobiscum hæc hæreditas contigit, matri meæ antiquum renouãs dolorem, multa intulit mala, & quamuis hęc firmæ fuimet fidei à matre sua sibi fuerit commissa, tamen omnibus eiusdem bonis eam priuare contendit. Quid multis moror? Imperatoris auxilio cuncta ei restituuntur.

Lotharius, Sigefridi frater.

Interea Atheldagus Archiepiscopus Bremensis obiit, & Liewizo successit, qui Papam Benedictum, exulem, à patria luimet, quæ sita in confinio Alpium & Sueuorum, huc sequutus, erga dominum & regem fide ad hunc honorem promeruit venire. Slaui iterum appetiti subduntur regi, renouatis iuxta Albim castellis, & in hyeme aqua inundans, & ventus ingens, multum nocuit. Æstas nimia frugibus, & sæua mortalitas hominibus nimis nocuit.

Atheldagus & Liewizo Archiepisc. Bremens.

Slaui debellati.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCCXCI. Hillibardus sanctæ Halberstadensis Ecclesiæ venerabilis antistes, qui me baptizauit atque confirmauit, templum Domini, quod ipse à fundamento ædificans, tandem ad vnguem vsque perduxit, XII. Cal. Nouemb. dedicauit. Adfuit ibi tunc Rex cum Imperatrice Adelheida, auia eius, & Abbatissa Mecbtildis, & Archiãtistites hi: Willigisus, Gisilerus & Liewizo cum suis cõfratribus XVI. Festiuitas autem erat eadem Christi confessoris Galli, in cuius monasterio prædictus Præsul edoctus est, & ideo semper studuit in hac celebritate suũ perficere desideriũ, & tunc inierat XXIIII. ordinationis suæ annus. Hunc adiuuit in omnibus fidelis suimet Capellanus Hildo, & prudentissimè cuncta disposuit. Omnes Saxoniæ primates hic tunc conuenientes caritatiuè suscipiuntur. Nunquam fuerunt antè nec pòst, vt veraces affirmant, in diuinis laudibus, & in negociis secularibus, omnia plenius cunctisque acceptius peracta.

Hillibardus Halberstad. Episc.

In sequenti anno in galli cantu primo lux vt dies ex aquilone effulsit, & vnam sic manens horam, vndique cælo interim rubente euanuit. Fuere nonnulli qui dicerẽt, eodem anno vidisse se tres Soles & Lunas tres, ac stellas inuicẽ pugnasse. Et post hæc Ecbertus, Treuirensis Archiepiscopus, cuius successor Luidulfus fuit, & Dedo Mimigendensis, post quem Suitgerus ordinatus est, Ero quoque, Ferdensis, cui Bernhardus, tunc ibi præpositus, supponitur, obiere. Fames quoq; valida nostras oppressit regiones.

Chasma.

Ecbertus, Ludolphus, Treuirens.

Ero, Bernhardus, Verdenses.

Fames.

In tertio prædictæ dedicationis anno auunculi mei à piratis capti sunt, vt in sequentibus patet. In quarto pestilentia cum fame & bello orientalibus ingruit, & Rex Abodritos petit, & Wiltios vastauit. Post hæc Rex in Magdeburg cum suis Principibus colloquium habuit, ad quod Henricus Bauarorum Dux inclitus venit, & cùm inter hunc & Ratisbonẽsem Gebehardum longa haberetur contentio, cum bono ibidem finitur consilio, & pius ille Dux, qui omne suimet delictum continuis mundauit eleemosynis, inde pergens ad Gandersheim, vbi domina Gerberg, suimet soror, erat Abbatissa, ægritudine premitur subitanea, & tunc vocans ad se æquiuocum eius talibus instruit: Vade celeriter ad patriam, ac dispone regnum, ac nunquam regi a e domino resistas tuo: multum enim me pœnitet hoc vnquam fecisse. Patris memor sis tui, qui a nunquam in hoc seculo videbis: filioque mox abeunte, Dux pręclarus in infirmitate sua sẽper Kyrie eleison ex corde clamans, migrauit ad Christum V. Cal. Septemb. sepultus ibidem in medio Ecclesiæ coram sanctę crucis altari. Quod cùm filius eiusdem comperiret, electione & auxilio Bauariorum patris bona apud Regem obtinuit. Eodem anno Thiedricus, Comes Palatinus, & Sibertus fra-

Henricus Dux Bauariæ.

Gerberga Henrici soror.

Nepos, auus maternus, Henricus.

ter eius, de hoc seculo transierunt. Ea tempestate nepos meus, Matehlo Henricus, Eucikerum, Berwardi Wirciburgensis Ecclesiæ Episcopi militem egregium, sed nimis superbum, cepit, & ob illatas sibi iniurias in loco, qui Lindinlog dicitur, excœcauit. Rex autem de internunciis ab Episcopo, id multum querentibus, compeciens, hocque grauiter ferens, prædictum Comitem exilio relegauit, & post hæc gratiam suimet huic dedit, & apud Antistitem digna emendatione reconciliauit. Prædictus

Leopoldus Marchio.

Præsul post hæc Liupoldum Marchionem orientalium, & nepotem eius Henricum ad Missam sancti Chiliani, quæ est viti. Id. Iulij, ad se vocans, cum magna charitate eosdem habuit, & Comes in sacra nocte post matutinam eum suis militibus ludens, ex vno foramine ab excœcati amico sagitta vallante vulneratus est, & facta confessione vi. Id. Iulij expirauit, innocens in facto prædictæ actionis, & in consilio. Hic in postera die ibi sepultus merito defletur: quia sibi prudentiorem & in cunctis actibus meliorem nullum reliquit. Hyems, quæ præcesserat, asperitate & pestilentia, nimioque frigore & vēto ac insolita siccitate, plena erat. In hac deuicti sunt Slaui. Sed quia superius destructionē Brandeburgensis Ecclesiæ dixi, nunc qualiter ad tempus præfato subderetur regi breuiter explicabo. Fuit in nostra vicinitate quidam miles inclytus Kiza nomine, qui à Marchione Thiedrico aliter quàm sibi placeret, habitus est.

Kiza miles.

Ob hoc, & quia facultas suæ nequaquam impietati suppeteret, ad hostes perrexit nostros, qui eundem in omnibus sibi nimis fidelem cognoscentes, suptā memoratam vrbem, nobis satius ad nocendum, cidem commiserunt. Hic postea nostris delinitus blanditiis, eam regiæ potestati cum semetipso tradidit. Vnde Luitici nimio furore succensi, eum cum omnibus, quas habebant cateruas, ilico petebant. Interea Rex in Magdeburg fuit, & cùm hoc comperiret, quos ibi tunc habebat, celeriter eò misit,

Eccardus Marchio.

Ekkihardum Marchionem, & tres auunculos meos, Hēricum, Vdonem, Sigfridum cum Friderico Comite Palatino, & patruo meo. Et hi omnes eò cum suis venientes, interrupti sunt ab hostibus, sed aciter irrumpentibus, & vna pars ex nostris in vrbem venit, alia verò, quæ remansit, cæsis militibus nonnullis, rediit. Tūc Rex collectis vndique sociis, illò properat, & hostes nostri magnam vim defensoribus vrbis inferentes, cùm vltimam legionem vidissent, citò amoti, fugerunt castris. Nostri autem in ereptione interius gaudentes, Kyrie eleison cantant, & aduenientes vnanimiter respondent. Munita vrbe præsidio, Rex abiit, & eādem in sua potestate diu tenuit. Post hęc Kiza ad Quidilingeburg cùm veniret, ciuitatem suam cū vxore & satellitibus suis perdidit, quæ omnia vrbe excepta pòst receperunt. Vnus autem suimet miles Bolilliui nomine, cuius consilio hoc totum, quamuis tunc absens esset, agebatur, ibidem

Kizæ cædes. Auunculi Ditmari.

dominabatur, & Kiza cùm in his partibus pòst latēter nocere voluisset, optimus miles cum suis interfectus est. Et sicut prædixi, tres auunculi mei, Henricus, Vdo & Sigefridus cum Ethelgero, cæterisque compluribus, piratis sua populantibus, ix. Cal. Iulij nauibus occurrunt, factoque inuicem certamine, Vdo decollatur, Hēricus autem cum fratre suo Sigefrido & Comite Ethelgero deuictus, dictu miserabile, à pessimis hominum captus deducitur. Hoc infortuniū inter Christi fideles, fama volāte, mox

Bernhardus Dux.

dilatatur. Bernhardus Dux, qui proximus fuit, nuntios quàm propere misit, qui precium pro eorundem redemtione eis promitteret, & conueniendi pacificè, ac locum colloquendi peteret. Parati sunt, pacem firmam, & ineffabilem pepigerunt pecuniā. Quid autem ad hæc primo Imperator, deindeque in nostris partibus Christianorū larga benignitas debito humanitatis officio impenderit, explicare non sufficio. Mater autem mea tanto dolore intrinsecus commota, omne quod habuit, vel acquirere vllo modo potuit, pro fratrum ereptione attribuit. Execrata verò piratarum turba cùm maximā collectæ pecuniæ partem immenso suimet pondere perciperet, Henrici vice, filium eius vnicum, Sigefridum nomine, cum Garenardo & Wulferemo,

Sigefridus, Henrici F.

Ethelgeri autem loco auunculum eiusdem Thiedricum, & amitæ suimet filium, Olef vocatum, suscipientes, vt quod de promisso eis thesauro adhuc remansit, eò velocius colligeretur, eos abire, Sigefrido solùm remanente, permisit. Hic quia filium nō habuit, à matre mea remedium ab vno filiorum suimet postulauit. Quæ tam neces-

Sigefridus, Ditmari frater.

sariæ petitioni satisfacere desiderans, nuntium ad Abbatem Rigdagum celeriter misit, qui fratrem meum Sigefridum, tunc ibi sub habitu Monachico degētem, accepta

licentia

licentia reduceret. Hic quia satis prudens vir fuit, cunctis sollicitè perquisitis, Iniustę legationi resistit, & propter curam a Domino sibi creditam, quod hoc facere nō præsumeret, respondit. Nuncius autem, vt ei visum fuit, ad Ekkihardum, qui tunc custos Ecclesiæ sancti Mauritij, & magister erat scholæ, veniens, vt me ob rem necessariam matri meæ remitteret, supplex rogauit. Veni, & cum laicali habitu, quo apud piratas debui obses conuersari, prioribus adhuc indutus vestimentis, v. feria profectus sum. Et in ipsa die Sigefridus de peruigili hostium custodia, qua multum vulneratus detinebatur, sic diuino euasit auxilio. Idem in angustia vehementi positus, cum Nodbaldo & Edicone, quomodo euaderet, plurimum semper versans, præcipit bos veloci

Sigfridus de fuga cōsilium init.

nauicula quantum his, qui eum detinebant, satis valuisset ministrare de vino, ac de cęteris adpertinentibus sibi deferre. Iussis tum sine mora completis, canes auari saturabantur, factoque mane, presbyter ad Missam paratur, & Comes, cunctis absque custodibus solum hesterno grauatis vino, ad proram lauaturus accedens, puppi paratæ insiluit. Extollitur clamor, presbyter, quasi conciliator, capitur, anchoræ leuantur, remiges velociter hos fugientes insequebantur. Quos comes vix euadens, cùm littoris securitatē attingeret, vt prius ipse pręcepit, paratos inuenit equos, & ad ciuitatē suam Hersfeueld dictā, vbi frater suus Hēricus & vxor eius Etbela, tāti gaudij inscia, fuit, pgere, pperauit. Hūc hostes ponè sequunti, vrbē, quę littori vicina stabat, Stethu nomine, incurrunt, eū curiosè in abditissimis quęrētes locis, & nō inuenientes, fœminis in-

Hersfeuld.

aures vi rapiunt, tristesq; recedunt. Tali furore omnes succensi crastino clericum & nepotem meum cum cęteris obsidibus vniuersis naribus ac auribus & manibus obtruncant, foris eos proiicientes in portum. Tunc fugientibus his, vnusquisque à suis rapitur, mœrore inaudito insurgente. Ego autem visitatis meimet auunculis, remeaui Christo largiente incolumis, caritatiue à familiaribus meis susceptus. In illo tempore Luidolfus, Augustensis Episcopus venerabilis, VIII. Cal. Augusti obiit, & Geuehardus Elabangensis Abbas ordinatur. Interim in quadam villa, Borchtorp dicta, natus est infans, dimidius homo, posterioribus auro similis, dextram aūt & oculum lęua minorem habens, dentes croco similes, sinistrum brachium absque IIII. digitis solo cum pollice integrū: ante baptismum attonitè videns, & pòst nihil, IIII. die mo-

Ludo[l]fus & Gebehardus Episcopi Augustani.

Monstrum.

riens. Magnam hoc mōstrum facinoribus nostris intulit pestilētiam. Prædictus Antistes Hillibardus, cùm Ecclesiam & gregem sibi commissum XXVIII. annos gloriosissimè verus Israelita regeret, VII. Calend. Decemb. exspirans, sepultus est extra Ecclesiam infra claustrum, vbi ipse sibi prius parauerat domicilium. Et cùm confratres eius in electione conuenire nō possent, prępositus est his de capella regis Arnulfus, & Id. Decemb. ordinatus, sicut ille vir sanctus antecessor eius, dum adhuc valeret, prædixit, cunctis tunc præsentibus, hunc, inquiens, hospitē bonorate, & quantum potestis, illi seruite: prouidere enim debet in suos post me. Et cùm idem iam in agone exitus sui iaceret, vidit gloriam Domini, & vocato ad se Wlfhario, suimet Capellano: Vides, inquit, frater aliquid: & ille se nihil vidisse, respondens, audiuit ab eo,

Hillibardus Halberstad.

Arnulphus, Hillibardi successor.

quòd camigata hæc, in qua tunc iacebat, & in qua duo antecessores sui obierunt, diuina maiestate plena fuisset, & hæc dicens transiuit de hoc carcere ad indeficiens lumen. Rex autem natale Domini in Colonia fuit, & pacificatis omnibus in his regionibus, ad Italiam diu desideratus perrexit, & in vrbe Papia Paschale peregit festum. Dehinc Romam veniēs, gloriosè nepotem suum Brunonem, Ottonis filium Ducis, in loco Ioannis Papæ, nuper defuncti, cum omnium laude præsentium cōstituit. Sed incuria sua contigit damnum. Imperator ob defensionem patriæ, Bernaburg ciuitatem opere muniens necessario, eam IIII. hebdomadas ad tuendum Gisilero commisit. Qui fraude ignota ad placitum à Slauis vocatus, cum parua multitudine exiit: Alij namque præcesserunt, & quosdam in vrbe reliquit. Ecce autem vnus è consociis

Ottonis III. expeditio Italica

Bruno Ottonis F. Papa.

Bernburg à Slauis occupatum & inflammatum.

eiusdem à sylua erumpere hostes prodidit. Congredientibus verò tunc ex vtraque parte militibus, Archiantistes, qui curru venit, equo fugit alato, ex suis mortem euadētibus paucis. Slaui victores præda interfectorum VI. Nonas Iulij sine periculo potiuntur, & Archiepiscopū sic elapsum esse conqueruntur. Custodiuit tamen, quamuis sic lugubriter mutilatus, vrbem ad dictum diem Gisilerus, tristisque reuertens obuiam habuit patruum meimet Marchionem Lutharium, cuius curam ciuitas præ-

Lutharius, Ditmari patruus.

dicta tunc respiciebat, firmiterq; ei eam committens, abiit. Accessit autem Comes, & vt vrbem vidit incendio fumigantem, Archiepiscopum remeare per internũtium frustra petiit. Ipse autem ignem in duobus locis iam altè ascendentē extinguere tentans, cùm nihil omnino proficeret, portam hostibus patentem derelinquēs, domum mœstus reuisit, & accusatus postea apud Imperatorem, imputatam sacramento purgauit culpam. Post IX. dies prædictæ cædis, mater mea Cuneguoda nomine tertia Id.

Turingia australis, Eccardi patria. Horat. 4. Carm. Guntherus, Eccardi pater. Suonehilda. Luidgarda. Turingia septētrionalis, Lotharij patria.

Iul. in ciuitate Germeresleua expirauit. Ekkihardus ex nobilissimis Turingiæ australis natalibus huius genealogiæ ortum duceos, eùm gradatim ad virilem pertingeret ætatem, parentelam suimet omnem tam morum quàm actuũ grauiter inclytum honorat. Quia, vt legimus, dedecorãt bene nata culpę. Is post multas bellorum asperitates, quas cum patre suo Gunthero, ab honore suo diu suspenso, perpessus est ad gratiam Imperatoris II. Ottonis, ad patriã honorificè eùm remearet, Thitmari Comitis viduam, & Bernhardi Ducis sororem, nomine Suonehildam in matrimoniũ sibi copulauit, ex eaq; primogenitam, nomine Luidgerdam, acquisiuit filiã. Lutharius aũt, ex clara Turingiæ septētrionalis prosapia editus, cũ vir fact⁹ esset, ætatē superare virtutibus nitebatur. Cũq; secũdo multũ carus esset Ottoni, eius auxilio quandã Godilã nomine ex occidētali regione nobiliter natam, cũ licētia Wirdunēsis Wigfridi Præ-

Wirinharius, Lotharij F. anno ipsius...

sulis, consobrini eius, sibi in coniugē despõsauit, & acquisiuit, quæ peperit ei in tertio decimo ætatis suæ anno primogenitũ, patris sui nomine appellãs Wirinharium. Sed cùm duæ propagines istæ, puer inquã & puella, ex tam nobilissimæ vitis radice emersissent, iã iã paulatim ad maturitatē fructus ptiogetē inclytis virtutũ scalis nitebãtur. Sed Lutharius Comes & puellæ illius formam & conuersationem bonã ptimo persensit, qualiter eam consociaret filio suo mentis secreto semper voluit. Et ad vltimum erumpens, per fideles internuncios Ekkihardo, tunc Marchioni, desideriũ diu latens aperuit, ac celeriter impetrauit. Conuenientibus tunc in vnum familiaribus eorundem, promisit legitimè Ekkihard Luthario eandem se filio suo daturum in vxorem more suo, & iure, præsentibus cunctis optimatibus affirmans. Qui cùm tertio Ottoni multum placeret, & apud eundem inter alios primates plurimum valeret, nescio qua causa depravatus, pactum firmissimè stabilitum interrumpere quàm maximè conatur. Quod mox Lutharium non latuit, & vt hoc non fieret, anxia mente voluebat.

Mathildis, Abbatissa Quedlinburg.

Imperatore & Ekkihardo pariter tunc in Romania commorante, commissa erat Regni istius cura venerabili Abbatissæ Mathildi, de qua superius memoraui, in cuius ciuitate Quidelingeburg occupata, puella hęc educabatur. Fit publicus Dorneburg Abbatissæ totiusque senatus in vnum conuentus. Interim Wirinharius, vt arbitror, nõ consilio patris, sed amore virginis, & ob metum manifesti dedecoris, cũ confratribus meis Henrico, Friderico cæterisq; militibus optimis vrbem præfatam

Luidgarda, rapta ab Wirinhario.

ascendit, sponsamque suam & reluctantem & clamantem vi auferens cum suis, ad Wallibiki lætus & incolumis peruenit. Quod eùm Abbatissa à certo comperiret legato, grauiter commota, cunctis hoc Principibus lacrymis queritur obortis, rogans ac præcipiens, vt armati omnes publicos hostes celeriter insequerentur, ac vi captis seu occisis, virginem sibi reducere conarentur. Nec mora, iussa hæc miles armatus accelerare contendit, & priusquam vrbem munitam attingerent, eosdem per compendiosa itineris intercruptos vi capere vel occidere seu effugare anhelauit. Compertum est autem à viatoribus, quòd hi, quos insequebãtur valida manu, clausisque portis notis iam gaudetent præsidiis, nulli patere ingressum, aut velle mori aut se ibi defendere, & nunquã vlli spõsam reddere. Quo audito admodum tristis effectus reuertitur.

Lutharius.

Lutharius autem & cum eo Alfricus senior, milesque Comitis Ekkihardi Thitmarus, proficiscentes voluntatem sponsæ perquirunt, seque ibidem tunc manere malle quàm reuerti satis certi ab eadem effecti, Dominæ Abbatissæ cæterisq; hæc responsa intimabant. Consulenti tunc de talibus primates Abbatissæ, dictum est ab his, quòd sibi videretur optimum in Magdaburg fieri conuentum: huc sponsum cũ contectali venire, auxiliatores quoque omnes, & aut se reos ibi præsentare, aut damnatos fugere, sicque factum. Confluente maxima illuc multitudine, Wirinharius

Wirinharius supplex Abbatissæ.

cum suis cooperatoribus nudis prouoluitur pedibus, vxorem reddit, veniam de commissis sibi suisque, auxilio Principum, promissa emēdatione promeruit. Sed venerabi-

nerabilis in omoibus Mathildis, finito colloquio, Luiderdam ſecum duxit, non pro retentione, ſed pro timoris magni confirmatione. Bonæ ſuimet voluntatis propoſitum perueotu ſubitaneæ mortis ioterruptum eſt. Namque poſt paucos dies cùm hęc ad locum à Domioo ſibi paratum veniret, continuò iofirmata, Bernwardum, ſanctæ Hillioeſſemeoſis Eeclèſiæ tunc paſtorem, vocauit, & aeeepta ab eo quam poſtulauit indulgentia, VIII. Id. Febr. hominem exiuit interiorem, ſcpultaque eſt in Eeelcſia ad caput aui ſuimet regis Henrici. Hoc funere Imperatrix Adelheidis, mater eiuſdem, ſupra modum turbata, ad Imperatorem ountium miſit, qui & obitum eius huic innoteſceret, & æquiuocam ſnam, ſororem eius, huic ſuccedere poſtnlaret. Cæſar piis aſſenſum præbens deſideriis, amitæ ſuimet necem deſlet, & Abbatiam dilectæ ſuimet germanæ per Becelinnm portitorem virga à longè commiſit aurea, & vt ab Epiſcopo beoediceretur Arnnlpho, præcepit. Adelheidis autẽ imperatrix vrbem, quæ Olſa vocatur, ioterim ædificans, collectis ibidem mooachis, omnibusque perfectis, in eodem aono XVI. Cal. Ianuarij gaudens oppetiit, de quibus orta fuits euius fideli ſeruitio iuſta recompenſans prçmia dominus, ad tumbam eius plurima hodie operatur miracula. Papa quoque Gregorius bene diſpoſitis Romæ omnibus II. Nooas Februarij obiit, Gerberto ſibi mox ſuceedeote. Poſt hæc Imperator Giſilerum Archiepiſeopum, eò quòd duas teneret parochias in ſyoodo accuſans Romaoa, iudieiali eum ſententia ab offieio ſuſpendi, ac per internuncios ab Apoſtolieo eundem illò vocari prçcepit. Qui tuoe paralyſi percuſſus, cùm huc venire oequiret, Rothmanoum miſit clericum, qui iuramento, ſi aliter non crederetur, ſe excuſaret: datis tũe induciis differtur, vſque dum Imperator cum comprouiocialibus Epiſeopis hoe diſeutere valuiſſet. Poſtea Cæſar auditis mirabilibus, quæ per dilectum ſibi martyrem Dominus fecit Adelbertum, orationis gratia eò pergere feſtinauit. Sed cùm Ratisbonam veniret, à Gebehardo, eiuſdem Eccleſiæ antiſtite, magnifieo hooore ſuſceptus eſt, comitantibus ſecum Ziazone tunc patricio & Roberto oblationario cum Cardinalibus. Nullus Imperator maiori vnquam gloria à Roma egreditur oeque reuertitur. Huic Giſilerus obuiam pergens, gratiam eius quamuis noo firmam prometuit, & comitatur. Cæſar autem ad Cicenſem peruenieos vrbem, à ſecundo Hugone eiuſdem ſedis prouiſore tertio, vt decuit Imperatorem, ſuſcipitur. Deindeque recto itinere Miſnẽſem reodeos ad ciuitatem, à venerabili Egedo, huius Eccleſiæ Epiſeopo, & à Marchione Ekkihardo, qui apud eum inter præcipuos habebatur, honorabiliter aeeipitur. Decurſis tuoe Milcieoi terminis, huic ad Diedeſiſi pagũ primo veniẽti, Bolizlauus, q maior laus oon merito, ſed more antiquo, interpretatur, parato in loeo, qui Ilua dicitur, ſuimet hoſpitio multũ hilaris oceurrit. Qualiter autem Cæſar ab eodẽ tuoc ſuſciperetur, & per ſua vſque ad Gneſin dedueeretur, dictu iocredibile, ac ioeffabile eſt. Videos à longè vrbem deſideratam oudis pedibus ſuppliciter adueoit, & ab Epiſcopo eiuſdem Vogero veoerabiliter ſuſceptus, Eccleſiã introducitur, & ad Chriſti gratiam ſibi impetrandam martyris Chriſti intercceſſio profuſis lacrymis inuitatur. Nec mora, fecit ibi Archiepiſeopatum, vt ſpero legitimè, ſioe cooſeoſu tameo prçfati prçſulis, cuius diœceſi omnis hæc regio ſubiecta eſt, committens euodem prædicti martyris fratri Kadimo, eidemque ſubiiciens Reinbernum, ſanctæ Cholbergienſis Eccleſiæ Epiſcopnm, Popponem Cracuenſem, Iohannem Wiotiſlaenſem, Vngero Poſnanieoſe excepto, factoque ibi altari, ſaoctas io eo honorificè coodidit reliquias. Perfectis tunc omnibus, Imperator à præfato duce magnis muneribus decoratur, & quod maximè ſibi placuit, trecentis militibus loricatis. Hũc abeuntem Bolizlauus comitatu vſque ad Magdeburg deducit egregio, vbi palmarum ſolẽnia celebri apparatu peracta ſunt. Secunda feria Archiepiſeopus eiuſdem loci Imperatoris edicto priorem ſuſcipere ſedem rogatus, data ioternnntiis magna peeunia, inducias ad Qnidelingeburg vix impetrauit. Fit illuc magnns Senatorum concurſus, Paſchalia etiam ibi peraguotur gaudia, & habita io II. feria ſynodo, iterum Giſilerus vocatur. Hic infirmitate oppreſſus valida, à prædicto excuſatur Rothmaooo, & in multis à Waltherdo tuoc præpoſito defenditur. Indicitur hinc coocilium io Aquiſgrani, quo ipſe cum ſuis veniens, iterum ab Archidiacono Romanæ ſedis alloquitur, qui ſapienti conſilio vſus, generale ſibi poſtulat dari coocilium, ſicque indiſcuſſa dilatauit hæc

Mathildis Abbatiſſa mors.

Mathildis Ottonis III. ſoror.

Olſa.

Adelheidis Aug. mors.

Gregorij V. mors.

Giſilerus Archiepiſc. accuſatus.

Ottonis III. iter religioſũ in Polon.

Cardinales.

Eccardus, Marchio Myſnenſis.

Boleslaus Polonus.

Gneſna.

Archiepiſcopatus Gneſnẽſis auctor OttoIII.

Boleslai hoſpitalitas.

Giſilerus Magdeburg. Archiepiſcopatu cedere iuſſus.

Caroli M. sepulcrum apertum.

Gregorii Papa in Ottonem III. insidiæ.

omnia, vsque dum hæc Dominus finire dignatus est oostris propitius temporibus. Imperator antiquam Romanorum consuetudinem iam ex parte magna deletã suis cupiens renouare temporibus, multa faciebat, quæ diuersi diuersè accipiebanr. Solus ad mensam quasi semicirculum factam, loco cæteris eminentiori sedebat: Caroli Cæsaris ossa vbi requiescerent cùm dubitaret, rupto clàm pauimẽto vbi ea esse putauit, fodere, quo vsque hæc in solio inuenta sunt regio, iussit. Crucem auream, quæ in collo eius pependit, cum vestimentorum parte adhuc imputribilium sumens, cætera cum veneratione magna reposuit. Sed quid memorem singulos eiusdẽ accessus & recessus per oẽs suimet Episcopatus & comitatus? Cũctis apud transalpinos bene dispositis, Romanum visitabat imperium, Romuleasque peruenit ad arces. Vbi ab Apostolico cæterisque coèpiscopis magnis laudibus suscipitur. Posthæc Gregorius, qui Cæsari valde charus erat, dolo eum capere nisus, occultas tẽdebat insidias. Quibus collectis, & ex improuiso aduersus eum iam insurgentibus, Imperator de porta cum paucis euasit, maxima suorum caterua sociorum inclusa, & vulgus nunquam suis contentum dominis, malum huic pro ineffabili pietate restituit. Dehinc nuncio suimet omnes Cæsar sibi familiares coouenire illuc rogat, & præcipit, demãdans singulis quibusque, si vnquam de honore sui vel incolumitate curarẽt, ad vlciscendum eum, ac amplius tuendum, armato ad se milite properarent. Romani autem manifestati tunc, sceleris culpa erubescentes, seque inuicem supra modum redarguentes, omnes inclusos emisere securos, gratiam imperatoris & pacẽ modis omnibus supp'iciter expetentes. Quos vbicunq; vel in ipsis vel in rebus suis Cæsar lædere potuit, verbis eorundem meodacibus diffidens, nocere non tardauit. Omnes regiones quę

Roma ab Ottone III. amata. Heribertus Archiepisc. Coloniens.

Romanos & Longobardos respiciebant, suæ dominationi fideliter subditas, Roma solum, quam præ cæteris diligebat, ac semper excolebat, accepta, habebat. Conueniente tunc cum Heriberto, sanctæ sedis Agrippinæ Archiepiscopo, plurima fideliũ turba, Imperator lætatur, & quamuis exterius vultu semper hilari se simularet, tamẽ conscientiæ secreto plurima ingemiscens facinora, noctis silentio, vigiliis orationibusque intentis, lacrymarum quoque riuis abluere non desistit: Sæpenumero omnẽ heb lomadam, excepta v. Febr. ieiunus perducens. In eleemosyo is valde largus extitit. Ad propinquantem eius obitum multa præuenere importuna. Namq; nostri Du-

Conspiratio in Ottonem III. Henricus Bauarus.

ces & Comites, non sine conscientia Episcoporum, multa contra eum conspirare nituntur, Henrici Ducis, postea successoris sui, ad hoc auxilium postulantes. Hic vltima patris suimet & æquiuoci monita, qui in Gandersheim obiit, ac requiescit, memori seruans in pectore, & sibi hactenus in cunctis fidelis, nullum his præbuit assensum. Imperator hoc statim comperiens, & patienti ferens animo, in paterna vrbe pustellis interiora prementibus, & interdum paulatim erumpentibus, infirmatur. Qui

Ottonis III. mors.

facie clarus, ac fide pręcipuus, IX. Cal. Febr. Romani corona imperij exiuit ab hoc seculo, suis insuperabilem relinquens mœrorem, quia tempore eo non fuit vllus largior, ac per omnia clementior illo. Alpha & o miseratur, tribuens pro paruis magna, pro temporalibus sempiterna. Hi autem, qui extremis eius intererãt, hæc tam diu celabant, quoad exercitus vndique tum dispersus per internuncios colligeretur. Tunc tristis turba dilecti senioris corpus comitata, magnas bellorum asperitates VII. dies

Berna seu Verona.

Henricus Bauarus imperium ambit.

continue perpessa est, nullaque securitatis certitudo ab hostibus concessa, nisi tum duntaxat, quando ad Bernam peruenitit ciuitatem. Exin cùm ad Pollingum, curtem Sigefridi, Præsulis Augustani, venirent, ab Henrico Duce suscepti, lacrymis eiusdem vehemẽter iterum commoti sunt. Quos singulatim, vt se in dominum sibi, & regem eligere voluissent, multis promissionibus hortatur, & corpus Impetatoris cum apparatu imperiali, lancea duntaxat excepta, quam Heribertus Archipræsul clàm pręmittens, suam sumpsit in potestatem, habet honorificè. Archiepiscopus autem custodia parumper detentus, relicto ibi pro vadimonio suimet fratre, cum licentia abiit, ac sacram mox lanceam remisit. Is cum omnibus, qui huc Imperatoris funus sequebãtur, excepto antistite Sigefrido, Duci tunc non cõsentiebat, neque omnino denegabat, sed quò melior & maior populi totius pars se inclinaret, libenter assensurum pronun-

Ottonis III. intestina Augustæ condita.

tiabat. Dux verò cum his Augustanã attingens vrbem, dilecti senioris intestina duabus lagunculis prius diligenter reposita, in oratorio sancti Præsulis Othelrici, quod in hono-

in honorem eius Luidulphus, eiusdem Ecclesiæ Episcopus, cõstruxit, in australi parte monasterij sanctę martyris Afræ, sepulturę honorabili tradidit, & ob animę remedium suæ centum mansos propriæ hęreditatis concessit. Deindeque dimissa cum pace magna multitudine, ad ciuitatem suam, quæ noua vocatur, corpus Cæsaris prosequitur. Posteaque ab æquiuoco suimet Henrico, cuius sororem viuente Imperatore iam duxit, suppliciter exoratus, tandem corpus, valedicens singulis, ad loca destinata dimisit. Interim Principes Saxoniæ, cõperta senioris sui nece immatura, ad Frasam, curtem regiam, quam tunc Guncelinus Comes ex parte Imperatoris in beneficium tenuit, tristes conueniunt: Gisilerus Archiepiscopus Magdeburgensis cum coepiscopis, Bernhardus Dux, Lutharius & Ekkihardus ac Gero Marchiones cum optimatibus regni, de statu reipublicæ tractantes. Comes autem Lutharius vt pro primo persensit Ekkihardum se velle exaltare super se, Archiepiscopum prædictum & meliorẽ procerum partem, in secretum forás vocauit colloquium, hoc omnibus dans consilium vt iuramento firmarent, se nullum sibi dominum vel regem communiter vel singulariter electuros, ante constitutum in Werle colloquium. Quod ab omnibus laudatum, excepto Ekkihardo, & collaudatum. Hic se paululum à regni fastigio dilatum grauiter ferẽs, erupit: O Luithari Comes, quid aduersaris? & ille, nũ, inquit, currui tuo quartam deesse non sentis rotam? Sic interrupta electio, & fit vera antiquorũ relatio, quod vnius noctis intermissio, fiat vnius anni dilatio, & illa vsque in finem vitæ huius prolongatio. Tempore prædicti Cęsaris monasterium in Hillesleua à Slauis combustum est, eductis sanctimonialibus, & eodem die multi ex nostris sunt interfecti. Equidem ab incepto multum deuians, tandem reuertar, exequias Imperatoris succinctè perstringẽs. Cuius corpus cùm ad Coloniam veniret, primò susceptum est ab Archiepiscopo eiusdem ciuitatis Heribetto ad monasterium sancti Seuerini post palmas, II. feria ad sanctum Pantaleonem, III. defertur feria ad sanctum Gereonem, IIII. die in cœna Domini ad sanctum Petrum portatur, vbi pœnitẽtibus more Ecclesiastico introductis, & indulgentia resolutis, animæ præsentis corporis ab Archipræsule remissio datur, à consacerdotibus autem memoria exposcitur, lacrymabiliter autem à populo supplice impenditur, vt. feria illucescente, funus eleuatum ad Aquasgrani sancto perducitur in Sabbatho, die verò dominica in Ecclesia sanctæ Mariæ semper virginis in medio sepelitur choro. Impensa ab eo cunctis pietas, obnixæ orationes, fletusque sua iere perducere concrepantes dominicæ resurrectionis festa angelorum ac hominum gaudia, communiter gratulabunda, sed propter fragilitatem conuenientium non valuerunt digna veneratione compleri: quia peccatis hoc promerentibus suis, agnouerunt pariter vindictam diuinam. Acquirat animæ istius veniam cum lacrymis, quicũque sit professione fidelis in domino, quòd is nostram renouare studuit Ecclesiam conatu mentis summo. Percipiat in terra viuentium semper adoptatam communionem piorum cum bonis domini indefectiuis, qui semper studuit misereri miseris. Maxima pars procerum, qui his interfuerunt exequiis, Hermanno Duci auxilium promittunt ad regnum acquirendum & tuendum, Henricũ mentientes ad hoc non esse idoneum, propter multas causarum qualitates. Longobardi autem audito Imperatoris discessu, de futuris nil soliciti, neq; de dignis pœnitentiæ fructibus cupidi, Harduuigum sibi in regem elegerunt, destruendi potius gnarum artis, quàm regendi, vt in diuino iudicio ipsis pòst clarùit, huius rei authoribus. Sed hæc posterius exponenda relinquens, ab eo incipiam scribere, qui pietate diuina & virtute sua omnes se aduersum se vnquam erigentes humiliauit, & ceruice flexa sibi honorem impendere coëgit. Et hic quinrus in ordine, secundus in nomine, notet quinti titulum libri. Et quia omne quod in huius planiciæ operis ascribendum est ordinatim, ponere nequeo, in consequentibus sensim recolligere equidem non erubesco. Iterantis enim varia vicissitudine fruor, qui rectæ semitæ ductum, nunc ob asperitatem, interdum autem propter ignorantiam, flexuosa callium varietate mutat. Vnde Miseconis, Poleniorum inclyti Ducis, & in superioribus libris ex magna parte signati, residuũ explico factum: Hic à Bohemia regione nobilem sibi vxorem, senioris Bolizlaui duxerat sororem, quæ sicut sonuit in nomine, apparuit veraciter in re. Dobrauua enim Slauonicè dicebatur, quod Latino sermone bona interpretatur. Nãq;

Conuentus Principum Saxon. Frasa.

Lotharius Comes. Eccardus imperiu ambit.

Funus Ottonis III.

Hermannus Dux imperio destinatur. Turba in Italia.

Misico Polonus.

Dobrava Misiconis vxor.

hæc Christo fidelis, dum coniugem suum vario gentilitatis errore implicitum esse perspiceret, sedula reuoluit angustæ mentis deliberatione, qualiter hunc sibi sociaret in fide, & omnimodis placare contendit: non propter triformem mundi huius nociui apperitum, quin potius propter futuræ mercedis laudabilem, ac vniuersis fidelibus nimis desiderabilem fructũ. Hæc sponte sua fecit ad tempus malè, vt postea diu operari valuisset bene. Namq; in quadragesima, quæ coniunctionem prædictam proxima sequebatur, cùm à se abstinentia carnis, & afflictione corporis sui, decimationem domino acceptam offerre conaretur, dulci promissione à viro suimet propositum frangere rogatur. Illa autem ea ratione cõsensit, vt alia vice ab eodem exaudiri faciliùs potuisset. Quidam dicunt, eam in vnam carnem manducasse quadragesima, alij verò tres. Audisti nunc, lector, delictum eius, modò considera fructum elegantem piæ voluntatis illius. Laborauit enim pro conuersione coniugis suæ. Ac exaudita est à benignitate conditoris sui: Cuius infinita bonitate persecutor suimet studiosus resipuit, cùm crebro dilectæ vxoris hortatu innatæ infidelitatis toxicum euomuit, & in sacro Baptismate næuum originalem detersit, & protinus caput suum, & seniorem dilectum, membra populi, hactenus debilia, subsequuntur, & nuptiali veste recepta inter cæteros Christi adoptiuos numerantur. Iordan, primus eorum antistes, multum cum eis sudauit, dum eos ad supernæ cultum vineæ, sed vel verbo & opere, inuitauit. Tunc congratulantur legitimè coniugati, prædictus mas & nobilis fœmina, illisque subdita omnis familia gaudet, se in Christo nupsisse. Post hæc peperit bona mater filium lõgè sibi degenerem, & multarum perniciem genetricum: quẽ fratris sui nomine Bolizlaum appellauit, hunc inquam qui in eadem primò latentem malitiam aperuit, deindeque in viscera sæuit, vt in sequentibus à me manifestum fit. Sed cùm mater eiusdem obiret, pater eius vnam sanctimonialẽ de monasterio, quod Calua dicitur, Thiedrici Marchionis filiam, absque canonica auctoritate duxit. Oda fuit nomen eius, & magna erat præsumptio illius. Spreuerat enim sponsum cœlestẽ, præponens ei virum militarem, quod cunctis Ecclesiæ rectoribus & maximè antistiti suimet venerabili, Hillibardo, displicuit. Sed propter salutem patriæ, & corroborationem pacis necessariæ, non venit hoc ad dissidium, sed reconciliationis continuæ remedium salubre. Namque ab ea Christi seruitus omnis augebatur, captiuorũ multitudo ad patriam reducitur, vinctis catena soluitur, reisque carcer aperitur, & vt spero, ei magnitudo perpetrati facinoris à domino remittitur, cùm in ea tantæ pietatis dilectio cognoscitur. Legimus autem, quòd is frustra dominum placare studeat, qui inceptæ propositum nequitiæ omnino non abijciat. Hæc genuit viro suimet tres filios, Misęconem, Suentepulcum & Bolizlaum, cum magno honore ibi degens vsq; ad finem viri, accepta, cum quibus fuit, & proficua, de quibus venit. Sed anno Dominicæ incarnationis DCCCC.XCII. regni autem tertij Ottonis octauo hic præfatus Dux iam senex & febricitans, ab exilio hoc ad patriam transit, relinquens regnum suimet plurimis diuidendum, quod postea filius eiusdem Bolizlauus, nouerca & fratribus expulsa, excæcatisque familiaribus suis Odilieno atque Pribuuoio, vulpina calliditate cõtraxit in vnum. Hic vt tantùm solus dominaretur, ius ac omne fas postposuit. Duxit hic Rigdagi Marchionis filiam, postmodum dimittens eam, & tunc ab Vngaria sumpsit vxorem, de qua habuit filium *Besprerinomine, similiter expellens eam. Tertia fuit Connildis, edita à venerabili seniore Dobremiro; quæ Christo fidelis ad omne bonum instabilem coniugis sui mentem declinauit, & immensa eleemosynarum largitate & abstinentia vtriusque maculas abluere non desistit. Peperit hæc duos filios, Misęconem & alium, quẽ dilecti senioris sui nomine vocauit: filias quoq; tres, quarum vna Abbatissa, secunda nupsit Hermanno Comiti, tertia filio regis Vulodomiri, sicut dicturus sum. Imperatoris autẽ prædicti gratia & hortatu gener Henrici, Ducis Bauariorum, Waic in regno suimet, Episcopales cathedras faciens, coronam ac benedictionem accepit. Nec sileo quoddam miraculum temporibus præfati Cæsaris Romæ cœlitus exortum. Nam cùm Ducis Hermanni milites monachorum sancti Pauli prata vi sua comprehenderent, suppliciter ab his sæpe rogati, discedere noluerunt, & continuò nubes variæ ascendunt, fulmina micant, terrorem dominicũ monstrantes. Tonitru terribile protinus subsequitur, ac ex eorum numero optimos quatuor

Misęco ab vxore ad religionem Christianam pertractus.

Bolizlaus degener.

Oda Monacha, altera Misęconis vxor.

Odæ filij.

Misęconis mors.

Bolizlai successoris crudelitas.

Vxores.

Waic Vngarus Rex & Christianus fit.

quatuor occidens, cæterosqne fugans, pauperes Christi in hoc mundo non esse contemptibiles ostendit. Protector enim talium misericors dominus, & hos honorâtes, & in necessitate sua exaudientes, digna retributione prouehit, eorumque persequutores aut hîc, quod leuius habetur, aut in futuro, quod grauius, pnnit. Cæsaris eiusdẽ soror, Mathild nomine, Hermanni, Comitis Palatini, filio Ezoni nupsit, & hoc multis displicuit, sed quia id non valuit emendari legaliter, tulit hoc vnicus frater illius patienter, dans ei quàm plurima ne vilesceret innata sibi à parẽtibus summis gloria.

Mathildis, Ottonis III. soror.

In temporibus suis Cõradus, Sueuorum ductor egregius, ac eiusdem frater Heribertus Comes, nec nõ Hodo, inclytus Marchio, proh dolor, morte momẽtanea depressi sunt.

Conradus Dux Sueuorum. Hodo Marchio.

Sigefridus autem prædicti Marchionis filius, in noua vrbe, vbi pater suus requiescit, inter Monachos diu in eodem habitu conuersatus, cucullam proiecit, laicalem suscipiens vestem. Qui ab Ekkihardo, Abbate suo, & Gisilero Archipræsule vocatus ad synodum Parthenopolin, venit, & quamuis inuitus, pristino habitu indutus iudiciali sententia, duodecimus ipse sacramentis exsoluit, exemplo vnius, qui Romę simili sententia se in conspectu præfati Imperatoris purgauit. Patres eorum spirituales plenum super se testimonium habuere, sed iudicibus, vt vereor, corruptis, absque omni suimet culpa eosdem perdidere.

Sigefridus Hodonis F.

Memorare etiam mihi libet Frãconis, Episcopi Wormaciensis, breuem vitam, qui iuuenis, ac omni probitate elucens, Cęsari Augusto placuit, & cùm eũdem suæ coniunctum familiaritati in diuinis pollere sedulò vidisset, mortuo prædictæ ciuitatis antistite Hillebaldo, eidem succedere fecit. Qui vnum duntaxat annum sedens, in Italia obiit, ibidem sepultus. Vellem libentissimè, si vnquam fieri potuisset, vt optimorum quorumlibet memoria per inutilium operã meimet manuum præsentibus ac posteris quadam nouitate accepta floruisset: Vt hi omnes, etsi hoc non delectati, pro pietate tamẽ sua apud Dominum omnipotentem recordentur mei. Agnosco enim memetipsum & minns quàm debeo, ac in baculo fragilitate harundinea nil prorsus confidens, iustis suffragatoribus me peccatorem supplex committo.

Franco Episc. Wormaciensis.

Voluit quoque Imperator capellanos suimet Herponem de Halberstat ac Raconem de Bremen, Episcopali gradu sublimare, & his in lecto ob infirmitatem validam iacentibus, pastoralem baculum dedit, sed vterque sine sacerdotali vnctione discessit. Quid verò de hoc dici possit, ignoro, cùm nunquam de talibus aliquid legi, vel etiã audiui. Cognitor omnium Dominus hæc solus ordinauit, & scire potest. Hi duo quãuis pij, tamen inter Episcopos non deberent asscribi: quia in benedictione his coosortes non valuerunt effici.

Erpo & Raco Cæsaris Capellani.

Raco autem iussu dilecti senioris sui ossa supradicti Papę Benedicti, sicut ipse prælocutus est, de Hamburg Romam reduxit. Namque pater venerabilis, Dominus inquam Apostolicus, dum in exilio esset, in Christi seruitio studiosus, & adhuc aquilonaris hæc pars optata pace gauderet, hîc, inquit, fragile corpus meum debet resolui: Et post hęc omnis ista regio gentili gladio desolanda, ferisque inhabitanda relinquitur, & ante translationem meam non videbit indigena pacem firmam: quandocunque verò domi resideo, Apostolica intercessione paganos quiescere spero. In tempore pręfati Cęsaris multi obiere pij, quorũ vitam ignoro, ac propterea de his sileo, de quorum numero quædam Comitissa, nomine Christina, prædij suimet, quod in Sturui ciuitate habuit, magnam partem sancto tradidit Mauritio in Magdeburg. Hæc vitæ huius celerem cursum cùm in Christo viuens pertransiret, VIII. Id. Martij ad diu optati thalamum sponsi gaudens venit: quod Gisilero, Archipræsuli tũc Parthenopolitano, in Quidilingeburg tunc moranti, sic manifestatum.

Benedicti Papa vaticinium.

Apparuit ei quidam vir dicens ei: scisne, quòd omnis militia cœlestis exercitus se præparat ad aduentum Christo fidelis animæ, ac ad condignam susceptionem talis spõsæ. Iam enim venit ad remunerationem atque ad æternæ mãsionis beatam spem. Qui cùm euigilaret, Waltherdo, tunc præposito, primitus innotuit, & cùm is venerabilem matronam ex hac luce eadem nocte, qua hæc visa sunt, migrasse mox audiret, seniori refert, & visionem suam dixit esse completam.

Somnium Gisileri.

Hæc bona quæque conscientiæ legens secreto suæ, fuit cæteris matronis, quæ apud modernos sunt, longè dissimilis, quarum magna pars membratim iniustè circũcincta, quod venale habet in se cunctis amatoribus ostendit apertè. Cumque sit in his abominatio domini, & dedecus seculi, absque omni pudore coràm procedit speculum totius

Luxus matronarum.

populi. Turpe ac nimis miserabile est, quòd peccator vnusquisque non vult delitescere, sed ad irrisionem bonis & ad exemplum malis præsumit procedere. In diebus illis nupsit Mathild sanctimonialis, filia Thiedrici Marchionis, cuidam Slauo, nomine Præbizlauo, quæ postea à Brandeburgensis iniusto prouisore ciuitatis Bolilinto capta, in tantum constricta est, vt neque dominicam natiuitatem, nec aliam solennitatem vel ieiunio congruenti præuenire, vel festiuis celebrare gaudiis, potuisset. Vbi quendam puerum genuit, quem lugubriter educauit, posteaque tantæ solutione miseriæ & Abbatiam in Magdeburg indigna percepit. Cuius vir antea à cōfratribus geminis Vgione ac Vffico v. Calēd. Ianuarij occubuit. Huius frater Luidulphus nomine, deposito clericatu arma sumēs vltricia multum nocuit nostris. Captus autem à Cæsare, iterum restitutus est gradui pristino. In temporibus prædicti Cæsaris fuit in vrbe Parthenopolitana quidam decanus, Hepo nomine, hilaris homo, & valde vtilis in monasterio, & maximè in choro: qui cùm iam senex, & in cūctis actibus suis maturus esset, paralysi subitò percussus obmutuit. Sed summi auxilio Medici psalmos optimè potuit cum confratribus canere, ad cętera verò parum valuit aspirare, & in hac mirabili re laudāda virtus Christi cognoscitur, quæ seruiēti sibi fideliter vires suggerere in multis approbatur. Sed cùm venerabilis pater in relicto habitu Monachico se nimis peccasse, facta cōfessione tunc ingemuisset, idque hortatu fratrum in receptione eiusdem emendare voluisset, non longè pòst Nonis Ianuar. obiit, sepultus ad sanctum Iohannem cum cæteris confratribus, cū quibus viuere deberet, si sic humana fragilitate fieri posset. Prædictæ autem custos Ecclesiæ Ekkihardus, cognomine Rufus, arte Grammaticus, & tunc Magister scholæ, cùm in vna dierum altare magnum & aureum, gemmis optimoque ornatum electro, si aliquid in eo deesset, considerare voluisset, ex improuiso ab eodem deprimitur, & ex hac collisione tardatus, pecuniam suimet diu congregatam, larga manu distribuendam, Waltherdo commisit præposito, & post paucos dies II. Non. Septembr. spiritum fidelem exhalauit. Quem non in aliqua re accuso, sed hoc veraciter scio, quod si quis sanctum offendit Mauritium, damni subsequentis non ignoret periculum. Huius thesaurum quidam iuuenis instinctu Diabolico cùm nocte tenebrosa furari voluisset, in primoque aditu trepidare incipiens, desistere iam studuisset, vt ipse pòst retulit, vocem quandam ad hęc audacter agendum exhortantem audiuit. Sed ille miser sumpta ibidem corona, celeriter in ipsa captus est, fractisque cruribus rotæ superpositus. Nec lateat te lectorem cuiusdam fratris mei cōstantia Husuardi, ad quem iuxta me tunc dormientem cùm diabolus insidiator noster callidus in nocte crebrò accederet, ac propè eum iacendi locum frustra peteret, ad vltimum, vt sibi pro accipiēda mercede voluisset seruire, suppliciter rogauit. At ille pius, votiq; non immemor Dominici, vt promissum sibi præmium in primis ostenderet, posteaque responsum suimet perciperet, postulauit. Tunc is, cōsimili, inquit, brauio, quo meum in occidēte nuper ditaui ministrum, te mihi consensurum remunerabo. Auditis talibus alloquiis presbyter hic venerandus, vt sæpe antea consueuerat, signo sanctæ crucis, & increpationibus asperis, hunc effugauit: cumque in occiduis partibus quendam clericum ob criminis sui magnitudinem laqueo suspensum esse cōperiret, nobis omnibus & antecedens & consequēs intimauit, & mirum est, cùm omni dominica die ad dormitorium illud Christi crux vera portaretur, ille malignus talia facere est ausus. In illo itaque anno prædictus frater, victor, vt spero, effectus, ac de commissis pœnitentia ductus, VII. Calend. Martij seculare periculum euasit: quem agonizantem mater sua, Bertha nomine, iam decrepita consolatur, geminum patienter ferens dolorem. Namque tunc erat annua dies filij suimet Bennonis, optimi militis, cui prius oculos abstulit Marchio Ekkihardus. Nec taceam Marquardi visionem, confratris nostri. Hic, vt ipse ingemens retulit, ductus est in cœmeterium commune, vbi sepulchrum nimis incēsum vidit: & à ductore suo sic alloquutus est: in hanc ardentem tu citò debes proiici foueā, & Rudolphus te sequi deberet, ni modò in limine Ludgeri conuersus staret. Ambo enim hi fuerāt Monachi in monasterio confessoris prædicti, qui locum hunc, Helmēstad vocatum, pro pietate sua construxit tēpore Caroli Imperatoris Magni, frater Hildegrimi Cathelauensis Episcopi sanctæque Halberstadēsis Ecclesiæ rectoris primi, quam tenuit

Mathilda Monacha cū Pramislao matrimoniū.

Hepo.

Vaionis Mauritij vindicatio.

Hoc genus nō egreditur nisi per deprecationem & ieiunium. Matth. 17.

Helmestadiū tempore Caroli M. conditum.

XL. &

XL.& VII. annos, discedens ab hoc seculo regnante tunc Ludouico Imperatore Pio, Dominicæ incarnationis DCCC. XXVII. anno. *Luidigerus.* Luidigerus autem primus Mirmingerdeuordensis Ecclesiæ pastor, à Carolo Cęsare effectus est, & optimè ordinata suimet parochia, & loco Wirdunum ex propriis constructo impensis, *Virdunum conditum.* anno Domini DCCC. VIII. præmium cœleste recepit. Post quem prædictus Imperator nil nisi quinos vixerat annos, emittens spiritum V. Calend. Februarij, LXXI. ætatis suæ anno, regni autem XLVII. imperij verò XIIII. Prædictus autem presbyter hoc anno, quo hæc vidit, habitum resumsit pristinum, & obedientiam nouam: & non longè pòst XVIII. Calend. Maij obiit. Hæc quæ de confratribus meis dixi non arguendo, sed potius vt cauti simus, & bonos imitaturi, obsecrando locutus sum. Regnante tertio Ottone, Albi, filius Guncelini, à satellite suo in quadam sylua ob inutilem causam est occisus. Cuius comitatum cum beneficio iuxta Mildam iacente Gisilerus Archipræsul accepit. Huius Camerarius & confrater meus Gunterus, mortuo Dedone, Asanbrunensis Ecclesię Episcopo, *Dedo, Episc. Osnabrugensis.* charus Imperatori, & sæpè fideliter seruiens, Italiam venit. Cûque ibidem clementer susciperetur, & in omnibus exaudiretur, in sequenti nocte vidit Christi martyres Crispinum atque Crispinianum ad se veniētes, *Crispinus & Crispinianus vaticinati.* & si suum vellet accipere Episcopatum interrogantes. Quibus eùm responderet, si Dominus vult, & vobis placet, perfixus est ab his duabus hastis. Et mox euigilās, nullatenus per semetipsum potuit exurgere. Crastino autem Cæsar, vt eius infirmitatem comperit, fidele promissum compleuit. Post hæc idem conualescens, domum rediit, acceptaque consecratione, cum magno dolore vixit penè IIII. annos, VIII. Calend. Decembris hæc mutans temporalia in æternaliter manentia. Nescio si quid Domino vel sanctis martyribus suis in eo displicebat. Hoc vidi, & de cæteris audiui, quòd vir iustus, & bene timoratus fuit, mitis & castus, & sicut hi, cum quibus modò requiescit, asserūt, plurimum nunc valere apud Dominum, vt signis probatur in multis. Ego hoc veraciter scio, quòd reum non bis vindicat dominus in idipsum. Prædictorum verò reuerentiam martyrum, in libris antiquioribus satis iacentem lector, vt à me cognoscas, vnam rem profero, quam frater meus Bruno in noua educatus Corbeia, *Bruno frater Ditmari.* & eiusdem altaris seruus, de piorum relatu suorum mihi indicauit. Tempore prædicti Abbatis Luidolfi in omnibus bonis admodum memorandi, erat quidam iuuenis confrater suus, & regularis monachus: qui cùm in sibi commisso tunc moratus officio suprà nominatorum reliquias martyrum solito more secum veheret, incuriosèque tractaret, persensit in pœna celeriter subsequenti, quod peccauit in martyres Christi. Namq; moritur carnaliter, qui sanctis domini seruire neglexit spiritualiter: & vt hoc prædicto Abbati innotescerent, ante ianuas Ecclesiæ exeunti illi nocte obuiauerunt. Quos vt primùm aspexit, timore magno perculsus substitit, silentiumque seruauit. Cui protinus talia dicunt: cur non interrogas pater qui simus, vel ob quam rem huc venissemus? Qui cū retulisset eis, quòd non auderet, audiuit mox ab illis nomen eorū & causam, & quòd hoc inultū nō relinqueretur. Discedētibus aūt his Abbas confratribus suis hæc indicauit, dicens: mortuus est ille iuuenis, qui in nostra nunc erat obediētia, de non custodita sanctorum, quos secum habuit, reuerētia, heu mihi talia nunquam consentienti. Et non longè pòst venit nūcius, qui hæc vera esse affirmaret, & corpus eiusdem adduci intimaret. Venerabilis autem vir nec huic obuiam exire voluit, nec fratris more solito illud suscipere siuit, sed iratus ad trūcum talia fatur: Quare tu proterue eos, qui cum vnigenito domini viui filio, cum honore haberentur magno, negligenter tecum ducere ausus es? Decanus autem defunctum fratrem interuentu vllatenus veniæ pro possibilitate sua excusans, tale à patre suo responsum accepit: Mi frater, amo te: scis quæ seruus ad oculum in tuo conspectu is egerit, quòd verò absentialiter fecerit, ignoras. Ego autem optimè perpendo, qui hunc in tormētis grauibus nūc intelligo. Et modò nostrorum intercessionem patronorum supplex peto, vt per hos diuina pietas mihi innotescat, quando ei à se laxato mihi liceat peccatori absolutionem facere, & communionem dare. asperum nimis est, equuleo recalcitrare, & hominibus indecens, irata maiestate indulgentiam exhibere. Post hanc vocem pius Abbas ad oratorium speciale suimet in rebus anxiis asylum, nudis pedibus venit, & more solito in se & aliis humanam fragilitatem deflens, placauit dominum, & proti-

nus cum multis gratiarum actionibus exurgens, diuina potestate corã fratribus cunctis defuncto crimen remisit, & corporis Ecclesiæ communionem ac sepulturæ dedit. Nũc lector audisti de contemptu sanctorum grauem pœnam, modò accipies de amore continuo salubrem medicinam. Fuit olim sub tempore Godescalci, Abbatis,

Migranea morbus capitis.

quidam Monachus, nomine Alaricus, cui in capite suo multũ nocuit Migranea, quæ duplex: aut ex gutta, aut ex vermibus. Sed cùm eũdem iam penè deficientem confratres custodirent, casu accidit, vt singulariter egredientes hunc dũtaxat solum relinquerent. Tunc è cloaca egressi sunt dæmones, libros speciales in manibus habentes, eorum lectione graui infirmum de suis actionibus in scriptis in vanum terrentes. Namque inclytus Christi martyr intus illic ingressus eisdem fugam manu indixit, & iuxta eum stans, consolatur eum, & quis esset, protinus ei intimauit: ac data benedictione, surgere eum iussit, & hæc mandata prædicto Abbati celeriter deferre: Vide vt tot admonitiones nostras sic incuriosè non accipias, ne in posterum vacua lamentatione gemas. Pro vero enim assero tibi, si amplius inobediens mihi eris, à domino contemneris, & te adhuc superstite alium in tua sede dominum videbis. Hæc per „ Monachum ægrotantem pronotata Abbas negligens postea persensit. Vnde bono- „ rum crebrò hortatus hominum seruare, consilium nimis est salubre: quanto magis horum, qui merito suimet inter filios domini feliciter computati, voluntatem eius sciunt in euentu futurorum. Quicunque temerarius sapienti non innititur consilio, videbit quis sit in semetipso. De talibus plurima habemus exempla, quæ imitatores suos ad elaboratum perducunt brauium, cùm veniunt vltima. Augusto sæpe memo-

Eccardus Marchio Gisileri æmulus.

rato Gisilerus Archipræsul multum charus fuit, quod Ekkihardum Marchionẽ primò latenter momordit, posteaque paululum emersit, cùm hunc in omnibus sibi priorem esse nõ sine graui dolore persensit. Interim prædicti Comitis subditi quoddam furtum in oppido Goresin dicto fecere: quod nostri protinùs inultum nõ reliquere. Namque eos coram suis cõprouincialibus accusatos, laqueo suspenderũt, quia hoc pręfato seniori, vt iustũ erat, innotescere non nouerunt. Ob hoc furor Comitis nondum extinctus accenditur, & miles eiusdem hæc ad vindicanda armari iubetur. Rã-

Ramboldus.

baldus ab eo vnicè dilectus, collecta multitudine grandi, prædictam circumdedit villam, virosque omnes cum bonis, quæ possederant, capiens secum abduxit ad vrbem suam. Nec vllum ex his soluerat, nisi quem precium graue postea redimeret. Qualiter autem tale facinus reconciliaretur, nostros id mihi conquerentes cum interrogarem, nullam subsequi emendationem ab his audiui, & grauiter ingemui. Si in hac

Obiurgatio.

prouincia aliquid valeret Lex diuina, non sic insaniret secularis potẽtia. Dico enim præsentibus atque futuris, quòd non potest hæc causa senescere, vel sine sacerdotali districtione finiri legitimè. Vnusquisque potest, in quantum velit, tacere, sed successori suo indiscussam rationem nequaquam valet abalienare, & in quocunq; loco aliquid tale oritur, ibi canonica auctoritate finitur, sicut sentiret voluntas coëpiscoporum, sicut legitur in actibus Apostolorum. Nec sic corroboraretur pertinax pręsumtio iniquorum, cùm aliquis ex numero illorum rectè impugnatur ab alio quolibet: cumque id fieri potest, modò defenditur, & nõ est hoc excusatio, sed ad multum deteriora quædam iniusta, sibique imposterum nocens, confortatio. Ergo redeant ad vnanimitatem, qui fideliter credant in vnitatem, vt eo fortius confundant venenatã peruersorum conspirationem. Et hæc dicta sufficiant. Nunc autem de quodam con-

Conradus, Geronis Archiepisc. auunculus.

fratre meo, nomine Conrado, pauca loquar, ne sit apud me in aliqua obliuione, qui proximos suimet dilexit diuina iussione. Hic Archiepiscopi Geronis auunculus fuit, & ad peragendam iugem Christi seruitutem, vt in homine potest fieri, voluntas atq; efficacia in eo pariter conuenit. Audiui namque ab eodem sæpissime, quòd postquã aliquid cantando vel legendo publicè compleuit, iterum se id facturum studiosus optauit, nunquam inobediens præpositis suimet erat, sed eos caritate continuò cum cæteris confratribus subiugauerat. Sed tam venerabilis persona Cæsari prædicto vbi primò fit nota, mox ab illo efficitur amata, propinquitatique suimet coniuncta. Hũc, ne dignitatem optatam, & ab Augusto sibi præpositam, perciperet, mors immatura impediit, eundemque ab hac luce v. Calend. Septembr. abstulit. Hic genitus in Saxonia, pausat in Italia, quem filium spiritualem flet Parthenopolis inclyta. Quã egregios

gios proceres in hac vrbe vidi, quorum laudabilem vitam pro debito nec sum imitatus, neque memoriam eorum post solutionem carnis assequutus. Heu me miserũ, qui tot tantisque immerito sum coniunctus in fraternitate, sed longè dissimilis existo in condigna cõuersatione. Ego in peccatis iam penè mortuus, vt spero, viuam in lucido conspectu domini, eorundem meritis refocillatus: quia etsi in hoc seculo parum boni operatus sum, tamen defunctorum semper memor sum. Voluntas mea interdum bona, sed quia eidem vires aptas suggerere non studeo, parum prodest. Semper me accuso, sed sicut debui reatum non soluo: sumque ideo in omnibus corrigibilis, quia me non conuerto ad eum, qui super omnia laudabilis. Agnosce lector proceritatem, & videbis in me paruum homũcionem maxilla deformem leua, & latere eodem, quia hinc olim erupit semper turgescens fistula. Nasus in pueritia fractus, ridiculum me facit, idque totum nil questus essem, si interius aliquid splendiscerem. Nunc sum miser, nimis iracundus & ad meliora inflexibilis, inuidus, subsannans alios, ipse deridendus, nulli pro debito parcens, glutto & simulator. Vnicuique sit fas non solùm mutire, quin potius in aperto, quia peccator sum, dicere: & post correptionem fraternam, congruit, suppliciter orare. Multi Apostoli laudantur, nisi pauca res eis obstaret, quòd inter optimos haberẽtur, & quia verum est, hominibus de perfectione iusta nimis deesse, quod prodest de inferioribus his tale quid promulgare. Omnis laus in fine canitur, & moralis conuersatio igne probatur.

Autoris querela.

Deformis Episcopus.

CHRONICI DITMARI,
EPISCOPI MERSEPVRGII,
LIBER V.

Henricus scandit, postquam puerilia vicit,
Ardua virtutum, natus de stemmate regum.
Huic pater Henricus Dux, & genitrix erat eius
Gisla suis meritis aquans vestigia regis,
Conradi patris, Burgundia regna tenentis.
Nutrit praeclarum Wolfgangus Praesul alumnum,
Qui sequitur dominum toto conamine Christum.
Postque necem patris ductor successit herilis,
Eius & imperium longè spectat quoque clauum.
Maxima pars regni Slauo vastata crudeli,
Multum laetatur, quòd ab huius pace potitur
Sedibus optatis, iusteque rapacibus armis
Prorsus depulsis, ac diua lege sedatis.
Inflatos omnes contra se deprimit hostes,
Demulcens socios iucundo famine cunctos.
Si quo deliquit modicum, statim resipiscit,
Fructibus ac dignis curabat vulnera carnis.
Vtilis Ecclesiae cunctis miseratur vbique.
Mersburg si scires huius pia vota, sitires
Aduentum tanti rectoris, & inclyta Christi
Munera laudares, condignaque praemia ferres.

ARGIFLVVS diuinae pietatis respectus humanae necessitati, non nostri merito, sed suae miserationis munere gratuito, superabundans, fidelium corda suorum ad laudis amorem suae, & ad referẽdas ei grates, accendit, ac me stultum ingenio, praepeditum eloquio, ac in omnibus neglìgẽtem, & nimis ociosum, bonos in hoc imitari compellit. Magnus est enim Dominus, vt Dauid testatur,

&laudabilis valde, cuius ſapientiæ numerus non inuenitur vllus, qua omnia ex nihilo creauit, hominemque ſolum dũtaxat conformauit. Qui dum talia, immemor beneficiorum, non perpendit, iumentum in ſuo ſtercore computreſcens iuſtè appellatur. *γνῶθι σαυτόν.* Sed quicunque hoc verbum γνῶθι σαυτόν, in ſuperliminaribus templi antiquitus notatum, intra ſe memoriter retinere, omniaque, quæ in verbis ſeu operibus facienda ſunt, in nomine Domini, vt ſanctus admonet Paulus, ſatagit implere, ille eſt qui à patre Domino in filium optatus, denario, quamuis tardè veniat, remuneratur diurno. Hæc ego conſiderans, quia retributione condigna ſanctæ trinitati, & indiuiduę vnitati, reſpondere nullatenus valeo, ſancti Iohannis Baptiſtæ intercesſionem, vt corde & corpore ad hoc idoneus reddar, ſupplex efflagito. De temporibus autẽ his, in quibus reſpexit Dominus Eccleſiam noſtram, opprobriumq; eius auferre dignatus eſt, lætiori mente & latiori ſtilo ſcribere, pietatemque Ducis Henrici ſumma præordinatione in regnum electi, conor retegere. De quo poſt mortem Imperatoris cuidã venerando patri reuelatione diuina ſic dictum: Recordaris, frater, qualiter cecinit populus: Domino nolente, voluit Dux Henricus regnare, nunc autem debet Henricus diuina prædeſtinatione regni curam prouidere, omniaque quæ ad diuina vel humana pertinebant. Hunc igitur præ cæteris ſibi tunc contemporalibus, nollent vellent, ad regnum promouebant. Sed quis ex noſtra regione ei obeſſet ſcrupulus, paucis iam præſcribens, occidentalium iniquam præſumptionem, neque cõſilio neque prudentia neque fortitudine contra Dominum valentem, enucleabo. *Hermannus Alemaniæ & Alſatiæ Dux. Theodericus Lotharingus. Lotharius Ditmari patruus.* Hermannus Alamanniæ & Alſatiæ Dux, timoratus & humilis homo, à multis, quibus lenitas eius placuit, ſeductus, contra Henricum ſe armauit. Theodricus verò Luthariorum Dux, vir ſapiens & militatis, quo ſe pars populi maior & melior inclinaret, ſecurus expectabat. Interim patruus meus, de quo ſuperius memoraui, profectus eſt occultè ad Bauenberg cum auunculo ſuo Ricberto, quem à Comitatu ſuo Imperator depoſuit, Luidgeroque, Arnulphi præſulis militi, dedit: gratiam Ducis quærens, ac ſpe retinendi & augendi beneficij. Nam etſi ſeruato adhuc ſacramento, manus eidẽ non applicuit, tamen cum ſui nepotis Henrici auxilio adeptus eſt. Huius conſilio Dux quendam militem ad ciuitatem, quæ Wetlu dicitur, ad neptes ſuas conſorores, Sophiam & Ethelheidam & ad omnes qui tunc ibi conuenerunt, regni primates, miſit. Quo omnibus in vnum collectis, legationem ſuam aperuit, auxiliantibusque domino ſuimet ad regnum, bona plurima promiſit. Cui mox à maxima multitudine vox *Henricus Imperator deſignatus. Eccardus Marchio imperio excidit.* vna reſpondit: Hẽricum Chriſti adiutorio, & iure hæreditario, regnaturum: ſe paratos ad omnia quæ ſibi vnquã ſcirent eſſe voluntaria. Hocq; dextris manibus eleuatis affirmatur. Ekkihardus cum ſuis, quia præſens non erat, ſimulata tunc patientia hoc pertulit: quia quicquid peccatur à multis, vt ſcriptura teſtatur, inultum eſt. Veſpere autem iam facto, cùm præfatis dominabus in magna domo, ſedilia aulæis ornata, & menſa eſſet variis cibis referta, Ekkihardus eandem præoccupans cum Arnulpho Epiſcopo & Bernhardo Duce ibi epulatur. Ante ruinam enim exaltabitur cor, & ante gloriam humiliabitur. Quod mentem conſororum prius triſtem, cęterosq; complures, qui interfuere, commouit multum, renouaturque in eundem odium diu celatum, ſed citò, proh dolor, finiturum. Namque cùm prædictus Marchio omnia aliter, *Studet rebus nouis.* quàm vnquam ſperaret, ibi prouenire perſpexiſſet, optimum duxit, vt occidentales viſendo regiones, Hermannum Ducem cum cæteris optimatibus de Reipub. ſuíque commoditate alloqueretur. Salutatis poſtera die ſuis familiaribus, inimicisq; *Hildensheim.* cautè notatis cum Berwardo antiſtite Hildensheim venit, vbi vt Rex ſuſcipitur, ho-*Paderborna.* norificeque habetur. Deinde ad Pathebrunnam pergens, clauſas inuenit portas, & iuſſu venerabilis Retharij Præſulis intromiſſus, primò Eccleſiam cauſa orationis intrat, poſtque ad domum, vbi Epiſcopus cœnabat, veniens, caritatiuè ſuſceptus eſt. Ibi tunc dictum eſt huic, quod colloquium in *Duisburg.* Duisburg, cuius gratia huc venerat, fieri nullo modo potuiſſet. Inſuper animaduertit, multum diſplicere antiſtiti de incepto eius inconuenienti, & propter hoc abiens, cùm ad Northeim, Sigifridi Comitis *Sigfridus, Comes Northemij, eiusq; filij.* curtem, veniret, diligenter ſuſceptus eſt, atque vt ibi pernoctare vellet, rogatur. Intimauerat huic occultè domina Ethelind Comitiſſa, quòd Sigefridus & Benno, ſenioris ſuimet filij, cum confratribus Henrico & Vdone, aliisque conſpiratoribus ſuis de

neco

nece sua positis tractarent insidiis, suppliciter efflagitās, vt ad ibi vsque in crastinum maneret, seu aliò diuerteret. Talia Comes benignè suscipiens, propositum itineris propter eos interrumpere nequaquam posse nec velle respōdit. Inde protinus discedens, cautè suos per omnē diem hanc circumspexit, & vt optimus erat miles, ne terrerentur, admonuit. Quod eminus hostis è latentibus insidiis considerans, quia non vtile tunc videbatur, distulit, & sequenti nocte inceptis persistere, dextris confirmauit. Peruenit autem Comes ad locum prædestinatum, qui Polithi dicitur, & facto vespere comedit, & in lignea caminata cum paucis dormitum iuit. Cæteri verò quàm plurimi in proximo quiescebant solario. Quos cùm sopor oppidò lassos grauaret, inimica manus incautos opprimere os inuasit, Comitemque clamoribus immensis excitatum, à lecto celeriter surgere compulit. Is verò braca suimet & quibuscunque potuit, igni vires suggerit, & quod tunc præmeditari non valuit, fractis fenestris maiorem nocendi quàm se defendendi hostibus aditum patefecit. Nec mora, præ foribus occiditur miles Hermannus, & exterius ad auxilium domino properans Atulfus, ambo fortes, & vsque ad mortem fideles. Vulneratur insuper Erminoldus, Imperatoris Camerarius, ac solus tunc repugnat Ekkihardus, vir domi militiæque laudabilis, cui Sigfridus, hasta fortiter emissa, nodum ceruicis infregit, terramque oppetere compellit. Quo casu protinus perspecto, alacriter omnes irruunt, caput amputant, & quod miserum, funus prædantur. Facta sunt autem hæc 11. Cal. Maij. Peracto tandem immani scelere, percussores læti & incolumes redeunt. Hi autem qui in solario erant ignaui, nec dominum laborantem in aliquo adiuuabant, nec mortuum vlcisci conabantur. Abbas verò eiusdem loci, Alfkerus nomine, corpus visitauit, ac cōmendationem animæ summa deuotione perfecit. Quæ verò sit causa, quæ hos ad tale facinus perpetrandum persuaserit, veraciter explicare nequeo. Quidam dicunt, Henricum instinctu prædicti Comitis ab Imperatore flagellis cæsum, hæc sæpius in eum meditatum fuisse. Alij autumant, sicut prædixi, in Werlu ob contumeliam consortibus illatam: quia isti libenter his seruiebant: ac per conuiuia minasque ab ipso sibi manifestatas, hæc eos incepisse. Hoc tantum scio, quòd decus regni, solatium patriæ, spes commissis, terror inimicis, ac per omnia perfectissimus foret, si in humilitate solùm persistere voluisset. Huius vitæ cursum quàm probabiliter egit, hoc etiam testificatur, quòd apud dominum suimet beneficij maximam partem acquisiuit in proprietatem: Milcieoos à libertate indita seruitutis iugo constrinxit: Boiemiorum Ducem Bolizlauum, qui cognominatur Ruffus, ad militem sibi, aliumque ad amicum familiarem blandicüs, ac minis adipiscitur. Super omnem Turingiam communi totius populi electione ducatum promeruit: Comites verò oriētales, paucis tantùm exceptis, regnumque in spe, habuit. Quæ omnia ad tam miserabilem hunc detraxere finem. Huius fama diu mox propagata, dominam Suonchildam venire fecit obuiam, filijque eius lætitiam turbauit Hermanni. Is namque cùm iussu patris Wilhelmum Comitem, senectute ac omni bonitate proficuum, ob vindicandam Widikindi & Hermāni necem, à filio suimet eis inlatam, valida manu in Wimari possideret, emeritumque senem in præsentiam prædicti Comitis venire, & quicquid ipse ab eo exposceret, implere constringeret iuramento, accepta nece parentis improuisa, cum matre celeriter occurrit, patrisque corpus ingenti luctu suscipiens, in vrbe quæ Iena dicitur, sepeliri fecit. Peracto autem tricesimo die, domina Suōchilda ad Misoi proficiscitur cū filiis. Interim Bolizlauus, Miseconis filius, patri longè inferior, de morte lætatur Comitis Ekkihardi, moxque electo exercitu, omnem Geronis Comitis Marcham citra Albim iacentem, deindeque præmissis obsidibus Budissinam ciuitatem cum omnibus adpertinentüs comprehendens, statim Strelam vrbē inuasit, Misnenses pecunia corrumpere clàm tentans. Qui nouis semper gaudentes, in vna dierum, cùm præsidij maximam multitudinem, ob acquirendam equorum annonam, exisse comperirent, portam, quæ orientem respicit, in ea parte, qua satellites habitant, dicti Slauonicè Vethenici Cukesburgiens, Guncelino ad hoc Duce irruunt, Brecionemque, Hermanni Comitis satellitem, primò occidentes, ad caminatam eiusdem omnes armati conueniunt, fenestram lapidibus impugnant grandibus, dominum vrbis, Ozerum nomine, sibi ad occidendum reddi vociferantes. Sed Ditmarus mi-

Eccardi Marchionis cædes.

Causa cædis Eccardi.

Elogium Eccardi & res gesta.

Boleslaus Rufus Boëmus.

Suonhilda Eccardi uxor.

Hermannus F.

Wilhelmus Comes.

Vinaria.

Iena.

Boleslaus, Misecones F.

Budissina.

Strela.

Misnenses.

Guncelinus.

Ditmari animus præsentia. les ex cubiculi sola munitione, quare sic, infit, agitis? quis furor vos ita seduxit? vt obliti beneficiorum Comitis Ekkihardi, spõtaneæque inuitationis, sic assurgitis in perniciem filij? si causam tanti facinoris seu publicè seu clàm cuiquam nostrum vultis aperire, commissi emendationem vobis complacitam, fururique timoris vestri met securitatem ex mei senioris, nostrorumque omnium parte, firmiter, qualitercunque vultis, promitto. Hunc quem in mortem vobis dari inclementer exposcitis, nobis viuentibus, non accipitis. Pauci sumus, aut communiter mori, aut incolumes vrbe hac nos exire pro certo sciatis. Tunc illi auditis sermonibus his, colloquuntur, abeundique licentiam his præstantes, Ducem Bolizlauum per internuncios inuitant, portisque eundem suscipiunt apertis, completurque quod scriptum est: Lætãtur cùm malè fecerint, ac exultant in rebus pessimis. Et iterum: Sunt principia eorum vt mel, & nouissima quasi absinthium. Hac elatus prosperitate Bolizlaus omnes regionis illius terminos vsque ad Elstram fluuium præoccupauit, pręsidiisque sui met munit. Congregantibus se tunc vnanimiter ad hęc prohibenda nostris, dolosus ille legatum obuiam misit, qui se protestaretur, cum gratia Henrici Ducis ac licentia hæc incepisse: in nullo se incolis nociturum, & se, quando is in regno vigeret, voluntati eiusdem in omnibus assensurum: sin autem, quod his tum placeret, libenter facturum. Hoc animaduertentes nostri, verbis credidere phaleratis, & inhonestè, quasi ad dominum, ad eũdem profecti honorem innatum supplicatione, & iniusta seruitute mutabant.

Misna Bolezlao dedita. *Bolezlai successus.*

Quàm iniquè compatandi sunt antecessores nostri & contemporales: Viuente egregio Hudone, pater istius Miseco domum, in qua eum esse sciebat crusi natus intrare, vel eo assurgente, nunquam præsumpsit sedere. Dominus indulgeat Imperatori, quòd tributarium faciens dominum ad hoc vnquam eleuauit, vt oblita sui genitoris regula, semper sibi præpositis auderet in subiectione paulatim detrahere, vilissimoque pecuniæ transeuntis inescato hamo, in seruitutis libertatisque detrimentum capere.

Misecomu Polonus seruitus. Boleslaus Cæsaris vectigalis.

Boleslaus Bohemus. Alter autem Bolizlauus, Boiemorum prouisor, cognomẽto Ruffus, & impietatis auctor immensæ, antiquo more iam paululum refrenato, Duci aspirauit Henrico. Qui initio mẽsis Iunij cum primis Bauariorum & orientalium Francorum Wormatiam venit, causa Rhenum ibidem transeundi, Magontiæque benedictionem accipiendi. *Hermannus Dux.* Quod prohibere Hermannus Dux nititur, nullumque eis patefecit, Rheno fauente, ingressum. Dux autem Henricus habito de his rebus cum suis consilio, simulato in Bauariam reditu, transituque quasi desperato, ad vrbem Larsem, vbi sanctus requiescit Nazarius, venit. Deindeque ad Magontiam celeriter properando, Rhenum securus enauigat. Hic VIII. Id. Iunij ibidem communi deuotione in regem electus, *Henricus Cæs. Moguntiæ inauguratus.* à Willigiso, eiusdem sedis Archiepiscopo, suffraganeorumque sui met auxilio, accepta regali vnctione, cunctis præsentibus Deum collaudantibus, coronatur. Francorum & Muselenensium primatus, Regi manus tunc applicans, gratiam eiusdem meruit. Omnibus huc vndique confluentibus, in militiam à rege susceptis, rursus Rhenum inundantem Rex nouus transiens, per orientalem Franciam, sibi quàm fidelem, Alemanniam inuadere, & cum depopulatione illius terræ, ab inceptis Hermannum resistentem conatur auertere. *[illegible]* Dux autẽ vt audiuit sua à rege prædata, nondum volens humiliari, sed proh dolor, contra dominum & regem exaltans se, caput *Argentina ducatus Alemaniæ caput.* ducatus sui Argentinam, quæ Strasburg dicitur, quia Episcopus eiusdem vrbis Wicelinus sibi resistere præsumpsit, cum Conrado sui met genero, milite petit armato: murosque ascendens, nil victis reliquit. Nam execrata Alemannorum turba, ad rapiendum promtissima, inscio Duce, maiorem Ecclesiã sanctæ Domini genitricis intrepida intrans, omnem thesaurum diripit, & quod maximum erat facinus, igne domum domini consumsit. Si verè fœlix fuisset, primi ingressus acerbitate deterritus, nunquam maiora aggredi præsumeret. Nam antistitis militibus, Reinhardo auctore, infideliter repugnantibus, maxima hostium caterua irruens, proprio perfossa hastili corruit, vitamque hanc diuina vltione, miserabiliter finit. Hæc Hermannus insolabili questus mœrore, discessit, inultumque, quia defendit numerus, reliquit. Regi *Augea insula.* autem apud Augeam insulam natiuitate sancti Iohannis Baptistæ commoranti, fama velox, & sæpissime dubia, Hermannum Ducem, litem duello causa finiendi, venire nunciauit, eundemque hinc discedere, aduentumque Ducis cum iudicio pugnæ in pratis

in ptatis virentibus, ac latis, fecit expectare. Ibi tunc Apostolorum celebrans festa, longumque certitudinem prǣstolans, Ducem inceptis persistere neque velle neque posse pro certo comperit: cōsultum ei à malesuasis fautoribus, quòd Argentinæ damnum Cōstantia impleret. Namque eiusdem ciuitatis Episcopus, nomine Lambertus, cum Curiensi pastore Othelrico, Hermanno auxiliabatur non tantum ex animo quantum in ciuitatis cōtiguo. Sed Rex, vt erat de Domini timore solicitus, & de acquirendis certus, horum prophanæ spei cōsilia, curtesque Ducis vastando circueiens, ad vltimum clamore deuictus pauperum, ad Franciam remeare disposuit. Et ecce Henricus Comes, Bertoldi amitæque meæ filius, ad regni apicem acquirendum regi vsque huc fidelis adiutor, animaduertens senioris sui sibi paululum alienam mentem, per optimos exercitus eiusdem viros diu firmiterque promissum Bauarij regni ducatum dari postulauit. Quibus Rex tale fertur dedisse responsum: Nonne scitis, hæc in hac expeditione nequaquam fieri posse? Bauarios ab initio Ducem eligendi liberam babere potestatem: non decere tam subitò eos abiicere, eiusque constitutionis antiquę ius absque consensu eorum frangere: si voluisset expectare, vsque dum ipse ad has regiones venirem, cum communi consilio Principum eorundem ac voluntate, sibi libenter in hoc satisfacere. Quod vbi Henricus ab internuntiis accepit, in maiorem promissi muneris desperationem veniens, paulatim se ab regis subtraxit familiaritate, comitaturque tamen regem ab Alemannia proficiscentem in Franciam, postea ad Turingiam. Ibi Wilhelmus Turingiorum tunc potentissimus, obuiam pergens, dominumque venientem cum magna gratulatione suscipiens, miles regis efficitur. Ibi tunc Rex à præfato Comite, & à primis illis regionis collaudatur in dominum, & à omni populo rogatus, debitum his remisit cēsum. Inde Merseburg veniens, susceptus est ab Heimone Abbate, & à fideli suimet Comite Esicone, qui hanc vrbem & Alstidi ac Thornburg cum appertinentiis, viuente Ekkihardo, hęcq; grauiter ferente, viriliter vsque in præsentiam optati senioris seruauit. Huc conueniunt Archiepiscopi, Lnizo Bremensis, & Gisiletus Magdeburgensis, cum cæteris cōfratribus Rhothario Patheburnensi, Bernhardo Hillinēsemensi, Arnulpho Halberstadensi, Ramwardo Misnensi, Bernhardo Ferdensi, Hugone Cicensi: Ducibus autem, Bernhardo ac Bolizlauo, cum Marchionibus Luthario & Gerone, ac Palatino Comite Friderico. Redarios & hos, qui Luitici dicuntur, misericorditer suscepit, hactenusque rebelles munerum dulcedine, promissionumque iucūditate, sedauit, & de inimicis familiarissimos effecit. Post hæc rogationum dies à Christi fidelibus iugiter colendos, Merseburg celebrans, de aperta Bolizlaui Ducis & Henrici Marchionis rebellione intimatū est. Proximum pētecostes festum in Halberstidi à rege celebratur. Post hæc ad Bauariam tendens, Henricum auxilio Bolizlaui resistētem, primò deuincere, posteaque positas à longè insidias amouere conatur. Comperit etiam ad hoc, quòd Ernestus, ab eo nuper honoratus, & dominus Bruno, frater suus, cum eo iniustè conspirauerant, ignorantes quod scriptum est: Virtus consilij expers mole ruit sua. Rex autem ob sedandam horum arrogantiam, familiares suos vndiq; secus colligens, intrāte Augusto, bona præfati Comitis inuadēdo vastauit, eūq; vbicunq; extra vrbē potuit, in uitū latitare compulit. Dicat aliquis non ignorans causam tantæ præsumptionis, necessariò eum hoc fecisse: sublimioribus non congruere potestatibus, tam firmiter promissa cuiquam fideliter seruienti subtrahere, deuotionemque cæterorum ab alienare. Quibus reciptoco: nullam in hoc seculo esse dominationem, nisi à domino: & qui se contra eam erigat, diuinæ maiestatis offensam incurrit: subitaneam iniquæ mentis inflationem patientiæ gubernaculo debere tetrahi, & cum humili supplicatione consolationem expectare sibi veraciter prǣsuturam: satiusque arbitror esse, altius de die in diem ascendere, quàm ruinam inexuperabilem subitò incurrere. Libenter nepotem meum aliqua ex parte defenderem, si veritatem, à cunctis fidelibus honorandam, polluere auderem. Approbata sunt in multis antiquorum pronerbia: Inueterata populi facinora patere noua mali pndoris detrimenta. Namque patri regis, genitor istius, nō vt miles, sed vt inimicus sæpe resistit, Imperatorisq; partem, vt ipse testatus est, ob confirmatam sacramentis gratiam adiuuit. Similiter & iste, vsque in finem vltimi Ottonis ei fidelis erat, seniorīq; suo vsque

Lambertus Episc. Constātiensis.

Henricus Comes ex amico Cæsaris hostis.

Wilhelmus Turingus.

Esico Comes Mersburg.

Bernhardus Dux.

Fridericus Palatinus.

Bruno, Henrici Imp. frater.

Doctrina bona.

Henricus & pater Bertoldus Impp. fideles.

Regis iniuriarũ memoris.

ad hæc infelicia ſtrenuè miniſtrabat tempora. Sed regi ſecreto mentis latebat repoſitum patris, ſuique ſcelus infinitum. Spero autem, quòd hoc omne pro amore Christi inultum ſæpe relinqueret, ſi hunc tam crudeliter, & cum cæteris ſibi contrariis apertè ſibi renitentem non cerneret. Henricus Marchio quamuis in hoc crimine ſolus culpabilis appareret, tamen abſque conſilio aliorum hoc primitus non aggreditur: & quia pro magno dedecore in hoc ſeculo proditor habetur, maluit hoc conſcientia gementi celare, quàm ſui damnum aliorum augere detrimentis, & ob hæc, qui prius viriliter ſuam ab hoſte defendere ſtuduit patriam, tunc aperuit huic in rapinam.

Proditor extremè infamis.

Boleslaus Polonus.

Cæſarugata direpta.

Mittitur ei clàm à Bolizlauo auxilium, nihil ſibi omnino proficuũ. Veniẽti autem tunc regi ad locum, qui Hatheresbug dicitur, omnem theſaurum ſuum ſe præcedentem, Maganus, Comitis prædicti miles, cum ſuis corripit, actumque intra illos diuidẽs, ad Amardelam ciuitatem lætus reuertitur. Quos Rex ponè inſequutus poſſedit, compoſitisque bellorum inſtrumẽtis, eos vitam ſolùm, reddita vrbe & præda, fidis interceſſoribus poſtulare compulit. Tunc deſtructa penitus eadem, diuiſaque inter ſuos Poleniorum multitudine, Rex inde ad Cruſni caſtellum, in quo frater Comitis Henrici, Bucco nomine, dominã ſuam Gerbergam cum filiis cuſtodire debebat, proficiſcitur.

Poleni capti.

Bucco, Hẽrici Com. frater.

Exercitum autem vndique ſecus circumſedentem Henricus Comes cum ſuis exterius impugnabat vulnerans, aliosque incautè frumentum equis congregantes, perimit. Quod ne amplius fieri potuiſſet, Rex curioſè præuidit, poſitis militibus quadringẽtis, hoſtemque ſecretiora quædam perere loca coegit. Quem ibi caſtrametantem ruſtici vnius incontinens lingua cuſtodibus prodidit. Hi autem medij feruore diei illò latentibus tendentes inſidiis, vt primùm caſtra viſis agnouere tentoriis, alia voce per Kyrie eleiſon ſocios conuocãtes, hoſtes, relictis ibidem omnibus ſuis, capto ſolùm Erneſto, effugarũt. Reuerſi tunc iidem, ex magna parte triſtes, efficiunt conſodales admodum lætantes, præſentatoque regi captiuo, capitalis ſententia à iudicibus decernitur, quæ Maguntini Archipræſulis Willigiſi interceſſione ſupplici, &, quæ regi placuit, redemptione amouetur. Tunc audita ſenioris ſui fuga, Bucco Comes graui dolore concutitur, ac quid ſibi tunc foret faciendũ, ſocios conſulit. A quibus diuerſa percẽpit reſponſa. Quidam dixerunt, obſidem ſeniori ſui mer promiſſam, ac ignauiam perpetuò eis imputandam: mori malle, quàm vrbem cum tali pignore regi vnquam dare. Superſtite adhuc ſeniore ſuo auxilium ſemper ſperare profuturum. Alij autem qui plus ſapiebant, atque torrenti & homini potenti ar duum eſſe teſtabantur reſiſtere, deuictos rarò aut nunquam promereri veniam, incolumes, & nullo ſe tunc vulnere tardatos, cum domina ſui met cæterisque bonis ac hoſpitibus abeundi licentiam apud regem imploratnros affirmabant. Horum, vt opinor, conſilio cuſtos eiuſdem ciuitatis Bucco cum Ottone, germano ſui met, dominę loquitur, eiusque ſuffragiis vrbem regię poteſtati tradidit, ipſe autem cum omnibus ſibi commiſſis ſecurus abiit. Cõfeſtim ciuitas radicitus dirui à rege iubetur. Sed parcentibus huius rei auctoribus, magna ex parte cum ædificiis ſeruatur.

Otto alter Hẽrici frater.

Boleslaus Polonus Cæſaris hoſtis.

Guncelinus.

Interim dũ Rex Hẽrici Comitis vrbem, Cruſin vocatam, poſſedit, Bolizlauus eum in aliquo lædere ſummopere niſus, clàm exercitum colligit, & per nuncios ſui met Guncelinum fratrem hortatur, vt memor firmæ promiſſionis, vrbem Miſnenſem ſuæ redderet di tioni, amicitiamque renouaret priſtinam. Ille autem ſciens, iſtius ingreſſu à gratia Regis, & à domino tali ſe penitus excluſum iri, mandatis talibus reſpondit: Omnia quæ præter hæc à me experis, frater, libenter impendo, & ſi vnquã hæc faciendi opportu nitas accidit, non recuſo. Sunt mecum ſenioris mei ſatellites, qui talia non patiũtur, & ſi hoc publicatur, vita mea cum omnibus quæ poſſideo, periclitatur.

Boleslai expeditio.

Strela.

Hac legatione accepta Bolizlauus, internuntios cuſtodiri, & legionem ad Albim properare iuſſit. Hic qualitatem vadorum ſecreto perquirens, mane facto ipſe ſubſequitur, & ad Strelam ciuitatem, quia ſuæ dos erat filiæ, demandat, vt nec ſibi quicquam timerent, neque cum clamore illato conuicinos de hac re certos efficerent. Nec mora, exercitus iuſſu Ducis in quatuor diuiditur, & ad Cirin caſtellum veſpere conuenire præcipitur. Duæ autem phalanges præmiſſæ, ne ſui aliquam à Marchione moleſtiam paterentur, prouidere ſtndebant.

Lummacia pagus.

Totus hic pagus, qui Glomaci dicitur, optimè tum excultus, in vna hac die, igne, gladio & habitatoris eductione flebiliter deſolatur. Sed

qualiter

qualiter is, qui omnes crebrò fallere solebat, à quibusdã, qui in Mogilina vrbe sedebant, deluderetur, memorare libet. Hi cùm à legione ad eos missa impugnarẽtur, cur sic facitis? inquiunt. Vestrum seniorem optimum scimus, & hunc nostro præponere volumus, tantùm præcedite, & nos cum familiis & possessionibus vniuersis subsecuturos non dubitate. Talia orantes, non amplius vexabant hostes, & seniori suo hos aduentare pro certo nunciabant. Sed cùm commilitones ad condictum serò confluere locum, hosque domi sedere, Dux cerneret, multum irascitur, & mendacibus sociis pœnas minatur. Postera luce orto iam sole præda innumerabilis præmittitur, & magna pars hostium Albi immergitur. Cæteri domum redeuntes illæsi, diuidunt prædam, seniori suo optima quæque assignantes. Non fuit minor captiuorum numerus quàm tria millia, & vt præsentes affirmabant, multo amplius. Henricus verò Comes se iam defecisse animaduertẽs, ad vrbem Crana dictam properat, ibique Sigfridum, filium Comitis Sigfridi, iuuenem, auxilio se expectãtem collato inueniens, nec sibi neque huic vllam in rebellione spem in his partibus promisit. Tandem cum eo multa loquutus, eandem incendit, atque ad Bohemiæ tũc innasorem Bolizlauum cum domino Brunone residuisque fautoribus concessit. Sifridus verò spe palàm resistendi frustratus, non eos comitatur, sed de futura commissi emendatione certus reuertitur. Rex autem ad Cranam hostem insequutus fugiẽtem, leniuit in hos suimet animum, quòd agnouit se inimicum in destruendis præoccupasse. Misit tunc Henricum, Wirciburgensem Episcopum, & Erkanboldum, Fuldẽsis cœnobij Abbatem, vt Swinfordi castellum incenderent atq; diruerent. Quos aduentantes Henrici Comitis inclyta mater Eila nomine, vt tales decebat personas, suscipiens, & salutans, vt præcepta intellexit regalia, perturbatur, concitoque cursu ad Ecclesiam properans ibidem ignis concremationem prius sustinere, quàm hac comburẽte viua vellet exire, testatur. Vnde seniores præfati, ob Christi amorem seculares postponendo timores decretam mutabant sententiam, morosque vrbis ac ædificia solo tenus frangentes, tristem matronam his mulcebant promissis, si quando cum gratia Regis id fieri potuisset, hoc totum ex sua parte se renouaturos. Rex autem deuastata omni Comitis proprietate, & cum beneficio latè diuisa, ad Baueberg venit, ibique exercitu suo bona cum pace dimisso, natiuitatem domini genitricis solẽnibus celebrauit gaudiis. Inde profectus ad syluam Spehteshard nũcupatam, laborem expeditionis deliniuit suauitate venationis. Completa ibidem autumnali iucunditate, per Frãciam transiit ad Saxoniam, indicens his proxima hyeme suam ad Milzicni expeditionẽ. Post hæc natale domini in Polithi more priorum diuinitus ac humanitus honorando peregit. Deinde ad Dornburg veniẽs, Willigisum Archipræsulem cum cæteris familiaribus ad Gisilerum misit Archiepiscopum, tunc nimis infirmum, vt memor domini, quicquid in destructo Merseburgensi Episcopatu hactenus deliquit, hanc resumendo, iniustamque sedem relinquendo, in vltimis saltem emendare voluisset. Hunc primò propter Hermannũ, quem sibi idem semper in regno summopere conabatur præponere, odiuit: postea que data huic suimet gratia, inter familiarissimos habuit, commisisque ei omnibus in Saxonia suimet proprietatibus, fidelem in his persensit prouisorem, multa quæ tũc suæ arridebant voluntati per eundem complens. Tandem zelum domini amplius ferre non valens, perfecto hũc persequutus odio, hos, sicut prædixi, misit nuncios. Quibus vix talibus respondit: Dentur mihi trium vel quatuor inducię dierum, & mihi liceat abire: Quibus transactis, certa vobis referam. Hoc apud Regem impetrans, & in curru, vt diu tunc solebat, exiens ad Thriburi curtem suam venit, ibiq; duos commoratus dies VIII. Calend. Februarij migrauit ab hoc seculo. Quo audito, Rex corpus Archiantistitis præcedens, vsque ad Magdaburg subsequitur, præmittẽs eò Capellanum suimet Wigbert, vt de electione Tagmonis vnanimẽ confratrum voluntatem impetraret. Sed præpositus eiusdem ciuitatis, Waltherd nomine, conuocatis in vnum confratribus vniuersis, obitum senioris & aduentum regis pariter indixit, obsecrans, vt inuicem vnum aliquem inquirerent, cum quo antiquam eligendi consuetudinem retinerent. Cui ab omnibus illico respondetur, eundem se communiter velle in dominum, diuina ad hoc fauente gratia, habere. Hoc cum magna, vt decuit humilitate, idem suscipiẽs, veniam prostratus petiit. Delatum

Mogilena vrbs.

Sigefridus.

Henrici fuga ad Boleslaũ.

Schwveinfurt castellũ.

Eila.

Bauenberg.

Dornburg.

Gisilerus abdicare se Archiepiscopatu Magdeburg. iussus.

Gisileri mors.

Waltherdus Præpositus.

est corpus Archiepiscopi ad sanctum Iohannem, ibique proximam noctem dignis seruatur honoribus. Postera autem die cùm ad sanctum portaretur Mauritium, adueniente tunc ibidem rege, ab eo omnique clero & populo suscipitur, secundamq; noctem diligenter custoditur. Mane iam facto Arnnulphus Episcopus à rege ad cõfratres & ad milites admodum tristes, gratia Tagmonem eligendi, mittitur. Cui legationem suã cunctis ordine pandenti, Walterdus respondens præ omnibus: Scimus, inquit, quid vester senior intendat. Volumus, si licet fieri, potestatem habere eligendi, & cuncti præsentes hi, me quamuis indignum, voluerunt in vacuum succedere, vt ipsi potestis probare. Detrimentum Ecclesiæ fieri nostræ multum veremur, quod ne eueniat, regiam pietatem ac vestram petimus intercessionem. Non sumus immemores prouerbij cuiusdam sapientis: Libertatem populi, quem regna coercent, libertate dominantis perire, tantumque eius verbera seruari, si cunctis eiusdem velit obtemperare præceptis. His dictis, Præsul egressus regiis omnia instillauit auribus. Qui mox præpositũ vocans, multumq; ei promittens, & sui licentiam ac cõsociorum in electione, Tagmonis gratiam acquisiuit. Confestim in maiorem conuenientibus *Tagmo Gisileri successor.* Ecclesiam cunctis, Rex baculo Arnnulphi Præsulis clerum & populum Tagmoni, venerando patri, cum redditura summo iudici ratione, commisit, eundemque in cathedram Episcopalem ipse constituit, astantibus vniuersis, & laudes domino canentibus. Celebrata pro defunctis memoria, corpus Archiepiscopi coram altari australi sepelitur. Sed antequam ad nostræ sedis renouationem perueniam, libet quædam *Wolfgangus, Episc. Ratisb.* de præfato viro, qui tunc ordinandus erat, differere. Fuit hic egregij clericus Wolfgangi, qui Ratisbonensem pius pastor, habitu & conuersatione Monachus, rexerat Ecclesiam. Huic tam charus erat iste, vt in vice filij à puero nutriens, eũdem iam adultum bonis fuimet omnibus præfecisset. Insuper Ducis & Imperatoris gratiam in tantum ei acquisiuit, vt si quando se de hac luce diuina iussione subtraheret, hunc sibi successurum non dubitaret. Consummato tunc huius exilij cursu, Wulpo in sanctitate admirabili venerabilis antistes, cùm iam vsque ad mortem ægrotare cepisset, accersito ad se dilecto Tagmone: Pone, inquit, fili os tuum super os meum, accipiés à domino insufflationem spiritus mei, vt vbicunque ardore iuuentutis incalescente in genuina charitate sis frigidus, à summa potestate, meique beneuolentia temperamentum accipias, & si meis honoribus forsitan priuaberis, post bis quinos solares annos, cum mea apud dominum lue commissa, maioribus pro certo lætaberis. Post hæc vir sanctus cùm finem suum in spiritu præsciret, iussit se in Ecclesiam portari, expletisque ab eo orationibus, cæterisque, quæ à fratribus facienda erant, secum sibi commissis domino commendans, pridie Calend. Octob. sanctum emisit in pace spiritum. Electus ille ab vniuersis ad Imperatorem venit, sed promissa non percipit, da- *Gebehardus Episc. Ratisb.* to tunc ab Imperatore Episcopatu capellano suimet Gebehardo. Committitur huic iste fideliter, & quamuis ab eo honorabiliter haberetur, tamen quia bonum & malũ non sunt ad aliquid, non lõgum tempus cum eo, ob morum suorum inæqualitatem, versatur. Adhæsit namque ilico Henrico, tunc Duci, & propter castitatem mentis & corporis ei complacuit, ac vsque ad hunc diem, quam præfatus sum, malis molestè, bonis acceptè, per dies & per noctes ei seruiuit domino, & hominib⁹ sua specialiter impendere satagens, completurque ob hoc à rege, propter sancti viri ab eodem vnicè dilecti amorem, veridicum eiusdem vaticinium, decursis tunc, vt ipse dominus Tagmo sæpe mihi retulit, decem annorum curriculis. Qui charissimum suimet dominum ac Reginam cum omnibus consociis, multiplicibus, vt decuit, honorat muneribũs, nequaquam suæ benignitati ad hoc suppetẽtibus. Inde Rex cum eodem ad castellũ ipsius nomine Gibigenstein pergens, omnia, quę ibidem ab Gisilero antistite collecta sunt, singulariter perspicit, & hæc esse superflua testatur. Dehinc Merseburg, diu pastore suo viduatum, consolationis gratia adiens, tandem pristinis restitui honoribus quàm maximè conatur. Ibi tunc Tagmo venerandus III. Non. Februa- *11. Feb. ὑπαντὴ Domini.* rij. id est ὑπαντῇ domini, id est, obuiatione insti Simeonis, accepta ab Hilderico Antistite licentia, qui primus horum in ordine fuit confratrum, à Willigiso, Archipræsule Moguntino, consecratus est, præsente rege, ac Romano nuntio, omnibusque coëpiscopis ad hæc fauentibus. Et quia is, vt scriptum eius testatur, à solo ordinandus Apostolico,

ſtolico, huc venire propter inſtantem neceſſitatem nō potuit, ibidem ſacri chriſmatis delibutione tunc ciuium impleuit numerum, Waltherdo poſt ſe omnem committens Epiſcopatum. Rex autem, quo ſemper eſuriuit atque ſitiuit iuſtitiæ cibo, geſtiens tunc ſatiari, quia aliter non poſſe fieri apud Arnnulphum Præſulem ſciebat, cum centum concambio manſorum ſuper ſolum Merſeburgenſe burgwardum Epiſcopalem redemit bannum. Quicquid aūt à chariſſimo Tagmone expoſcerat, bonæ voluntatis abundantia hoc largiente, perceperat. De Miſnenſi autem & Cicenſi, Epiſcopatibus, decretum regia poteſtate ad integrū redire, quod antiquitus hinc demptum, voluit explicare. Vnde his verſibus præludo Chriſti odas concinentibus.

O Sol iuſtitiæ fulges ſuper omnia Chriſte,
Aduentu primo mundum redimensq; ſecundo,
Cum patre plaſmator diſſoluens examinator,
Solus pro variis diſpenſas præmia factis
Humano generi, ſceleris per prona labenti,
Vera dies, lucem in nunc benedicito talem,
Qua prius Eccleſiam viſitaſti deſpoliatam.
Merſeburg te laudet, de tuis munere gaudet,
Eius & nati, paſtores ac renouati,
Perſoluant grates tibi nunc ex corde fideles.
Inclyte Rex regum modò ſuſcipe phaſma tuorum,
Clemens Henricum de cœlis reſpice ſeruum,
Et contectalem ſuimet defende fidelem,
His tua pro paruis bona præſtans maxima donis.
Viuat in æthereа Tagmonis ſpiritus aula,
Waltherd & Gero valeant in fine beatos
A Chriſto ſalui ſint omnes, atque locandi
Sedibus Elyſiis, te Mersburg qui pietatis
Affectu, dextris exaltauere benignis.
Omnia qui primus regis, Deus, atque ſupremus,
Hanc moderare, tuo queat vt ſubſiſtere remo,
Eius cuſtodes tua ſint præcepta ſequentes.
Hoſtes nil valeant, conuerſi ſed bona reddant.
Sis rogo propitius, qui deſtructor fuit huius,
Inſuper & cunctis, qui ſubuenere, malignis
Da veniam, læti quò ſpectent certa futuri.
Vrbs Vormacenſis gaudet temporibus iſtis
Libertate ſua, cuius manebat in vmbra
Hactenus, atque Ducum fuerat ſub lege ſuorum.
Burckhard Antiſtes lætatur & inter heriles
Ex animo proceres, quòd non timet amplius hoſtes
Nunc ex contiguo, longè ſemotus ab illo.
Aula Ducis, domini domus eſt, iam prædia Chriſti
Et iudices varios clerus nunc deprimit illos.
Hoc Rex Henricus fecit, pietate coruſcus,
Hanc propriis ſoluens rebus, Chriſtoque remittens:
Annuit iſta pius Otto Dux, atque benignus
Munere regali conceſſit abundè teneri:
Ex hoc lætantes ſint ſemper quique fideles.

CHRONICI DITMARI,

EPISCOPI MERSEPVRGII, LIB. VI.

DE RESTITVTIONE EPISCOPATVS MERSEBVRGENSIS.

Anno 1005.

Ost salutiferum intemeratæ virginis partum, consummata millenatij linea numeri, & in quinto cardinalis ordinis loco, ac in eiusdem quartæ initio hebdomadæ, in Februario mense, qui purgatorius dicitur, clarum mane illuxit seculo, & Henricus diuina gratia Rex antecessorum næuum suorum cupiens emundare, sibique veniam promereri æternam, dispositis secundum suimet placitum ad hoc pertinentibus cunctis, perrexit ad domum suam, vbi se corporaliter semper solebat reficere, vt ibi desiderato diu alimento paululum recrearetur in mente: Conuocansque ad se omnes regni primates, dedit Episcopatum sanctæ Mersburgensis Ecclesiæ capellano suimet, nomine Wigberto, cum Archiãristitis baculo Tagmonis, cum quo ipse quicquid antecessor suus iniustè de hac auferre præsumsit Ecclesia, renouationi eiusdem arridens reddidit, cõsentiente hoc Arnnulpho Præsule, Eido quoque & Hillebardo Episcopis, quibus diœcesis illa fuit diuisa, ac omni populo applaudente. Ductus mox eum diuina iubilatione ad sedem suam Wigbertus, eodem die ab Archiepiscopo suimet Tagmone, & à confratribus Hillerico & Wigone, cum prædictis coepiscopis cõsecratur. Interim Bolizlauus suo furore, & Comitis Henrici instinctu, magnam vim Bauariis, omnibusque conciuibus suis intulit. Ob hanc causam Rex indicta prius expeditione Milzioi fines hostiliter inuasit, & ni superflua ciuis effusio celeriter resoluta eum impediret, omnis hæc regio habitatore vastata caruisset. Inde reuersus tristis, Gunzelino Marchioni cæterisque patriæ defensoribus positis auxiliatur præsidiis, ac tunc Mersburg veniẽs, fratrem suum fugisse ad Vngariorum regem veniç gratiam acquirendę, Henricum autem incepti multum pœnituisse, à fidis intercessoribus ab eo missis comperit. Quorũ & maximè perchari suimet Tagmonis & Bernhardi Ducis supplicationes etsi inuitus suscipiens, præfato Comiti suimet gratiam ea ratione indulsit, vt prędium sibi suisque fautoribus & incolatum redderet, ipsum autem quamdiu voluisset, in custodia detineret. Henricus verò se omnis in omnibus culpabilem lacrymabiliter professus, more & habitu pœnitentis Regi se tradidit, eiusque iussione ab Archipræsule prędicto in castellum Witganstein detruditur, diligenterque à suis militibus die noctuq; seruatur. Interea Rex Italicæ haud immemor iniuriæ, omnes suos fideles ad hanc vlciscendam hortatur, ac instanti quadragesima ipse eò cum armato milite destinauit pergere. A Mersburg tũnc exiens, sancti Mauritij apud dominum intercessionem, itinerisque prosperitatem Magdaburg periit. Inde per Turingiæ, orientalisque fines Franciæ transiens, ad Ratisbonam venit, ibique regali habitu, placito militi suimet, generoque, Henrico, XII. Calend. April. cum omnium laude præsentium, cumque hasta signifera, ducatum dedit. Dehinc Augustanam vrbem itinere attingens, à Sigifrido, Antistite eius, honorabiliter introducitur & habetur. Ibi tunc duas tantùm noctes commoratus, Reginæ diligẽti salutatione licentiam dedit, ad Saxoniam abeundi, dilectoq; eam commisit Tagmoni. Ipse autem cum exercitu progreditur vsq; ad locum, qui Schãga dicitur, vbi Domnus Bruno, frater eius, cum Vngaricis intercessoribus Regi præsentatur, & ab eo data sibi gratia misericorditer suscipitur. Equidem ab Archiepiscopo Tagtnone rogatus ad prædictam ciuitatem veni, & cum eodem redij. Venimus ad saltum Geronis, ibique cum venerabili Abbatissa Hathui palmas solenniter peregimus. IIII. feria ad Magdaburg Regina veniens, cœnam Domini, & subsequente dominicæ resurrectionis solennitatem, ibidem celebrauit. Rex autem per multas itineris asperitates ad Tridentem veniẽs vrbem, ibi palmarum festa colit, & exercitum nimij laboris necessitate afflictum, hæc celebri solẽnitate paululum respirare permisit. Quem aduentãtem Hardwigus Rex præsciens, ac multum expaue-

Episcopatus Mersburg instauratus. Wigbertus Episc.

Bolislaus Polonus.

Expeditio Cæsaris in Milzenos.

Bruno ad Vngaros profugus.

Henricus se Cæsari permittit.

Cæsaris expeditio Italica.

Henricus Dux Bauariæ designatus.

Schanga. Bruno frater, Cæsari reconciliatur.

Ditmarus, Tagmonis comes.

Tridentum.

Hardwigus, Rex Longobardorum.

expauescens, ad munitiones supra memoratas nuntios probatos misit. Ipse autem collectis agminibus in Veronensi planicie confidens, sperabat præsentia præteritis prosperitatibus forsitan respondere. Hunc transitum Henricus Rex interclusum, aut vix aut nequaquam expugnandum, comperit, & aliò se vertens, cum suis tractat familiaribus, si Clusas hinc longè remotas, Carentanis auxiliantibus, intercipere vllatenus valuisset. Quod consilio prudēti, quamuis arduum multis videretur, effectum est. Carentani regalibus iussis illico obtemperantes, in duas diuiduntur legiones; Vnam, quæ ante ipsum diei crepusculum montem clusis superpositum, occupabat: alteram quæ iam facto mane ad has expugnandas subsequitur, audito à præmissis cōmilitonibus signo tam vehementi, vt ex latentibus hostium insidiis audiri potuisset. Qui post tergum, vt opinabantur securi, venientibus obuiam armati properant. Sed nostri eos ex latere irruentes alios effugarunt, quosdam autem præcipitio, & in Brentis fluminis inūdatione, compellebant interire. Sicque victores clusas vsque ad regis aduentum sollicitè tuebantur. Hoc Rex ab internuntiis vt audiuit, relictis omnibus impedimentis, optimis satellitibus exceptis, cum magna difficultate eas pertransit, & iuxta littus aquæ suprà memoratę in quadam grata planitie castra metatus est, vt ibidem cœnam Domini & chrismatis consecrationē ac passionem dominicam & sanctam eius resurrectionem, summopere veneraretur. Interdicta est omnibus per bannum regalem à Palatino Comite fuga, & resistentibus viriliter promittitur consolatio futura. Rex autem in tertia feria aquam transiens prædictam, fixis iterum tentoriis requieuit, explorantes præstolans solicitè, ad quęrendā Hardwigi hostis conuersationem. Qui cum suis hactenus in malo vnanimis, diuinæ pietatis instinctu diuiditur: & ab iniusto supplantatore auxiliaris manus disiuncta, à domino coronato regi Henrico securum fuga patefecit ingressum. Verona primo eūdem suscipiens, exultat in domino, aduenisse defensorem patriæ, auctorem verò abisse totius miseriæ. Huic occurrit diu expectatus Thiebaldus Marchio cū prædictis auxiliatoribus, gaudens tempus aduenisse, quo secretum bonæ voluntatis sibi liceret huic aperire. Tūc Rex tali comitatu Brixnam veniens, ab Archiepiscopo Rauennati, & ab huius sedis prouisore Ethelberone cum conprouincialibus suscipitur. Inde Bergomum, ab Arnulpho Imperatore olim deuictam, itinere attingens, Mediolanensem Archipræsulem fide sacramentis firmata recepit. Post hæc Papiam visitans vrbem, ab Archiantistite hoc, & à primis illius regionis susceptus, cū admirabili laude ad Ecclesiam ducitur, & communi electione sublimatus, in solium regale collocatur. Eademque die reuelatur, qua mutabilitate totius mundi huius instabilis cursus in pronum semper voluatur. Namque inter tot gaudia subitò insecuit inimica pacis discordia, & à superflui vini ebrietate de vili causa interrupta est miserabiliter fidei cōnexio & sacramenti. Conciues aduersus nouiter electum regem armantur, ad palatium properant, & maximè hi, quibus ius Hērici displicebat, Hardwigi autem relaxatio mulcebat. Clamor vt à rege auditur, quid hoc esset, explorari citius ab eo iubetur. Cui protinus respondetur, plebeios furore subitaneo inflammatos, & seruili præsumptione animatos, hanc commotionem primitus incepisse, cæteros quoque omnes in detrimētum sui vel dedecus conuenisse. Quos iam irrumpentes Heribertus, Agrippinæ prouisor egregius, sedare conatus, vt de fenestra causam tantæ inuasionis inquirit, lapidum imbre & sagittarum infusione retruditur. Palatium autem ab hostibus grauiter impugnatum, à domesticis regis, facilè numerādis, viriliter defensum est. Diuisis etenim plura necessaria nostris, maior vis excreuit inimicis. Tandē audito clamoris immensi strepitu, nostri gregatim ad regem properant, hostesque adhuc insanientes paululum expellunt. Sed imminente iam nocte sagittis atque lapidibus obuiis tardantur. Quę ad prouidenda vrbis tunc incendunt mœnia. Nostri autem, qui foris erant, vrbis propugnacula fortiter ascendunt, quibus hi sic melius resistebant. Ibi tum quidam egregius iuuenis, Gisilbertus nomine, frater Reginæ, à Lōgobardis vulneratus, oppetiit, & consociorum tristitiam vehementer adauxit. Quem Wulferam miles in medium agmen prosiliēs, vnomque ex his per galeam vsque in iugulum feriens, securus vindicauit. Sic alternando quietem, cunctis amicā, belli asperitate mutabant. Nōnullos ex hostibus quos vi capiebant nostri, viuos regi pręsentabant. Subitò ibidē

Clusa. Carentani, Cæsaris auxiliarij. Brenta fl. Hardwigus. Verona. Thiebaldus Marchio. Bergomum. Seditio Papiensis. Heribertus, Archiepisc. Coloniensis. Gisilbertus, Augustæ frater. Wulferam.

una domus, quæ nostros tuebatur defatigatos, à Longobardis incẽsa ruit, ac eos nulla spei certitudine potitos alacriores bello reddidit. Interim Alemãni cum Francis & Lutharienſibus tandem hæc mala reſcientibus, fractis intrantes muris, in tantum conciues perſequuti ſuos, ut è munitione domorum ſuarum nec unus egredi præſumeret. Harum ſummitate hi noſtros iaculis grauantes immiſſis, incendio perierunt illato. Difficile eſt cuiquam ad enarrandum, quanta ibidem ſtrages diuerſis efficitur modis. Milites regis tum victores ſine ulla offenſione ſpoliis interemptorum utuntur. Hoc miſerabili aſpectu Rex motus, & ut reſiduis parcerent, firmiter præcipiens, ſe ad munitionem ſancti Petri cõtulit, hoſtibusque veniam ſuppliciter implorantibus miſericorditer indulſit. Tunc abſentes quique accepta regis victoria, aut ipſi veniunt, ut talia declinarent, aut obſides mittunt, fidem, auxilium & ſubiectionis debitum regi promittentes. Sedatis tunc Papiæ calamitatibus, Rex ad pontem longum venit, Longobardorumque reſiduum agmen per manus ſuſcipit, habitoque ibidem cum omnibus colloquio, rebusque maximis prudenter ordinatis, Mediolanum, ſanctiſſimi Præſulis Ambroſij amore petiit, moxque ad prata prædicti pontis reuerſus, præſentem populum, de ſubito eius conquerentem diſceſſu, promiſſa celeri ſuimet reuerſione, cęterisque conſolationibus multis, placauit. Inſiſtentem verò tunc pentecoſtes ſolennitatem, in loco qui Grommo vocatur, celebrat. Inde tum procedẽs, Thuſcos ſibi obuiantes in conſortium ſibi firmiter ſeruientium ſuſcepit. Dehinc patriam reuiſere feſtinans, Alemãniæ fines, nuperà Ducis Hermanni ſolatio priuatos, filioq; eius, & æquiuoco, adhuc puerulo, deditos ad tegendum & confirmãdum, inuadit. Inde in Alſatia poſitam petens Argentinam, venerabilem Chriſti præcurſoris ibi excolit natiuitatem. In cuius vigilia quæ dominus per eum fecit mirabilia, nõ ſunt mihi prætereunda: quia hæc piis ad delectationem, reprobis autem dicuntur ad terrorem. Domus, in qua Rex populo legis iuſtitiam dabat, ſubitò cecidit, uni duntaxat presbytero nocens, cum domina excommunicati iniuſta ſedulò commoranti. Ille præ cæteris in hoc crimine culpabilis, morte ſua, prius confractis cruribus, luit pœnam commiſſi facinoris. Quam dulcia piorum geſta ad ædificationem animæ ipſi legimus, & ab aliis viſu ac auditu didicimus? & tamen obdurato corde miſeri deſipimus, nec amonemur inſolita nequitia certis malorum pœnis, neque delectamur inæſtimabilis iuſtorum præmiis. Hinc Rex diſcedens, ſancti Martini Præſulis limen Magontię ſupplex adiit, ibiq; natale Apoſtolorum venerabiliter coluit. Poſt hęc per Franciam orientalem iter faciẽs, Saxoniam, ut ſæpe profeſſus eſt, ſecuritatis ac totius ubertatis quaſi florigeram paradiſi aulam, reuiſit. Ibi tunc diu reconditum zeli latitãtis arcanum ſimplici corde euomuit, & ad compeſcendam Bolizlaui arrogantis ſeuitiam, omnibus in ſua ditione Chriſto ſibique fidelibus expeditionem Auguſto iam mediante indixit. Statuto igitur termino, in Merſeburg exercitus fit collectio, ac in hoſtem tandem ſecreta promotio. Aſſimulato namq; in Poloniam itinere nauesglomerantur, ut ficta ſuorum beneuolentia non fieret inimico circumeundi propalatio ulla. Interim magna imbrium effuſione in tranſeundis fluminibus exercitui ineffabilis fit retardatio, & cùm minimè quis hoc conii cere potuit, in Boiemiam Rex celeriter perrexit. Huius aduentum leo rugiens cauda ſubſequẽti impedire ſatagens, in ſylua, quæ Miriquidui dicitur, montem quendam cum ſagittariis, prorſus interclusò omni aditu, firmat. Rex autem id comperiens, præmiſſis clàm loricatis militibus electis, hoſtibus inuitis, arduam irrupere viam, facilem ſubſequentibus parẽtes callem. Inter hæc Bolizlauo in una dierum cœnãte, unus ex noſtris, capellanus Reinberni, Præſulis ſui, de aduẽtu noſtri exercitus loquitur, & ab eo mox auditus, quid diceret, rogatur: Cui reſponſa referenti, tum id infit: Si reperent ut ranæ, non poſſent adhuc aduenisse. Et verũ eſt hoc, ni aſpiraſſet regi diuina pietas, & hũc non inflaſſet ſupbiæ magnanimitas, nõ prouenisset nobis tam ſubitò victoriæ ꝓſperitas. Adiuuit etiã regem exulis Iaromiri, qui firma pax interpretatur, comitatus, & adoptatus eiuſdẽ aduentus Boiemorum deliniuit agmen. Horum conſultu & vocatione regi introitus patefit, & in ipſa regionis iſtius ianua unum caſtellum ſua eidem ſpõte reddidit. Rex propter Bauarios ooodum aduentantes tardato paulum itinere, ad urbem Satzi dictam venit, & conciues hos portas ſibi illico aperientes, & Polenos intus præſidio poſitos

Reditus Cæſaris in Germaniam.

Saxonia paradiſo cõfertur.

Expeditio in Bolizlaum Polon.

Iaromirus.

Satzę fauet Cæſari.

positos occidentes, suimet cognouit amicos. Videns Rex tantam stragem, commouetur, & superstites in vna præcepit Ecclesia retrudi. Adest etiam, qui Bolizlauum à conprouincialibus esse interemptum pro certo referret. Lætantur in domino familiares regis, corruptique tristãtur fautores adulterini Ducis. Hi inuicem mussantes ex iniusti cordis sui secretario hoc euomuere mendacium: Si Rex vnquam in bona securitate cõsisteret, se tunc ad nihilum valere, multaque ab eo pati contraria, debere. Propter hoc latente igniculo sub cinere in boc itinere, ac postea sæpissime, Regi suo cunctorum hostem fidelium, brutis peiores animalibus, præposuerunt, ignorantes quòd ab eorum fraude vicarium suimet in terris dominus pater ingenitus, speculator desuper liberaturus erat è cœlis. Tunc Iaromirus iussu regis cum optimis militibus ex nostris, ac cum incolis sibi adhærentibus, ad capiendum seu occidendũ serpentem venenosum Pragam præmittitur. Quem præoccupantes nuncij præscriptorum, rem ordine pandunt Bolizlano, de tali periculo prius securo. Hic legatione tali commonitus, clàm se præparauit, & subsequenti nocte iam mediante, audiens in vrbe proxima, quæ Wissegradi dicitur, campanas, ciues ad bellum sonitu hortantes, cum prima legione exiuit, & patriam fugiendo reuisit. Quem Zobislaus, frater Athelberti Præsulis, & Christi martyris, subsequutus, in ponte vulneratus oppetiit, & magnũ hostibus gaudium, suis autem luctum ineffabilem reliquit. Crastina autem die Iarimirus adueniens, populis iura veniamque commissi poscẽtibus ante portam dedit, illicoque intromissus, pristinis honoribus magna iucũditate inthronizatur, ac tunc depositis vilibus indumentis preciosioribus ornatur. Huic ibi tum pręsentatur, quicquid vnusquisque militum hosti fugitiuo vel occiso spoliorum abstulit. Muneribus idem delectatus plurimis, ad Wissigrodi introducitur, ibidemque in dominum exclamatur, Regis indulgentia & secum huc vsque perseuerantibus diu elaboratum permisit brauium. Confluit vndique secus tam vulgi quàm seniorum ineffabilis turba, ad gratiam noui Ducis percipiendam, & ad prȩstolãdum gloriosi regis accessum. Hic tandem adueniens ab Antistite Thieddago & à Duce Iarimiro cum immenso cleri totiusque populi tripudio suscipitur, & ad Ecclesiam sancti Georgij deducitur. Cunctis mox dignitatibus à rege honoratur Iarimirus paternis, cõuocatis indigenis coràm omnibus. Sed cùm ibi sanctæ domini genitricis ortum omni celebrem mundo Rex veneraretur, Godescalcus, sanctæ Frisingensis Ecclesiæ venerabilis pastor, nomen cum re possidens, missam canere, ac populos instituere ab eo præcipitur, & ab Episcopo sedis illius, permittitur. Perlecto tum Euangelio, pręsentes idem admonet de timore diuino, & de conseruando geminæ dilectionis vinculo, de obœdientia domini sublimiorumque bonore potestatum, & ad vltimum regem suauiter aggreditur, vt semet agnoscere, & omnia quæ à primis vitæ huius cunabulis vsque ad hoc tempus honoris alicuius, aut commoditatis, vnquam percepit, largitati diuinæ potius, quàm suis meritis ascribere voluisset. Insuper misericordiæ mẽtionem fecit, quæ vnicum est salutis præsidium, venerabile fidei ornamentum, & magnorum remissio peccatorum. In cuius opere seruando vnicuique Christo fideliũ tria sunt semper optanda, posse & velle ac perficere: Quæ cùm à cunctis sint adimplenda, ab his maximè, qui nullum lædentes, sibi auent similia, ad non recompensare, & vt acceptabile ab his domino votum fiat, ex corde debet vnumquodque largiri, & cunctis debitoribus remitti, ne mali vice serui diris astringantur tormentis. Et his concludẽs, te, inquiens, obtestor per nomen & amorem eius, qui suo debitori decem millia talentorum, id est, Iudæis recutitis suorum transgressionem pręceptorũ indulsit, Henrici quondam Marchionis, nunc autem vt spero verè pœnitentis, senior charissime, miserearis, vincula soluas, & gratiam dones, vt eò liberiori animo hodie dominum interpelles: dimitte nobis debita nostra, &c. Hac Rex exhortatione lacrymabiliter profusa, placatus, sic se facturum firmiter spopõdit, & post hęc domum veniens, misericorditer adimpleuit. Statutis ibidem tunc omnibus, Bauarios domum remisit. Ipse verò cum Boiemorum Duce nouo Milzienos, qui tum sibi fuere proximi, terminos, per ineffabilem itineris difficultatem adiẽs, Budissinam vrbem possedit. Sed cũ in vna dierum vnumquemque suimet fidelium ad expugnãdam eandem incitaret, ab vno sagittariorum è propugnaculis, ni diuina custodiretur prouidentia, vulnere

Cæsar Dei in terris Vicarius.

Vicegradum. Boleslai Poloni fuga. Zobeslaus.

Iaromirus Boiemiam recuperat.

Cæsar Pragã ingreditur.

Godescalcus, Episcopus Frisingensis.

Henricus è vinculis dimissus.

Budissina obsessa.

improuiso excideretur. Quod illi, qui secus se stabat proximus, nocuit, & propositum inimici in alio peregit. Rex autem eleuato ad dominum corde supplici, hunc laudat, qui solitam pietatis vigilantiam sibi immerito reuelauit. Vrbs verò præfata igne iam *Guncelinus Marchio.* adportato combusta iaceret, ni hoc Guncelini Marchionis iussio infausta prohiberet. Vulnerantur inuicem multi, & nõnulli perempti sunt. Ex nostris autem vnus nobilis & genere & virili conuersatione, Hemuza nomine, cùm vrbanos crebrò certamine prouocatos, penè vsque ad muros insequeretur, molaris dimidio lapidis per galeatum caput prostratus, ab inimicis insultãtibus in vrbem mortuus trahitur. Huius *Henricus, Ditmari frater.* cadauer Henricus Comes, frater meus, cuius miles fuit, pretio comparatum ad patriam reduxit. Alter verò qui ob assiduum venationis exercitium indomitus Tom- *Sprea fl.* mo vocabatur, dum in Sprewa flumine hostibus fortiter resistit, torrentum lubricatione lapidum corruit, optimaque diu protectus lorica, tardo tandem vulnere, proh dolor, oppetiit. Hunc vnus ex suis satellitibus, ne aliquo duceretur cùm prohibe- *Budissina dedita.* re tentaret, cuspide persossus, super eum corruit. Prædicta belli asperitate iam penè deuicta, iubente per nuncium suimet Bolizlauo, regię potestati vrbs saluis defensoribus traditur, præsidioque nouo munitur. Post hæc Rex cum exercitu, itinere ac inedia iam defatigato, domum rediit, Marchiones vbicunque opus fuit, solitis adiuuans *Esiconis Merseburgij mors* admuniculis. Hic cùm se in Merseburg optatæ quieti indulgeret, Esiconem venerãdum Comitem longa infirmitate vexatum, vitam hanc in Lipsic finisse comperit. Huius corpus adueniens ipse suscepit, & honorificè sepeliri iuxta Ecclesiam sancti Iohãnis Baptistæ in septentrionali parte præcepit, pro cuius animæ remedio quoddam eiusdem prædium, Vppusan nominatum, cum candelabris duobus argenteis, altari sancto & confratribus, ibidem domino famulantibus, dedit. Insuper Wigberto Antistiti mercatores & Iudæos, à Gisilero primitus acquisitos, ac diu commutatos, red- *Comitatus Merseburgic. Burcardo concessus. Henricus Comes.* didit. Comitatum super Merseburg, & beneficium ad hunc pertinens, Burchardo, & super quatuor vrbes, iuxta Mildam fluuium positas, Thiedberno beneficium concessit. Omne autem prædium sibi iudicio retinuit. Henricum Comitem à custodia absolutum cum gratia abire præcepit. Sicut sanctæ matris Ecclesiæ prospera spirituali eiusdem proli ad augendam Christi gloriam sunt præloquenda, ita eiusdem detrimenta ad compũctionem prouocandam huic sunt enarranda. Quia hæc vnanimi lętitia, ista autem mœstitia pari conquerenda, & molli patientia sunt ab hac sufferenda. *Padeborna incendium.* In Pathebrunnum, monasteriũ & omnis eiusdem apparatus, flamma, nostræ iniquitatis vltrix, consumens, multorum corda fidelium commouit, quæ amor diuinæ remunerationis ad hæc renouanda communiter accendit. Posita est etiam in loco, qui *Dortmunde. Synodus Tremoniensis.* Throtmunni dicitur, magna synodus, vbi Rex coëpiscopis, pręsentibusque cunctis, plurima questus est sanctæ Ecclesiæ conuenientia, & communi eorundem consilio hæc statuit deinceps prohiberi, & optimo nouæ institutionis decreto grauem peccatorum suimet sarcinam releuari, Anno dominicæ incarnationis M. V. Anno autem domini Henrici Secundi regnantis quarto in die Non. Iulij.

Deest decretum Synodi Tremoniensis.

Ordinatis legionibus, Rex inde progreditur, & Regina celeriter reuersa, optatum dilecti senioris sui in Saxonia sollicitè præstolabatur aduentum. Exercitum au- *Dobraluch. Iaromirus Boemus. Expeditio in Boleslaum Polon.* tem nostrum cum prosperitate ad locum, qui Dobraluh dicitur, in pago Luzici venientem, Henricus & Iaromirus Duces ad supplementum eiusdem cum suis properantes, lætificant, maioreque consilij ac fortitudinis spe roborant. Hîc Ducibus corruptis, & sua defendere cupientibus, per solitudines paludesque circumductus, admodum grauatur, & ne citò ad hostem lædendum perueniret, inuida eorum malignitate tardatur. Inde prouinciam Nice vocatam itinere attingentes iuxta Sprewam flu- *Thiebernus.* uium castrametatus est. Huic cùm hostem ex latere abdito nocentem Thiebernus miles egregius comperiret, ob laudem sibi specialiter vsurpandam, optimos è consociis claneulum eligendi conuocans, eum dolo intercipere tẽtat. Qui satis prouidus, vt sic melius sequentes læderet, inter lignorum condensitatem iacentium fugit, & sagittis, quibus maximè defenduntur, more solito remissis, primò hunc, posteaq; Bernhardum,

hardum, Isin & Benonem, Arnnulphi Præsulis inclytos satellites, cum aliis commilitonibus multis VIII. Id. Septembris incautos prostrauit, & dispoliauit. Ob hęc Rex cum omni suimet comitatu dolore cõcutitur, & ob hoc Bolizlauus doluisse à nõnullis veracibus perhibetur. Post hæc Luizici nostris pridie quàm ad Oderam fluuium venirent, sociantur, Deos suimet præcedentes subsequuti. Quamuis autem de his aliquid dicere perhorrescam, tamen vt scias, lector amate, vanam eorum superstitionem, inanioremque populi istius executionem, qui sint vel vnde huc venerint, strictim enodabo. Est vrbs quædam in pago Redariorum Riedegast nomine, tricornis, ac tres in se continens portas, quam vndique sylua, ab incolis intacta & venerabilis, circundat magna: Duæ eiusdem portæ cunctis introeuntibus patent: Tertia, quæ orientem respicit, & minima est, tramitem & mare iuxta positum, & visu nimis horribile, mõstrat. In eadem nil nisi fanum est de ligno artificiosè compositum, quod pro basibus diuersarum sustentatur cornibus bestiarum. Huius parietes variæ deorum dearumque imagines mirificè insculptæ, vt cernentibus videtur, exterius ornant. Interius autem Dij stant manufacti, singulis nominibus insculptis galeis atque loricis terribiliter vestiti, quorum primus Luarasici dicitur, & præ cæteris à cunctis gentilibus honoratur & colitur. Vexilla quoque eorum nisi ad expeditionis necessaria, & tunc per pedites, hinc nullatenus mouentur. Ad hæc curiosè tuenda ministri sunt specialiter ab indigenis constituti, qui cùm huc idolis immolare, seu iram eorũdem placare conueniunt, sedent hi duntaxat, cæteris astantibus, & inuicem clanculum mussantes terram cum tremore infodiũt, quò sortibus emissis, rerum certitudinem dubiarum perquirãt. Quibus finitis, cespite viridi eas aperientes, equum, qui maximus inter alios habetur, & vt sacer ab his veneratur, super fixas in terram duorũ cuspides hastilium, inter se transmissorum supplici obsequio ducunt, & pręmissis sortibus, quibus id explorauere, prius per hunc quasi diuinum, denuo augurantur, & si in duabus bis rebus par omnium apparet, factis completur: sin autem, a tristibus populis hoc prorsus omittitur. Testatur idem antiquitas, errore delusa vario, si quãdo his seu à longè rebellionis asperitas immineat, vt è mari prædicto aper magnus, & candido dente è spumis lucescente, exeat, seque in volutabro delectatum terribili quassatione multis ostendat. Quot regiones sunt in his partibus, tot templa habentur, & simulacra dæmonum singula, ab infidelibus coluntur. Inter quæ ciuitas suprà memorata principalem tenet monarchiam. Hanc ad bellum properantes salutãt, illam prosperè redeuntes muneribus debitis honorant, & quæ placabilis hostia diis offerri à ministris debeat, per sortes, ac per equum, sicut præfatus sum, diligenter inquiritur. Hominum ac sanguine pecudum ineffabilis horum furor mitigatur. His autem omnibus, qui communiter Luitici vocantur, dominus specialiter non præsidet vllus. Vnanimi consilio ad placitum suimet necessaria discutientes, in rebus efficiendis omnes concordant. Si quis verò ex conprouincialibus in placito his contradicit, fustibus verberatur, & si forinsecus palàm resistit, aut omnia incendio & continua deprędatione perdit, aut in eorum pręsentia pro qualitate sua pecunię persoluit quantitatem debitę. Infideles ipsi & mutabiles, immutabilitatem ac magnam exigunt ab aliis fidem. Pacem abtaso crine supremo, & cum grammine, datisque affirmant dextris. Ad hanc autem perturbandam facilè pecunia corrumpuntur. Hi milites quondam serui, nostrisque iniquitatibus tunc liberi, tali comitatu ad regem auxiliandum proficiscuntur. Eorum cum cultu consortia lector fugias, diuinarum mandata scripturatum auscultãdo adimple, & fidem quam Athanasius profitebatur Episcopus, discẽs, memoriterque retinens, hæc quæ suprà memoraui nil esse probabis veraciter. Inde mox imparibus Ducibus inæquales turmæ vsque ad Oderam fluuium prouenientes, fixerunt tentoria iuxta amnem quæ Bober dicitur Slauonicè, Castor Latinè. Quos Bolizlauus munitis littoribus præfati fluminis cum exercitu grandi in Crosno sedens, vllo modo transire prohibuit. Sed cùm Rex VII. dies ibidem moratus naues atque pontes pararet, diuinus respectus missis speculatoribus suis vadum ostendit optimum. Quem sex legiones in ipso diei crepusculo iussu regis intrantes, incolumes eo fruuntur. Quod eminus agnoscentes Bolizlaui custodes, triste nuncium ac incredibile seniori suimet celeriter detulerunt. Hic tandem per tres vel amplius legatos

Lusatij, Henrici Cæs. auxiliares.

Riedegast vrbs.

Barbara Lusatiorum religio.

Lusatiorum respub.

Mores.

Symbolum Athanasij.

Odera & Bobra fluuij.

Crosna.

Boleslai fuga.

certus effectus, amotis properè castris, ipse cum suis pluribus ibidem relictis rebus fugit. Id Rex cum suis cautè considerans, Christo laudes cum clero & omni populo alta voce cecinit,& cum securitate flumen pertransiit. Hi autē qui præcesserunt cùm Luiticios diu tardantes expectarent, euenit, vt hostes in tentoriis improuisos opprimerent. Quos nostri alacriter insequuti velut fugaces ceruos persequi cùm non valerent, ad consocios reuertuntur.

Meseriti Abbatia.

Profectus est inde Rex,& vsque ad Abbatiam, quæ Mezerizi dicitur, perueniēs, annualem ibi Thebaicæ legionis festiuitatem, qua maxima tunc veneratione potuit, complere studuit, & ne monasterium hoc, ac absentium mansiones Monachorum, aliquam à suis pateretur molestiam, studuit prohibere. Dehinc hostem in nulla suimet vrbium pernoctare præsumentem, proxima

Posnania.

quæque vastando persequitur, & non longius quàm duo milliaria ab vrbe Posnani, rogatus à suis primatibus, consedit. Exercitus autem in colligendis frugibus, cæterisque rebus necessariis diuisus, magnum ab insidiantibus inimicis sustinuit damnum.

Bolizlaus pacem petit & impetrat.

Interim per fidos intercessores, regis gratiam Bolizlauus petiit,& exaudiri mox promeruit. Tagmo Archiepiscopus cum aliis familiaribus regis ad ciuitatem prædictā à Bolizlauo rogatus, venit, & cum iuramentis, ac commendationibus condignis firma pacis fœdera apud eundē pepigit. Læti tunc reuertuntur nostri, quia itineris longitudine & nimia fame cum intermixta belli asperitate magnum sufferebant laborē. Post hæc Rex in nostris partibus erutis totius nequitiæ auctoribus, optatæ securitatis prospera solidare summopere nititur,& Brunonem inclytum satellitem in Merse-

Animaduersio in turbatores quietis publicæ.

burg, è Slauis autem optimos Borisen & Nesemuschlen cum cæteris fautoribus in Weleresleuo laqueo suspendi præcepit. Sæpe cum Slauis in Wiribeni iuxta Albim positam conuentione habita, nolentibus seu volentibus his necessaria regni suimet

Arnaburg.

tractauit atque potenter finiuit. Arnaburcb prius deuastatam, ob defensionem patrię renouauit: quæque diu binc iniustè ablata erant restituit. Synodali iudicio iniustas fieri nuptias, Christianosque gentilibus venundari, præsens ipse canonica & authoritate Apostolica prohibuit, dominique iustitiam spernentes spirituali mucrone in-

Balduinus Dux.

terfici præcepit. Interea Balduinum Ducem iuuentus & rerum affluentia, ac mala iniquorum inflatio aduersus Regem armauit, & Valentinam vrbem possidere, potestatique suimet subdere, suasit. Quod Rex vbi primū comperit, ipse cum suis militaribus accedens, eripere eandem assidua pugnatione tentauit, & nil proficiēs, abiit, expeditionem suam in proxima æstate super Balduinū fieri orientalibus & occidentalibus firmiter indicens. Aduenit optatum tempus, exercitus grandis colligitur, &

Scaldis fl.

à Rege cum eodem ad Scellam fluuium peruenitur. Ibi se Balduinus armato milite præsentans, transitū regi probibere frustratoria spe nititur, sed prudenti cōsilio quorundam nostri nauibus aliò latenter trāsuecti, eiusdem nimiam præsumptionem, ex improuiso irruentes, confundunt. Fugiente eo, Rex in Christo victore lætatur, flumen transgreditur, vicinitatemque contiguam populatur. Cùm autem ad Abbatiā,

Gent Abbatia.

Balduinus pacem petere cogitur.

quę Gent dicitur, veniret, à confratribus illius Ecclesiæ susceptus, loco eidem,& bonis appertinentibus cunctis pepercit. Tandē Balduinus magna necessitate coactus, humili supplicatione veniam impetrat, & nō longè post per manus regis Walecorn

Synodus Francofurdensis.

& prænominatam vrbem in beneficium adipiscitur. Pacificatis tūc partibus his, generale concilium in Francfort à rege ponitur, & hoc ab omnibus cisalpinis antistitibus visitatur. Causam verò præcedentem lector auribus accipe. Rex à puero quan-

Bauenberg à Cæsare exculta.

Episcopatus Pabebergēsis fundatio.

dam suimet ciuitatem Bauenberg nomine, in oriētali Francia sitam, vnicè dilectam præ cæteris excoluit,& vxore ducta, eandem ei in dotem dedit. Postquam autem ad regni curam diuina miseratione promotus, semper tacita mente ibidem Episcopatū construere gestit, sed quia, vt Flaccus testatur, dimidium facti qui bene cepit habet, nouam ibi inchoat Ecclesiam cū cryptis duabus,& perficit. Omnia autē quę ad diui-

Henrici Wirceburg. ambitio.

num pertinuere ministerium paulatim congregans, Henricum Wirciburgēsem Episcopum, sibi multùm familiarem, vt proposito animi suimet aspirare voluisset, parochiamque in pago, qui à Radinzea fluuio nomen sortitur positam, cōcederet sibi concambio vendicandam, sæpe rogauit. Dilecti senioris iustas petitiones Præsul benignè suscipiens, ea ratione consensit, vt pallium suæ præmittens Ecclesiæ, Papebergensem sibi subderet pastorem, hocque baculo suimet regi dato, & quodam prædio procom-

pro commutatione pręfata tradito, clàm firmauit. Cũ verò se Archipræsulatum nullatenus adipisci posse sentiret, promissa complere renuens, ad cōcilium vocatus suprà memoratum venire voluit. Confidentibus ibidem ordine Archiepiscopis eum omnibus suimet suffragensis, Rex humo tenus prosternitur, & à Willegiso antistite, in cuius diœcesi synodus habebatur, eleuatus, cunctis præsentibus talia fatur: Ob recompēsationem futuram Christum hæredem elegi: quia in sobole acquirenda nulla spes remanet mihi. Et quod præcipuum habui, meipsum cum modò acquisitis seu acquirendis in sacrificium patri ingenito iam dudum secreto mentis obtuli. Episcopatum in Bauebergа cum licentia antistitis mei facere hactenus concupiui, & hodie iustum hoc perficere volo desiderium. Ob hoc serenissimā vestri me interpello pietatem, ne absentia eius, qui per me voluit obtinere, quod mihi non licuit huic concedere, propositum voluntatis meæ queat impedire, cùm in baculo eius mutuæ confirmationis signo clarescat, hūc non propter dominum sed ob dignitatis nullatenus adipiscendæ dolorem fugisse. Moueat omnium corda præsentium, quòd per ambitionem suam sanctæ matris Ecclesiæ augmentum annullare, cum nugigerula legatione præsumit. Ad hæc firmiter constituēda, contectalis meæ præsentis & vnici fratris, & cohæredis mei, larga benignitas aspirat, & sibi placita adimpletione his me eadem restituere vtrique pro certo sciat. Si quando autem Episcopus venire, & promissa dignatur suscipere, paratum me ad omne, quod vobis bonum videtur, proeul dubio inueniet. Finitis talibus alloquiis, Bernigerus, Antistitis Henrici capellanus, surrexit, propter timorem regis seniorem suum huc non venisse, & detrimentũ Ecclesiæ, sibi à domino commissæ, in aliquo fieri, nũquam laudasse, testatur, & obsecrat cũctos præsentes per Christi amorem, ne talia fieri absente eo, futurum sibi in exemplum, paterentur. Priuilegia eiusdem ibi alta voce recitantur. Inter hęc quotiens Rex anxiam iudicum sentētiam nutare perspexit, toties prostratus humiliatur. Tandem Archiantistite Willigiso, quid de his facien dum foret iudicio perscrutanti, Tagmo primus respondit, hæc tunc secundum regis eloquium legaliter fieri posse. Cunctis præsentibus eius sermonem tunc affirmantibus, & subscribentibus, Eberhardo tunc cancellario, cura pastoralis à rege committitur, & hic à præfato Archipręsule eodem die consecratur. Post hęc autem Henricus antistes auxilio confratris Hitiberti, regis gratiam & adimpletionē sibi placitam acquisiuit. Sed quia rarò illucescit serenitas, quam non sequatur caliginosæ nubis obscuritas, Regi Pascha Ratisbonæ celebranti de Luitieis & ab his, qui à ciuitate magna Luibni dicta missi fuerant, & à Iaremiro Duce, Bolizlauum multa sibi contraria moliri cupientem, asserebant, seque ad hæc perficienda verbis ac pecunia ab eodem introduci affirmabāt. Intimabant quoque ei, si hūc amplius in pace & gratia suimet haberet, vt seruitutem eorum firmiter non teneret. Hæc Rex cum suis Principibus cautè considerans, diuersaque ab his consilij responsa percipiens, iniquæ voluntati eorum in hoc consensit, quòd generũ suimet Hermannum illò mittens, condicta pacis fœdera interdiceret. Quam legationem ab internunciis Bolizlauus comperiens, præfatum Comitem, quamuis ad se sępius inuitatum, non bene suscipit, & percepta ab ea narratione, in multis se excusat: Sciat, inquiens, testis omnium Christus, quicquid deinceps facturus sum, id inuitus implebo. Post hæc collecto exercitu, pagũ, qui Morezini dicitur, iuxta Magdaburg iacētem, populatur, & fraternitatem, quam in Christo cum Parthenopolitanis priùs coniunxerat, hostili asperitate disrupit. Inde ad vrbē, quæ Zerbesta dicitur, veniens, vrbanos terrore graui & hortatu dulci deuictos secum vehebat. Hoc totum nostri comperientes tardè veniebant, ac morosius eos insequebantur. Horum primicerius fuit, Tagmo Archiepiscopus, & hæc omnia prius sciēs non bene prouidebat. Fui hîc equidem cum illo, & cùm nos omnes ad locum qui Iuterbock appellabatur, venissemus, visum est sapientissimis, non esse consilium, hoste tam parua multitudine prosequendos, & tenere si sumus. Bolizlauus autem Luzici, Zara & Selpuli denuo occupat, & non longè pòst Budissin ciuitatem præsidio Hermanni Comitis munitam socer inuidus possedit. Mittens autem nuncios suimet, vrbanos postulat, vt vrbem hāc sine vtrorumque labore sibi redderent, & nullam à seniore suo ereptionē sperarent. Fit pax mutua ad vii. dies. Iste parat impugnationes, hi per legatum suimet à domino

Cæsaris humilitas.

Eberhardus primus Episc. Pabebergens.

Bolezlai hostilis molitiones.

Bolezlao bellũ indicitur. Hermannus Comes.

Bolezlai irruptio. Zerbst.

Iuterbock.

Zara, fortè Sorawa.

Budissina obsessa & capta.

& Principibus regni suppliciter auxilium poscunt, se alios I I I. dies hosti resistere promittentes. Venit Marchio Hermannus ad Magdeburg, Walterdum tunc præpositum interpellans, omnesque specialiter per legatos euocat primates, quos multū hic tunc tardasse vehementer queritur, & tamen milites suos per internuncios solatur. Qui cùm assidua Bolizlaui impugnatione laborarent, viriliterque diu resisterent, videntes nonnullos ex sociis eorum nutare, dominumque se ad liberandos non venisse, licentiam hinc exeundi cum omnibus, quæ habebāt apud Ducem præfatum impetrantes, vrbem ei reddiderunt, tristesque patriā repedabant. Mortuo post Pascha Treuirēsis Ecclesiæ Archiepiscopo venerabili Luidulfo, capellanus eiusdem Athelbero, frater Reginę, & immaturus iuuenis, plus timore regis, quàm amore religionis communiter eligitur. Rex autem vt hoc audiuit, prioris non immemor in germano eiusdem Thiedrico non præmeditatæ constitutionis, vxorem dilectam, cæterosque suimet familiares, de Episcopatu eodem impetrādo solicitos spreuit, & Meingardo, Willigisi Archipræsulis Camerario, nobili secundum carnem viro, eundem dedit. Propter hoc subdolæ generationis furor accenditur: Palas à Treuerensibus contra Regem firmatur, ac terra hæc hactenus pacifica, crebris cōcremationibus quatitur, & quicquid hi immites in dominum lenem prius peccauerunt, æquali lance receperunt. Quid hi omnes hîc, & in futuro examine, dicturi sunt? quorum culpa ineffabili Ecclesia mater incorrupta toties in filiorum suimet nece, & dispoliatione, gemens, lacrymas à maxillis descendentes ante conspectum vindicantis domini fundit. Tali pręsumptione Rex commotus, illò cum exercitu properat, Archiantistitem inthronizatum ibidem consecrari, Athelberonemque excommunicari præcipiens. Obsidione etiam continua eos, qui Palas turbarant, in tantum constrinxit, vt fame & assidua impugnatione defatigati, aut interius perire, aut in potestatem regis inuiti deberent exterius venire. Quod ne fieret, Henricus Dux improuisa calliditate impediēs, exire eos illæsos apud regem obtinuit. Postquam verò de his rei certitudinem Rex inquisiuit, grauitate mentis id ferens, vt in sequentibus referam, est vltus. Interim antecessor meus longa infirmitate detentus, diem solicitus supremum præstolatur. Sed quædam de eo ante conclusionem ad memoriam eiusdem expediri mihi liber. Hic ex optimis Turingiæ australis parentibus originem, in Magdeburgautē Otrico disciplinę regimen sumpsit. Hunc egregiè educatum Gisilerus Archiepiscopus sibi familiariter in seruitium asciuit, & multo tempore secum habuit beneficio singulari & Archipresbyteratus officio demulcens, nouissimè autem quædam ei iniquorum assidua susurratione subtrahens, mentem eius in tantum abalienauit, vt relictis omnibus suis, Henrico regi, sicut præfatus sum, adhæreret, optimeque ei placeret. Fuerat enim egregius & statura & facie, facundia & voce pulcherrima, sapiens in consilio, iucundus in concilio, ac largitatis immensæ. Vnde diuina visitatione, & tali virtute, sacerdotalem gradum ascendit. Qui in diebus diuinitus sibi concessis hęc suę acquisiuit Ecclesiæ: Sidegeshusun & Wiribeni, Interlingum v I I I I. mansos ac in Daluini v I I. In Nuistidi I I I. de suo verò proprietate concessit in Vppusun v I I. mā sos & saltum, qui pulcher mons dicitur. De libris rebusque aliis diuina respicientibus mysteria, multa cōtraxit. Nec minus quàm decem annos toxicata cum gratia regis per Gezonem præpositum, vacauit. Venit ille ad me ad curtem meam quæ Redmersleue dicitur, & ea nocte vidi baculum Episcopalem iuxta lectum meum stātem, & interrogauit me vnus, dicens: Vis Ecclesiam suscipere Merseburgensem. & ego, si dominus vult, inquam, & qui iubet venire, Archiantistes. Ille autem persequurus, caue infit, quia quicunque sanctæ cerebrum mouet Laurentio, statim insanit. Cui mox respondi: Tueatur me custos hominum Christus, ne in hoc vel in aliquo offendam maiestatem diuinam, sanctorumque intercessionem auertam. Cumque euigilarem, obstupui, & protinus exiliens, iam clarum diem fenestras intrare vidi, & ecce is, de quo nunc dicebam, intrauit, & ostensis mihi duabus epistolis in sabbato sancto, ad Augustanam vrbem me rogauit & pręcepit venire. Veni ad Parthenopolin, & in die palmarū cum licentia Præpositi ac confratrum inde profectus, I I I. feria pòst resurrectionem dominicam loca attingebam prędestinata, & ab Archiepiscopo quamuis irato quòd sic tardè venirem, misericorditer receptus sum. Postera die vocatus interroga-

Hermannus Marchio.

Ludolfus Archiepisc. Treuir.

Adelbero.

Meingardus.

Palas, Pfaltz.

Cæsaris in Treuiros expeditio.

Wigberti Merseburgij natales, studia, progressus, mors.

Ditmari de Episcopatu somnium.

terrogabar ab eo iussu regis, si aliqua parte hæreditatis meæ Ecclesiam vellem adiuuare meam? Cui talia referebam: Vestra iussione huc veni, & de hoc modo nil certi nec possum vel volo respoodere: si diuino consensu & regis largitate, vestra voluntas, pia semper in me, hîc adimplebitur, quicquid in hoc aut in rebus aliis pro animæ remedio meæ, & de debito commissi facere possum, deuotus implebo. Hoc verbum Antistes benignè suscipiens, & laudans, me ad capellam Brunonis Episcopi, vbi Rex eundem expectabat, duxit, & paratus ad missam, Regi me per manus tradidit. Qui vt cum electione præsentium pastoralem mihi curam immerito commisit cum baculo, & prostratus veniam petij, cantor Introitum Incepit: Venite benedicti patris mei, & in maiori Ecclesia omnes interim ad missam campanę sonabantur, quod etsi casu & non iussu alicuius seu dignitate mea euenisset, tamen Rex bonum hoc esse omen testatur. Peracto tunc ibi magno à Brunone venerabili Præsule conuiuio, proximo sabbatho ad nouam vrbem venimus: Ibi tunc in octauo dominicæ solennitatis die à prædicto Archipræsule, Hillibardo confratre nostro adiuuante, & coëpiscopis non minus quàm IIII. aspirantibus in Regis præsentia chrismate in sacerdotē perunctus sum VIII. Cal. Maij. Inde Ratisbonam in Danubio flumine nauigio perducimur. In dieb' illis fames magna in hac regione fuit. Interea Henricus Dux rebellionis gratia Bauariam claneulum intrare præsumens, interclusum sibi aditum à prouida regis solertia vt primò persensit, mox fugiendo reuertitur. Quocirca optimi Bauariorum Ratisbonæ regali edicto conueniunt, & quamuis duci suimet ad tres annos se alterū non eligere omnes sponte iurarent, tamen ob hoc à rege iurgati, blanditiis & minis ab eius famulatu & auxilio deducuntur, sibique specialiter assumuntur. Ibi tunc non fratres de monasterio Christi martyris Emmerani, quod Arnulphus Imperator in honorem eius construxit, hicque ad corporaliter pausandum elegit, vnanimiter regis pedibus prouoluti, ex parte Præsulis suimet Gebehardi multa flebiliter, me eadē audiente, queruntur, & laici præsentes magnis lamentationibus his subsequuntur. Difficile mihi, enarrare, & alicui credere, quanta de his populis sibi subditis ad vanā pertinentia superstitionem, animæque detrimētum suæ, dissereret. Hoc solum scio, quòd moribus & raris apparatibus huic similem nunquam vidi, neque de antiquioribus audiui. Si interiora exterioribus concordāt, aut melior cæteris, aut longè inferior. Optimè prius culta diruens, nouis insudat maximis laboribus: Patriam cū commissis deserit, aliena, & quāuis longè sunt, superuacuis cultibus colit. Dominū testor, quòd non ob reprehēsionem sui tantum hoc loquor: « quia nostra fragilitas in proximis dissimulanda, & ob meliorationem castiganda: « quātum veritate ad hoc me persuadente, vehementer hoc cum multis admiror. Propitius illi dominus, vt si hæc bona intentione faciat, in iustificationibus domini sine querela cursum huius peregrinationis incedat. Si autem tumore elationis aliquo magis inflatus, quàm amoris fomite spiritualis tanta operatur, ad vituperandam solùm præsentium conuersationē, conuertatur ab iniquitatibus suis, ac pro lucratione secularium, ædificationem fidelium sequutus animarum, nullo prematur detrimento sui. Felix est in Christo, qui æternam iustitiæ cultu memoriam, & à malo suspensus, auditu diuinam promeretur ad dexteram vocationem. Rex dum hæc, quę nunc longè progressus, aiebam, discutit, ad inuadendam Episcopalem cathedram iussu regis ego præcedebam. Primoq; ad curtem meam Slauonicè Malasin dictam, Teutonicè autem Egisuillam, veni, & subsequenti luce iuxta Elstram fluuium, & Iteri oppidum, cum conuocatis Ecclesiæ meimet famulis ad consolandum præsentes, & aduocandum absentes loquebar. Fugerat enim maxima horum multitudo suimet inconstantia, & antecessoris mei infirmitate præualida. Inde ad Merseburg proficiscens per Ericum antistitem à confratribus primò honorificè susceptus inthronizabar. Dies dominica crastino illuxit, & ego peccatorum missam cantans populos aduenientes admonitionis egens institui, & peccata confitentibus diuina potestate, tamen in infirmitate mea resolui. II. feria Rogationū dies incipiunt, & hinc ad Magdaburg petitione Archiantistitis mei pergens IIII. feria à spiritualibus meimet fratribus non pro qualitate meriti, sed pro quantitate amoris immensi suscipiebar. Ascensionis inclytum & regale mysterium communi deuotione pro nostra possibilitate peregimus. Inde ad Wallibizi perrexi,

Ditmarus Episcop. Merspurg designatus.

Inunctus.

Hericus Dux Bauariæ.

Arnulfus Cæsar.

Gebehardus, Episc. Ratisbonens.

Ditmarus munus suum capessit.

Ericus Episc.

Ditmarus Præpoſitus Walleberẽſis.

vbi tunc Præpoſitus, confrattes, domino ſemperque virgini Mariæ ibidē ſeruientes, VII. annos ac tres hebdomadas & tres dies rexi, tātum onns Simoniaco, proh dolor, ſubiens exemplo, non in pecunia ſed in prædio patruo meimet dato. In hoc multum culpabilis, ſpero diſtricti iudicis veniam, quia ob defendēdum gregem dominicum, & inſtituta parentum obſeruanda, multo magis id egi. Ergo te lectorem per Dominū teſtor, vt textum huius narrationis inſpicias, & pro qualitate meriti diſcernas, examinatoriſque venturi horridam faciem lacrymabili ſupplicatione præoccupes. Auus

Lotharius, Ditmari au°.

paternus, de quo prædixi, Luitharius poſtquam in dominum ſuimet, & regem deliquit, næuum hunc abluere ſedulò cogitauit. Vnde monaſterium in loco, qui Riuus dicitur ſyluaticus, in honore ſanctæ domini genitricis conſtruxit, ibidemq; Willigiſum ſtatuit Prępoſitum, concedens fratribus his ad victus veſtitusque neceſſaria decimam hæreditaris ſuæ partem.

Mathildis, Lotharij vxor.

Quo diſcedente, vxor ſua Mathildis votum dilecti ſenioris ſui, fauentibus ad hoc duobus ſuimet filiis, perficere anhelauit, & poſt obitū Willigiſi patris egregij, Reginbertum de orientali Francia natum ſuccedere fecit. Hic decurſo multorum ſpatio annorum, mortuo tunc patre meo, & matre eius, auxilio patrui meimet Lutharij antiquæ ciuitatis antiſtes à tertio Ottone effectus eſt. Fuit tunc in noſtra vicinitate clericus nobili genere Thiedricus nomine, qui ſuaſu præfati Comitis decem manſis præpoſituram hanc comparauit. Quo tot annis vel plus ſedente, defuncta matre mea ego hæres tertius ſucceſſi, & prædij medietatem, quæ cœnobium reſpiciebat præfatum, à confratribus meis ſuſcepi. Exin patruum ſæpe alloquebar meum, quatenus mihi liceret curam ſubire prædictam, & ſi non potuiſſet id fieri dono, ſaltem fieret mediocri precio. Hoc præ longa animi conſtantis deliberatione, poſthabito charitatis & affinitatis debito, magna ex parte mea popoſcit, & quia in fratribus meis nullo fruebar adminiculo, deſiderio eiuſdem proh dolor cō ſenſi, ac eiuſdem Ecclesiæ, cuius tunc fui paterna tradirione ſeruus, dominicæ incarnationis anno milleſimo, II. Non. Maij cuſtos effectus ſum, annuente id anteceſſore meo ob acceptam commutationem ſibi placitam. In hoc officio plus iniquitatis quā diuinæ æquitatis ocioſus operator exegi, & pro hoc dignos pœnitentiæ fructus nunqnam exercere conabar. Nullnm conſanguinitatis linea mihi coniunctum accuſo, ſed bona pro malis omnibus his exflagito. Mortua vxore fratris mei, rogatus ſum ab ea, vt ſepulturam ei præparare voluiſſem optatam. Sed cùm ſcirem Willigiſum venerabilem ibi eſſe tumulatum, primò renui, at poſtremò rectum & pudorem volūtati eiuſdem ſuppoſui, miſerque aggreſſus ſum, quod vtinam non feciſſem, & quod gentibus nefas videbatùr. Chriſtianus ego in deiectione ſepulcri & oſſium cō fratris mei operabar, & calicem argenteum, quem ibi inueniebam, pauperibus ad diuidendum reſeruari præcipiebam; quem poſtea nullatenus comperiebam. Agnoui pòſt in infirmitate ſequenti, quia in dominum nimis peccaui. Sed cùm hanc diuino ſuperarem auxilio, cauſa orationis Coloniam petij. Quadam autem nocte audiens clamorem immenſum, quid hoc eſſet, percunctatus ſum: &, hîc ego ſum, inquit Willigiſus, qui culpa tui errans vagor. Expergefactus mox obſtupui, & vſque huc, & quàm diu viuo culpabilis hoc ingemiſco. Ad percipiendum presbyteratus ordinem ad Alſtidi

Ditmarus Presbyter fit.

ciuitatem à domino Tagmone vocabat, & in via hac peracti facinoris confeſſionem feci, & quod emendationem eius promiſi, pro debito non compleui. Presbyterij verò dignitatem XII. Cal. Ianuatij à præfato Archiepiſcopo, præſente Henrico rege, & caſulam mihi optimam largiente, indignus percepi. Antequam verò Epiſcopus ordinarer, in ea hebdomada, qua recordatio fratrum à cunctis fidelibus vniuerſaliter celebratur, talia per ſomnum quidam mihi nuntiat: In hoc, inquiens, anno Præſul

Hillericus.

Hillericus & Meieric Decanus ac tu mandatum domini implere debetis. Cui ſic reſpondebam: vt ſit voluntas in cœlo ſic fiat: & in ipſo menſe, & in tertia Calend. Nouembr. quę tunc proxima fuit, antiſtes prædictus, vt ſibi prius reuelatum, in Chriſto exhalauit. Sed quia dominus omnipotens humanam fragilitatem ſæpe dignatur viſitare & conſolari, congruum eſt laudibus & ſcriptis hoc poſteris innoteſcere, vt glorificetur nomen domini, & proſpiciat homo inſtabilis ſibi. Præſul ſuprà memoratus, in Magdaburg inualeſcente prius nimia corporis ægritudine, à quodam egregio viro in ſomnis ſibi apparente ſic admonitus eſt: Ne ſis modò de fine tuo ſolicitus, quatuor

tuor annos & duas hebdomadas vel tres expectabis, & bona quæcunque possis oporari, non desistas. Hæc loquutus euanuit, & sicut iste prædixit, Episcopus mente, vt spero vigilanti, superuixit, morte, proh dolor, subitanea lineam vitæ huius concludens supremam. Post omnium memoriam sanctorum, ego de me multum pauidus, licentiam abeundi à decano postulaui, & eundẽ, vt se prouideret, admonui. Ad curtem meam, quæ Retmersleue dicitur, veni, & in nocte proxima suppliciter dominũ rogaui, vt aliquã de me certitudinem dignaretur aperire.

Ditmarus Deum futura poscit.

In primo subsequentis diei crepusculo, id est, in vigilia sancti Martini, vt paululum quiescebam, sic tunc, vt mihi videbatur, Walterdus, tunc noster Præpositus, hæc dicens, apparuit: Vis tibi præfutura scire? & vt voluntatem meam in hoc sensit, mox volumen vnius Martyrolegij diligenter inspiciens, plumbum, quo murus mensuratus dirigitur, tacendo immisit, & post longum temporis interuallum, hoc substitit, &, quid nunc est, aio ad eum, & ille: Veni, inquit: & vidi manifestè numerum hunc atramento signatum, incertus vtrum dies an hebdomadas seu menses assignaret annorũ, & protinus respondebam ei, Vtrum prius indictum, an posterius innotesceret tempus. Et ille tacendo exiuit. Equidem præmonstraras mihi inducias cura non sine maxima notaui, sed bonis operibus nullatenus perueni. Adueniente quinto mẽse, quamuis plus mortẽ quã hoc sperarem, completur vtrumq; in accepto Episcopatu somnium, quia in eo præceptis obediui diuinis, & numerum compleui signatum. Vnde inconueniẽs esse mihi videbatur, vt sine speciali rectore Ecclesia, quam hactenus regebam, esset, ac eidẽ Willigisum fratrem meum ex patre, huius altaris seruum, communi fratrum consilio præposui,

Willigisus Ditmari frater.

& inde ad Merseburg veniens cum domino meimet, rege, proximam pẽtecosten celebraui. Dehinc ad Magdaburg omnes venimus. Ibi cùm nepos meus Marchio Wirinharius à rege in multis accusatus, gratiam eius & beneficiũ suimet, instinctu Dedi Comitis, perdidisset, nisi infirmitas eius subitanea id impediret, & ni hoc Burchardus Comes Palatinus prudenti cõsilio distulisset.

De hoc Wirinhario supra lib. 4. est Lotharij F. Wirinharij N. Dedi Comes.

Rex inde progressus, varias occidentalium mentes probare, & ne solito commouerentur, sedare tẽtauit. Quos nonnulli iniustitiam dominorum suorum pati nolentes, laudant, nos autem quasi ignauos econtra vituperant:

In seditiosos.

Sed plerique qui corporis voluptatibus cũctis seruientes freno æquitatis, à domino impositæ, regi nullatenus curant, sed hoc virtute, seu fieri valet, arte, de futuro nil soliciti, defendunt, & omnes, in hoc sibi consentientes, detractione & odio insociabili persequuntur. Sed ego his neque suimet fautoribus consentio, quin potius illis, qui domino se, potestatibusque ab eo constitutis, humiliant & cedunt, suspiro, quibus videtur esse satius, omnia propter dominum pati, quã flagitio & execrabili periurio diuinam maiestatem offendere. Nostri prędecessores suis senioribus semper fideles, in extraneas nationes, ac non in viscera, optimi sequiebant milites. Hęc posteritas discat, & alia fugiat, quæ mutãda sunt, non in peius sed semper in melius trãsferre contẽdat: beatitudinẽ ostẽsam libẽter attẽdat, eorũq; opposita fugiẽs rẽ apprehẽdere studeat.

In sui seculi mores.

Quid illos amplius corripere vel hos tollere volo? cũ vnusquisq; pro qualitate sui seminis pro certo recipiat fructũ futuræ messis. Cùm pro corruptilibus accipiẽdis semper laboramus, cur nõ ad indeficiẽtis coronã honoris sublato timore aliquantulũ properamus? Hanc ad capiẽdam Rex noster, vt prædixi, in itineribus & aliis necessitatibus maximè laborans, amicos fecit sibi inimicos, iustè eosdem exosus. Interim Dedi Comes magnum dedecus in verbis & in operibus prædicto nepoti meo inferens, excitauit malum, quod fore putauit oblitum. Consilio enim eius & auxilio vrbs patris eius & nostra Wolmerstidi, Slauonicè autẽ Vstuice, eo quòd Ara & Albis fluuij hîc conueniant, vocata, combusta est & depopulata.

Dedi Comes eiusque cades & res gesta. Wolmerstad.

Commonit hoc omne animosum iuuenis egregij pectus, & cùm hostem de ciuitate Tongeramunda dicta, quia Tongera fluuius ibidem in Albim cadit, equitare veraciter comperiret, fratrem meum Fridericum cum xx. tãtum militibus armatis sumens secũ, a summitate vnius campi, ad Mosum villam pertingentis, quod eminus aspici potuit, viriliter aggreditur, & eundem, fugientibus mox plusquam xl. sociis fortiter resistentem cum Egilhardo, suimet milite occidit, & post hoc iustè perdidit, quod prius penè inrationabiliter eius persuasu amisit.

Fridericus, Ditmari frater.

Sed si, te lectorem, audire delectat, vnde is fuerit, de tribu quæ Buzici dicitur, & de patre Thiedrico, originẽ

Buzicia familia.

duxiſſe accipies. Hic Rigdago Marchioni, agnato ſuimet, ab infantia ſeruiebat, & gemina cordis ac corporis virtute pollebat. Et vt prædixi, Boiemios aduerſum nos inſurgentes, ad Cicenſem perduxit Eccleſiam. Vbi cum his vaſtando circumquaque perluſtrans, ad vltimum captiuam matrem ſuam hoſtis nō filius cum cætera abduxerat præda. Poſt hæc reconciliatus regis efficitur tit. Ottonis, & in paruo tempore gratiā eius & familiaritatem promeruit. Interim Bio, Comes Merſeburgenſis, in expeditione obiit, & Giſilerus Archipræſul huius Comitatum, qui inter Wipperam & Salā & Saltam, ac Willerbizi fluuios iacet, iſti acquiſiuit. Inſuper Zurbizi Burgwardum, quem anteceſſoris ſui in beneficium poſſederunt, ſibi & confratri ſuimet Friderico vendicauit. Inſuper Thiedburgam, Thiedrici Marchionis filiam, duxit, & ob hoc omne adeò intumuit, vt regi moleſtiam in occulto, & multis offerret in aperto. Proximum natale domini rex in Polithi celebrauit, & ibidem Thiedrico, prædicti Comitis filio, Comitatum ac omne beneficium iure, & hortatu Reginæ ac Principum ſuimet, dedit. Inſuper Marcam, & quicquid Wirnizo ex parte regis tenuit, hoc totum Bernhardo Comiti conceſſum eſt. In diebus illis Thiedricus, Metēſis Epiſcopus, & Dux Henricus, frater eius, cum cæteris conſpiratoribus magnam regi & ſuis familiaribus moleſtiam inferens, ſibi ſucceſſoribusque ſuis inexſuperabile detrimentum promeruit. Eccleſia namque vna, quæ extra Metenſem ſtabat ciuitatem, & congregatio, ibidem ſeruiens, à Slauis, dominum non timentibus, vaſtatur. Sed hoc damnū magna ex parte, Rex cum iuramentis, & ex ſua proprietate reſtituens, ne quid huic ſimile accidiſſet, cuncto exercitui cauere præcepit, vineas & ædificia cum frumento cæterisque vtilitatibus læſit. Vidi epiſtolam non longè pòſt, vbi octingentorum numerus mācipiorum ſancti Stephani inſcriptus fuit, quæ propter famem & aliam neceſſitatem à patriis finibus egreſſa ſunt abſque conſcientia præpoſitorum, exceptis omnibus, qui cum conſenſu eorum abierant. Satius eſſet huic Eccleſiæ, quòd nunquam natus fuiſſet homo ille. Deſcribam quoque vnum facinus eorum, quod in Adra lugubriter peregerunt. Rex autem habuit concilium in Moguntia ciuitate, & hi tunc interfuere: & cùm omnia ibidem ſecundum ſuimet placitum reſpondere non potuiſſent, reuerſi ſunt irati: pace tamen ad tempus facta: & cùm eos ſequerentur nil mali ſperantes, Heimo Wirdunenſis Epiſcopus, & Dux Thiedricus, latentes inſidias improuiſo irruunt, & paucis effugientibus, cum Epiſcopis interfecti ſunt innumerabiles viri. Dux ille nimis vulneratus, & quia amicus eorum fuit, captus abducitur, & multos dies cuſtoditur. Poſt hæc datis obſidibus ſoluitur, & à regis gratia in hoc non mouetur. Interea Hermannus Comes & Guncelinus Marchio inuicem certantes, inuſitato in his regionibus more cōflixere. Namq; Guncelinus Strelam ciuitatem, à militibus Hermanni cuſtoditam, expugnare tentans, & nil proficiens, Rochlitz vrbem, iuxta Mildam flumen poſitam, & non bene prouiſam, incendio cōſumere præcepit. Inſuper quicquid incommoditatis prædicto Comiti, quia ſemper patrui in fratrū filios ſeueri, facere potuit, id nullatenus diſtulit. Hermannus & Ekkihardus confratres, caſtellum quoddam iuxta Salam ſitum, quod Gūcelinus vnicè ſibi dilectum muris & præſidio firmauit, bonisque innumerabilibus impleuit, ex improuiſo manu valida circumdantes, expugnant, & diuiſa omni congerie, radicitus illud deiiciunt, ac incendio conſumunt. Peruenit hoc ad aures regis, & confeſtim idem ad Merſeburg, hæc ad diſcutienda, properauit. Sed cùm ibidem prædictorum ſententias Comitum animaduertiſſet, culpam omnem Guncelino imputat, quia ſe in multis prius ſperneret, & in illato ſibi dedecore vltorem non expectaret. Adiecit autem, quòd familias multorum, ſæpe id ſibi querentium, Iudæis vendidit, & nec iuſſu ſuo has reddere, nec latrocinia, multis à ſua poteſtate nocentia, vnquam curauit compeſcere. Inſuper queſtus eſt, quòd maiorem apud Bolizlauum fratrem gratiam hactenus habuiſſet, quàm ei deceret, aut ſibi placere deberet. Hic etiam præſentes erant, qui cum ſemetipſis reum eſſe maieſtatis, accuſare voluerunt. Inter tot lamentationes & eiuſdem ſuorumque excuſationes, Principum communiter conſilium à rege quæritur, & ab his diu hoc ſecretè voluentibus, taliter reſpondetur. Scimus hunc erga vos inexcuſabilem non eſſe, & vt veſtræ pietati ſe, omni reluctatione remota, tradat, nobis bonum videtur. Admoneat vos miſericors Dominus, vt nō qualitate ſuimet meriti, ſed pro

Bio Comes Merſeburg. — *Zorbecht, Burggrafetum.* — *Tisburga.* — *Ditterius Dedonis F.* — *Wernero, qui ante Wirinharius.* — *Theodoricus Metenſis & Henricus frater.* — *Heimo Virdunenſis Epiſ.* — *Hermannus Comes. Guncelinus Marchio. Rochlitia.* — *Eccardus Hermanni frater.* — *Guncelinus damnatus.* — *Bolislaus, Gūcelini frater.*

ſed pro quantitate ineffabilis clementię veſtri met, ad exemplũ omnibus ad vos conuerſis, in eo faciatis. Horũ conſilio Rex aſpirãs, ſuſcepit eundem, & Arnulpho Antiſtiti firmiter cuſtodiendum tradidit, præſidij continuatione ab hoſtibus Miſni muniens, eamque ad tempus prouidendum Friderico cõmittens. Proxima verò meſſe interuentu Reginæ & inſtinctu cari Tagmonis, Hermanno Comiti Marchiam dedit, & conſilio & laude Principum eorundem. Interea prædictam vrbem Bruno Comes, frater Guncelini, ordine vicis ſuę cuſtodiebat, & ecce priori die, quàm Hermãnus aduentaret, magna Poleniorum caterua in primo dici crepuſculo Albim tranſgreſſa, vſque ad portam ciuitatis, ſibi promiſſæ, ſilẽter veniebat. Sed cùm poſitis ibidem militibus facilis ei nõ pateret introitus, reuerſa triſtis, proh dolor illæſa & nemini nocens. Huius rei ductores erant duo Wethenici ex ſuburbio, vt pòſt reuelatum eſt. Namque hi ſanguine ſuo talem merito præſumptionem perſoluunt. Bolizlauus autem inter ſpem metumque ſolicitus, in Budiſſin bos expectabat, & vt aduẽtare ſocios comperit, deluſum ſe grauiter portat. Poſt hæc Hermãnus Comes per regalem nuntium introducitur, ac debitoribus ſuis, quicquid in eum deliquerãt, dextera hoc affirmante, ab eo remittitur. Rex autem in hac ætate & proxima byeme conſilio & virtute pacificatis hoſtibus, contumeliam & damnum à Bolizlauo ſibi illatum crebra meditatione reuoluit, & poſt Paſcha expeditionem ſua mattoci iuſſione indixit. Fit conuentus in Belegori, quod pulcher mons dicitur, in Geronis prędio Marchionis. Tunc Bernhardus Dux & Waltherdus Præpoſitus gratia Bolizlauum conuertendi præceſſerunt, ac in Libiz, quod ſibi placeret inuenientes, reuerſi ſunt. Venit etiã huc Iaromirus, Boiemorũ Dux inclytus, & regi per omnia fidelis. Nec præterire poſſum, quod miſerabile prædicto Comiti ibidem accidit. Nos omnes, nec aliquem excipere valeo, vice amicorum hoſtes hic fuimus, exceptisque dũtaxat mancipiis, omnia conſumpſimus, & quædam igne. Huius rei nec Rex vltor ſeu defenſor fuit. Inde ad Luzici pagum, in cuius fronte vrbs quædam Iarina ſtat, à Gerone dicta Marchione, qui magnus fuit, & ſic nuncupabatur. Ibi tunc capti ſunt duo fratres ex prouincia Heuellun, & ex vrbe Brandeburgenſi, qui ad Bolizlauum, cauſa eum contra regem vertendi, venerunt, & inde digreſſi inciderunt palàm laqueum, quem occultè tetenderunt. Hi de multis interrogati, & nihil de his omnibus volẽtes proficeri, in vno colle pariter ſuſpendio periere. Infirmabatur tunc ibidem Rex, & ſibi dilectus Tagmo. Tũc Principes anguſto verſant in pectore, quid deberet fieri de incepta expeditione. Tandem ab his inuentum, quòd Rex cum Epiſcopis quibuſdã & infirmiori multitudine rediret: Arnulphus autem & Mein wercus Epiſcopi cum Duce Iarimiro & Marchionibus Gerone & Hermanno cæterisque compluribus Cilenſi & Diedeſi vaſtarent. Sicque factum eſt. Prædicti ſeniores, cùm vrbem Glogua dictam, vbi Bolizlauus ipſe fuerat, ac eos perſpicere poterat gregatim, loricati tranſirent, militum hęc à muris cernentium animos prouocant, & hi Ducem ſuimet, cur hoc pateretur, alloquentes, ſibi eos tentandi licẽtiam poſcunt. Quibus talia refert: Exercitus, quem videtis multitudine paruum, virtute magnus eſt, & è militibus cæterisque electus. Hunc ſi aggrediar, ſiue vincam ſeu ſuperabor, in poſterum depreſſus ſum. Regi poſſibile eſt, alinm ilico exercitnm congregare: multo melius, nos hoc modò patienter ferre, & aliàs, ſi poſſit fieri, absque magno noſtri detrimento his ſuperbientibus nocere. Sic inſolens militum animus ſedatur, & in hoc itinere nulla eiuſdem volũtas in noſtris aduerſitatibus ſatiatur. Quamuis crebra imbrium inundatione noſtri tardarentur, tamen latè magnum hoſtibus damnum intulerunt. Tandem vaſtatis omnibus circumquaque iacentibus, Boiemi ad ſua, noſtri autem per Milzienos fines læti ad Albim remeabant, præmiſſis illico ad regem nunciis, qui cum bona proſperitate ſe venturos indicarent. Hic Domini gratia bene conualeſcens, legationem iſtam, & ponè ſequentes, amicabiliter in Merſeburg ſuſcepit, & Archiepiſcopus Tagmo de Strela bis à rege dimiſſus ſanctam Thebæorum ſolennitatem in Magdaburg celebrauit, & ad regem hnc incolumis venit, tractatis tunc patriæ laborantis neceſſitatibus plurimis. Rex iterum occidentales inuiſit regiones, & fluctiuagos habitatorum animos ſapientiæ freno edomans, Natale domini feſtiua iucunditate in Palthi celebrauit. Tunc iterum ſibi percharam Merſeburg inuiſit, & firmata ibi ad V. annos mutua

Fridericus.
Hermannus, Guncelini ſucceſſor.
Bruno.
Hermannus Myſnæ aduerſarius ignoſcit.
Expeditio in Boleslaum Polon.
Belgern pulcer mons.
Iaromirus Boiemus.
Iarina à Gerone.
Glogonia.
Boleslaus de hoste.
Merſeburgũ Cæſari carũ.

pace, cum consilio paucorum vrbem Luibusuam dictam ædificare & confirmare præcepit: de qua multi prædixere venturũ, quod in hoc anno, proh dolor, agnoscũt, non omne fallum. Ad hãc venimus in fine mensis Ianuatij, & ibidem sanctæ domini genitricis purificationẽ veneratione iusta peragentes, in x i i i i. diebus opus impositum compleuimus, & præsidio vrbem munientes, remeauimus. Iuxta hanc in parte aquilonari stat ciuitas, quam à prædicta nil nisi vna vallis diuidit, & in hac xii. portæ

Lebusia Romanorũ olim præsidium.

sunt. Hanc cùm diligentet lustrarem, opus Iulij Cæsaris, & magnam Romanorum structuram, Lucano admonente, tractaui. Hæc plus quàm decem millia hominum capere potuisset. Minor autem, quam tunc perfecimus, ab Henrico I. rege vsque ad boc tempus vacua erat, & quã flebili miseria hæc citò corruerit, enumeratis, quæ inter hæc acciderant, explicabo. In priore æstate, i i i i. Idus Augusti, Monasterium in Wallibizi cum i i i. Ecclesiis & cãpanis omnibus, tũ ędificiis appertinentibus ꝓpter

Natalis Henrici.

Fanum Pabergense dedicatum.

peccata mea incendio periit. Peracta in ciuitate Bauenbergẽsi Ecclesia maiore cùm natalicius regis dies esset, & xxxv. iam inciperet annus, i i. Non. Maij, omnis ptimatus ad dedicationem istius aulæ ibidem congregatur, & spõsa hæc Christi per manus Iobannis, Patriarchæ de Aquileia, & aliorum plusquam xxx. Episcoporum dedicatur. His ego peccator intetfui, & vt summo decuit regi, in omnibus hanc ornatam

Gebehardus Ratisbonẽsis & Theodoricus Metensis, Episcopi.

vidi. Post hæc Synodus bîc fit magna, in qua Geuehardus, Ratisbonensis Ecclesiæ Præsul, ab Archiepiscopo suimet arguitur, & Metensis Ecclesiæ Pręsul Thiedricus, à rege increpatur, eò quòd epistola suimet bunc iniustè apud Papam accusaret. Sed hæc omnia & multa alia consilio prudenti finita sunt, & restitutio parochiæ tũc promissa est mihi. Completis omnibus in otientali Francia vtilitatibus, Rex Mersebur-

Tagmonis Archiepiscopi morbus.

gensem reuisit ciuitatem, ac ibi sanctam pentecostes solẽnitatem celebrat, & in primo mane dominicæ diei, qua sanctus Apostolos repleuit Spiritus, Tagmo Archiepiscopus infirmari cœpit, & missam canere non potuit. Tũc iussus sum indignus hoc officio succedere. Postera die ad modicum conualuit Archiepiscopus, & ad regem ambulans se multum commouit, & pòst hoc in tantum tardatur, vt per se nunquam

Sigefridus Abbas, Ditmari frater.

aliquid facere potuisset. Accersito tunc ad eum fratre meo Abbate Sigefrido, ac Præsule Erico, illis confessionem fecit, & in v. feria, cùm iam inde voluisset pergere, iuxta caminatam regis solio portatur suo, & eleuato à capite pileo dormientem alloquitur seniorem: Grates tibi condignas, domine mi charissime, teferat omnipotens Dominus de cunctis miserationibus tuis, quibus peregrinum me hactenus visitasti, & consolatus es. Et tunc ad Ecclesiam veniens, audiuit missam, præsentes benedicens. Inde pottatut ad nauim, & in ea Witganstein deductus est. Ibi tum sabbato requiescebat, & in die dominica iuxta vrbem suam Spuitni vocatam, nauigio venit. In ii. autem feria in ipso itinere cùm iam penè defecisset, Walterdum ad se vocauit prę-

Tagmonis mors.

positum, eiusq; fidei se suosque committens, v. Id. Iunij non obiit, sed ad Christum, quem semper amauit, lætus abiit. Fit oratio à confratribus, cum intermixtis fletibus, & Bodo miles ad regem ad hæc indicanda mittitur. Corpus autem Archiepiscopi ad Frasam ipso die venit, & ibi sacerdotalibus vestimentis paratum, ad sedem suã transfertur, & cum ingenti tristitia ab omnibus suscipitur. Ego autem hæc omnia in Mersebutg setò comperiẽs, in ipso depositionis die orto iam sole adueniebam, & cùm in Ecclesia maiori pauca orationis verba effunderem, vehi ad refectorium, vbi præpositus cum vniuersis confratribus atq; militibus sedens, de electione tractabat. In quorum præsentia ego stans, multum fleui, turbatus dolore vehemẽti, & salutatis omni-

Waltherdus Archiepisc. designatus.

bus, sedebam, & quod ab his tũc esset dispositum, interrogabam. Ad hæc Walterdus: misi, inquit, legatum meimet ad regem, qui hæc ei, quæ nobis acciderunt mala, indicaret, & volũtatem suam in rebus faciendis inquireret, & hic ad nos Henricum Antistitem misit, vt electio à nobis non fiat, sed tantùm consensus vnanimis, & hoc indiceturei. Nũc autem omnium pietas præsentium me, quamuis ad hoc indignum, decernit, si dominus consentit & si vult Rex. Cui sic protinus respondebam: Sum vnus

Ditmarus libertatis defendendæ auctor.

ex his, qui electionis buius ac consecrationis participes esse debent, & hoc vobis consilium do, ac illud adiuuare in quãtum possum volo. Senior meus imperet quod velit, vos autem quod accepistis à Deo & antecessoribus suis videte ne perdatis. Te autem fratrem primus eligo mihi ad Archiantistitẽ, non charitate tua, sed vtilitate certa in te

ta in te

ta in te agnita: & præsentium mentem nūc singulariter scire desidero. A quibus hoc vnum percepi responsum, Walterdum nobis in dominum & ad Archiantistitem eligimus. His tunc confirmatis, ille surrexit, & corám prostratus, veniam petiit diuinā interpellās pietatem, vt hæc nobis omnibus retribuere dignaretur, & à sua parte bona promisit omnia. Tunc ego me inclinans, rogaui eum per nomē domini, & per veræ fraternitatis amorem, vt Ecclesiæ meimet, admodum despoliatæ, parochiam sibi iustè pertinentem, si ad hunc perueniret honorem, restituere, aut sibi hanc cum aliis rebus inde abstractis voluisset sacramentis firmare. Hoc mihi in præsentia omnium firmiter promisit. Interim lassatus ab itinere Præsul Henricus, dormiuit, & Episcopus Wigo veniens, electionem nostrā consolidauit. Mittitur à nobis omnibus tunc custos Ecclesiæ Redingus ad regem, vt memor domini, & antiquæ promissionis, si vnquam sic accidisset, familiam sancti Mauritij orbatam, & nimis tristem, tāto patre consolari voluisset. Audita iam prima, Ericus antistes euigilat, & missam pro defunctis cantauit. Post Euangeliū aūt, ad quid Rex eū huc mitteret, pręsentibus innotuit, & defuncto Archipræsuli absolutionem nobiscum fecit, & ab omnibus fieri postulauit. Tertia enim tunc dies erat, qua sacerdos prædictus obierat, quæ cum septima atque tricesima in vniuscuiusque fidelis exitu memoriter ob mysterium in se continens, celebranda, id est, ob fidem sanctæ trinitatis & septiformem spiritum. Ac dehinc corpus benedictum vsque ad locum sepulcri carmine & plāctu defertur, ac positum est occidentali parte in choro ante cryptam, quam ipse fecit, & consecrauit, & in qua se, quam diu vixit, coram altari rogauit sepeliri. Vbi idem lacrymabiles sæpe effudit orationes. Sed Waltherdus locum hunc, in quo nunc pausat, quia nō erat dedicatus, animæ salubrem, & introëuntibus cunctis conspicabilem, dilecto sui met seniori prouidit. Sed quia beati omnes virtutibus suis cum Christo viuūt, & in hoc seculo scripis, non est bonum, tanti patris inclytam cōuersationem silentio tegere, sed veritatis luce omnibus proficuis innotescere. Erat hic iustus, timoratus, ac miræ charitatis, largus & fidelis, castus ac mitis, prudens & stabilis, canonicus habitu, sed Monachus in omni conuersatione sua. Vitia in cunctis ob meliorationem asperè carpebar, bona quæque laudans. Non fuit apud modernos vllus pastor, qui confratribus suis familiarior esset: hos amauit, atque coram populis laudauit. In primo ordinationis suę anno templū domino ædificare cœpit. Presbyteris & Diaconis vestitum suimet v i i i. siclis, Subdiaconis autem & inferioribus i i i i. adauxit. Nisi infirmitas obsisteret, omni die missam & psalterium cantauit, & quia ieiunare ob lassitudinē non potuit, eleemosynarum multitudine redemit. In vigiliis supra modum laborauit, & quia parum manducare ob infirmitatem dentinm potuit, potu quamuis mediocri facilè satiatur. Nobiles genere & moribus amauit, ignobiles autem non cōtempsit, sed in sua familiaritate habuit. Cultores Christi dilexit, contemptores autem eius iustè prosequitur odio. Omnia sibi diuina commissa excoluit, & lucrati contendit. Antequam diuinum perageret mysterium, seuerus fuit, & pòst omnibus hilaris arrisit, & persæpe cum suis kyrie eleison cantauit. Nequeo ex parte mea numerare, quantum pietatis munus mihi indigno studuisset impendere. Hoc tantùm scio, quòd nunquā illi digna remuneratione de his respondi. Obœdientiam, quam ei suisque successoribus in examinatione promisi, minimè adimpleui. Harnaburg & Frasan ac Prætin vrbes cum curte vna, quæ Esiconis fuit Comitis, suæ acquisiuit Ecclesię. Apparatum Episcopalem satis egregium & affluērem congregauit. v i i i. annos & menses i i i i. & v i i. dies columna Ecclesiæ sedebat, cadens. vt prædixi, pręsentialiter, sed inuisibili templo Domini trāslata manet perpetualiter. Eodē die Vngerus, Posnaniensis cœnobij pastor, consacerdos suus & suffraganeus, x x x. ordinationis suæ anno obiit. Nunc hæc dicta sufficiant, & de quo mihi nunc sermo, amplius loquar. Redingus ad Regem veniens, suam legationem suppliciter proferr, & quamuis ardué, tamen desideratā impetrans, per internuntium Waltherdum, in exequiis dilecti senioris studiosum, etiam x x talenta argenti Thiedrico nepoti meo in eleemosynam, excepto victu, largiētem, vocat, & ego iussus venire, proficiscebar cum eo, ac in sabbatho Gronam serò venimus. Mox in præsentiam Regis venientes, misericorditer suscipiebamur, & pauca loquutus Rex, nos ad hospitium ire permisit. Castramerati enim tunc sumus extra vrbem, & iuxta lucum, vbi modò sancti Ecclesia Alexandri. Crasti-

Solicitat pro Ecclesia sua bono.

Wigo Episc.

Taymonis laudes.

Vngerus Abbas.

Theodoricus Dytmari nepos.

Grona.

no fuit dominica dies, & festiuitas Christi martyris Viti, & ego valde mane missam confratribus meis cantaui, & post hanc, in vrbem vocati, iuimus vsque ad caminatam regis, & ibi solus intromittitur Waltherdus, & ibi vsque ad tertiam soli colloquebantur, & egressus tunc Waltherdus, annulum portat in manu sua, & ostendens nobis, ecce, habetis, inquit pignus subsecuturæ pietatis, & tunc omnes nos in præsentiam venientes, examinatione regis, ipso primitus eum laudante, prędictum patrem elegimus, & optimi quique aspirabant, & mox à rege accepit baculum pastoralem.

Waltherdus Archiepisc. inauguratus.

Post sacramentum regiæ potestati exhibitum introductus est ad Ecclesiam, quam ibi à rege constructam antecessor suus benedixit: & laus domino à præsentibus canitur. Deinde regiam interpellabam pietatem, vt de Ecclesiæ necessitatibus meæ aliquid loqui cum eo dignaretur, & vt ego postulabam, firmæ suimet cōmisit me fidei. Thiedricum quoque nepotem meum, vt ipse desiderauit Rex, per manus illi dedit, & cùm generos suimet tunc iterum exercitu petere voluisset, cum præsentibus suimet Principibus, qualiter Bolizlauus ab bis inuaderetur, retractauit. Hoc omne Archiepiscopo nouiter instituto, & suas curtes in Saxonia positas commēdauit. Eodem die omnes declinauimus vnusquisque ad sua.

Generi Caesaris.

In proximo autem sabbato Archipræsulem Waltherdum Arnulphus Præsul iussu regis inthronizauit, & vtrique honore ac magna iucunditate ibi suscepti sunt. Postera die vnctus est Waltherdus ab Eido, Misnensis Ecclesiæ venerabili Episcopo I I I. cum adiutorio suimet confratrum Wigonis, Hillinbardi ac Henrici, & à me, his multum inferiori. Adiuuit autem nos Arnulphus Præsul. I I. feria omnes nos cū charitate bona, & munere magno abiuimus. Fuerat enim vigilia sancti Ioannis Baptistæ, & tunc Redingus ab Archiepiscopo constitutus ad Præpositum, cum communi electione confratrum.

Waltherdus unctus.

Sigfridus Ditmari frater.

In die sancto ad montem cum solito honore is ductus, à me & à fratre meo Sigefrido suscipitur. Ibi tunc missam cantans, populos primò instituit, & pòst ab Abbate multum rogatus, vt ibi charitatem faceret, ob turbam sibi adhærentem omisit. Fuit in natali Apostolorum in sede sua, ac tunc commissos salubriter ammonuit. Interim à Bolizlani nuntiis rogatus, Scitiam causa pacem faciendi venit, & ibidem magnificè susceptus, duas ibi tantùm noctes mansit, ac nil ibidem perficiens, muneribus magnis reuertitur.

Expeditio in Bolizlaum irrita.

Affuit mox expeditionis in die tūc statuta dies, id est I X. Calend. Augusti, iuxta locum, qui dicitur Tribenz. Conuenimus, & sic rursum vsque prope Belegori ascendimus. Tunc visum Principibus, non esse bonum, perfici iter nostrum, sed optimis Marcham firmari pręsidiis, & in sequenti nocte Archiepiscopus capite nimis infirmatur:

Walthardi morbus.

cumque ad eum mane venissem, diu eum in tentorio tardantem expectaui. Egressus tandē, queritur mihi, se multū ægrotasse. Promisitq; se ad Reginam, in Merseburg tūc manentē, venturū, & ibi me alloquuturū. Tūc ego abscessi, & ille prius recusans, tñ quia inuētio Christi protomartyris tūc fuit, & dñica dies, missam cātauit prh dolor vltimā. V. feria ego ad Merseburg veniēs, dū me cū cōfratribus meis ad aduentū eius præpararē, audiui ab internūtiis, quòd ille ad Wikāsten nō bene valēs curru veniret.

Bernhardus Hildesshem: Episc. Dedonis frater Frideric⁹.

Proximo die huc equitans, Bernhardū Hildesheimensis Ecclesiæ Episcopū causa benedictionis, &, quā bene sciebat, curationis gratia vocatum ibidem reperi, & Fridericum Comitem, cuius frater erat Dedi Comes. Et cùm introirem, sedebat Archiepiscopus in solio, & me suscipiebat quàm charitatiuè, & suimet pedes, tunc à tumore solito relaxatos, intuetur, & dolet, quia dum hi turgebant, venter leuius habebat. Intimauerat is tunc mihi, si hoc periculum sanus euaderet, nullus amicorum mihi fidelior esse potuisset. Fui tunc ibidem, vsque ad vesperam, & tum inuitus tedij: quia crastino erat vigilia Christi athletæ Laurētij, cuius festiuitas dominica instabat die. Quæ cùm ego populis venientibus pauca prædicarem, communiter ab his pro infirmo Archiantistite orationem fieri supplex postulaui. I I I. feria ante primam, vbi ille fuerat, veniebam, & tunc hîc erat Eid Episcopus, multum pro eo in oratione continua laborans, & cùm caminatam, vbi ille pius iacuit, ingressus essem, nec loquentem audiui, nec bene cognoscentem hunc vidi. Aduenere etiam eo viuente Arnulphus & Hillibardus cum Meinwerco & Erico coèpiscopis, omnes hunc pariter benedicentes, & indulgentiam ei facientes. Ego autem peccator vnxi eum oleo sanctificato in locis maximè dolentibus.

Iaromirus Boemus exul. Othelricus.

Iarimirus Dux quoque adfuit, quem frater suimet Othelricus, & satelles, totius debiti immemor, in sacro sabbatho dominicæ resurrectionis pro-

ximæ

ximæ à regno Bohemorum expulit, & Bolizlauum, quem etsi amicum sibi consanguinitate, tamen pro hoste hactenus habuit, in persecutione fuga petere coegit. Hic quia Archiepiscopum cunctis laborantibus nimis fidelem esse sciebat, sperans eius incolumitatem, ad impetrandam regis gratiam, intercessionem eius quærebat: & cũ hunc iam defecisse videret, dextræ eius se committi, & per eam nobis, lacrymis postulat profusis. Sed Archipræsul, cùm iam finis adesset, nescio quid videns, ad læuam signo sanctę crucis potenter dextera se munit, & auersus corpore & vultu, contraxit faciem quasi ploraturus, & mox remisit lætus. Hóc ego videns, ob tristitiam egressus sum, & interim præsentes, eundem videntes iam semianimem, à lecto protinus eleuauerũt, ac tapeti superposuernnt. Accensis tunc luminaribus vocabar, & iam stola induta in agone laborantẽ vidi. Cuius pectori crux sancta fuit superposita. In manibus cinerem, & subtus habebat cilicium: vt Eid Episcopus monstrabat: & cùm sol iam die mediante declinaret, cum incenso sibi adhibito 2. Idus Augusti transiit anima eius ad creatorem suum, vnde erat, derelinquens quod non erat. Orantibus tunc cũ lacrymis pręsentibus cunctis, ego infelix pro debito eosdem non adiuui, & quod tunc mihi obuiaret in animo, non possum cuiquã prodere. Sed hoc tantùm Christi fideles mecum orate, vt domious, cui nullum latet secretum, nec huic neq; mihi hoc imputet. Post hæc solutis visceribus, & intra Ecclesiam atq; caminatam sepultis, corpus præparatur, & sancto altari præsentatur. Ibi tũ facta pro defunctis memoria, nos ibi cœnauimus, & corpus eodem die vsque ad Coniri prosequimur. In via plangens familia obuiauit. Crastino cùm ad villam iuxta montem sancti Iohannis sitam venissemus, clerus omnis flens adfuit, & Iudæorum magna, & quorum erat pater, orphanorum multitudo conueniens, dolorem lamentando manifestat: & nos in Ecclesia maiore cum funere intrantes, amici cum hæreditariis omnibus, eleuatis cum luctu manibus, miserabiliter suscipiunt. Quis non tunc plangeret, cùm talia videret? Conquerimonia autem omnis hæc nouo non æquabatur damno. Omnes nos confratres ad capitulum venientes tunc nepotem meum Theodoricum, excepto Bennone, eligimus, idque caritate Archiepiscopi Tagmonis maximè facientes. Vespere autem facto, Arnulphus venit Episcopus, quibuscunque valuit bonis ad hæc aspirans. Postera die renouata electione, corpus Archipræsulis tumulatur ad dexteram antecessoris sui in australi manica, & in vigilia assumptionis S. Mariæ. Quod Regina vt primò comperit, per Geronem pincernam suum regi, iam iuxta Metẽsem vrbem cum exercitu sedenti, indixit. Hic vehemẽter illud admirans, & qualiter se res nobiscum haberent, interrogans, eundem regnum, pro vt curaretur ab ea, celeriter remisit. Epitaphium autem Archiantistitis non lapide aliquo, sed memori corde inscribendũ, lector exaudi. Waltherdus quamuis interpretetur potestate durus, seuerus in aperto, mitissimus fuit in occulto. In timore continuo & amore insto dominum agnouit & proximum. Fragilitatem carnis fletus amaritudine crebri, & eleemosynarum largitate ineffabili, resoluit. Vtraque hac pollens virtute, regi acceptus, cunctisque primatibus admodum extitit honorãdus, quem senior suimet benedictione & solo nomine præcellebat: verus & compatiens, ac Ecclesiæ fuimet fortis propugnator erat. Sine omni iactantia conuicinis plurima impendit: Ille solus sibi suffecisse cunctis innotuit. Audiui eundem multum iurare, quòd non ob ambitionem, sed laborãtis Ecclesiæ, & penè deficientis, vtilitatem, hunc expeteret honorem. Ad hoc se dixit immeritũ, & ibi duos esse confratres, quos libenter eligeret, si hoc vllo modo fieri posse, speraret. Iustus & tenax propositi suimet vir iste fuit. Erat eiusdem pater Erp senior, vita laudabili, carus cunctis suimet cõtemporalibus. Mater autem eius Amulred nomine, quæ castitate pia & opere herili inter alias lucebat matronas. Hæc verò omnia, quæcunque potuit bona, pro eiusdem memoria diligenter impẽdit. Prædicto autem Waltherdo in somnis prius dictum est, quòd Archiepiscopatum Magdeburgensem accipere, & ad modicum tempus ipsum possidere, deberet. Et in hoc anno, quo hoc impleri debuit, cuidam matronæ venerabili mater sua iam defuncta per visum apparuit. Quæ cùm ab ea salutaretur, & quomodo tunc valeret, interrogaretur, respõdit, bene, & adiecit: Scis ne, inquiens, quòd Archiepiscopus noster Tagmo de hoc seculo migrare, & Waltherdus sibi debet succedere? non vt hic sit aliquantulum

Waltherdi mors.

Conpotren.

Theodoricus, Waltherdo successor destinatus.

Waltherdi laudes.

Parẽtes Waltherdi.

Iterum Waltherdum commendat.

Breuis Waltherdi Episcopatus.

Tertullianus.

Somnium Ditmari.

Ericus Episc.

Lebusia à Bolizlao obsessa, capta & incensa.

regnaturus,sed in vltimo examine inrer iudicantes sessurus. Ab eodem in cœlo est tabula ex argẽto,penè perfecto,& cùm hæc ei completur,ab aspectu bomioum is præmia accepturus aufertur. Ipse verò, vt soror sua mihi intimauit laica (alteram enim habuit sanctimooialem) idipsum præsciens, vocauit eam ad se, dicens: Recordaris modò,qualiter mihi olim promisisti, si hæreditati meæ vnquam succederes,vt prædium,quod in Osulfstidi habeo,pro animæ remedio meæ saocto Maurltio traderes? Cui bæc omoia profiteoti,& digito,vt ipse petiit,coofirmanti, flens respondit: Mihi noo licet viuere: Tu autem fac vt dixisti: & pro certo scias, quòd de residuis nil abalienabo vobis consororibus meis. Sciebat bæc omnia compleri debere, sed sperauit in maiore tempore. xxvIII annos præpositus erat,& hoc nomeo & officium præ cæteris contemporalibus cuoctis bonorificè tenebat. Sarcopbagum ingẽtem ad includeodas sanctorum reliquias de argento fecit. Ecclesiam rotundam post incendium huius ciuitatis magoum dilapsam à fundameoto erexit,& ibi canonicorum congregationem facere proposuit,& his de sua proprietate prędium voluit dare suprà dictũ. Noo fuit is verbosus, sed conscientiæ secreto congruis temporibus manifestanda contegebat: hoc solum præ omnibus qoestus, quòd Ecclesias & clerum non beoedixit. De pallio autem oil doluit. Ineffabilem librorum copiam & sacerdotalem apparatum,cum plurimis secularia respicientibus,contraxit. Quę omnia io subitaoeo eius fine multorum inutiles manus distraxerunt. Sedebat namque tantum vIII. hebdomadas & II. dies. Hoc totum ideo dixi, vt de eius celeri obitu oec palàm oec in occulto vllus miretur, vel sua speciali culpa hæc euenisse arbitretur, quia molti ante eum plus qoàm xxx. sedebant annos, qui nec bîc nec in futuro maioris meriti erant. Væ his,qui in hac peregrinatione diu viuunt,& id spacium malè operando perduot: & bene illis, qoi dies sibi concessos cum cauta solicitudine io Christi seruitio docũt. Malè operantes quique, pœnas sibi augent: è cootra autem quibus abbreuiatur vita pręseos, si sunt culpabiles, citò admissa luunt. Boni autẽ omnes etsi corporaliter non æqnè degant, vna tamen fidelitatis æternitate gaudẽt. Non ille solus tam paruo tempore sedit. Legimus Tertullianum à sancto Stephano Papa presbyterij dignitatem, & post quatuor dies ob amorem Christi, cõstantiamqoe fidei, martyrium à tyraono suscepisse,& in vtroque ordine is semper maoet. Iste quidem peccata luit,& in breui pro laboribus iustis brauium à domino recepit,& hoc multis illico maoifestatũ fuit. Hæc autem omnia enarrare perlongum est: qualiter verò de his mibi acciderit, domino teste, quia oon mentior, explicabo. Fui in præsidio ad Misnam, & in oatalitio die Apostolorum Simonis & Iudæ, post matutioam, apparuit mihi ille veoerandus, & cùm bunc mortuum bene cognoscerem, quomodo se res eius baberenr, protinos interrogabam. Et ille, in pœnis, inqnit, pro qualitate meriti fuerã, quas omoes prorsus iam superabam: & ego mox admodum gauisus, licet mihi inqoam campanas sonare, & populos ad laudem domioi accendere. Et ille respondit, bene, quia verũ est. Et tunc amplius in colloquendo progressus, Estne, dixi, hoc vobis ootõ, quòd multorum susurratione mens regis alienata est à vobis, eò quòd post ordinationem vestram contra eum multa operari stoduisseris. Et ille: Credite mihi, obsecro, credite, iogeminaos, quia io hoc culpabilis non sum. Cùm antem percontari hũc vellem, cur tam citò obierit, euigilaui, & boc scire nõ licuit mihi. Accepi pòst à veracibus, quòd is io omoium commemoratiooe saoctorum dininis clementer præseotari mereretor obtutibus. Omne quod de illo dixi, noo de speciali aliqua suimet charitate protuli, quia verũ est, quòd ante benedictionem suam mediocriter dilexit me, & ob defeosionem suimet Ecclesiæ impeodit multa meæ. Veritatis gratia, & opprobrij, ob mutatiooem subsequuturi, hæc locutus sum, minora quàm fuerint, quia post se meliorem nullum reliquit. Post huius sepulturam Ericus antistes ex nostra parte ad regem cnm electiooe mittitur: cui mox epistolam de Ecclesiæ detrimẽto meæ inscriptam, & regis clementiam admonentem, commisi. Ioterim Bolizlauos de nece Archipræsulis certus, congregato exercitu, Libusuam, de qua prędixi, petiit, & quia sciebat ob effusionem Albis ex nostra parte oullum vrbanis posse ad auxilium venire, castrametatus est ibi. Miles eius ad bellum hortatus accessit, & defeosor ad modicum resistit. Magnam enim hanc vrbem nil nisi mille homines tuebantur, cui vix tum totidem

suppeto-

suppeterent. Bolizlauus ad prandium sedebat, & satellites suos iam victores vrbem ingredi gaudens, cernebat. Porta aperitur, & multorum sanguis effunditur: capiuntur ex his optimi, Gücelinus de Wisso, & eiusdem infelix custos Schich vulneratus. Is namque vrbem quamcunque vnquam ad tuendum accepit, non ignauia sui sed infortunio miserabili semper amisit. Hi omnes ducti sunt in præsentiam superbi triumphatoris: cuius edictu mox ad custodiendum abducti sunt. Ex sociis autem prædicti Ducis non minus quàm quingenti ibidem remanserunt. Facta verò hæc miserabilis cædes XIII. Calend. Septembris. Diuisa tunc immani præda, ac vrbe incensa, victrix turba cum seniore suo læta rediit. Ab internuntiis festinantibus hæc Regina, in Mersebnrg tunc manens, comperit. Ego autem præpositi dum hortatu Redingi duo altaria, vnum vbi Archiepiscopus requiescit, & aliud in septentrionali eiusdem templi parte XI. Calend. Septembr. dedicarem, indignus in Magdaburg primitus id resciui, & mox ad Reginam velociter abij. Omnes nos conprouinciales iuxta Mildā sedere, & ad aduētum regis hæc omnia prouidere ab ea iussi sumus. Interim Rex ab expeditione occidentali reuertitur, & Geronem suimet capellanum ponere Episcopum conatur. Huic Præsul Ericus occurrens, & legationem suam aperiens, non exauditur. Thiedricus nepos meus tūc ad Geronem vocatus venit, & à rege per manus suscipitur, & in vice Geronis deinceps habetur. In natali sancti Matthęi Apostoli rex ad*venit, & ego accedebam, & cùm iam tempus esset, admonui hunc coram cunctis residentibus, vt aliquid de parochia mea cæterisque rebus iniuste ablatis ante constitutionem Archipræsulis cum eo voluisset tractare. Ibi me tunc firmæ suimet fidei commisit, vt cum iustitia aut alio salubri consilio hæc finirentur. Postera die Rex ad Magdaburg veniens in refectorio fratrum omnes nos conuenire præcepit. Ibi tunc regali petitione, & salua in posterum electione, Gero communiter eligitur, & in Ecclesia se primitus altari tradens, & communionem fratrum decem mansis acquirēs, baculum à rege accepit pastoralem, & mox inthronizatus ab Eido vnctus est Episcopo, nobis confratribus prædictis eum adiuuantibus. Thebæorum festiuitas martyrū à rege ibi celebrè ducitur; & post hæc ab Archiepiscopo magnificis muneribus idem cum suis omnibus honoratur. Inde hi ad Mersburg properantes, diu ibi manebant, & procurationem regni summis viribus tractabant. Erduninus Camacensis Episcopus in hoc anno, ac Cunradus & Hermannus puer, Duces egregij, obierūt. Quidam verò Monach⁹ infirmitate magna depressus multa per visum sibi reuelata vidit, quę interim dum ipse ea secum loquitur, à præsentibus scriptis nota sunt, & pro maximo habētur miraculo. Nati sunt autem in his diebus duo fratres cum dentibus in ore similes aui, quorum alter dextri dimidiū brachij, sicut ala auis habebat, qui tertia die natiuitatis suæ innicem ridentes ciuili dissensione moriuntur. Quidam verò miles cùm bona sancti Clemētis vi tolleret, & inde rectum facere voluisset, in vna dierum à muribus intra cubiculum impugnatur ineffabilibus, qui primo fuste arrepto eos prohibere tentans, postea que euaginato eos aggressus gladio, & sic nil proficiēs, area quadam, vt ipse rogauit, includitur, ac in medium fune suspenditur, & cùm exterius hæc plaga sedaret, hic que liber solui debuisset, ab aliis vsque ad mortem corrosus inuenitur. Tunc cunctis præsentibus, & postea venientibus, manifestum sit, quòd hūc ira domini, vindex prædicti facinoris, sola cōsumpsit. Interea Iaremirus, de quo prędixi, regis gratiam suppliciter petens, pro misericordia & restitutione exilium ac custodiam Ethelbodi Præsulis, Ansfridi successoris Episcopi, suscepit, qui in immensa cæde Bauariorum, ad Bolizlauum sine regis ac sui licentia cum muneribus iter agentium, & trucidatione sibi commissorum, & non aliqua Regis infidelitate talem promeruit vltionem. Nostri hoc audientes inimici irriserunt, nostri autem conciues id vt sibi profuturum timuerunt. Et his liceat in semetipsis hoc factum cognoscere, qui id consilium regi nostro vnquam dedere. Post hæc Othelricus frater eius, ad Mercburg à rege vocatus venit, & regnum, quod sibi iniustè prius vsurpauit, gratuito munere suscepit. Eadem tempestate inundantes pluuię ac resurgentes piratæ multum, proh dolor, nocuere. In illo tempore inundante Danubio in Bauariis, & stagnante Rheno, ita ineffabilis populi & pecoris, ædificiorum quoque & syluarum tali impetu erutarum multitudo periit, quod omnis harum habitatores partium sua vel ante-

Fortuna aduersa.

Ericus Episc. Theodericus cum Gerone fortunā permutat.

Gero intercessione Cæsaris Walthardo surrogatur.

Conradi & Hermāni Ducum mors.

Monstrum.

Prodigium.

Miles ob sacrilegium à muribus consumitur.

Iaromirus custodiæ traditus.

Othelricus Iaromiri successor.

cessorum memoria id nunquam accidisse firmabant, hoc gementes, ex variis criminibus suis tunc euenisse, ac post hæc aliquid magnum timentes sibi esse venturum. Equidem longè digressus redeam. Rex à Merseburg discedens, nauigio ad Harnaburg venit. Ibi cum Slauis confluentibus plurima discutiens, pace verò ibi firmata, rediit, & omnium festa sanctorum in Helmestidi celebrauit. Deindeque occidentales properat inuisere regiones. Interea domina Ludgerd, nimis infirmata, me, quia vnicè dilexit, &, vt suprà memoraui, linea consanguinitatis mihi fuerat coniũcta, per internũcium vocauit. Sed cùm post crepusculum ad Wolmerstidi, vbi illa iacuit, venirem, caminatam ingressus, vidi eam nimis laborãrem, & ob hoc à psalmis non deficientem. Inter quos hoc solũ ore voluebat & mente, Me, inquiens, suscepit dextera tua, domine, ipsi verò in vanum quæsierunt animam meam. Hæc nullum omnino ad me proferens verbum, cùm à me interrogaretur, si sancto voluisset vngi oleo, respondit libenter, quia post hoc Christi voluntas citò perficitur in me. Vestimentis tunc parata nouis me vocauit, & perfectis omnibus ad vnctionem iustè pertinentibus, quàm pulcra es nũc, dixi ad eam: & illa video, infit, iuuenem formosum ad dexteram, oculis designans, meam. Post hæc digressus ob fatigationem itineris, diu dormiui, & tunc expergiscens, audiui eam præ nimio dolore grauiter ingemiscentem, & propius accedens, cantaui psalterium vsquedum eam in extremis esse præsentes testarentur: & tunc completis, quæ ad hæc dicenda erant, cum ipsa sanctorum inuitatione transiit felix anima eius Idib. Nouembr. ad sponsi cœlestis thalamum. Huius obitũ quidam laicus ciuis Parthenopolitanus, cùm in infirmitate iaceret, prædicens, Est, inquit, domina Ludgerd de hoc seculo trãsitura, & verè beatus ille, qui eam meretur incedere viam. Cùm iam primò illucesceret, corpus ad Wallibizi nobis comitãtibus defertur, & in proxima die iuxta monasterium in aquilonari parte, vbi Luitherdus pater XXVI. annos requiescebat, deponitur, & à viro suimet Wirinhario ineffabiliter defletur. Fuerat enim hęc vita eius & animæ diligẽs custodia, & in diuino maximè sudans famulatu, pro illo plus quàm pro se, ieiuniis, in frigore & oratione continua peractis, & eleemosynis, ab omnium huc vsque ruebat nr insidiis hostium. Dico autem cunctis præsentibus atque futuris, quicquid boni in hoc seculo pro alicuius memoria à fidelibus exhibetur, si non licet ei prodesse, pro quo agitur, nunquã à domino ei irritatur, qui hoc facere studiosus conatur. In primo Henrici regnantis anno prædicta Luidgerd post mortem patris sui ad virũ suum, à quo iniustè tam diu disiuncta fuerat, mense Ianuario rediit. Et post nuptias, Marchio Luthariusin occidente infirmatus, & potione paulina inebriatus, ex improuiso obiit, octauo Calend. Febr. sepultus in Colonia, in eodem loco, vbi ipse prius rogauit, in australi parte templi, qua in cœna Domini pœnitentes introducuntur. Huius vidua, nomine Godila quodcũque boni potuit pro memoria eiusdem facere, non desistit. Filio suimet Wirinhario beneficium patris, & Marcam, cum ducentorum precio talentorum acquisiuit, permanens in castitate IIII. annos, & tunc consanguineo suimet Herimanno nupsit, nil curans impositum ab Arnulpho Præsule bannũ, & quòd dexteras Episcoporum, sibi hoc à domino interdicentium, fefellit trium. Propter hæc est excommunicationis gladio ab Antistite prædicto iugulata, nullamque in procreãda prole spẽ deinceps adipiscitur. Sed ego delirans, idemque ab incepto paululum deuians, regis Henrici inclytam conuersationem aggrediar. Hic magnam Synodum ob damnationem Thiedrici Metensis Episcopi posuit. Huic in eodem concilio ab omnibus Episcopis ibi conuenientibus interdictum, vt ante purgationem missam non caneret. Post hæc natale domini in Palithi festiuis peregit gaudiis, & ibi tunc Walkerus Treuerensis Ecclesiæ seruus, & capellæ suimet custos prouidus, ægrotauit, & nobis inde euntibus ibidem relinquitur, III. Idus Ianuarij, proh dolor, mortuus. Interim Lieuizo, Bremẽsis Archiepiscopus, longa infirmitate depressus, diem pius solicitè præstolabatur supremum, & in hac nocte, quę vltimam pręcesserat diem, consocios crebris iam defatigatos vigiliis, talib9 mulcebat alloquiis: O dulcissimi fratres & filij, ne quisquam vestrũm de suprema diffidat clementia, & vt labor vester nunc paululum releuetur, de me exemplum vobis admodum credibile profero. Dominum Papam Benedictum in his partibus exul quæsiui, & ne ad hunc peruenirem, à multis iterãtibus sæpe

Marginal notes: *Helmestad.* — *Luidgerdis mors.* — *Wirinharius, Luidgerdis maritus.* — *Lotharij Marchionis mors.* — *Wirinharius Lotharij F.* — *Theodoricus Metensis excõmunicatus.* — *Luizonis Archiepisc. ad suos cohortatio.*

sæpe tardatus, nullis eorum acquieui blanditiis. Huic, dum vixit, studiosus adhæsi, & post excessum eius Eiheldago seniori meo serui vice famulabar. Hoc ipse considerans, pauperes suos fidei commisit meæ. Dehinc Camerarius eiusdem effectus sum, sed cùm ille pius, quam semper optauit, cœlestem pergeret ad patriam, vestra electione communi, & munere regali, huic indignus succedebam. Omne quod inuicem peccauimus, amore Christi ex corde remittamus, vt cum bona pace nunc separati, mereamur in die vltimo iterũ sociari. Hoc in extremis meimet salubre vobis cõsiliũ do, vt Oddonẽ, qui fraternitatis vestræ est particeps, cõmuni nostrorum cõsensu ad rectorẽ nostræ eligatis Ecclesiæ, & ad vtilitatẽ patriæ, diuinã supplicantes pietatẽ, in cuius manu cor regis, quaren' id sibi placitè perficiatur. Talia hortantẽ omnes exaudiuere, & sui beneuolentiam & procurationem vnanimiter laudãt. Crastino dominica dies illuxit, & ille beatus pater summo pastori gregem sibi subditum manibus eleuatis cum spiritu committens, II. Non. Febr. defunctus pergit, quo viuẽs tetendit.

mors.

Fuerat enim vnus ex numero eorum, quos vt nubes & quasi colũbas Propheta miratur suas volare ad fenestras. Ille enim ob vigiliarũ & ieiunij assiduitatem, dum adhuc valeret, quasi mortuus ignotis videbatur. Ad altare dominicum nunquam sine ablationibus accessit: assiduus populi monitor, & hilaris omnibus arrisit dator. Is erga dominum promeruit, quòd inter continuas piratæ furentis incursiones sedes sua hactenus permansit intacta. Interea Rex de Alstidi discedens, vbi Epiphaniam domini celebrauit, & Bolizlauus nuncios, pacem poscentes, & confirmationem cum Misecone, eiusdem filio, fieri promittẽtes, audiuit, ad Merseburg venit, & ibidẽ prędicti antistitis obitum comperit, & hũc queritur ob præsentem fructum, gratulatur autem propter subsequentem interuentum, recordationem eius summopere faciẽs.

Boleslaus pacem petit.

Post hæc transit à nobis, & purificationem sanctæ domini genitricis in Magdaburg celebrauit, & in ipsa die prędictus Oddo, clericis comitãtibus ac laicis, supplex venit, & regis gratiam, sicut prius ad completionẽ electionis, per fidos intercessores postulat. Quos Rex nullatenus audit, sed capellano suimet Vnuano cum laude aduenientium, etsi non spontanea, Episcopatum dedit, Oddonẽ per manus suscipiens, & promissa sibi pietate demulcens.

Ottoni in Archiepiscopatu Bremens. prælatus Vnuanus.

Tunc iussu regis, & præsentia eiusdem, à Gerone Archipræsule cum consensu & auxilio Episcoporum Ekkihardi & Turgati Vnuam vngitur Archiantistes, & interpositis diebus paucis, Miseco, Bolizlaui filius, cum magnis veniens muneribus, regis efficitur, & fidem cum sacramento firmat.

Miseco Boleslai F.

Dehinc cũ honore magno remittitur, & vt iterum veniret, delectatur. In his diebus tempestas magna, post solis occasum, contigit, ac omnes nos admodum turbanit. Diruit namq; Ecclesiam extra vrbem positam, quę de rubro facta est ligno, regnãte primo Oddone. Incendium quoque plurima Archipræsulis bona consumpsit. Insuper regias peruenit ad aures, quòd nepos meus Wirinharius cum Ekkihardo, Hermanni Marchionis fratre, ad Bolizlauum sine licentia pergerent, ibidemque multa gratię suimet contraria loquerentur, eiusque nuntios hic sæpe in secreto haberent.

Werinharius Lotharij F. Eccardus.

Hoc omne Rex suscipiens, virosque in suam venire præsentiam iussit. Id cùm facere non auderent, comprehensis omnibus suimet bonis, vt regiæ potestati resisterent, diffamantur. Tandem nepos meus gratiam & incolumitatem cum prędio suimet & auro comparauit. Alter verò longè pòst cum fideli interuentu restituitur. In proxima quadragesima Rex ad Werlu veniens, diu cholica passione ibi infirmatur, & multa per visionem sibi reuelata sunt. Ad vltimũ lacrymis & oratione multorum cõualescens, quia in tam breui interuallo ad prædestinatum non valuit peruenire locum, Paschale festum cum Meinwerco, sibi admodũ familiari, in Pathebrun digna veneratione peregit, Pentecosten autem nobiscum.

Paderborna.

In cuius vigilia Bolizlauus cum securitate obsidum apud se relictorum venit, & optimè suscipitur. In die sancto manibus applicatis miles efficitur, & post sacramenta, regi ad Ecclesiam ornato incedenti armiger habetur.

Boleslaus Mersepurgi Cæsaris cliens fit.

In II. feria regem magnis muneribus à se & à contectali sua oblatis placauit. Deindeque regia largitate his meliora, ac multo maiora cum beneficio diu desiderato suscepit, & obsides suos cum honore & lætitia remisit. Post hæc verò Russiam, nostris ad hoc auxiliantibus petiit, & magna regionis illius parte vastata cùm commotio inter suos & hospites Pezineigos fieret, eosdem quãuis suimet fautores iussit

Boleslai expeditio in Russiam.

Bronhagus Abb. Fuld.

Luneburga.

interfici omnes. In diebus illis Bronhag, Abbas Fuldensis, deponitur, & succedente sibi Poppone conuerso, & tunc Larcsseменsi pastore, hoc monasterium confratribus latè discedentibus à priori statu mutatur. In ciuitate Bernhardi Ducis Luinberg dicta eodem anno aëris fit mira mutatio atque motio, & immensus terræ hiatus.

Cæsaris expeditio Italica.

Hoc stupet accola, & sæpius, nunquam vidisse, testatur. Rex autem ad occidentales pergens regiones, iter suum ad Longobardum disposuit, & iterum ad nos repedauit, & inde XI. Cal. Octobr. discedens, per Bauariorum fines atque Sueuorum, vsque ad locum qui dicitur * properauit. Huc exercitus vndique confluit. Et hinc vsque ad Romam Rex sine omni scrupulo, Regina comitante, venit.

Bolezlai malitiosa astutia.

Ad supplemētum huius itineris Bolizlauus, antea inuitatus, nil aspirauit, & in bene promissis more solito mendax apparuit. Insuper antea domino Papæ questus est per epistolæ portitorē, vt non liceret sibi propter latentes regis insidias promissum principi Apostolorum Petro persoluere censum. Tunc verò missis illò nunciis, tacitus rimatur, qualiter Rex in his partibus haberetur. Quoscunque potuit ab eius gratia per hos amouere conatus. Tantus fuit hic respectus domini, & sic piorum quæsiuit interuētum, ac ita elucebat militis inclyti firma fides, & de sacramētis terribilibus adeò curauit.

Mora.

Attende lector, quid inter tot flagitia is faciat. Cùm se multum peccasse aut ipse sentit, aut aliqua fideli castigatione perpendit, canones coram se poni, qualiterque id debeat emendari, vt quæratur, præcipit, ac secundum hæc scripta mox scelus peractum purgare contēdit. Maior tamen est ei consuetudo, periculosè delinquendi, quàm in salutari pœnitentia permanendi.

Hardwigus, Rex Longobardorum.

Huius compar, & q: collega Hardwigus, à Longobardis falsò Rex appellatus, aduentum magni regis, & potentiam exercitus, doluit, & quia suis viribus huic ad nocendum diffidit, in castelli munitionem se protinus recepit, hoc solum ingemiscens, quòd Rex ad maiorem tunc vocatus accessit honorem. Post lōgam animi exæstuantis deliberationem, legatos ad Regē misit, qui comitatum quēdam sibi dari peterēt, & coronam suimet cum filiis ei redditurum veraciter promitterent. Hoc cùm consilio quorundam acquiescens facere Rex noluisset, vt in sequentibus enucleabo, ad magnum suis familiaribus prouenire damnum id postea persensit.

Bruno martyr.

Sed prius quàm hæc aggrediar, quæ superius indiscussa obliuione præterij, præscriptis interponere conor. Fuit quidam Brun nomine, contemporalis & conscholasticus meus, ex genere clarissimo editus, sed diuina miseratione, præ cæteris parentibus inter filios domini electus. Hic ab Ida venerabili matre sua vnicè dilectus, magisterio Giddonis Philosophi traditur, & omne quod habere debuit, cum abundantia suggeritur.

Bruno pater.

Huius pater erat Bruno, senior egregius, & per cuncta laudabilis, amicus mihi cōsanguinitate, & omnibus erat proximus familiaritate. Filius autem eius & æquiuocus cùm mane ad scholam ire debuisset, antequam ab hospitio exiret, veniam petiit, & ludentibus nobis, in oratione is fuit. Otio negotium præposuit, & sic fructificans, ad maturitatem peruenit. A tertio desideratur Otrone, & suscipitur, quē non longè pòst deserens, solitariam quæsiuit vitam. Is verò post mortem gloriosissimi Imperatoris, regnante tūc secundo, domini gratia, Henrico, ad Merseburg veniens, benedictionem cum licentia domini Papæ Episcopalem ab eo petiit, & eius iussione, ab Archiepiscopo Tagmone cōsecrationem, & quod ipse detulit huc pallium ibidem suscepit. Dehinc ob lucrum animæ, laborem subiit diuersæ ac grandis viæ, castigans corpus inedia & crucians vigilia. Multa à Bolizlauo cæterisque diuitibus bona suscepit, quæ mox Ecclesiis ac familiaribus suis & pauperibus, nil sibi retinēdo diuisit.

Prussi, Ethnici.

In duodecimo conuersionis, ac inclytę conuersationis suæ anno, ad Prussiam pergens, steriles hos agros semine diuino studuit fœcundare: sed spinis pullulātibus, horrida non potuit facilè mollire. Tunc in confinio prędictę regionis & Russiæ cùm prædicaret, primò ab incolis prohibetur, & plus euangelizans capitur, deindeque amore Christi, qui Ecclesiæ caput est, XVI. Cal. Mart. mitis vt agnus decollatur cū suis XVIII. Corpora tot martyrum insepulta iacuerunt, quoad Bolizlauus id comperiens, eadem mercatur, ac domui suæ futurum acquisiuit solatium. Facta sunt autem hæc in tempore serenissimi regis Henrici, quem Dominus omnipotens triumpho tanti Præsulis honorificauit, & vt multum spero, saluauit. Pater autem prædicti Antistitis longè pòst infirmatus, vt ipse mihi narrauit, præcepto filij monachicum suscepit habitum,

bitum,& xiiii. Cal. Nouembr. in pace quieuit. Nec floccipendenda est Geronis satellitum Marchionis magna præsumptio, quam stupeat fidelis,& fugiat amore pietatis. Causa proferatur in medium, & tunc perpendatur factum, si sit laudabile, an bonis omnibus detestabile. Arnulphus antistes ad saltum Geronis à venerabili eiusdē loci Abbatissa Hatthauui ad festiuitatem Christi martyris Cyriaci ad cōuiuium inuitatus, venit,& in die sancto cùm post missam de Ecclesia ambularet, vidit clericum accipitrem in manu sua tenentem, & zelo commotus hunc cum brachio suimet comprehendit, ac secum duxit, non vt puniretur, sed sic verbis mediocribus corriperetur. Fama volans milites prædictos congregat, qnorum primus, Hugo nomine, ad Episcopū veniens, cur seniorem suum sic inhonorare voluisset, interrogat. Et Antistes, quid feci, inquit: Vidi abominationem Christi,& quia in meo factam Episcopatu cernebam, sustinere non potui. Nil mali factum. Ponamus diem vobis complacitam,& vbi culpabilis à communibus inuenior amicis, digna emēdatione restituo. Et ille persequitur, nec sic, inquiens, esse debet, nec ita fieri valet. Hodie aut factamēto vos excusate, aut seniori meo & nobis ad emendandum promittite. Ad hæc Præsul, sancta me, infit, solennitas prohibet iurare,& vos illud suscipere, & multum miserabile mihi videtur, quod iustitia à vobis mihi solum denegatur. Post hęc ille iratus egreditur,& miles armatus, ignorantia Comitis, glomeratur, & cùm iam vellet Episcopus cœnare, videt omnes appropiare. Domus, in qua fuit, à suis firmiter obseratur, & ne hostibus facilis pateret ingressus, omni modo munitur. Sed cùm eam iam impugnare voluissent, dictum his est veraciter, quòd sacerdos aliò declinans, ibidem non inueniretur. Tunc is in claustro, & tandem in monasterio, quæritur, & domini gratia non vllo sui dedecore latens,& hæc omnia cernens, nullatenus inuenitur. Ad vltimum sedato furore, hi ad hospitium pergunt,& domos suas tristes reuisunt. Con uocatis postera luce militibus suis, Arnulphus ad propriam remeauit sedem, Abbatissamque nimis flentem solatur. Hoc totū Rex comperiens, conspiratores sibi præcipit præsentari. Quem cùm Marchio prædictus nimis iratum cerneret, per internūcios fideles eum placare nititur. Hoc Rex ea ratione audiuit, vt prius terecentorū pon dcra talentorum Episcopali soluerent ditioni,& qui in hoc facto culpabiles esse deputarentur, aut sacramento suorum xi. amicorum expurgarent, aut secundum cano nicam authoritatem ei satis facerent. Facta tunc inter eosdē mutua pace, post Pascha ponuntur induciæ. Huc nostri eorundemque amici conueniunt,& ego cum illis affui,& vt pecunia datur prædicta, Episcopus in occidentale monasteriū venit, sedens ibidem in solio summi gradus. Ibi tunc solus Marchio se iuramento admodum credibili expurgat: satellites autem sui more pœnitentium de manu prædicti antistitis singulariter suscipiunt ea ratione ieiunium, vt si quando admonerentur, onus subirent impositum. Illud etiam annectēdum, qualiter Othelricus, Bohemiorum Dux, mammona iniquitatis interpretatus, Bosionem inclytum suimet militem, cæterosque cōplures interfici præceperit, eò quòd hos fratrem adiuuare exulem à falsis mur muratoribus audierit, & omnes cautè in his cladibus discerent, qualiter sibi in futurum præcauere debuissent. Quod dominus in vtroq; testamento iubet obseruari firmiter, id in his regionibus compleri prohibet ab initio Ecclesia semper. Germanum enim, quem meritò pręhis diligere debuit, verebatur,& ne vnquam ad se veniat, diligenter custodire conatur. Bohemi, regnante Suetopulco Duce, quondam fuere nostri. Huic à nostris parentibus quotannis soluitur census. Sine maximo timore in his nullus dominatur ,puinciis. Charitas pura gemit exclusa: quia regnat ibidē periurium, cum fraude socia. Superius de vniuersali Papa, Brunone disputans, cùm successorem eius Gerbertum tantùm nominarem, vt de eo latius aliquid scribam, non incongruum est. Erat is natus de occiduis regionibus, à puero liberali arte nutritus, & ad vltimum Remensem vrbē ad regēdum iustè promotus. Optimè callebat astrorum cursus discernere, & contemporales suos variæ artis noticia superare. Hic tandem à finibus suis expulsus, Ottonem petiit Imperatorem,& cùm eo diu cōuersatus, in Magdaburg Horologium fecit, illud rectè constituens, considerata per fistulam quadam stella, nautarum duce. Pòst hæc autem prædicto Papa defuncto, is gratia Imperatoris ei dem successit,& vsque ad tempus Henrici regis sedebat, Syluester voca-

Hadui Abbatissa.

In Arnulphū Episc. tumultus.

Othelricus Dux Boem.

Suetopolcus Dux imperio vectigalis.

Gerbertus Papa Syluester II.

Horologium Magdeburgense Gerberti opus.

Sergius Papa ante bucca porci.

Benedictus VIII. Roma pulsus restituitur.

Cæsar Romæ inauguratur, & aduocatus S. Petri fit.

Cæsaris in Episcopatum Mersburg. munificentia.

tus, in cuius vice Iohannes Phasan positus sedem Apostolicam dies sibi commissos regebat: sub quo Ecclesia Mersburgẽsis renouatur, & priuilegij authoritate sui roboratur. Huic succedebant Sergius, qui vocabatur bucca porci, atque Benedictus, ambo præclari & consolidatores nostri. Ab omnibus sacerdotibus summis aduẽtus regis admodum desideratur, sed diuersorum reluctatione hostium diu tardatur. Benedictus sit in eunctis operibus suis omnipotens dominus, qui Romam longo tempore à multis temporibus depressam tali pastore consolari, & pacificare dignatus est. Nãque Papa Benedictus Gregorio cuidam in electione præualuit. Ob hoc iste ad natiuitatem dominicam ad regem in Palithi venit cum omni paratu Apostolico, expulsionem suam omnibus lamẽtando innotescens. Huius crucem Rex in suam suscepit custodiam, & à cæteris abstinere præcepit, promittens sibi, cùm ipse illuc veniret, hæc secũdum morem Romanum diligenter finiri. Aduenit optati temporis acceleratio, & Rex Henricus à Papa Benedicto, qui tunc præ cæteris antecessoribus suis maximè dominabatur, mense Februario in vrbe Romulea cum ineffabili honore suscipitur, & aduocatus S. Petri meruit fieri. Et quia de secunda eius ordinatione loquuturus sum, condecet eum me prius laudare, de cuius hoc venit gratuito munere, vt magister gẽtium nos hortatur Paulus. Domino patri præ omnibus & in omnibus, fratres, gratias agite: hæc est enim voluntas eius in Christo Iesu Domino nostro: iure laudandus à nobis, qui multum profuit nobis munere & gratia æterni regis. Henricus etenim Rex Ecclesiam adauxit nostram multis vtilitatibus, in primis diuino apparatu, & de omnibus curtis, quas in Turingia & Saxonia habuit, duas nobis tradidit familias. Euãgelium auro & tabula ornatum eburnea, & calicem aureum atque gemmatum cum patina & fistula, Item Cruces duas & capulas, ex argẽto factas, & magnum calicem ex eodem metallo cum patina simul & fistula, dedit. Quicquid in prædiis ab intercessoribus meis neglectum erat, præcepto renouarat.

Quem laudant superi, veneremur nos quoque serui
Promentes dignas nostris ex cordibus odas.
Est hic namque Deus trinus, in deitate sed vnus,
Et sine quo nullus regnat Deus, ille benignus
Atque bonum summum, depellens omne nociuum,
Largitur cælo, quæ prosunt omnibus, alto.
Verùs mendaces confuderat hic modo testes,
Henricum regem dicentes imperialem
Curam non suscepturum, nec denique longo
Tempore regnandum, sed sæua morte premendum.
Nunc sunt bisseni, quòd regno præfuit, anni,
Scandens Cæsaream pòst rector clarus in aulam,
Illo mense meam quo soluerat iste cathedram.
Ista dies pulchro signatur clara lapillo,
Qua regi nostro se subdit Roma benigno,
Atque liquore sacro perfusus gaudet, & almo
Fert grates domino, qui se visitauit ab alto,
Ac Cunigundam contectalem sibi charam.
Summus pastor ouat, chorus atque suus quoque cantat
Quòd sunt securi, tanto rectore potiti.
Mersburg & tu concinnes omnibus actu.

CHRO-

CHRONICI DITMARI, EPISCOPI MERSEPVRGII, LIBER VII.

DECVRSIS à dominica incarnatione post millenarij plenitudinem numeri annis tredecim, & in subsequentis anni secūdo mense, ac hebdomada tertia, anno autē regni eius tertiodecimo, & die dominica, ac VI. Cal. Martij, Henricus Dei gratia Rex inclytus à senatoribus duodecim vallatus, quorum VI. rasi barba, alij prolixa mysticè incedebant cum baculis, cum dilecta sui met coniuge Cunegunda ad Ecclesiam sancti Petri, Papa expectante, venit, & antequam introduceretur, ab eodem interrogatus, si fidelis vellet Romanæ patronus esse, & defensor, Ecclesię, sibi autem suisque successoribus per omnia fidelis, deuota professione respondit, & tunc ab eodem inūctionem & coronā cum contectali sua suscepit. *Cæsaris inauguratio.* Priorem autem coronam super altare Principis Apostolorum suspēdi præcepit. Eodem die Papa eis cœnam ad Lateranum fecit copiosam. In octauo verò die inter Romanos & nostrates magna oritur commotio in ponte Tiberino, & vtrinque multi corruerūt, nocte eos ad vltimum dirimente. Huius rei auctores Germani tres extitere, Hug, Hecil, Ecilin, qui postea capti sunt, & in custodia detenti: ex quibus vnus in bis partibus euasit, secundus autem ad Fuldam deductus est, in Vitkansteine * autem castello tertius diu seruatur. Arnulphum fratrem suum, *Arnolfus, Cæsaris frater, Episc. Rauennas.* quem Rauennati antea pręfecit Ecclesiæ Cæsar, denuò intbronizatum ab Apostolico ibidem consecrari præcepit. Supplantatorem autem Ethebertum eius iniustè ibi diu sedentem primò voluit degradare, sed assidua piorum deuictus intercessione, alteri pręficitur Ecclesiæ nomine Aritia. In Rauenna duos & Romæ totidem synodali iudicio Papa deposuit, ab Archiepiscopo Leone iam muto consecratos. Dominicam resurrectionem Imperator in Papia ciuitate celebrans, instabilem Longobardorum mentem caritate cunctis exhibita firmauit. *Longobardi fluxa fide.* Dehinc sedatis tumultibus vniuersis, reuersus est ab Italia, & Harduigus ab hoc admodum gauisus, Vercellensem inuasit ciuitatem, Leone eiusdem Episcopo vix effugiente. *Harduigus, Cæsaris æmulus.* Omnem quoque hanc ciuitatem comprehendens, iterum supcrbire cœpit: quem, vt in sequentibus expono, diuina maiestas nimis humiliatum se culpabilem cognoscere coëgit. In bis partibus Cęsar Episcopatum, quod erat tertium deuoti operis sui ornamentum, in Bobia ciuitate, vbi Christicolæ sancti, & confessores inclyti, Columbanus & Attala corporaliter requiescūt, communi consilio & licētia comprouincialium Episcoporū construxit: quia summa necessitas, &, quæ eam præcellit, Cbristi cbaritas, ad hoc instigauit. Hic cum maxima prosperitate & gloria Alpinas superat difficultates, ac nostræ regionis adiit serenitates, quia aëris & habitatorum qualitates nostris non concordant partibus. Multæ sunt, proh dolor, in Romania atq; in Longobardia insidiæ: cun ctis huc aduenientibus exigua patet cbaritas: *Itali fallaces.* Omne quod ibi hospites exigunt, venale est, & hoc cum dolo, multique toxico hic pereunt adhibito. Eodem anno, IIII. Calend. Martij, obiit Carolus Comes, Rigdagi Marcbionis filius, qui omne sui met beneficium iniustè accusantium turgida inflatione, & nulla sua culpa prius perdidit, *Carolus Ridagi marchionis F.* & illatum facinus æquanimiter portauit. Eodem die neptis mea Mathildis, quæ in Geronis saltu cum domina Hathui Abbatissa iure cōsanguinitatis diu nutriebatur, *Hadui Abbatissa Gerenrodensis.* animam exbalauit, quā quia sibi successuram venerabilis matrona semper optauit, insolabili mœrore mortuam fleuit, & hāc in proximo mense Iulio IIII. Non. eadem subsequitur. De cuius laudabili vita quædam breuiter percurro. Fuit bæc Reginæ Mathildis inclyta neptis, ac in XIII. ætatis suæ anno Geronis filio Marchionis Sigifrido nupserat, & cum eo tantùm VII. annos coniūcta erat. Post cuius excessum ob domini amorem, & tristis solatium senioris, sacrum à Bernhardo Antistite velamentū, & mox consecrationem, vt prædixi, suscepit, sedens LV. annos: tam assidua in Cbristi seruitio, vt Anna, & tantę largitatis, vt Sareptana, in castitate & abstinentia similis Iuditb: Ecclesiam sibi commissam diuersis decorans ornatibus. Huius obitum signa prænūciabant ista. Viuarium, quod in orientali parte vrbis positum est, vsque in me-

diam diem apparuit sanguineum, & pòst viridi colore est variatū. Multis est visum, quòd meritis istius nepris mea secum palma virginitatis præcederet. Sepulta autem egregia Christi sponsa à Bernbardo, antiquę ciuitatis Episcopo, non vbi petiit, sed vbi generis congregatio sua rogauit in medio Ecclesiæ coram sanctæ crucis altari, vbi postmodum per eius nobile meritum cuidam viro diu debili, & cū scabellis diu ambulanti, tribuit omnipotens Deus facilem gressum. Imperator autem transcensis Alpibus, cæterisque adiacentibus prouinciis regendo decursis, natale domini celebrauit in Palithi, & post hæc ad Merseburg veniens, Bolizlaui fidem & auxilium suis innotuit fidelibus, & vt ab eis ad excusationem, aut indictæ rei emendationem is vocaretur, vnanimes poscit. Interim nepos meus Comes Wirinharius, instinctu malesuadæ iuuentutis, & dolosarum machinamēto mulierum, cum paucis ad vrbem Bicblingi vocatam, dominica die venit, & dominam eiusdem Reinbildam, prius à se desideratam, fraudatis custodibus, rapuit inuitam. Namque imperatori, vt nulli absque scientia & consilio suimet vnquam sociaretur mariro, hęc antea firmiter promisit, & ob hoc cum clamore & eiulatu deducitur. Hoc audientes cum clientibus satellites, armati conueniunt, & ex his vnus Vullerr nomine vulnere diro tardatur. Sed vna ex ancillis cùm se pariter abduci rogaret, & iussu senioris sui hanc sumere Albinus nobilis voluisset, vallatur vndique, & neporem meum iam rūc egressum reuocat in auxilium. Hic antequā ei succurreretur, proh dolor, oppetiit, & dominus eius adueniens intra claudirur, & ab vno seruorum sauciatur, quem protinus lancea perfossum muro infixit, & cæteros, vt sibi propius accedere non auderent, terruit: & cùm suos longè cum matrona iam exisse, sibi autem nullum euadendi locum patere vidisset, relicto protinus equo, se dimisirà muro, & à lapide sequenti admodum depressus, tristes vix peruenit ad socios. A quibus vsque ad villici Cæsaris domum portatus, ibi cum paucis est admissus. Et dominam cum magna festinatione auexerunt, nunc hic nunc illic cum ea latitantes, & aduētum domini sollicitè præstolantes. Sed villicus iniquitatis hospitem infirmum Imperatori mox prodidit, & eius mentem fecit nimis hilarem. Sperauit enim eum in suam venientem potestatem in exemplum aliis periturum, aut pretio ineffabili ab hoc redempturū. Nox iam erat, & Bernhardus ac Guncelinus & Wilhelmus Comites cum suis militibus à Cæsare missi, vbi ęgrotus iacuit, veniebant, & bos adfuisse, Wirinharius à suis præsciēs, sibi familiarem Wilhelmum salutar, cæteris duobus indicens, si gladium eleuare potuisset, quòd nunquam in eorum potestatem incolumis venire voluisset. Wilhelmus verò eius vulnera ligans, & q; ad Merseburg, vt sibi iussum fuerat, venire nullo modo valuisset, intelligens, à suis eū fecit portari ad pximā villā, Elerstidi dictā, ibiq; in domo noua lapidibus firmata, præcepit custodiri, ipse cū suis ad Imperatorē reuersus. Eodē die nos ad præsentiā Cæsaris vocati, quali præsumptione suū nepos meus interrupit votū ab eodē flebili lamētatione percepimus. Namq; cùm Bruno à Milone inimico eius in domo ppria, vbi omnibus pax habēda est, occideretur, idq; ab omnib[9] indigenis Imperatori lugubriter intimaretur, multū rogatus, vt suorū more antecessorum tam sceleratis hominibus prædium cum incolatu prohiberet, idque sacramentis firmare ex sua parte iussisset, eleuatis manibus, omnipotenti Deo & cunctis præsentibus illud se, quàm diu viueret, impleturum promisit. Et quia scimus, multo satius esse, bonum non vouere Deo, quàm postea declinare, rogitemus eum, cui hæc dedit promissa, sicubi ea humanitatis gratia, seu malo is fregerit hortatu, emendatione condigna resipiscat. Post Imperatoriam lamentationem optimi quique dedere consilium, vt comprehensis omnib[9] suimet bonis, domina reuocaretur, & huius rei authores aut capti præsentarentur, aut fugiētes vsque ad mortem persecutionem paterentur. Ipse autem Comes superata infirmitate, si culpabilis efficeretur, capite priuaretur: si autem hæc omnia cum consensu matronæ acta fuissent, optimè vteretur sponsa. Frater meus Comes Henricus hæc ad implenda illico mittitur, & vt ad Alstidi ad publicum venirent colloquium, iubetur. Illo tunc proficiscente, prædicti Comites aduenerunt, & Cæsari, quæ facta sunt, nuntiauerunt, Postera die, id est, in sancti festiuitate Martini, Wirinharius patienti animo aduersa quæque sustinens hactenus, expirauit, nullum hostibus lucrum, suis autem inuincibile damnum relinquens. Ob hoc Rex tristatur, & Thie-

Bolizlaus Principibus accusatur.

Wirinharius rapit Reinbildam.

Wilhelmus Comes, Wirinharij familiaris.

Henricus Ditmari frater.

Wirinharij mors & sepultura.

Thiedricus hoſtis eius lacrymatur. Hoc ego comperiens, Thiedrico nepoti meo abeundi licentiam petij, & corpus amici per ſatellites meos de Miminleuo, vbi tūc Abbatia fuerat, & Reinboldus eiuſdem prouiſor egregius debita hoc procurauerat humanitate, ad Helpitbi, vbi hoc expectabam, reduxi. Sed eodē iam tunc nimis fœtente, exſolui protinus viſcera iuſſi, iuxta Eccleſiam iubens ſepeliri meam, & vſque ad Wallibizi illud proſequebar, ponens ad leuam dilectæ coniugis. Interim Cæſar in Alſtidi populis iura dabat, & vt præſentes affirmabant, meis hoc amicis denegabat. Inſula, quæ Porci dicitur, quia prius Comes Bernhardus prædictum voluit occidere Wirinharium, per iniuſtos iudices ſibi eam Cæſar præcepit aſſignari. Hoc Wigmannus Comes probibet, & eſſe iniuſtum affirmat: omnes populi muſſant, & chriſtum domini peccare occultè clamant. Ibi tunc ſtella multis in medio apparuit die. Erinde exiens, natalem dominicū in Polithi coluit, & in 1111. feria ante Paſcha ad Merſburg venit. In cœna domini Chriſma in eius præſentia indignus benedixi. In vigilia autem ſanctæ reſurrectionis, quæ tunc fuit v. Idus Aprilis, Redbaldus, Abbas Wirdunenſis, & Hethenricus, eiuſdem cœnobij præpoſitus*, In die ſancto Archiepiſcopus Gero miſſam cātauit, & interim Othelricus, Boiemiorum Dux, aduenit, & dies hos ſolennes duximus admodum bilares. Interea Herimannus Marchio Paſcha duxit cum ſocero, & inde vix ſolutus ad Imperatorem cum nuncio eiuſdem diu expectatus venit. Idem legatus, mentiri ſemper ſolitus, ad Cæſarem in occidentali parte plus ad perturbandum, quàm, vt ſimulauerat, ad pacificādum ab inſtabili ſeniore ſuo miſſus eſt. Quem cum conſociis ſuimet Imperator ſuis familiaribus committens, generos ſuos gratiam eiuſdem nudis pedibus quærentes miſericorditer ſuſcepit, & tūc demum Sbigneuū, vt hæc cerneret, præſentari iuſſit, & publicè domino eius reſpondit. Hic cùm alia quàm Cæſar præceperat domi retuliſſet, cum præfato Comite, pacem firmare cupiente, iuſſu Ducis infauſti remittitur, & in conſpectu Imperatoris & Principum eius, fallax & inuicem diſturbans eſſe conuincitur. Tunc iterum ſe ad excuſandum, vel in obœdientiam ad emēdandum, à Cæſare vocatus, in præſentiam eius venire noluit, ſed coram Principibus ſuis hæc fieri poſtulauit. Sed quātam ei benignitatem Imperator prius oſtenderit, lector attende. Præfatus Dux mille artium ſcientia plenus, filium ſuimet Miſeconem ad Othelricum, Boiemorum prouiſorem miſit, vt memores mutuæ conſanguinitatis ſe inuicem pacificarent, & cunctis hoſtibus ſuis, & maximè Cæſari, pariter reſiſterent. Ille verò hoc omne in detrimentum ſui eſſe compoſitum à veracibus accipiens, hunc comprehendit, ex conſociis eius optimos quoſq; interficiens, ac cæteros vnà cum ſeniore capto Boiemiam reduxit, ac in carcerem proiecit. Quod cùm Imperator competiret, Thiedricum nepotem meum illuc miſit, vt ſatellitem ſuum ſibi redderet, & ſi de gratia ſuimet aliquid curaret, hunc nullatenus proderet. Cui hoc fertur reſpōſum dediſſe: ſenioris mei iuſſa in omnibus ſequi tam poſſe quàm velle mihi admodum neceſſe eſt. Eripuit me nuper indignum omnipotēs Deus de ore leonis, eiuſq; catulū in perniciem meam miſſum mihi tradidit, & ſi hunc liberum abire permitto, certos hoſtes in patre & filio ſemper habeo. Sin autē retineo, aliquem cum eo fructum me acquiſiturum ſperabo. Videat dominus meus in his omnibus, quid ſibi placeat, ac mihi aliquaten* perficiat, & hoc totum deuotus implebo. Sed cùm Thiedricus cum hac legatione reuerteretur, alius mox celeriter remittitur, qui eundem mitti rogaret, firmiterque ei præciperet, promittēs ex parte Cæſaris omnem eius excludi ſolicitudinem, & bonam firmari pacē. Tūc Othelricus nolens volēs captiuum reddidit, & Imperatorem multum placauit. Bolizlaus autem de ereptione filij ſupra modum gauiſus, per internuncios ſuimet condignas Cæſari gratias egit, poſtulās, vt eum ſibi ad honorem, inimicis autem ſuis ad dolorem, remitteret, & futuram vtriuſque remunerationem ipſe veraciter agnoſceret. Quod Imperator tunc non poſſe fieri, reſpondit, ſed cùm ad Merſeburg veniret, & cum communi Principum conſilio ſuorum voluntati ſuimet ſe tunc ſatisfacturum promiſit. Hoc Bolizlaus vt audiuit, non bene ſuſcepit, qualiterque filium in ſuam redigeret poteſtatē, ſemper tacita mente & crebra legatione reuoluit. Ad condictum Cæſar vt venit locum, cunctos optimates, quid ſibi de hac re eſſet faciūdum, conſuluit. E quibus Gero Archiepiſcopus loquitur primus: cùm tempus fuit, & cùm

Inſula Porci.

Othelricus, Dux Boem.

Hermannus Marchio & eius ſocer.

Generi Cæſaris ſupplices. Sbigneus legatus Bolislai.

Bolislai aſt.

Othelricus.

Miſico Bolislai captus.

Cæſaris ſatelles.

Cæſari deditus.

Gero Archiepiſcopus.

vestro honore id fieri potuit, me ista hortantem, non exaudistis: nunc à vobis est mēs Bolizlaui, ob longam filij retentionem & custodiam, auersa, & vereor, si hūc sine obsidibus, aut aliis confirmationibus remittitis, vt in posterum fideli seruitio amborum careatis. Talia loquentem maxima præsentium turba consequitur, & pars corrupta, id cum honore magno fieri non posse ingeminat. Vicit pecunia consilium, & vt hoc Bolizlauō charius esset, in fidem suam cum omnibus, quæ habebat, Misceonem recipi iubent. Et* hæc à Cæsare suscipiens, reduxit, & promissa percepit, admonens eundem, & filium, vt memores Christi & fidei, nullum Cæsari incōmodum amplius inferrent, nec suos decipi paterentur amicos. Huic dulci hortatui fistulæ blandientis more ab his protinus respondetur, quod factis postmodum nullatenus completur. Quamuis enim his aut fides parua sit, aut nulla, tamen hoc nobis imputant, quòd ex parte Cæsaris & nostrorum is tam serò remittitur, qui in numero militū habebatur. Hoc eis erat semper in animo, & propterea se in præsentiam Cæsaris nō venire affirmabant. Et verum est, quod vox Euangelica testatur, excusationem aliquam hunc quærere, qui ab amico familiari meditatur discedere. Hæc Imperator agnoscens à nobis discessit, & proximos rogationum dies in Capungū fuit, quo ipse curtem suam de ciuitate, Cassulan dicta, transtulit, & ibi cum consilio sui archipræsulis Heriberti prædictam Hethenrico curam commendauit, & tractatis ibidem rebus necessariis in vigilia pentecostes ad Immalesbusen venit, illic cum Antistite Meinwereo hanc sanctam festiuè ducens solennitatem. Illic Valeorbensis Abbas pius ab cura suspensus deponitur, & vnus ex Larsemensi monasterio Druehtmer sine fratrum consensu prædictorum assignatur. Quo ad sedem suam in hac venienti hebdomada, omnis congregatio, exceptis VIIII. flens abiit, vt Luidulphus Abbas prædixit, & locū hunc pene vacuum non spōte reliquit. In his diebus festiuis, Ernestus, inclytus Alemaniæ Dux, pueri successor Hermanni, cùm in sylua quadam illicitè venaretur, ab vno militum suimet plus ignorantia quàm voluntate spōtanea, vt ceruam sagittare debuit, proh dolor, vulneratur. Hic quia mortem sibi imminere perspexit, socios vocat, & vt reo parcerent supplicat, & quia hic tunc presbyterum, cui sua confiteretur peccata, non habuit, vnum ex militibus huius viee propius accedere iussit. Quem cùm adesse perspiceret, omnes, inquit, accedite, & commortalis vestri peccatoris facta, aure cordis percipite, & qualiter curentur vnanimiter succurrite, absentibusque cunctis fidelibus peccatricem meimet animam quæso commendate, & vxorem meā, vt honorem suum seruet, & me non obliuiscatur, admonete. Hæc dicens, in quoscunque vnquam se aliquid deliquisse recordari potuit, cunctis præsentibus innotuit, & mox de luce hac II. Cal. Iunij discessit, sepultus Wireeburg iuxta patrem suum Marchionem Luipoldum, vt ipse rogauit. Hic iuuenis, vt spero, felicem habet animam, cui sic ipse viuens testatus est. Plus placuit eorum multis hic erubescere, quàm coram omnipotēti Deo latere. De hoc exemplum, fratres in Christo, capite, & morbum interius latentem medico cœlesti aperite, & antidotum eius salubre nullatenus spernite, & quicunq; sit in fine nostro confessor, non moretur in gementi professione peccator, vt ab eo in cœlis inueniatur propitius remissor. Ad suprà memoratam solennitatem, & ad prædictum locum, quidam rusticus de occiduis veniēs partibus nouam Imperatori legationem detulit, & hanc nulli nisi soli vnquam aperire voluit, portans adhuc stimulum hunc, quo tunc pecus arans minauit, cùm hoc ei cœlitus per columbam iussum fuit. Et hic erat tantę longitudinis, vt omnes, qui eum viderāt, nimis admirarentur. Ipse verò rediens, cunctis interrogantibus indicat iussu Cæsaris, se ad Aquasgrani post expeditionem venturum, & responsum ab eo ibidem accepturum: & quia hāc admonitionem, & crebrò etiam innumerabilem, Imperator spreuit, vindictam sensit. In natiuitate sancti Iohannis Baptistæ, quæ tunc proxima erat, ad Gosleri Cæsar veniens, Ernesti ducatum nepti suæ & filio eius dedit, & inde ad Magdaburg proficiscens, interuentum Christi militis Mauritij ad exuperandam hostis Bolizlaui cōtumaciam suppliciter rogauit. Dehinc ad locum, qui Sclancisuordi vocatur, cum exercitu glomerato perrexit, & magnū comprouincialibus, & Marchioni eorum Geroni intulit damnum. VIII. Idus Iulij fit nostra congregatio, & pro defensione debita habitatoribus his prædatio magna. Postquam nostri Albim transierunt,

* Deest legati nomen.

Misceo dimissus.

Capunga.

Cassella.

Ernestus, Alemanniæ Dux, in venatione occisus.

Absente sacerdote confiteri licet alij.

Leopoldus, Marchio, Ernesti pater.

Minare, pro ducere, vulgare nunc Italorū lingua.

Goslaria.

Expeditio Cæsaris in Boleslaum.

imperatrix & ego cum illa ad Merseburg pergentes, Cæsaris aduentum in his partibus expectauimus. Nostri autem vt ad pagum Lusici dictum venerũt, à præsidio ex Ciani vrbe egresso tentantur: quod agnoscentes magnam ex eo multitudinem occidunt, & Henricũ qui dicebatur superbus, & qui ex nostra regione ob homicidium illò fugit, captum in vinculis Cęsari præsentabant. Inde vsque ad Oderam Imperator profectus ad locum, qui Crosna dicitur, optimos ab exercitu ad Misiconem ibi turmatim sedentem misit, vt eum de promissa sibi fide admonerent, & ne propter eum ab Imperatore sua perderet bona, cùm deditione sua præoccupare voluisset, vnanimiter rogarent. Quibus is talibus respondit: Agnosco me gratia Cæsaris ab inimici potestate ereptum, ac vobis fidem promisisse, & eam libenter in omnibus adimplerem, si liber existerem: Nũc autem, vt ipsi scitis, sum mei patris dominio subditus, & quia ille hoc prohibet, & sui milites hic modò præsentes talia fieri non patiuntur, inuitus omitto. Patriam quam quæritis meam, si possum defendere vsque ad aduẽtum patris, volo, & tũc eum ad gratiam Cæsaris, & ad amorem vestrum, inclinare cupio. Hoc nostri audientes, egressi sunt, & hæc Imperatori responsa detulerunt. Interim Bernhardus Dux cum suis fautoribus, Episcopis & Comitibus & prophanorum turba Luiticorum ab aquilone Bolizlauum petiit, & hunc præsentem munita vndique secus Odera habuit. Cæsar autem in inuentione Christi protomartyris Oderã transmeans, reluctantem Poleniorum multitudinem admodũ prostrauit, & nemo ex nostris nisi Hodo inclytus iuuenis cum Ekkrico & alio Guncelini Comitis Satellite cecidit. Hic cũ Sigefrido, Hodonis filio Marchionis, ab Imperatore accusat⁹, eò quòd Bolizlauo nimis familiaris hactenus fuisset, eodem die viriliter se expurgat, & à suis Hodo longè digressus, cùm hostes solus fugientes insequeretur, sagitta per caput immissa primò oculum & pòst vitam perdidit istam. Sed cùm Miseco eiusdem corpus cognosceret, quia eius apud nos fuerat custos & sodalis, multũ fleuit, & id bene procuratum ad exercitum misit. Eorum autem qui ex parte hostili oppetierunt, non minor erat numerus quàm sexcenti, prædam relinquẽtes nostris ineffabilem. Hoc Bolizlauus vbi tunc mansit ab internuntiis festinantibus mox resciuit, & quamuis eò libenter pergere voluisset, tamen pręsentibus inimicis introitum patefacere ausus non est: quocunq; nostri in nauibus declinabant, illuc ipse cum suis equo sequebatur ala ro. Ad vltimum verò erectis celeriter velis, nostri per amnem vnum nauigabant diẽ, & inimicis eos tunc comitari non volentibus, littus optatũ, securi comprehendunt, & proxima incendunt loca. Quod eùm eminus Dux præfatus agnosceret, more solito fugit, & nostris fiduciam & locum nocendi inuitus concessit. Dux verò Bernhardus cum suis Imperatori ad auxilium, sicut ei prius iussum est, venire cùm nequiuisset, per pedites clàm missos ei euentum rei & necessitatem inobedientiæ indicens, vastatis circumquaque iacẽtibus locis, domum rediit. Othelricus quoque, qui eum Bauariis ad Cæsarem venire debuit, ob multas causarum qualitates dimisit, & quãuis hi Imperatorem non comitarentur, tamen fidele seruitium sua vicinitate ostendunt. Namque Othelricus quandam vrbem magnam, Busine dictam, petiit, & in ea non minus quàm mille viros absque mulieribus & liberis capiens, incendit eãdem, & victor remeauit. Henricus autem orientalium Marchio cũ Banariis, compieriens Bolizlaui milites iuxta se prædam fecisse, protinus insequitur, & ex his fortiter resistentibus octingentos occidit, prædamque omnem resoluit. Sed antequam hæc omnia Cæsar comperiret, multum solicitus, quamuis parno vteretur exercitu, tamen potestatiuè quàm diu voluit in his partibus fuit, & tunc reuersus ad pagum qui Diadesisi dicitur, venit, in angusto, proh dolor, castrametatus loco, vbi nullus, excepto apum magistro, qui ibidem tunc interfectus est, sedit. Bolizlauus autem audiens Imperatorẽ alia, quàm intrarat viam, hinc exiturum, iuxta Oderam omnimodis sua firmauit. Sed cùm hunc iam abisse comperiret, magnam peditum multitudinem ad locum, vbi noster cõsedit exercitus, præmisit, præcipiens eis, si aliqua opportunitas sibi accidisset, huius saltem aliquam partem lædere tentaret. Insuper Abbatem suum, cum nomine, simulata pace ad Cæsarem misit, qui protinus ab eo explorator esse cognoscitur, & ibidem quousq; omnis penè exercitus, factis in præcedenti nocte pontibus, paludem transcenderet præiacentem, detinetur. Tunc ille Monachus habitu,

Crosna. Misico, Bolizlai F.

Bernhardus Dux Saxon.

Cæsar Oderã transmittit.

Misiconis humanitas.

Bernhardus Dux bellum deserit.

Othelricus Dux.

Henricus, Marchio Austriæ.

Fraudulenta Bolizlai legatio.

ſed doloſa vulpes in actu, & ob hoc amatus à domino, rediit, & Imperator Geroni Archiepiſcopo,& Geroni inclyto Marchioni,ac Burckhardo Comiti Palatino,reſiduos committens,progreditur, & vt ſe ſolito cautius circumſpicerēt,hortatur. Poſt hæc ab hoſtibus propè in ſylua latētibus magnus clamor ternis mugitibus attollitur, & mox noſtrum agmen ſagittariis intermixtim currētibus, ab his appetitur. Quibus primo conflictu ſecundoque fortiter reſiſtunt, & ex eis multos palantes occidunt. Sed fugientibus quibuſdam ex noſtris, confortati hoſtes glomerantur,& noſtros iterum incurrentes diſſipant, & ſeparatos ſagittis fallentibus perdunt. Gero autem Archiepiſcopus & Burckhardus Comes vulneratus vix euadentes,Cæſari hęc referebanr. Luidolfus autem iuuenis cum paucis capitur, & Gero ac Volcmarus Comites cum cc. militibus optimis occiſi, ſpoliati ſunt, quorum nomina & animas Deus omnipotens miſericorditer reſpiciat,& nos, quorum culpa hi tūc oppetiere, ſibi per Chriſtum reconciliet,& ne quid tale vlterius patiamur,clemēs cuſtodiat.Imperator vt hoc triſte nūncium audiuit, ad tollenda interfectorum corpora redire voluit:ſed multorum tardatus conſilio,id quaſi inuitus omiſit, & Eidum antiſtitē,qui eis licentia infauſti Ducis ſepulturam impenderet, & Geronis corpus Marchionis imploraret,remiſit. Venerabilis verò pater Cæſari volūtariè conſentiens concito curſu reuertitur,& vt miſerabilem aſpexit ſtragem, flebiliter ingemuit,& ſuppliciter pro his orauit. Hunc cùm victores & tunc in præda ſolum morantes, eminus viderunt, de conſequentibus timidi, primò fugerunt, deindeque propius accedentem ſalutauerunr,& ſine omni offenſione eum abire permittunt. Hic à Bolizlauo,multum de pernicie noſtra gaudenti, quod poſtulat impetrans,ſine mora rediit, & corpora ſociorū cum magno labore inimicis fauentibus ſepeliuit. Funus autem prædicti Marchionis & ſocij eius Widredi vſque ad Miſni fecit reduci. Hæc ibidem Hermannus Comes flebiliter ſuſcipiens, & vſque ad nouam vrbem, vbi Gero Colonienſis Archiepiſcopus & Thiedmarus Marchio, frater eius, vitricus iſtius, pater autem interempti Comitis, in honore Dei genitricis & ſancti martyris eius Cypriani, regnante ſecundo Ottone, Abbatiam conſtruxerunt, cum fratribus ſuis Gunthero ac Ekkihardo comitatur, quæ Gero Archiepiſcopus tunc terræ commendans, dominam Athelheidam eiusq; filium Thiedmarū ac mœrētes amicos ac milites ſolatur. Interim Cæſar cum ſuis ad Strelam vrbem peruenit, ac Miſeconem cum exercitu ſubſequi ſciens, Hermannum Marchionem ad Miſnēſis defenſionem ciuitatis properare iubet, ipſe verò ad Merſeburg recto tetendit itinere. Miſeco autem à patre nefario inſtructus, vt primò noſtros abiſſe diuiſos nullamque poſt ſe cuſtodiam eſſe relictam ſenſit, Id. Septembr. Albim, iuxta vrbem prædictam, cum VII. legionibus in ipſa tranſcendit aurora, quoſdā circumquaq; iacentia vaſtare, alios verò vrbē præcipiens impugnare. Quod iuuenes mei conſpicientes, ſeque tueri poſſe deſperantes, ſuperpoſitæ ciuitati munitionem, relictis penè omnibus ſuis, aſcendunt. Ob hoc hoſtes admodum gauiſi, ſuburbium intrant relictū,& hoc ablatis rebus inuentis incendunt, & ſuperius caſtellum in duobus locis accenſum infatigabiliter aggrediuntur. Hermannus verò Comes videns auxiliatores ſuos admodum paucos iam defeciſſe, Chriſti pietatem, & eius inclyti martyris Donati interceſſionem ſanctam, proſtratus poſtulans, mulieres ad ſuccurrendum hortatur. Quæ propugnacula attingentes lapidibus viros adiuuant, ignem impoſitum, quia defecit aqua, medone extinguunt, &(domino gratias) inimici furorem & audaciam minuūt. Hoc totum Miſeco de monte iuxtà poſito cernens, ſocios aduentantes expectat. Qui depopulantes,& vbi ignis inueniebatur omnia vſque ad Gana fluuium concremantes, ſerò laſſis reuertuntur equis,& ibi cum ſeniore ſuo cras ad vrbem pugnaturi pernoctarent, ni Albim creſcere viderēt. Propter hoc exercitus nimis defatigatus, cum ſecuritate inopinata remeauit,& Ducis ſui cor anxium hac proſperitate releuauit. Imperator autem hęc vt audiuit, quoſcunque tunc colligere potuit, ad ſuccurrendum ſuo Marchioni propere mittit, & ſuburbium non longè pòſt redintegrare præcepit. Ad huius operis ſupplementum & cuſtodiam Gero Archiepiſcopus & Arnulphus Præſul VIII. Id. Octobr. cum Comitibus cæteriſque compluribus conueniebāt. His omnibus ego longè inferior interfui. In XIIII. diebus incepta ad vnguem nos perducentes abiuimus, committentes

Cæſarianorū clades.

Geronis Marchionis cades.

Eid Epiſcopus Myſn.

Thietmarus Geronis pater.

Hermannus, Guntherus, Eccardus, fratres Marchiones.

Adalheidis.

Ditmarus, Geronis F.

Miſeconis in Myſniam irruptio.

Myſna obſeſſa & oppugnata.

Hermannus Marchio.

Gana fluuius. Albis inundatio & Miſeconis abſceſſus.

Suburbium Myſnæ inſtauratum.

vrbem

vrbem Friderico Comiti ad IIII. hebdomadas. Gero Archiantistes Magdaburgen- *Fridericus Comes.*
sis, & ego eiusdem comes, ad locum, qui Mucherini dicitur, veniebamus. Ibi tunc e-
go de promissis dulcibus eum admonens, percepi ab eodem cum baculo eius, quem
hodie teneo, parochiam super has IIII. vrbes, Scudici, Cottili, Bichini & Wurzin *Parœcia Ditmaro concessa à Gerone Magdeb.*
VIII. Calend. Nouembr. præsentibus his testibus: Heribaldo, Hepooe, Ibone, Chri-
stino, atque Seberto. Eodem die ad vrbem Curbizi dictam venimus, vbi conuenien-
tibus Archiantistitis militibus manifestaui, quā misericorditer erga me senior suus
egerit. Ibique de infirmitate venerabilis Fritheirunæ comperimus, ad cuius hospitiū
tunc nos fuimus, quæ, proh dolor, in sequenti die, id est, VII. Calend. Nouembr. ho-
minem exuit interiorem. Inde Archiepiscopus ad Magdaburg profectus, omnium
festiuitatem sanctorum celebrauit, & ego in Wallibizi. Interim Imperator occiden-
tales inuisens regiones, quæ ibi tunc erant emendanda, correxit. Post hęc autem Eid *Eidi Episcopi Mys. mors.*
Antistes egregius à Polonia saltem cum muneribus magnis reuersus ægrotare cœpit.
Et in vrbe Libzi vocata fidelem Christo animam XIII. Calend. Ian. reddit, & Hilli- *Lipsia.*
bardus, Cicensis Episcopus, ad huius procurationem vocatus, mox adsuit, & domū, *Hillebardus Cicensis, Eidi successor.*
qua vir sanctus obierat, optimis redolere odoribus introiens agnouit. Et corpus eius-
dem vsque ad Mysoi prosequitur. Sepeliuit illud coram altari, auxilio Comitis Wil- *Wilhelmus Comes.*
helmi, qui ordine suo eādem tunc custodiuit ciuitatem. Sed quia superius promisi,
me de eius vita in sequentibus dicturum, de magnis pauca loquar. Erat vir prædictus *Eidi Epis. natales, vita, mores.*
nobilis genere, diues in prædiis, sed paupertate spiritus hæc nihili ducens. Ante be-
nedictionem in Magdeburg cum cęteris confratribus regulariter ac multum lauda-
biliter viuens, & pōst in diuinis gregibus lucrandis altius insurgens, pro possibilitate
sua apostolicam imitatus est vitam. Nulla vnquam vtitur camisia, neque braca, nisi
tunc, cùm missam cātauit, quam idcirco sæpius dimisit, quia qualiter is vnquam sus-
tineret multi admirabantur. Crebrò à suis penè desperatus in stuba vix recreabatur,
corpus suum nimis afflixit ieiuniis, plus nudis pedibus quàm equo laborans. Cùm
sibi & sociis latè vagātibus victum defecisse, vel aliquid arduum occurrere videret,
domino gratias egit, & omnes hoc dicere iussit. Io baptizādo & prædicatione conti- *Eidus Episcopus Prædicator.*
nua, & confirmatione, non modò suæ vtilis erat Ecclesiæ, sed aliis quamplurimis. De
his, quibus ipse cum suis viuere debebat rebus, sibi subtractis, penè ducētos Ecclesiæ
suimet acquisiuit māsos. Chrisma & clerum rarò, templa autē Domini libenter con-
secrauit, & crebrò sine missa. Oculi eius ob assiduam fletus nimij effusionem iam ca-
ligabant. Nobis coætemporalibus suis ob crimen nostrum eius cōuersatio displicuit,
& ei nostra: XXIII. annos & amplius labore ineffabili viuens, finem suum antè præ-
dixit, & vt nunquam ad Mysni poneretur, multū rogauit. Id namque semper in men-
te ob timorem futurę desolationis desiderauit, vt ad locū, Colditz dictum, vbi Chri- *Coldictz.*
sti magnus martyr corporaliter requiescit, & ipse mereretur tumulari. Sed Comes *Hermannus Marchio.*
Hermannus, sperans precibus eiusdem locum sibi à Domino paratum adiuuari, vt *Meingaudus Archiepisc. Treuir.*
præfatus sum, ibidem fecit eum deponi. In vigilia natalis domini Meingaudus Tre-
uericæ ciuitatis Archiepiscopus obiit in vrbe sua Cophelenci dicta, sedens VIII. an- *Confluentia.*
nos & VII. menses, indeque corpus suum ad sedem propriam delatū honorificè ad an-
tecessores suos locatur. Imperator hæc audiens, de tantorum detrimēto patrum tur-
babatur, qualiterque loca bene suppleret vacua, cum familiaribus suis tractauit, &
natalem dominicum in Pathebrun festiuis peregit gaudiis. Et post hunc Popponem, *Padeborna.*
Liupoldi Marchionis filium, & tunc Pabenbergensis Ecclesiæ Præpositum, Treue- *Poppo, Leopoldi Marchionis F. Meingaudi successor.*
rensi præfecerat vrbi: & cùm is ab Erkinbaldo, Moguntiacensi Archiepiscopo, iussu
Cæsaris, & licentia Verdunensis Episcopi, qui primus horum in ordine fuit confra-
trum, consecrari debuisset, à Thiederico Metensi antistite, eò quòd à se iustius hæc
ordinatio fieri deberet, assidua acclamatione, & humili petitione id in cassum prola-
bebatur. Nam Imperator hunc scripta demonstrantem, & banno id interdicentem,
non exaudiuit, sed vnctionem compleri præcepit. In diebus his vice Eidi Præsulis *Eiluardus, Eidi successor.*
Eiluuardus, Thietmari Marchionis Capellanus, hortatu Hermanni confratris, à Cæ-
sare cōstituitur, & in dominica die ante palmas in Merseburg à Gerone Archiepisco-
po nobis fauentibus benedicitur. Proximam palmarum iucunditatem Imperator
cum Hērico, venerabili Wirciburgensis Ecclesiæ Episcopo, complens, quarta feria

Rudolfus, rex Burgundionum.

ad Bauenberg venit, ibique cœnam domini & paſſionem cum Paſchali tripudio honorabiliter peregit. Et quia Rudolphus, Burgundionum Rex, auunculus eius, ſicut vocatus erat, huc venire non potuit, nepotem ſibi dilectum obuiam ſibi pergere rogauit. Fit eorundem conuentio in vrbe Argentina, & mutuæ charitatis inuicem larga benignitas conſociis arriſit vtriſque. Fuit quoque ibidem Rudolphi regis inclyta coniunx, quæ familiaritatis huius adiutrix, filios ſuimet duos, ſenioris autem ſui priuignos, Cæſari commendauit: & dilectis ſibi militibus, hoc totum dedit in beneficium, quod ſibi ab auũculo ſuimet tum cõceſſum, & quod Wilhelmus Pictauienſis hactenus habuit regio munere præſtitũ. Imperator ſapiente vſus conſilio, hoc voluit cum his id ſibi firmius ſubdere, quod longè prius Rex prædictus ei ſacramentis poſt mortem ſuam ſancierat. Omnem namque Burgundiæ regionis primatum per manus ab auunculo ſuimet accepit, & de maximis rebus ſine eius conſilio non fiendis ſecuritatem firmauit. Epiſcopatum in hac regione cuidam nobili viro dedit, de quo poſtea vix ſecurus euaſit.

Congreſſus Cæſaris cum Burgundo Argentinæ.

Wilhelmus Burgundus fugientem Epiſcopum canibus indagat.

Namq; Willehelmus præpotens vir in his partibus, vt hoc omne comperit, eundem perſequi, & ad vltimum fugientem ſolum canibus præcepit inquiri: quos cùm Antiſtes iam defatigatus latrantes audiret, quod vnicum tunc habuit ſolatium, ſigno ſanctæ crucis ſua poſt ſe ſignãs veſtigia, quaſi mortuus iacuit, & ad prædam paratus fuit: & ecce canes rabidi, loca eminus olfacientes ſignata, vt grandi turbine retracti, reuerſi ſunt, & ſic verus domini famulus per incognita nemoris loca ad amicos pertexit fines. Cæſar autem regi & contectali eius cunctisque ſuimet Principibus ineffabilem pecuniam dedit, & firmata iterum antiqua traditione, eos abire permiſit, ipſe exercitu congregato ad Baſulam vrbem profectus.

Baſilea.

Sed cùm ibi Willehelmum munitis vrbibus reſiſtentem, & introitum ſibi prohibere cupientem audiret, paruę multitudini diffiſus, amicam manum vndique ſecus colligit, & prouincias ſibi rebellare præſumentes incendio latè flagrant ſecurus deſolauit. Cumq; ſe nullam vrbium earundem expugnare pro certo ſciret, reuerſus eſt triſtis, quòd nec hîc nec in parte orientali nocituram hoſtibus ſuis intulit moleſtiam. Interim imperatrix in noſtris commorata prouinciis defenſionem patrię cũ noſtris Principibus meditatur.

Bolislaus.

Hoſtis autem noſter Bolizlauus inter hæc nil noſtra læſit, ſed ſua munit, & certus de euentu Cæſaris effectus, lætatur, & nimis extollitur. Namq; multi, quibus hoc cognitum erat, veraciter aſſerebant, ſi Cæſar ad eum tunc turmatim veniret, timore * quod eũdem de noſtris reſpiceret, reſtituere, & eum ad ſeruitutem ſuam, pace tantùm conceſſa, promptum & fidelem habere potuiſſet.

Burgundus effeminatus.

Sed Burgundionum Rex, mollis & effeminatus, bona quæ nepoti ſuimet promiſit, impedire eorũ inſtinctu voluit, quibus relaxato iuſtitiæ freno, velut infelici vitulo per latum liberos currere placuit. Cùm verò iterum cœptis perſiſtere ſtuduit, eorum cõflatione & peſſima reluctatione non potuit.

Burgundici regni tenuitas.

Nullus enim, vt audio, qui ſic præſit in regno: Nomen tantùm & coronam habet, & Epiſcopatus his dat, qui à Principibus his eliguntur: ad ſuam verò vtilitatem pauca tenens, ex impenſis Antiſtitum viuit, & hos vel alios in aliquo extrinſecus laborantes eripere nequit. Vnde hi manibus complicatis cunctis primatibus velut regi ſuo ſeruiunt, & ſic pace fruuntur. Ob hoc ſolum talis rector inter eos dominatur, vt eo liberius malignorum furor inuicem vagetur, & ne lex noua alterius regis ibi adueniat, quæ inolitam cõſuetudinem rumpat.

Comitũ Burgundiæ potentia.

Wilhelmus Comes, de quo prædixi, miles eſt regis in nomine, & dominus terræ re, & in his partibus nullus vocatur Comes, niſi is, qui Ducis honorẽ poſſidet, & ne illius poteſtas in hac regione paulò minus minueretur, conſilio & actu Imperatoriæ maieſtati, ſicut prædixi, reluctatur.

Bernhardus Epiſcopus Verdenſis.

In pręcedenti æſtate Bernhardus, ſanctæ Ferdenſis Eccleſiæ pius pater & Antiſtes, cùm ſe ad occaſionem huius vitæ vidiſſet inclinare, cunctos debitores ſuos ad ſe dulciter vocans, in dominum & in Eccleſiam ſibi commiſſam humanitus deliquiſſe admonuit, & confitentibus cũctis miſericorditer indulſit. Omnes autem, qui ſe aliquo contra eum fore culpabiles negabant, ſic arguebat, ne quæſo filij ſic faciatis: non cõcupiſco vos ex mea vel ſucceſſoris mei parte vllatenus decipi, ſed nunc vos volo à talibus exſolui, & pace ſincera à vobis ſegregari. Is Eccleſiam ſuimet ccc. manſis iuſtè acquiſitis adauxit, Imperatorem ſuum & omnes Chriſto fideles ex corde dilexit, & maximè ſibi ſubditos ſummi paſtoris exemplo amauit. Sedebat ille vir vene-

vir venerabilis XXIIII. annos, & turrim vnam ex lapidibus, qui in hac terra pauci habentur, iuxta Ferdensem Ecclesiam fabricare incepit, & exin subtractus est à nostris aspectibus Lucifer ille VIII. Cal. August. Quod cùm Imperator comperiret, vt filius absentiam patris, sic fleuit mortem tanti senioris. In cuius vice Vldzierum, Coloniensis Ecclesiæ quondam præpositum, & tunc ab Heriberto Archipræsule depositum, Cal. Septembr. diu renitentem posuit, & ab Erkanbaldo Archiantistite consecratum ad sedem propriam cum honore magno remisit. Notādum quoque, & non absque singultu proferendum, quod monasterium in Mimmileue constitutum à libertate diu corroborata in seruitutem redactum est. Deposito namq; eiusdem cœnobij Abbate Reinildo, dispersisque latè confratribus his, Heresfeldensi Ecclesiæ, eiusque tunc prouisori Arnoldo, illud subditum est. In quadam prouincia Sueuiæ regionis, & in comitatu Becelini Comitis, accidit res vna mirabilis, & admodū terribilis. Vna mulier maritata, subitaneæ mortis nexibus depressa, obiit. Huius corpus post lauationem & debitam procurationem ad Ecclesiam à mœrentibus socils delatum est. Hæc à feretro se ex improuiso erigens, ac præsentes cunctos fugans, euocat ad se virum suimet cum familiaribus cæteris, ac his specialiter munus singulare ascripsit, verbis consolata dulcibus. Ac post hæc in pace quieuit. Mirum est, quod dico, sed mirabilis domini hęc solum opera cognosco. Et ne quis hęc vera esse diffidat, testimonium his haud vituperabile profero. Prædictus Comes hoc Imperatori pro vero retulit, & ille mihi coram multis confratribus id intimauit. Sæpe contigit, quod in imagine mortuorum callidus homini apparet inimicus, hunc modis tentans deludere variis, & stulti quique sic esse autumant. Ego autem veraciter innotesco cunctis fidelibus, quòd post commendationem animę, ac debitum sepeliendi officium, more Christiano diligenter completum, corpus illud exanime nunquam ante vniuersæ carnis resurrectionem, absq; omni ambiguitate complendam, surgit, nisi meritis iustorum ad tempus fiat, quod tūc solum accidit, cùm mundus instar eorum inclyta conuersatione floruit. Puto prædictam mulierem multū valuisse, cui post mortem gustaiam iustum complere desiderium, & tunc sine gemitu denuo licuit somno pacis obdormire. Beatus ille, qui opus bonum acceleratione continua perficit, nec moras prælongatione diutina suspendit. Contrà autem ille miserorum loco assignatur, qui aut iusta prorsus spernere, aut hęc vt non possint complere, differre conatur. In vtrisque ego sæpe culpabilis duas tantùm res nūc profero, in quibus memetipsum grauiter accuso. Post decretum in Tbrotmunni peractum, Richarius Magdeburgēsis Ecclesiæ Presbyter, & spiritualis frater meus, infirmatur, & ego, quia nō eram ibi, eundem nō visitaui. Cùm autem pridie quàm ille vir iustus obierit, venirem, ad eum non accessi, sed in posterū distuli diem, & tunc is sine mea caritate mortuus est. Corpus eiusdem ad Ecclesiam delatum de confratribus nostris, & quia vigilias sustinere non potui, à vicario meo custoditum est. Hic non longè post sepulturam eius in somnis apparēs mihi, quare, dixit, non visitastis me, & psalterium non cantastis, neque memoraui in Throtmanni inuentam fecistis? Qui cùm excusationē meam audiret, respondit, malè hæc dereliquistis. Et tunc interrogabam eum, quomodo valeret? & ille, vt in sabbato, inquit, obdormiui, in alia ad requiei dulcis gaudia transiui. Cumque ego sciscitarer ab eo, qualiter se patris mei atque matris res haberet, bene retulit, sic prosequutus: Genitrix tua per me tibi indixit, te in II. & aut I. feria eam assecuturū, & hoc ingemiscendo euigilaui, pro certo sciens, communem iustorum institutionē sanctā esse ac salubrem, si custoditur, sin autem, grande periculum. Etsi in hoc nullū accuso præter me, vereor tamen maximam multitudinem, huius pacti alteriusque esse præuaricatricem, & quanto plus spernimus mandata præpositorum, tanto culpabiles sumus in examine eorum. Insuper in altero deliqui crimine, quod me vnquā fecisse, pœnitet ex corde. Redingus, Parthenopolitanæ congregationis præpositus, in quadragesima, quæ finem suum præcesserat, me huc venientem caritatiue suscipiens, loqui secum in secreto postulat, & obortis mox lacrymis, sic exorsus est: Subitanea me deprimi morte multum timeo, & præcedentes causas vobis aperio. In Arnaburgēsi ciuitate semel, & in ista bis sic mihi ex improuiso accidit, vt nec videre vel aliquid potuissem audire, exuperans hoc celeri auxilio Christi. Ex hoc tempore ni-

Vldzierus Bernhardi Verdensis successor.

Becelinus Comes Sueuus.

Animæ non redeunt aut apparent.

Monastica femina.

mis folicitus fui,& confratribus meis ad hoc,vt spero,idoneis vulnus iniquitatis meæ retexi: & quia vos mihi fidelem semper agnoui, ad testimonium meæ confessionis supplex voco:quia me non diu victurum existimabo.Hanc petitionē deuotus susce pi,ac me in omnibus eidem satisfacere promisi. Post hæc idem me de talibus admonuit:Et quia tunc tempus congruum non fuit laudabilis desiderij, satietatē à me non percepit. Quamuis alicuius conuersi plagam ob infatigabilem conscientiæ meimet peccatricis fœtorem libenter non inspiciam, & curare desperem,tamen huius confratris onus libenter subirem, si opportunitatem aliquam nobis ad hæc respondere vidissem. In proxima paraceue Rotmannus Presbyter,& Archiepiscopi præpositus Geronis, improuisæ necis impetu nocte deprimitur, & in lecto mortuus inuenitur. Hoc admirabile & nimis terribile cunctis audientibus videbatur. Sed domino gratias pridie eleemosynam largiter,& confessionem suam communiter,& non sine fletu magno fecit. In sabbatho sancto huc veni,& sanctam hanc solennitatem cum Archipræsule meo celebriter peregi. Ibi tunc Rodingus prudens homo,ac per omnia cautus,fratri suo,& dilectę sorori,suam diuidens substantiam,habete hæc,inquit vobis,vt cùm me citò corporaliter perdatis,in hac charitate vobis me fidelem fuisse agnoscatis.

Sigefridus Abbas.

In natiuitate verò sancti Iohannis Baptistæ cū fratre meo Abbate Sigefrido fui, & ibi præposito sæpe memorato vltima salutatione valedicens, nil me ad accipiendam reconciliationem sibi,proh dolor,exhibui, nec hunc me amplius expetere sensi,& tunc cùm eundem,sicut prædixi,pòst mortuum comperirem,tunc serò hoc ingemui, ad quod prius respicere neglexi. Præfuit autem confratribus suis tres annos & VI. hebdomadas,vir pius & sapiens, ac nimium fidelis, sepultus in porticu australi iuxta monasteriū. Huic in sequenti successerat anno Giddo venerabilis pater, quondam scholæ magister, sed tunc Ecclesię custos in festiuitate Apostolorū Petri & Pauli,in quorum vigilia pius obiit Efico inclusus, qui multa ob Christi amorem mutauerat loca. Zelus dominicæ domus, quæ est in Christo mater nostra spiritualis, etsi rarò,tamen interdum comedit me. Ideoq; quemadmodum sum locutus, me proposito intermiscere operi compellit.

Anglorum nomen fabulosa notio.

Sueno Danus Haraldi F. Angliam cepit.

Audiui sæpenumero Anglos ab Angelica facie, id est pulcra, siue quòd in angulo istius terræ siti sunt, dictos, ineffabilem miseriam à Sueino, Haraldi filio, immiti Danorum rege, perpessos esse, & ad id coactos, vt qui prius tributarij erant Principis Apostolorum Petri, ac sancti patris eorum Gregorij spirituales filij, immundis canibus impositum sibi censum quotannis soluerēt, & maximam regni suimet partem, capto ac interempto habitatore, tunc hosti fiducialiter inhabitandā inuiti relinquerent. Consentiente hoc domino, & ob castigandas quorundam suimet fidelium culpas, hostes prædictos ad hoc instigante, tantum inseuit persequutor, qui nec suis parcere vnquam didicit. Ille, inquam, suprà memoratus nō rector sed destructor, post mortem patris sui à Normannis insurgētibus captus, cùm

Sueno iniuriarū impatiens.

à populo sibi tunc subdito cum ingenti precio solueretur, quia ab occulta pessimorū susurratione se ob hoc seruū nominari comperiret, quod salubriter in paucis vlcisci potuit, hoc impatiens communi damno, & si voluisset scire, sibi maximè nocēti, meditatur vindicare. Potestatem namque suam hostibus extraneis tunc relinquens, securitatem vagatione, pacem bello, regnum exilio, Dominum cœli & terræ Diabolo mutauit, & habitata quoque vastando, sic se suorum non emptitium neq; volentem dominum, sed spontaneum, crebrò se iactauit inimicum latè, proh dolor, regnātem. Iste autem cum grandi labore sui & contempotalium inter pios impius diu conuersatus, respectu diuino mors multorum, morte tarda deprimitur, & fugientibus mox

Adelradus Rex Anglus.

sociis ibidem sepelitur. Quod cùm Adelrad, Rex Anglorum, multo tempore ab eodem fugatus, pro certo comperiret, gratias agens domino, patriam lætus reuisit, & collectis in vnum cunctis militibus suis, corpus inimicum exterminare conatur, & vt hoc non fieret, quędam matrona prius per familiares suos admonita, seruatum pignus à terra eleuans, etsi indigena, tamē ad patrias nauigio direxerat arctos, id est, septentrionalem plagam.

Arctos.

Quæ hoc nomen ab arcturis duabus, hoc est, ab vrsis maioribus & minoribus sortitur, quas serpens vnus, vt astrologi asserunt, circundat, & diuidit.

Plaga arctoa. Scythæ.

Pars terræ illins tantum frigida est, quantum à solis calore aliena, & mentes incolarum charitatis geminæ expertes ibi sunt Scythæ, qui domos suas secum vehētes

feris &

feris & equino lacte pascuntur. In his partibus est vnus Rex, Gulring nomine, qui in monasterio Ferdensi sub Episcopo eiusdē loci Erpone in clericatu educatus, ad diaconatus gradū peruenit indignus. Sed postquā prædictus Antistes obiit, ipse elapsus nomen & ordinem, alter Iulianus, abiecit, & vocabulum Christianitatis solum professus, in multis inuenitur lōgè alienus. Isà suis primò vrestagnitus, illico suscipitur, & hæreditario honore sublimatur. Quod domino displicet, nemo laudet, nullus imitetur, præsens fructus ob terrorem futurum spernatur. Et ille Rex seruus peccati, filius mortis, non, vt putat, dominatur, sed quotidiano pondere aggrauatur: de quo Deus per Esaiam clamat: Filios enutriui, exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Pro cuius cōsociorumque eius conuersione, & digna emendatione ac perseuerantia, omnis Christianitas oret, & ne tale quid in membris suis amplius patiatur, Deū imploret. Quāuis de illo hoc solū dicerem, sed, prob dolor, alij, qui similem subiere sentētiam, illud Pauli non attendentes: Quia melius est viam veritatis non cognoscere, quàm post noritiam declinare. Sed quia nullus ad comprehendendas aquilonaris regionis varietates, quas natura præ cęteris mirabiles ibidem operatur, & crudeles populi istius executiones sufficit, immerito & de geniminis viperarum, id est, filiis Suenni persequutoris, pauca edissero. Hos peperit ei Misceonis filia Ducis, soror Bolizlaui, successoris eius & nati: quæ à viro suimet diu depulsa non minimam cum cæteris perpessa est controuersiam. Huius proles multum in omnibus patrissantes, dilecti genitoris corpus delatum flebiliter suscipiūt, & tumulant, & quicquid dedecoris patri suimet ingeri ab Anglis propositum est, paratis nauibus vlcisci studebant. Eorum facinora, quæ bis intulere plurima, me quia latent, præteriens, illud stylo breuiter aperio, quod mihi quidam pro veritate sibi cognitum intimauit. Anno dominicæ incarnationis M.XVI. & in mense iulio, prædicti fratres Harald & Cnut, ac cum Duce suimet, cum CCC. & XL. nauibus, Turgato egressi, vrbem quandam nomine Lundunam, vbi Regina, tristis nece viri suimet, & defensoris, cum filiis Ethelsteno & Ethmūdo, & duobus Episcopis, cæterisque primatibus, sedebat præsidio, circumdant, & naues singulas LXXX. viros habentes per flumen, quod Timisi vocatur, ducentes, VI. menses eandem impugnant. Regina autem tunc bello defatigata assiduo, nūcios misit, qui ab eis pacem peterent, & quid ab ea poscerent, diligenter inquirerent. Respondetur protinus ab bis ioexplendis bostibus, si Regina filios suos in mortem, seque, cum XV. m. argenti ponderibus, & Episcopos cum XII. m. & omnibus loricis, quarum m.XXIIII. & numerus incredibilis erat, redimere, & ad hæc speranda trecentos obsides electos dare voluisset, sibi tantùm sociisque suimet pacem cum vita adipisci potuisset; sin autem omnes, tum clamabāt, eos vno gladio perituros. Venerabilis verò Regina cum suis hac legatione admodum turbata, post longam æstuantis animi deliberationem, se sic facturam spopondit, & id cum prænominatis firmat militibus. Interim confratres secundo noctis silentio in nauicula præmissum euadentes periculum, quoscunque poterant ad defensionem patriæ & ereptionem matris, hoste adhuc hoc ignorante, congregabant. Sed cùm in vna dierum Thurgut, piratarum Dux, ad depopulandos fines proximos cum multitudine egrederetur, ex improuiso hostibus occurrens, eos offendit, & vt eosdem eminus aspexit, socios exhortans, viriliter bos adiit, & ceciderunt vtrique Ethmundus Rex, & Dux Thurgut, cū maxima sociorum multitudine, & nec bis neque aliis vlla spes optatæ venit victoriæ, sed vulnerati spōte discesserunt, hoc solum gementes, quòd sic fortuitis id accidit casibus. Nobis autē scriptura prohibet, credere fatum vel casum aliquid esse. Dani tūc quamuis imbecilles, socias tamen naues visitant, & intelligentes vrbi solatium ab Ethelsteno superstite, & Britannis venientibus, afferri, truncatis obsidibus fugiunt, & destruat eos atque disperdat protector in se speratorium Deus, ne vnquam solito his vel aliis nōceant fidelibus. In ereptione ciuitatis illius gaudeamus, & in cætero lugeamus. Percepi quoq; à relatu prædicti hominis Seuualdi factum miserabile, ac idcirco memorabile, quòd perfida Northmannorum manus, Duce adhuc Thurkilo, Cantuariæ ciuitatis egregium antistitem, Dunstan nomine, cum cæteris caperet, & vinculis & inedia ac ineffabili pœna, more suo nefando, constringeret. Hic humana motus fragilitate, pecuniam eis promittit, & ad hanc impetrandam inducias posuit, vt si in his acceptabili

Gulring Rex.

Sententia bona.

Suenonis matrimonium.

Anno 1016.

Haraldus & Cannutus, Suenonis filij, eorumque expeditio Angl.

Ethelstenus & Edmundus Angli.

Ethelstein & Edmund elapsi arma capiunt.

Edmundi & Turguti cædes.

Fatum.

Casus.

Danorum fuga ex Anglia.

Dunstanus, Episc. Cantuariensis.

redemptione mortem momentaneam euadere nequiuisset, semetipsum gemitibus crebris interim purgaret, hostiam domino viuam ad immolandum. Transactis tunc omnibus designatis temporibus, vorax piratarum charybdis, domini famulum euocat, & sibi promissum celeriter persolui tributum, minaciter postulat. Et ille, vt mitis agnus pręsto sum, paratus ad omnia, quæ in me nũc præsumitis facere, Christi amore, vt suorum merear fieri exemplum seruorum. Non sum hodie turbatus. Quòd vobis mendax videar, non mea vol[illegible]as, sed dira effecit egestas. Corpus hoc meum, quod in hoc exilio supra modum dilexi, vobis culpabile offero, & quod de eo faciatis, in vestra esse potestate cognosco: animam autem meimet peccatricem creatori omnium, vos nõ respicientem, supplex committo. Talia loquentem prophanorum agmen vallauit, & diuersa hunc ad interficiendum arma cõgerit. Quod cùm eorum dux Thurkil à longè vidisset, celeriter occurrens, ne quæso sic faciatis, inquit, aurum & argentũ & omne quod hîc habeo, vel vllo modo acquirere possum, excepta naui

Dunstanus Episcopus lapidatur.

sola, ne in Christũ domini peccetis, libente animo vobis omnibus trado. Tam dulci affatu infrenata sociorum ira, ferro & saxis durior, non mollitur, sed effuso innocenti sanguine placatur, quem communiter capitibus boum & imbribus lapidum, atque lignorum infusione protinus effundunt. Inter tot fremẽtium impetus* & cœlesti iucunditate, vt signi sequentis efficacia protinus testatur. Vnus namque inter primicerios membris effectus debilis, agnouit in semetipso, quod deliquit in Christo electo, sicut scriptum est: Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit dominus. In hoc Christi athletæ triũpho miseri eiusdem persecutores deuicti, dominum & pecuniã à Duce suimet sibi exhibitam, & ad vltimum, nisi resipiscant satisfacientes, perdiderunt animam, & ille cum stola, innocentia mentis & corporis hactenus dealbata, & tum rubro intincta sanguine, diuinum placauit obtutum. Hunc intercessorem nos peccatores precibus assiduis acquiramus, & apud maiestatem diuinam plurimum valere credamus. In suprà memorati circuitu anni quæ mala Christicolis peccati vindex

Tempestas.

intulerit, non sine graui mœrore ed[illegible]sero. Quarta Id. Febr. & in vi. feria, subsequuturæ signa miseriæ, in ipso noctis crepusculo tonitrua cum fulminibus & magnis tempestatibus in diuersis nocentia locis terribiliter intonuere. Quidam namque confractis à tali impetu domibus obierunt, alij autem vulnerati vix mortem euasere. In syluis cadentibus magnum quoque accidit damnum. In prouincia, quę Hassegun dicitur, IIII. confratres, quorum hæc sunt nomina: Oelli, Burchard, Thiedric & Poppo, à quodam libero, qui Bern dicebatur, milite bono, sępe contempti, collectis agminibus irruentes in eum, non minus quàm viros centum scutatos habẽtem peremerũt,

Irruptio Sarracenorum in Italiam.

nonnullis vtrinque oppetientibus. In Longobardia Sarraceni nauigio venientes Lunam ciuitatem, fugato pastore, inuadunt, & cum potẽtia ac securitate fines illius regionis inhabitant, & vxoribus incolarum abutuntur. Quod cùm domino Apostolico, nomine Benedicto, fama deferret, omnes sanctæ matris Ecclesiæ tam rectores

Benedicti Papa in Sarracenos expeditio.

quàm defensores congregans, rogat, ac præcipit, vt inimicos Christi, talia præsumẽtes, viriliter secum irrumperent, & adiuuante domino occiderent. Insuper ineffabilem nauium multitudinem tacitè præmisit, quæ eis redeundi possibilitatem interciperet. Hoc Rex Sarracenus animaduertens, primò indignatur, & tandem, paucis comitatus, nanicula periculum imminens euasit: sui verò omnes conueniũt, & aduen-

Clades.

tantes prius irruunt hostes, eosque mox fugientes miserabile dictu III. dies & noctes prosternunt. Respexit tandem Deus, gemitu piorum placatus, & odiẽtes se fugauit,

Victoria.

& in tantum deuicit, vt nec vno de his relicto, interfectorum & eorũdem spoliorum multitudinem victores numerare nequirent. Tunc Regina eorum capta, ob audaciã

Manubiæ.

iure capite plectitur. Aureum capitale eiusdem ornamentum, inuicem gemmatum, Papa sibi præ cæteris vendicauit, postque Imperatori suam transmisit partem, quæ mille libris computabatur. Diuisa omni præda, victrix turba læta mente ad propria reuertitur, vt triumphanti Christo dignas persolueret odas. Rex autem prædictus,

Regis Sarraceni minæ.

morte coniugis & sociorum admodum turbatus, summo Põtifici saccum castaneis refertum misit, & per hunc portitorem tot se in proxima æstate milites sibi esse laturos intimauit. Percepta hac legatione Papa, marsupium eidem milio plenum internuncio talibus dictis reddidit: si non sufficiat sibi Apostolicam satis læsisse dotem, se-

cuudò

cundò veniat, & tot loricatos, vel plus, se hic inuenturum, pro certo sciat. Homo cogitat, & loquitur, dominus iudicat, quem suppliciter fidelis quisque oret, vt talem plagam misericorditer amoueat, & necessariam optatę pacis securitatē pius indulgeat. In insula quę dicitur Augia, XVII. Cal. Nouembr. VIII. naues, hominibus promiscui sexus tunc impletæ, mari immerguntur. *Homines mergantur.* In occidente Lambertus, Reinberii filius, cum suis victus ab hoste Godesfrido, multorum inimicus occubuit. *Lamberti clades & immanitas.* Non fuit enim in terra hac deterior illo, qui multos in Ecclesiis cum fune campanarum strangulauit. Quot homines hic ex hæreditaret, vel occideret, nullus explicare valet: nunquam is de perpetrato facinore pœnitētiam suscipere curauit. Ille cum fratre suimet Reingerio Wirinhariū & eius germanum Reinzonem pariter occidit. *Reingerius, Lāberti frater.* Huius pater ad Bohemiā ab Ottone in exilium missus, ibidem moritur. Ipsa eorundē patria viuentes doluit, amissos gaudet. Hoc duntaxat cōqueri debemus, quòd eo die ꝓpter nocentē ex vtraq; parte congredientiū tot inculpabiles ceciderunt. Cæteræ verò in his partibus strages, proh dolor, in illis temporib. euenere. In regno namq; pacifici, & per omnia venerabilis Roberti regis, cōprouinciales hi mutuo cōfligentes, interfecti sunt plus quàm tria hominū millia. *Roberti Regis laudes.* Nec à me prætereundū, quod post hæc accidit, inexuperabile damnū. Namq; auunculus meus, Comes Henricus, in Christo, & in hoc seculo multū valens, gratulabundus iusta senectute, & bona fine, vtriusq; debitū persoluit naturæ VI. Non. Octobr. *Hēricus, Ditmari auunculus.* Insuper Wigmannus Comes, vtilis in omnibus patriæ, hortatu secūdæ Herodiadis miserabiliter seruili præsumptione corruit. *Wigmannus Comes.* Inter prædictū & Comitem Baldricū longa fuit cōtentio, quæ Baldricū sæpe in prælio deuictum mutuo, in tantum humiliauit, vt inter cæteros primates cum magno versaretur dedecore. *Baldricus Comes.* Omnem suimet prosperitatem Wigmannus æquo ferens animo, & diuinæ ascribens clementiæ, pacis fœdere discordiam diu insanientem sedare meditatur, & hostem amicabili petitione ad domum suam vocans, conuiuio & munere accepto placat, & ab eodem ad confirmandum inceptæ dilectionis vinculum inuitatur, insibilante hoc per vxorem suam antiquo serpente, vt qui per vim nunquā capi potuit, dolosi saltem retibus ingenii vinceretur. Tunc conniuebat laudanda simplicitas herilis animi, quod poposcerat simulata æquitas fallentis amici. *Baldricus hospitalis iuris violator.* In primis optimè suscipitur, & illico infecta veneno potione turbatur. Post hæc nimio dolore protinus ingrauescente, sequentem ibi vix expectabat diem, & vt benè remuneratus, & charitatiuè salutatus, abiit. Militibus suis ibidem dolosè tardatis, à quodam seruo furtiuè prosternitur, præsente eiusdem seniore Baldrico, & hoc nullatenus vlciscente. Tunc vnus ex suis militibus, vt nefandi sceleris authorem occidit, mox interfectus oppetiit. Fugiente tum Baldrico, & conscientiam in hoc manifestāte, *Baldrici fuga* miseria talis, fama vulgante, dilatatur, & Thiedricus sanctæ Mimmingerodensis Ecclesiæ Præsul, matertera meę iuxta qui expectabat, primus aduenit, ac dilecti obitum amici mœrore questus insolabili, corpus ad Freihem * ciuitatem cōmitatur, & hoc ad fratres suos collocare summopere studuit. *Theodoricus Episc.* Dehinc missis per omnem hanc regionem suimet nunciis, ipse eomprouinciales & affines hæc ad vindicanda excitat, & cum valida manu vrbem prædictam hostis nomine Vpplan possedit, cōtigua deuastans loca, & igne consumens. Aduenit tādem Bernhardus Dux, nepos meus, qui iure, filii præfati Comitis adhuc paruuli, & totius hæreditatis, tutor, & nefandi criminis vltor, extiterat, & hic tristes, quantum valuit, milites solatus cum cæteris fautoribus vrbanos nocte dieque lacessit. *Bernhardus Dux.* Interim Imperator à Burgundia, vbi magnam æstatis partem morabatur, digressus, vt primum omnem rei euentum comperit, nauigio illuc pergere festinauit, & in illo itinere Geuehardus, Heriberti Comitis filius, nepos meus, regiæque maiestati tunc multū acceptus, ac omni probitate pręcipuus, obiit, *Gebeharti mors.* Imperatorem, & omnes in his partibus cōstitutos, tristes post se relinquens. Archiepiscopus autem Coloniensis Heribertus multum ex parte sui militis Baldrici solicitus, Imperatorem sæpe interpellat, quò vrbem diu possessam suæ vellet subdere potestati: *Heribertus Archiepisc. Colon.* cuius assidua petitione Imperator deuictus, consensit. Hoste iam tunc Cæsaris abeunte, vrbs Vpplun dicta omnino destruitur, & Comitissa ibidem diutius turbata cum omnibus, quæ habebat, proh dolor, seruatur. Omnis maledictio, quam sibi beatus Iob imprecatus est, huic, talem promerenti, eueniat. In *Imprecatio.*

pręsenti tempore tantum mali percipiat, vt in futuro veniam saltem sperare liceat. Quicunque in auxilium eius vnquam aspiret, conuertatur ad dominum, & se vehementer peccasse confessus, ad emendationem cōdignam festinet: quia sibilo venenosæ aspidis caret Ecclesia tanti defensoris. In hoc autem anno Thiedricus Antistes & Herimannus Comes, Gerbergæ filius, de inani re mutuo certantes, sua vastabant. Dehinc amicis persuadentibus, ac maximè iussu Imperatoris, sedati præsentiam Cæsaris vtrinque præstolantur. Anno Dominicæ incarnationis * Imperator à Palathi, vbi celebrauit natale domini, exiens, in Alstidi Epipbaniam domini

Fridericus, Comes Ileburgi.

solenniter peregit, & in sacra nocte eadem Fridericus Comes, fidelis Christo & seniori suo, obiit in ciuitate sua Ilburg dicta. Hic quia sapiens erat & sibi finem huius vitę iam appropinquare cernebat, prædictam ciuitatem fratris suimet filio, nomine Thi-

Theodoricus Frederici hæres.

edrico, ea ratione dedit, vt cum laude sua, quia hæres suimet fuit, & alteri hoc legittimè fieri non potuit, liceret sibi tribus suis filiabus prædium omne, quod remāsit, tradere. Huius comitatū, & super Suisili pagum potestatem, ille Thiedricus Impera-

Patrui Ditmari filii.

toris munere pòst suscepit. Fit publicus Principum In Alstidi conuentus: inter Bernhardum Marchionem & patrui meimet filios litigium cum emendatione sibi accepta, et iuramentum pacificatum est. Inter Thiedricum Antistitem & Herimannum Comitem inimicitiæ diu exortæ, & odium, quod erat inter Eggihardum & confratres, Vdonis filios senioris, ab Imperatore sedatum est. Ibi enā promisit Geroni Ar-

Bernhardi Marchionis mulcta. Legatio Italica.

chiepiscopo Bernhardus Marchio D. argenti talenta pro damni recompensatione illati. Optima quæque Imperator. ibi diu conuersatus, fecit. Fit pax inter Geuchardum & Willehelmum Comites. Nuncii de Italia huc venientes gratulabundi ad sua redeunt. Iter Imperatoris ad occidentem dispositum, ob viæ asperitatem est dilatū.

Actio cum Bolezlao.

Imperatur hoc, quod ex parte Bolizlaui rogatus, laudat, conuenisse ad eum Principes suos, et si quid boni vellet sibi exhibere, cum eorum consilio libenter acciperet. Mittuntur inuicem nuncii, & induciæ ponuntur. Cæsar interim ad Merseburg veniens, certitudinem rei huius expectabat. Ibi tunc multi latrones à gladiatoribus singulari certamine deuicti, suspendio perierunt, & archiepiscopi duo Erkinbaldus & Gero, & Arnulphus Antistes cum Comitibus Sigefrido & Bernhardo cęterisque Principibus iuxta Mildam fluuium quatuordecim dies sedebāt, Bolizlauum per internūcios suimet ad Albim venire rogantes ad colloquium, à se diu desideratum, &

Bolezlai arrogantia.

hic tūc erat Scitiani: & vt legationem audiuit, se ob timorem hostium suimet illò venire dixit nullatenus audere. Et nūcii, Quid si, inquiunt, seniores nostri ad nigrā veniunt Elstram, quid facis? & ille, Nec ponte hunc, inquit, præterire volo. Talibus dictis reuersi sunt, dominisque hæc omnia intimabant suis. Imperator autem purificationem sanctæ Dei genitricis nobiscum celebrat. Post hæc Episcopi & Comites ob cōtemptum Bolizlaui, se fallentis, tristes adueniebāt, & Imperatoris mētem apertis le-

Bellum in Bolezlaum decretum.

gationibus incendunt. Ibi tunc de futura expeditione tractatur, & fidelis quisque ad hanc præparari monetur, & vt vllus inter nos & publicum hostem deinceps mitteretur nūcius, vel susciperetur, firmiter ab Augusto prohibetur, & quis hoc hactenus agere præsumeret, diligenter inquiritur. Dehinc Imperator à nobis proficiscens ad Magdeburg venit, magno ibidem susceptus honore. Postera luce idem dominica die, quia septuagesima tunc instabat, carnem deposuit, & in secunda feria Archiepiscopus capellam septentrionalem benedixit, præsente Imperatore. In proxima autem die oritur commotio inter socios Archiantistitis & Bernhardi Marchionis, quæ

Animaduersio in fures.

sine periculo sedatur, & Episcopo honorificè finitur. Conueniunt ibidem fures iussu Imperatoris, & à congredientibus deuicti, laqueo traduntur. Multa, salutem patriæ respicientia, ibidem finiuntur. Sed ego cùm multa sæpe questus sim Imperatori de parte meimet parochiæ ab Ecclesia Misnensi iniustè ablata, & scriptis restituta, cūque bona inde mibi profutura sperarem, aliter quàm ratus sim, hoc euenire cognoscebam. Namque in Cathedra sancti Petri, quæ est VIII. Cal. Martii, cùm sederet

Possessiones à Ditmaro per multationem & largitionem à se recuperatæ.

Imperator, & præsentes Episcopi adessent, Gero, Meimwercus, Wigo & Ericus & Eilbardus, surrexi, & lamentationem meam feci. Tunc Imperator & Archiantistes, à quibus sperabam auxilium, iusserunt mihi, Deus scit inuito, qui his resistere non præsumpsi, vt parochiam in orientali parte Mildæ fluminis iacentem, id est, in Burg-

wardis

wardis Bichni & Wurcin Eilbardo cōcederem, & quam ille in occidentali ripa tūc
teneret, mihi, hoc nunquam desideranti, relinqueret. Id cōcambium baculis firma-
uimus mutuis. Testificor coram Deo & omnibus sanctis eius, id quod residuum fuit
tunc nullo modo dereliqui. Iussit quoque Imperator, vt villas tres, quæ sub prædicto
erant Episcopo, Herimannus Marchio aut Misnensi Ecclesię sacramento retineret,
aut mihi redderet. Eodem die Imperator & contectalis sua à Gerone Archiepiscopo
magnis honoratur muneribus. Crastinoque inde pergentes, tertia die, id est domi-
nica, ad Halberstidi perueniunt. Quos ibi Arnulphus Præsul magnificè suscepit, &
duas noctes secū habuit. III feria ad Quidilingeburg profecti, ab Ethelheida, vene- *Athelheida Abbatissa*
rabili Abbatissa, non minori gloria ornantur. Quarta die monasterium in occiden- *Quedlinburg.*
tali monte, vbi sponso cœlesti sanctimoniales monachico habitu seruiunt, ab Arnul-
pho Antistite præsente Augusto dedicatum est, III. Cal. Martii, auxiliante eum ad
hoc Gerone Archiepiscopo cæterisque confratribus. Ibi tunc Imperator talentum
auri dedit ad altare. Inde tunc perceptā à nepte sua caritate magna ad Goslariā ten- *Goslaria exculta à Cæsare.*
dens villam, ibidem IIII. sedebat hebdomadas. Hanc enim tunc multum excoluit.
Et quia tunc quadragesima fuit, quæ Christo oportebant, & seculo in multis neces-
saria erant, operari studuit. Post hæc Bertoldus, Lutharii filius, cum suis fautoribus
vrbem Mannam Cal. Aprilis, cōducto custode, diluculo intrans, Baldricum, Wig-
manni Comitis inclytum satellitem cum consociis diu repugnantem, occidit, vi-
ctūrque insedit. Pridie ego ad Misni præsidio veniebam. In hac hebdomada Prin- *Conuentus Goslariensis.*
cipes nostri edicto Cæsaris ad Gosleri conueniunt. Ibi tunc auunculo mei et Sige- *Sigefridus*
frido Comitatus fratris Henrici commendatur, & expeditio in nostris partibus or- *Ditmari auunculus.*
dinatur, cæteraque patriæ periclitantis proficua & admodum necessaria disputan-
tur. Imperator inde progressus, hoc malum, quod prædixi, primitus comperiens, de
futura perturbatione solicitus fuit. In illo vernali tempore, & in Bernhardi Marchi-
onis potestate, nascitur ouis cum v. cruribus. Palmas Rex celebrat in Magontia, & *Monstrum.*
in Ingelheim pascha, & in his partibus magis honorificè ac potestatiuè nunquam
fuit. Et quia ob tantam solennitatem maxima ibidem finiri non poterant, ad Aquas-
grani ponitur conuentus, & tunc illic cum consilio Heriberti Archipræsulis Thie-
dricum Metensem Episcopum & Hēricum fratrem eius placauit. Reginæ autē Cu- *Cunegunda Aug. morbus.*
negundis à Frācoforde à Cæsare discedens, cùm ad locum, qui Capungun dicitur,
veniret, infirmatur, & ibi tunc domino promisit, se ad laudem eius vnum facturum
monasterium. Sed quod inter hæc accidit, his annecti haud incongruum est. In v-
be Parthenopolitana duę consorores fuere, quarum prior Aluured & iunior Irmin- *Parthenopolis*
gert dicebatur, ambæ admodum laudabilis vitæ, non cum cæteris sanctimonialibus
conuersando, sed singulariter in Ecclesia, quæ rotunda dicebatur, Christo eiusque *Fabula monastica.*
dilectæ genitrici sedulum exhibebant obsequium. Iunior autem exteriorum lumē
oculorum perdens, interiori acie æterno fruitur splendore, & non longè pòst ad pa-
triam semper optatam VII. Id. Febr. transiit. Huius senior germana nepti suæ innixa
Fritherunæ, & crebro amissæ sororis & assiduæ infirmitatis dolore deficiens, nil nisi
XIIII. hebdomadas, & tres dies superuixit. Hæc pridie quàm carnis debitum persol-
ueret, in excessu mētis effecta in præsentiam sanctæ Dei genitricis delata est: Vbi Ta-
gmonem & Waltherdum Archiepiscopos, & Eidum Præsulem venerandū, magno
lucentes honore, sibi indulgere promeruit. Cognouit quoq; ibidem materteras Ge- *Geronis Archiepiscopi materteræ.*
ronis Archiepiscopi, Mirisuidam ac Emnildam, & Eddilam nomine quæ Abbatiam
relinquens suam Christi amore, iuxta monasterium doctoris gentium Pauli Romæ
includitur, & aliam, quæ Odel dicebatur, omnes illud psalmographi canentes: Pla-
cebo domino in regione viuorum. Interim pręsentibus cunctis hæc mortua vide-
batur. Tandem expergiscens, & oculos eleuans, quod vidit omnibus innotuit: Ha-
ctenus, inquiens, vnbiscum libenter commorabar, nunc consideratis multo melio-
ribus his, piget in hac lutea me amplius manere casa. Dicam vobis in veritate, quòd
cras vos relictura, locum mihi præordinatum munere diuino possidere debeo: sicq;
factum est. Transiit autem anima in Christo fœlix, X. Cal. Iunii. Hoc verum esse,
fratres in Christo, mihi credite, & has Ecclesiæ adiutrices nostræ admodum vtiles
esse pro certo scitote. In suas orationes sanctas me peccatorem hæ susceperunt, &

nil vnquam boni ex mea parte, proh dolor, receperunt. Imperator autem audiens contectalem suam leuius habere, & votum fecisse domino, grates Christo persoluit ex animo, & Pentecosten in Wirthuni, quam primò sanctus domini sacerdos Luidigerus suis construxit impensis, venerabiliter celebrauit, Abbate Heitherico sibi pleniter ibidem seruiente.

Wirthuni.

Postera die, id est 4. Id. Iunii Thieddegus, Pragēsis Antistes, ac martyris Christi successor Ethelberti, viam vniuersæ carnis fideliter adiit. Hic in noua educatus Corbeia, medicinali arte optimè est instructus. Quem Bolizlaus senior, ob inobedientiam Christi prçconis, paralysi percussus, licentia Thietmari Abbatis vocauit, eiusque magisterio leuius habere cepit.

Thieddegus Antistes Prag.

Bolizlaus Bohemus.

Sed cùm Wortegns ex huius mūdi caligine, vt prædixi, subtraheretur, auxilio præfati Ducis sedem suam à tertio Ottone ad regendum suscepit, de qua post mortem Bolizlaui senioris ab æquiuoco eius & filio sæpe expulsus, toties à Marchione Ekkihardo reducitur, & magnas patitur iniurias.

Wortegus.

Eccardus.

Hic hospites, vt sanctus iubet Gregorius, non solùm ad se inuitauit, sed etiam traxit, hoc maximum habens vitium, quòd ob morbum sibi nocentem bibebat supra modū. Paralyticus autem erat, & præ manuū tremore assiduo sine astantiū auxilio presbyterorum missam canere non potuit: sicque vsq; ad finem languescēs, bonis, vt spero, animam curabat medicaminibus.

Bibulus sacerdos.

Marauenses pro Morauis.

Interea Mararenses, Bolizlaui milites, magnam Bauariorum cateruam dolo circumuenientes, incautam occidūt, damnum sibi ab eis illatum prius ad partem haud exiguam vlciscentes. Cæsar verò ad oriētem tendens, Imperatricem ad se in loco, qui Pathebrunnum dicitur, venire iubet. Inde ambo vsque ad Magdaburg profecti, à Gerone Archiepiscopo honorificè suscepti sunt. In sequenti verò nocte, id est dominica, & Non. Iulii, tempestas ingruit horrida, homines cum pecoribus simul & ædificiis ac frugibus latè consumens. Immensus quoque fragor syluas concutiens, vias omnes nimis occupabat.

Tempestas.

Postera die Imperator cum coniuge & exercitu Albim transiens ad Liesca, cuttem quondā Vigonis Episcopi, & tunc feris innumerabilibus inhabitatam, venit, duasque ibidem noctes in castris sedens tardantem turbam expectauit. Et post hæc regressa Imperatrice, cæterisque compluribus, ipse turmatim processit. Ipsa verò die Henricus, quōdam Bauariorum Dux, à Bolizlauo, quò pacis firmandç gratia perrexit, cum nūciis eiusdem rediit, quem Imperator audita referētem sua iterum legatione remisir, nilque ibi proficiētem, ad dominam & sororem suam abire sinit.

Expeditio Cæsaris in Bolizlaum.

Henricus

Interea in monte sancti Iohānis Baptistæ, qui iuxta Parthenopolin positus, eidem est cum appertinētibus vniuersis subditus, res admodum miserabilis XII. Cal. August. & dominica nocte accidit. Horum in dormitorio confratrum lucerna quædam ardens maior solito illuxit, & proxima occupans, hoc ibidem quiescentibus, id serò intelligentibus, voraci flamma consumpsit: Et cùm tale periculum omnes euaderent, vnum ex his causa sacerdotalem eripiendi apparatum subitò regressum, & in medio ignis peccata suimet confitentem, perdiderunt. Huius nomen erat Henricus. Dehinc monasterium ab eiusdem loci Abbate Sigefrido VIII. annis optimè elaboratum, ardens præsentiū, posteáque aduenientium corda turbauit. Insuper duas eiusdem capellas cum refectorio, cæterisque adhærentibus officinis, ignis latè flagrans absorbuit: de cuius auaris faucibus diuina pietas & confluentium summa deuotio, omnes sanctorum reliquias, & maximam thesanri partem, eripuit. Facto autem mane, vrbis prædictç habitatores, & qui ibidem præsidio ab imperatore relicti fuerāt, conueniunt: detrimētum tale nimio mœrore conquesti. Corporis autem perusti tenues fauillas mane confratres summopere colligentes suis apposuere prçdecessoribus, Abbatique suo tunc absenti per nuncium suimet euentum miserabilem indixere: Qui vt hæc comperit, suis specialiter accidisse peccatis cognoscens, quia emendare nequiuit, honesta grauitate tulit.

Monasteriū S. Iohannis flammis absumptum.

Misico Boiemiā inuadit.

Dum hæc agūtur, Miseco, Bolizlaui filius, Boiemiam, absentia Othelrici Ducis sui minus solito repugnantem, cum X. legionibus inuadens, duos dies prædatur eandem, & cum innumerabili captiuorum multitudine reuersus, patrem gaudiis impleuit immēsis. Cæsar verò cum exercitu suo, & Bohemiorum atq; Luiticiorum comitatu obuia quæq; deuastans, V. Id Aug. ad vrbem Gloguam, vbi Bolizlauus cum suis eos præstolatur, solicitus venit, & prouocantem inter sagittarios latitantes hostem nostros persequi prohibuit. Inde electas ab exercitu valido XII. legiones ad

Glogouia.

Nemetzi urbs obsessa.

ones ad urbem, eò quòd à nostris olim sit cōdita, Nemetzi dictam, praemisit, quę habitatoribus his venturum praeoccuparent auxilium. Quibus castra metatis, hostes aduentare rumor indixit, & in nocte tenebrosa, ac in magna imbrium effusione, hos laedere nequaquam valentes, quosdam effugarunt, nonnullosque ciuitatem intrare inuiti patiebantur. Posita autem est haec in pago Silensi, vocabulo hoc à quodā mōte nimis excelso & grandi olim sibi indito: & hic ob qualitatem suam & quantitatem, cùm execranda gentilitas ibi veneraretur, ab incolis omnibus nimis honorabatur. Imperator autem post tres dies ad eandem cum exercitu valido veniens, castris eandem vndique secus circundari iubet, sperans sic omnem hosti suo claudere accessum. Sapiens eiusdem consilium, & in omnibus bona voluntas multum ibi prodesset, si in efficiendis rebus auxiliantium sibi affectus hunc adiuuaret: Nunc autem per omnes custodias pręsidium vrbi in noctis silentio aduenerat magnum. Tunc omnigenarum species instrumētorum à nostris parari iubentur, & mox ex parte contraria his admodum similia videntur. Nunquam audiui aliquos, qui meliori patientia ac prudentiori consilio se vnquam defendere niterentur, ex parte gentili crucem sanctam erigebant, eiusdemque auxilio hos vinci sperabant. Si quid his prosperi accidit, nunquam exclamabant, nec aduersitatem aliquo gemitu ingrauescente aperiebant. Interim Mararēses Bohemiam ingressi, vrbem quandam expugnant, & cum praeda ingenti incolumes exibant. Quod cùm Marchio Henricus, hos petere cum exercitu conatus, audiret, festinus insequitur, & occisis ex eorū numero plus quàm mille viris, fugientibus caeteris captiuitatem hanc omnem solutam domum remisit.

Moravorum in Boemiam irruptio & clades.

Belgern.

Neque tacendum est, quòd alii milites Bolizlaui vrbem, Belegori dictam, XVIII. Cal. Septemb. aggressi, & bello eam impugnantes diutino, Deo gratia, nil proficiebant. Luiticorum autem magna multitudo, quae domi fuerant, quandam ciuitatem praefati Ducis petierunt. Ibi plus quàm C. socios perdentes cum ingenti tristitia remeabant, posteaque eiusdem bona multum vastabant. His quoque adiiciam mortiferū Godefridi Ducis & Gerardi Comitis congressum. Illi namque diu inuicem discordes, certum condixere diem, qua cum suis fautorib. haec certo duelli iudicio discernerent. Mense Augusto ac VI. Cal. Septemb. in quadam prati florentis planicie condicta confligebant. Sed superbiam Gerhardi humilitas Christi molliens, ac socios eius in fugam subitò vertens, non minus ex his quàm CCC. prostrauit viros: ex quibus fuit vnus Waltheri, pulureo nomine, eò quòd in fauillam sibi cōtraria redegisset, vocatus, habitu clericus sed re latro eximius. Hic centurio loco cum suis clauditur vno, & tunc sauciatus iacuit in praelio, cui nunquam suffecit sanguinis effusio. Nam perhibent populi, hunc dūtaxat cum laetitia duxisse diem, quo hastam suimet humano cruore aspersam, & domus domini, quibus alii pepercere maligni, incensas ruere vidit. Hic Burgundia genitus, & à praedicto Comite quondam captus, non prius ab eo potuit absolui, quàm se eidē semper auxiliaturum, ac loco deuoti militis ei seruiturum, sacramentis sanciuit. Ergo huc vocatus venit, sed ad perpetrādum soliti facinoris augmentum diuina tardatus miseratione, non rediit. Capti sunt autem tunc ex parte senioris sui Sigefridus, eiusdem filius, nepos autem Imperatricis nostrae, cum Baldrico aliisque quàm plurimis. Sauciatus est ibi Cono, cui iam illicitè nupsit neptis sua, Ernesti Ducis vidua. Praedictus verò Dux nil nisi XXX. milites perdidit, & hos elegantes. Intereaperfectis omnibus instrumentis, cùm iam ibi tres sederet hebdomadas Caesar, ad vrbem pugnare iussit, & haec omnia iniecto à propugnaculis igne celeriter ardere vidit. Post haec Othelricus cum suis vrbem ascendere tentans, nil profecit. Tunc Luitici similia aggressi, deiiciuntur. Caesar autem videns exercitum infirmitate depressum in vrbe capienda in vanum laborare, iter suum nimis arduum ad Bohemiam direxit: Ibiq; ab eiusdem prouinciae iusto Duce Othelrico susceptus, decenti munere honoratur. Interim Marchio Henricus, amitae meimet filius, longa ęgrotatione vexatus, XIIII. Cal. Octob. Orientalium decus Francorum, obiit, & in septentrionali parte monasterii, in Sueinfordi ciuitate sua positi, ab Episcopis tribus, Henrico, Eberhardo & venerabili Riculpho, extra Ecclesiam, vt ipse petiit, iuxta ianuam sepultus est. Hoc Caesar in Misni comperiens multum doluit. Bolizlauus verò in Worcizlaua ciuitate euentum rei solicitus expectans, cum

Conflictus Godefridi & Gerhardi.

Waltherus Burgundio cognomento Pulus.

Sigefridus, Gebehardi F. Cono.

Othelricus Boemus. Caesar obsidionem Nemecensem soluit.

Henrici Marchionis mors

Sueinfordi

Imperatorem abisse, vrbemque suam incolumem stare, audiret, lætatur, militibusq; congaudet. Pedites autem illius plusquam sexcenti Bohemiam clanculum petêtes, prędamque sibi more solito inde sperantes, quem hostibus laqueum extêdêre, paucis excedentibus incurrêre. Sed Luitici redeunres irati dedecus deæ suimet illatum, queruntur. Nam hæc in vexillis formata à quodam Hermanni Marchionis socio lapide vno traiecta est: & dũ hoc ministri eius Imperatori dolenter retulissent, ad emẽdationem XII. talenta perceperunt. Et cùm iuxta Worzin ciuitatem Mildam nimis effusam transire voluissent, deam cum egregio L. militum comitatu alteram perdiderunt. Tam malo omine residui domum venientes, à seruitio Cæsaris se malorum instinctu abalienare nituntur. Sed habito pòst communi suimet placito à prioribus suis conuertuntur. Laborem istius itineris, & commune detrimentũ, quis vnquam valet explicare? Inexuperabilis Bohemiæ regionis introitus, sed multo deterior eiusdem fuit exitus. Facta est hæc expeditio ad perniciem hostis, sed crimine nostro multum læsit victoribus nostris. Quod enim tunc in nobis non licuit inimicis, peractum est postea criminib. nostris. Defleam quoq; quod Bolizlaui satellites inter Albim & Mildam facinus perpetrabant. Namque hi iussu senioris sui velociter egressi XIII. Octob. plusquam mille mancipia in his partibus sumpserunt, plurimaque incendio latè consumentes, prospero itinere reuertuntur. Imperator autem Cal. Octob. Merseburg venit, ibiq; Ekkihardum, nouæ ciuitatis Abbatem, & huic XXIII. annos & V. menses præsidentẽ, Pragensi præfecit Ecclesiæ, eundẽ V. Non. Nouemb. ab Etkanbaldo Archipræsule consensu meo consecrati præcipiens. Ibi tunc Bolizlaui nuncius Luidulphum iuuenem, diu captiuum remitti promisit, suosque milites apud nos firma detentos custodia pro eius deliberatione relaxari petiit: & si aliquẽ Imperatori nuncium de acquirenda eiusdem gratia mittere licuisset, diligenter inquirit. Assiduo Principum suimet interuentu Cæsar his omnibus assensum præbuit, & tũc primò comperit, Russorũ regem, vt sibi per internunciũ ꝑmisit suũ, Bolizlauũ petiisse, nilq; ibi ad vrbem possessam profecisse. Huius regnum præfatus Dux postea cum exercitu inuadens, generum suimet, & fratrem eius, diu expulsum, inthronizauit, & hilaris rediit. Imperator a nobis exiens, inde ad Alstidi venit, ibique omnium memoriam sanctorum digna veneratione celebrauit: & tunc in eodem die Herdingus, nouæ ciuitatis ab Imperatore ibidem constitutus Abbas, à Gerone Archiepiscopo consecratur. Insequenti dominica die, id est, tertio Non. Nouemb. Cæsar quoddam prædium, Rogalici vocatum, quod tunc ab Hatholdo milite sibi placito acquisiuit cõcambio, confratribus nostris in Merseburg, Christo famulãtibus, dedit, & lucum quendam ab Hageto, prædicti senioris germano, X. talentis argenti comparatum, eorundem vtilitatibus accõmodauit, præceptisque suimet firmari præcepit. Tres quoque Ecclesias in Lipzi & in Olsciuzi ac in Gusua positas mihi concessit. In hoc vernali tẽpore idem aureũ altare ad decus Ecclesiæ fabricari iusserat nostræ, ad quod ego ex antiqui altaris nostri sumptu auri VI. libras dedi. Sed cùm in prædicta ciuitate Cæsar V. hebdomadas & IIII. dies sederet, dilectũ sibi locum Bauenberg visitat: ibi tunc mẽse Decembri Henricum etiam, quondam Bauariorum Ducem, & tunc VIII. annos, & penè tot menses, sua depositum culpa, pristinis Imperator restituit honoribus die dominica: sicut ei firmatum est prius à Poppone Treuerensi Archiepiscopo. Sed antequam huius conclusionem anni faciam, quædam in hoc dicenda interseram. Thietmarus, venerabilis sanctæ Asenbrunensis Ecclesiæ Episcopus, seruus sancti Mauricii in Magdaburg, & prius vtilis Magũtiæ & Aquisgrani Pręposuus, caligine quadam obfuscante lumen hoc visibile in priore perdidit anno, ac interriori oculo eò lucidius radiante fomitem totius lucis Christum indefesso labore iam contemplatur. Hic, rege Henrico, successit antecessori suo Noononi, * qui Othulphus dicebatur. Obierunt in hoc anno Amalricus, Farmundus & Bezelinus, & paucas sedens hebdomadas Altmannus. Hic monachus fuit sancti Iohãnis in Magdaburg, indeque ab Athelheida Abbatissa, eo quòd de sua esset familia, Arnulpho, regis germano, & nunc Episcopo Rauennatis Ecclesiæ, ad seruitium ab ea datus est: à quo postea consecratus, à suis roxicata potione læsus est. In mea vicinitate & in oppido Siliuellun dicto, miraculum quoddam accidit in secũda Decembris hebdomada. Fuit

Marginalia: Luticiorum Dea. — Eccardus ex Abbate Episc. Pragensis. — Bolezlaus reconciliationi Cæsaris studet. — Neumburg. — Cæsaris in monasterium & episcopatum Merseburg liberalitas. — Lipsia. — Henricus Bauarus in ducatum restitutus. — Ditmarus Episc. Osnabrugens. — Amalricus, Farmundus, Bezelinus, Altmannus, præsules — Arnulphus Cæs. frater.

da. Fuit ibi quædam mulier, quę cùm virum suimet domi non haberet, super se & super filios hospitium obserebat suum, & ecce ante gallicinium sonitus ab ea immensus auditur. *Spectrum.* Hæc talibus obstupefacta, vicinos clamore continuo euocans, necessitatem suam indicat. Qui volentes eidem succurrere, crebra iactatione repelluntur. Tandem ianuam frangentes, gladiisque intrantes euaginatis, quid matrifamilias, vel ipsis, tantum rebellauerit, diligenter inquirũt: & quia monstrum erat, hostem nõ inuenientes, egressi sunt tristes. Mulier autem prædicta diem expectans solicita crastinum, proximum accersiuit presbyterum: Qui omnem hanc domum reliquiis sanctorum & aqua lustrauit benedicta. In sequenti verò nocte parum de suprà dicto terrore concutitur, & Deo gratias, crebra presbyteri visitatione liberatur. Tale aliquid vbicunque euenit, nouum aliquid prætendit. Vnusquisque fidelium non sibi rimeat terrorem illum: se peccatorem ex corde cognoscat, & signo sanctæ crucis iugiter se muniẽs, omnem aduersariam potestatem prorsus excludat. Hostis incautos quosque sic illudit, & in se aliquid eredentes ad vltimum decipit. Vbi desolatio tunc est, aut facinus subsecuturum est, vel aliqua mutatio, talis rei præcedit indicio. Quia nobis adhærere domino, & spem nostrã ponere in eo, bonum est. Præoccupemus sanctam faciem eius assiduis precibus, vt siue aliquid nobis præsignetur, siue celetur, misericordissima pietate sua in nobis peccatoribus hoc compleatur. Non est admirandum, quòd in his partibus tale ostendatur prodigium. Nam habitatores illi rarò ad Ecclesiam venientes, de suorum visitatione custodum nil curãt: domesticos colunt deos, multumque sibi prodesse eosdem sperantes, his immolãt. *Idololatria.* Audiui de quodam baculo, in cuius summitate manus erat, vnum in se ferreum tenens circulum, quòd à pastore illius villę, in quo is fuerat, per omnes domos has singulariter ductus, in primo introitu à portitore suo sic salutaretur: Vigila, Hennil, vigila: sic enim rustica vocabatur lingua: & epulantes ibi delicatè de eiusdem se tueri custodia stulti autumabant, ignorantes illud Dauidicum: Simulacra gentium opera hominum &c. similes illis fiant facientes ea, & confidentes his. Quia verò omne rarum est vtiq; admirandum, ac persæpe vt portenta stupendum, ideo quandam rem, quæ in nostris euenit temporibus, explano. Serenissimo rege Henrico dominãte, ac Wigberto antecessore meo vigente in villa quadam, Rochliz dicta, quam à matrona venerabili Ida, nuru primi Ottonis, nostræ traditã Ecclesiæ, Gero præpositus in beneficium tenuit, *Rochlitz. Ida, nurus Ottonis I.* sicut ab eo veraciter comperi, accidit in messe laboriosa, cùm in vna dierum operarii eiusdem iam lassi se voluissent reficere, panem primitus incisum sanguinem viderunt effundere, idque admirantes seniori suo, conciuibusque ostendunt, &, vt reor, hoc prodigium futuri exitum belli, ac in eo multorum cruorem hominũ præsignanii emanaturum. *Prodigium.* Alteram quoque rem, quamuis multo laudabiliorem, tamen mirabilem, memoriaque dignam describo. In arce Romulea, quę omnium caput vrbium, *Roma caput vrbium.* ob diuersarum qualitatẽ causarum, in vna Ecclesia, & in dextera parte altaris, ab vno pauimenti foramine per integrum diem, multis hoc cernentibus atque stupentibus, oleum emanauit. *Oleum Romæ e terra scaturit.* Huius partem Ioãnes, Crescentii filius, in ampulla quadam Henrico seniori suo, & tunc regi nostro, transmisit, *Iohannes, Crescentii F.* & quia oleum nunc pro misericordia ponitur, vt illud: Oleum de capite tuo non deficiet: nunc pro adulatione, vt hoc: Oleum peccatoris non impinguat caput meum: in hoc signo clementiam rectoris nostri abundantem, & illius patriciũ lasciuiam latentem perpendo. Nãq; is Apostolicæ sedis destructor, muneribus suis & promissionibus phaleratis regem à domino cõstitutũ palàm sæpe honorificauit, sed Imperatoriæ dignitatis fastigium hũc ascẽdere multum timuit, omnimodisque id prohibere clam tentauit. Quia sicut sanctus Gregorius asserit: Terrena altitudo confunditur, cùm celsitudo cœlestis aperitur. Rex etenim noster, quamuis homo esset, zelum domini habuit, & sanctarũ violentas prædationes Ecclesiarum fortis armatus vindicauit, hancq; benignitatem nisi cœlitus sibi pręstitam, nõ habuit iste terrenus, & natura & actibus voragine cœnulenta traxit in prædã, quod multorũ deuota manus ad aram Apostolorũ pro peccatis congessit in hostiam: qui cùm non longè pòst obiret, duplici vltione, vt vereor, confunditur, & Domino Papæ securitas, regique nostro amplior potestas aperitur. Amplius progrediar disputãdo, regisque Russorũ, Vludomirl, actionem iniquã pro- *Vludomirus Russus.*

Helena uxor. stringendo. Hic à Graecia ducens vxorem Helenam nomine, tertio Ottoni desponsatam, sed ei fraudulenta calliditate subtractam, Christianitatis sanctae fidē eius hortatu suscepit, quam iustis operibus non ornauit. Erat enim fornicator immensus & *Filii Vlodemiri* crudelis, magnamque vim Danais mollibus ingessit. Hic tres habens filios, vni eorū *Reinbernus Episcopus* Bolizlaui Ducis, nostriq; persecutoris, filiam in matrimonium duxit, cum qua missus est a Polonis Reinbernus, praesul salsae Cholbergiensis. Ille in pago Hassegun dicto natus, liberalique scientia à prudentibus magistris educatus, gradum Episcopalem ascēdit, vt spero dignus. Quantū autem in cura sibi commissa laborauerit idem, non meae sufficit scientiae, nec etiam facundia. Fana idolorum destruens incendit, & mare daemonibus cultum, immissis quatuor lapidibus, sacro chrismate perunctis, & aqua purgans benedicta, nouam domino omnipotenti propaginem in infructuosa arbore, id est, in populo nimis insulso, sanctae praedicationis plantationem eduxit. Vigiliarum, & abstinentiae & silentii assiduitate corpus suum affligens, cor ad speculum diuinae contemplationis infixit. Quem praedictus Rex audiēs, filium suimet hor*Filius Vlodemiri cum coniuge custodiae traditus.* tatu Bolizlaui tacito reluctaturum sibi, cepit cum eodem & vxore, & in singulari custodia claudit. In qua pater venerabilis, quod in aperto fieri non potuit, in secreto studiosus in diuina laude peregit. Hic cùm se lacrymis, assiduaeque orationis ex corde contrito prolatae hostia, summo sacerdoti reconciliaret, ex arto corporis carcere solutus, ad libertatem perennis gloriae gaudens transiit. Praefati regis nomine potestas pacis iniustae interpretatur: quia non illa, quam antimpii inuicem tenēt, vel habitatores huius mundi possident, quae semper nutat, pax vera dicitur, sed ille solus ca specialiter vtitur, qui omnem animi suimet motum cōponens, regnum Dei patientiae vincentis angustia solatio promeretur. In coelesti securitate sedens Episcopus ille, ridet viri minas iniusti, & castitate gemina potitur, ac fornicatoris illius vitrices flammas speculatur: quia nostro doctore Paulo teste adulteros iudicat Deus. Bolizlauus autem haec omnia comperiens, in quantum potuit vindicare nō desistit. Post *Vlodemiri mors.* haec Rex ille plenus dierum obiit, integritatem haereditatis suae duobus relinquens fi*Filii captiui fuga.* liis, tertio adhuc in carcere posito: qui postea elapsus, coniuge ibidem relicta, ad socerum fugit. Rex praedictus habuit lumbare venereum, innatae fragilitatis maius augmentum: sed magister nostrae salutis Christus cùm lumbos, luxuriae nocentis abūdantia refertos, praecingi iuberet, nostros continētiam, & ne aliquid prouocamur, innotuit. Et quia de lucerna ardente à praedicatoribus suis rex praefatus audiuit, peccati maculam peracti assidua eleemosynarum largitate detersit. Scriptum est enim: Facite eleemosynam, ac omnia sunt vobis munda. Hic cùm iam decrepitę aetatis es*Kiouia* set, regnumque diu haberet praedictum, obiit, sepultus in Kiouia, ciuitate magna, & in Ecclesia Christi martyris, & Papae Clementis, iuxta praedictam coniugem suam, sarcophagis eorundem, in medio templi palàm stantibus. Cuius potestas inter filios diuiditur, Christique eloquium in omnib. affirmatur. Namque vereor id subsequi, quod vox veritatis pronunciat compleri. Dicit enim: Omne regnum in se ipsum diuisum, desolabitur &c. Quam vt mutate in his partibus velit dominus sententiam, omnis Christianitas oret. Quia nunc paululum dèclinaui, redeam, quae in praedicto euenerint anno, superius indiscussa succinctè aperiēs. Curtis pars maxima imperialis *Ilburg incendio perit.* in Palathi, & in Traiectensi ciuitate maior Ecclesia cum omnibus Ethelbaldi Praesulis mansionibus, ac cum IlburgT biedrici Comitis vrbe, casu accidente, combusta. Imperator autem ab Bauenberg discedens ad Wirziburg primò, deindeque ad Frācofordi venit, ibidemq; natiuitatem dominicam festiuis peregit gaudiis. Sed ne huius nominis authoritas te lectorem amplius lateat, sicuti à credibilibus viris audiui, *De Carolo Magno & Francofurto ad Moenum oppido.* sicannūciare cupio tibi. Regnāte Carolo Imperatore Magno, Pipini regis filio, bellum fuit inter suos & praedecessores nostros, in quo certamine Franci à nostris deuicti, cùm flumen, Moenus dictum, sine aliqua vadi certitudine palantes transire cogerentur, ceruam praecedentem, & diuina miseratione, quasi viam eis demonstrantem, subsequuti, optati littoris securitate potiuntur laeti. Inde locus hic Francorum dictus vadum. In illa expeditione praedictus Caesar cùm se iam ab hostibus superatum esse *Vox Carolo indigna.* cognosceret, praecessit talia fatus: Carius mihi, vt populi exprobrātes dicant, me hinc fugisse, quàm hic cecidisse: quia dum viuo iniuriae pondus illatae vindicaturum me spero.

ſpero. Anno dominicæ incarnationis DCCC. prædictus Cæſar Carolus ad ſuæ virtutis & bonæ operationis deaurationem in vna die VIII. Epiſcopatus in Saxonia, Chriſto ſubdita, diſpoſitis ſingularibus parochiis, conſtituit. *[Vno die 8. Epiſcopatus in Saxonia conditi.]* Quatuor naues Venetorum magnæ, diuerſiſque pigmentis refertæ, naufragium ſunt in prædicto anno perpeſſæ, & vt prædixi, in occiduis partibus, raro antea quieſcentibus, pacifica, domino gratias, manebant cuncta. Et Ekkihardus confrater meus, ſancti Ioannis Baptiſtæ Monachus in Magdaburg, paralytico depreſſus morbo, loquelam perdidit. In Bauariorum confinio atque Mararenſium quidam peregrinus, nomine Colomannus, ab incolis, quia ſpeculator eſſet, capitur, & ad profeſſionem culpæ, quam non meruit, diris caſtigationibus compellitur. *[S. Colomannus pro ſpeculatore occiſus.]* Ille cùm ſe nimis excuſaret, pauperemque Chriſti ſe ſic vagari affirmaret, in arbore diu arida innocẽs ſuſpenſus eſt. Nam caro eius à quodam poſtea paululum inciſa ſanguinem fudit, vngues ac capilli creſcebant. Ipſa quoque arbor floruit, & hunc Chriſti martyrem eſſe monſtrauit. Hæc Marchio Henricus vt comperit, corpus eiuſdem in Mezelecun ſepeliuit.

LIBER VLT. DE HENRICO IMP. II.

ANNO dominicę incarnationis milleſimo XVIII. indictione II. anno autem domini Henrici Imp. Auguſt. XVI. imperii autem IIII. *[Anno 1018.]* circumciſio domini & Theophania in prædicta ciuitate ab eodem venerabiliter colebatur, poſteaque iuſſu ſuo, & aſſidua Bolizlaui Ducis ſupplicatione, in quadam vrbe Budiſſin dicta à Gerone & Arnulpho Epiſcopis, & à comitibus Herimanno atque Thiedrico & Friderico ſuimet camerario pax ſacramentis firmata eſt III. Cal. Februarii, *[Pacificatio dissidentis cũ Bolizlao.]* non vt decuit, ſed ſicut tunc fieri potuit, electiſque obſidibus acceptis, præfati ſeniores reuerſi ſunt. Tranſactis autem quatuor diebus, Oda, Ekkihardi Marchionis filia, à Bolizlauo diu iam deſiderata, & per filiũ ſuimet Ottonem tunc vocata, Zizam venit: *[Bolizlai nuptiæ cum Oda]* & quia tunc nox erat, multis luminaribus incenſis, ab immenſa vtriuſque ſexus multitudine ſuſcepta eſt, ac nupſit duci prædicto poſt ſeptuageſimam abſq; canonica auctoritate, quæ viuebat hactenus ſine matronali conſuetudine, admodum digna tãto fœdere. In huius ſponſi regno ſunt multæ conſuetudines variæ, & quamuis diræ, tamen ſunt interdum laudabiles. Populus enim ſuus more bouis eſt paſcẽdus, & tardi ritu aſini caſtigandus, *[Polonos bobus comparat.]* & ſine pœna graui non poteſt cum ſalute Principis tractari. Si quis in hoc alienis abuti vxoribus, vel fornicari præſumit, hanc vindictæ ſubſequentis pœnã protinus ſentit. In pontem mercati*is ductus per follem teſticuli clauo affigitur, & nouacula propè poſita, bis moriẽdi ſiue de his abſoluẽdi dura electio ſibi datur. *[Pœna adulterii.]* Et quicunque poſt ſeptuageſimam carnem manducaſſe inuenitur, abſciſſis dentibus grauiter punitur. *[Pœna violati ieiunii.]* Lex namque diuina, in his regionib. nouiter exorta, poteſtate tali melius quàm ieiunio, ab Epiſcopis inſtituto, corroboratur. Sunt etiam ibi mores aliĩ, bis multo inferiores, qui nec domino placent, nec indigenis nil niſi ad terrorẽ proſunt, quos in ſuperioribus ex quadam parte comprehendi. Nec opus eſſe autumo, de Boleslao amplius diſſerere, cuius nomen & conuerſatio, ſi Dominus omnipotẽs vellet, ſatius nobis lateret. Omne hoc quòd pater ſuus & iſte nobis in coniugio ac familiaritate magna copulati ſunt, plus damni ſubſequentis, quàm boni præcedẽtis, attulit, ac in futuro infert: quia etſi pace ſimulata nos ad tempus diligat, tamen per ſecretas tentationum varietates nos à charitate mutua, à libertate innata, deducere, *[Boleslaus vafer ſpecilis.]* & ſi quãdo tempus ei ac locus contingit, in perniciem apertam aſſurgere non deſiſtit. In tempore patris ſui, cùm is gentilis eſſet, vnaquæque mulier poſt viri exequias ſui igne cremati, decollata ſubſequitur: *[Funerum crudelitas.]* & ſi meretrix inueniebatur, in genitali ſuo turpi et miſerabili pœna circuncidebatur, idque, ſi ſic dici licet, pręputiũ in foribus ſuſpenditur, vt intrantis oculus in hoc offendens, & futuris rebus eo magis ſolicitus eſſet & prudens. *[Adulterarum pœna.]* Lex dominica huiuſmodi præcepit lapidari, & parentum noſtrimet carnalium inſtitutio tales hortatur decollari. Apud modernos autem, quia libertas peccandi plus iuſto atque ſolito vbique dominatur, plus quàm compreſſa ancillarũ multitudo, *[In ſui ſeculi mores.]* quædam pars matronarum, cupidine venerea pruritui noxio ſubſcalpẽte, ma

rito viuente nūc mœchatur, & in hoc eis non sufficit, sed hunc per adulterum morti, furtiua conspiratione, tradit, & post hæc, malum cæteris exemplum, eodem pôst publicè sumpto, proh dolor, potestatiuè abutitur. Legalis earundem senior abominabilis repudiatur, & miles eiusdem ab his, vt Abo * dulcis & Iason mitis, præponitur. Hoc quia nunc pœna grauis non vlciscitur, de die in diem pro consuetudine noua, vt vereor, à multis excolitur. O vos sacerdotes domini viriliter assurgite, & hanc nuper exortam filicem, nulla re id impediente, sæpius acuto vomere radicitus extirpate. Vos quoque laici oolite talibus auxiliari: liceat Christo coniugatis innocenter viuere, erutisque supplantatoribus his indeficienti pudore in perpetuum gemere. Destruat illos adiutor noster Christus potenti spiritus sancti oris sui, nisi resipiscant, & dispergat magna illustratione secundi aduentus sui. Et nunc de his ista dixisse mihi sufficiat: quia de præfati Ducis infortunio res quædam narranda restat. Habuit hic quandam vrbem in coofinio regni suimet & Vngariorum sitam, cuius erat custos

Procui. Procui senior, auunculus regis Pannonici, à suis sedibus ab eodem antea expulsus. Qui cùm vxorem suam à captiuitate non posset absoluere, gratuitu nepotis sui, quāuis inimici, suscepit eam ex munere. Nunquam audiui aliquem, qui tantum parceret victis, & ob hoc in ciuitate superius memorata sicut in cæteris sedulum, Deus eidem cōcessit victoriam. Huius pater erat Deiux nomine, admodum crudelis, & multos ob subitum furorem suum occidens. Qui cùm Christianus efficeretur, ad corroborandam hanc fidem contra reluctātes subditos, sæuum & antiquum facious, zelo domini exæstuans, abluit. Hic domino omnipotenti, varisque Deorum illusionibus immolans, cùm ab Antistite suo ob hoc accusaretur, diuitem se & ad hæc facienda satis potentem affirmauit. Vxor autem eius Beleknegini, id est, pulchra domina, Sclauonicè dicta, supra modum bibebat, & in equo, more militis, iter agens, quēdam virum iracundiæ nimio feroore occidit. Manus hæc polluta fusum melius taogeret, & mentem vesanam patientia refrenaret. In illo tempore Luitici malo semper vnanimes Misizlauum Seniorem, sibi in priori anno ad expeditionem Imperatoriam nil auxiliantem, turmatim petunt, plurimamque regni suimet partem deuastantes, vxorem suam & nurum effugare, ac semetipsum intra Zuatioæ ciuitatis munitionem cum militibus electis colligere cogunt. Deindeque malesuasa suimet calliditate per indigenas, Christo seniorique proprio rebelles, à paterna hæreditate vix euadere hunc compellunt. Hinc abominabilis præsumptio fit mense Februar. quia gentilibus lustratione, & muneris debiti exhibitione venerandus, ab infernali domino Plutone, qoi Februus dicitur, hoc nomen accepit. Tunc omnes Ecclesiæ ad honorem & famulatum Christi in his partibus erectæ, incēdiis & destructionibus aliis cecidere, cultus idolorum domino præpositus erigitur, & meos populi istius, qui Abotriti & Wari vocantur, vt cor Pharaonis, ad hæc induratur: libertatem sibi more Luiticio noua fraude vendicabāt, sed ceruicem suam suaui iugo Christi excussam oneroso Diabolicæ dominationis ponderi sua sponte subdiderant, meliori prius patre ac nobiliori domino in omnibus vsi. Hanc debilitatē suam membra Christi defleant, & hoc capiti conquerantur suo, assidua voce mentis hæc in melius mutari poscentes, & ex parte sua in quantum fieri possit, hæc perdurare non patiētes Bernhardus confrater Parthenopolitanus, & à potestate istius gentis tunc Episcopus, id vt primò comperit, non secularis suimet damni, sed potius spiritualis immenso dolore commotus, Imperatori nostro id nunciare non desistit. Hac legatione audita Cæsar grauiter suspirat, sed de talibus respondere ad Pascha differt, vt cum prudēti consilio hoc annulletur, quod infausta conspiratione conglutinatur. Hoc votum, & salutare secretum, Deus omnipotens secundet. Nullius fidelis eor ob hanc infœlicitatem in aliquam desperationem veniat, vel diem iudicii appropinquare dicat, quia secundum veridici admonitiooem Pauli ante dissensionem & antichristi execrabilem aduentum non debetē talibus aliquis oriri sermo, nec inter Christicolas subita venire commotio, cùm eorundem vnanimitas esse debeat in summis stabilitas. Nutet in quantum velit mortalis diuersitas, & motum eiusdem multiformis inæqualitas. Omnis homo flos agri debet à matre Ecclesia prius renasci in innocētiam saluatoris Christi, & tunc timenda improuisa importunitas, cùm vbique nunciatur pax firma & tran-

Margin notes (left margin, in order): *Vngarus Regum vetus clementia.* — *Deux.* — *Belekngini.* — *Mortus I militum.* — *Misclaus Princeps.* — *Suenna opp.* — *Obotriti in libertatem se vindicant.* — *Bernhardus Episc.* — *Dies nouissimus.*

& trāquillitas. Et ꝑpter hoc ſemper admonemur, vt ſimus ſoliciti ac peruigiles, cùm non valemus eſſe certi de futuris, ac in noſtra fragilitate durabiles. Nemo vitimę diei aduētum aut venire diffidat, aut celeriter contingere exoptet: quia timendus eſt iuſtis, ac multo magis corrigibilibus cunctis. Iam declinam ab his, & loquar Imperatoris noſtri proſperitatem nuper ſibi exortam. Auunculus namque ſuus, Burgundionum Rex Rodulphus, coronā ſuimet & ſceptrum cum vxore ſua & priuignis ac optimatibus vniuerſis ſibi conceſſit, reiteraturque ſacramenti confirmatio. Actumq; eſt illud Magontiæ, & in prædicto mēſe prodigiū fit in Malazin XIII. Cal. April. Menſe autem eodem, & 17. Cal. April. magna fit in Nuimagen ſynodus, & nepos meus Otto & vxor eius Irmingerd, conſanguinitate proxima iniuſtè diu coniuncti, ob inobœdiētiam continuæ vocationis excommunicati ſunt: Cooperatores verò eorum ab Epiſcopis vocantur ad ſatisfactionem. In illo tempore Mediolanēſis Archiepiſcopus obiit, & prępoſitus eiuſdem Eccleſię Hiribertus ſucceſſit. In Anglia triginta nauium habitatores piratæ, à rege eorum Suenni regis filio, Deo gratias, occiſi ſunt, & qui prius cum patre huius erat inuaſor, & aſſiduus deſtructor prouinciæ, nūc ſolus ſedit defenſor, vt in Libycis Baſiliſcus arenis cultore vacuis. In hac quadrageſima, & in Epiſcopatu meo quidam fratrem ſuum, proh dolor, occidit. Imperator autem in prædicto loco palmas & ſanctum Paſcha celebrauit: quia Baldricum de nece Wigmanni Comitis nil excuſantem legitimè cum ſuis conſpiratoribus recalcitrare comperit. Wolckmarus Abbas Fuldenſis & Larſemenſis obiit. In diebus illis Sol ante ſuimet occaſum nonnullis dimidius prodigioſè apparuit. Interim dum fama velox aliquid noui ad ſcribendum deferat, mihi hominum vitam piorum, quam ego culpabilis & obliuioſus nimis ſuperius dicendam pręterii, explanare nunc ardeo. In temporibus regis Henrici fuit quædam ſolitaria, Siſu vocata, in loco Thrubizi dicto, immenſæ pietatis, ac pro hoc mihi ineffabilis. Quæ iam adulta cùm à quodam deſpōſaretur tempore maximi Ottonis, ad Chriſtum, quem in primis fidei ſpeciale ſignaculum in corde præ omnibus infixit, concito curſu properauit, ac in prædictæ ſecreto ciuitatis annos ſexaginta quatuor cœleſti ſpōſo ſe virginem caſtam conatur offerre, ac immaculatam ſe plus quàm fragilitas humana permiſit, cuſtodire ſtuduit. In tanto namque ſpacio nunquam foco durum frigus reſoluebat aliquo, ſed hoc maximum eidem erat temperamentum, quòd lapide paululum calido pedes vel manus penè tunc deficientes refocillaret. Hæc aſſiduis orationibus & intermixtis fletibus cellam ſuimet interius ornauit, exterius aūt populo confluenti crebra inſtitutione & neceſſaria conſolatione multum profuit. Quicquid illa de oblatione populi continua ſuſcepit, ſibi ſubtrahens, Chriſtique pauperibus largiter impertiēs, peccata offerentium redemit. Pia fuit hæc matri meæ, & memoriam ſui firmiter promiſit proli ſubſequutæ. In agone huius titubantis ſeculi hæc contendens ab illicitis omnibus abſtinuit, non pro recipienda corruptibili gloria, ſed pro florigera cæleſtis brauii corona, quam XIII. Cal. Martii promeruit diuinitus indui. In nocte illa qua Chriſto amabilis lampas ſtelliferum locata eſt in axem, dormiui peccator in dormitorio Magdeburg, & teſtis mihi ſit Deus, quia non mētior. Vidi per ſomnium ante matutinā, quòd duo pueri de antiquo, quod adhuc ibidem ſtabat, ærario procederent cantantes antiphonam hanc: Mattinus Abrahæ ſinu lætus recipitur, &c. & hoc tunc fratribus nunciaui meis, Pro certo, inquiens, ſcitote, quòd anima domino cara de hac luce eſt nunc ſeparata. Poſt dies VI. intimatum eſt nobis, quòd, ſicut viſum eſt mihi, verè domini famula ttā ſiret è carcere carnis. Confratris mei memoriam Bernarii mōdò aggrediar, qui familiaritate ſua, mihi exhibita, apud me caritatem bonam, & ſi aliquatenus ei profuiſſet, mētionem prometuiſſet ſedulam. Hic carnis ꝓpinquitate conſanguineus, & quod nunc eſt maximum, amicitia fuit mihi coniunctus. Tertio Ottoni valde charus fuit, quia ſibi & amitæ eius venerabili Matildi fideliter Abbas ſeruiebat: quicquid in Salbezi villa in beneficium habuit, in prædium ab his acquiſiuit. Athelberto Archiantiſtiti, ſuiſque ſucceſſoribus vſque in dominum Getonem ſeruiuit, & apud eoſdem dignam retributionem ſuſcepit. Tandem infirmitate grauatur, & Deo omnipotenti, quem ſemper præ omnibus amauit, coniungitur. In cuius amore, & venerando honore, Eccleſiam in acquiſita ꝓprietate prædicta cō-

Rodolfus, Rex Burgundię.

Synodus Neomagenſis.

Sueno Rex Anglorum.

Monacha Thrubicienſis.

Bernarius Epiſcopus.

struxit, & hanc ad benedicendam me indignum vocauit. Ante cuius consecrationē volumen longum, facinoribus suis inscriptum, ac prius cæteris confessoribus suis ostensum, mihi aperuit, & coram me gemens legit, & à me supplex indulgentiam postulauit. Hanc epistolam sumpsi, & absolutionem commissi diuina potestate huic feci, eumq; eodē die, id est xvi. Cal. April. quia tunc erat annua dies sui patris, prædictā consecrarem Ecclesiam, supra pyxidem reliquiis sanctorum refertam, prænominatum posui breuiarium, vt eorum assiduo interuentu, vera flebiliter confitēti remissio fieret, & diu optata abolitio. Hoc nunquam vidi aliquem fecisse, aut audiui, sed quia infirmitatem meam huic nil prodesse timui, ad sanctos intercessores confugi. Post hæc vixit pater venerabilis tredecim hebdomadas, xvi. Cal. Iunii exoptans resolui. Insuper pii Abbatis Alfkeri quandam actionem egregiam in exemplum imitabile profero. Hic præter cęteras virtutes suas hoc in vsu habuit, quòd nomen suū super altare quodlibet scripsit, & dum ipse missam caneret, in tantum fleuit, vt maxima corporalis pars humectaretur, nil hæsitans, quod sic scriptum est: Lacrymę pro peccatis corde tenus effusæ, diuinam non modò poscunt veniam, sed etiam impetrant: & vt eo liberius cœleste suffugium implorare sibi voluisset, cunctis debitoribus suis misericors fuit. Heu mihi indigno sacerdoti, qui prædictos fratres in nullo vnquam assequutus fui: bonorum exempla multorum legi ac persæpe vidi, sed mēti meæ hæc non apposui: tentationibus vanis, quibus resistere debui, voluntariè, ac non fortiter reluctando, succubui: quibus prodesse debui, proh dolor, plus nocui, & vt optimi arcanum thesauri crimen meum semper celaui. Non est opus, lector, vel mihi care successor, vt varii fauore vulgi de mea proficuitate credas, sed assiduo oraminis ac eleemosynarum medicamine mihi diu fœtenti succurrens, de faucibus voracis lupi me dilaniatum eripias. Ego conscius mihi multo credibiliora tibi quam alius indico. Sunt namque nonnulli, quos leniter iniustè tractaui. Cumque hi pro meritis à te corripiuntur, quid mirum, si ex mea parte aliquid fraudulenter sonant? Sis inter detractatores meos ac laudatores varios medius, & apud dominum suffragator assiduus. Scio quòd sicut mos communis est, multum tibi ex me displicet, quod vt in melius vertatur, Deo & hominibus placet. Quicquid in permisso contraxi vel feci tempore, scriptis affirmaui. Nec sis magni honoris tui elatior, cùm sis in imposito pondere eo grauior. Rem commissi gregis cautus operator inspicias, & vt diuina secularibus à te præponantur, multum studeas. Quæ cōfratribus dedi meis spiritualibus, in quantum possis, auge, ac sub Christi testimonio rogatus nil minue. Hi sunt cooperatores sacri ordinis tui, & futurę adiutores spei. De laicis huc atque illuc titubare ac transferri valentibus, pro possibilitate tua rogo in tantum sis solicitus, vt nō disperdatur clerus. Si diligenter tua custodis, Deum hominesque pios fautores habebis: sin autem, & subditos tibi perdis, & contrarietatem in hoc præsentem ac futuram contrahis. Audi me magistrum, nimis indisciplinatum, & absque vtili exemplo antecessorem tuum: libenter sustineas paupertatem vitæ, vt grex tuus diues fiat per te: sic fecit Christus nobis, vt ita faceremus ouib. suis. Noli erubescere de hac coram populo, vt fiducialiter stare possis coram Deo. Satis ingenuus erga hunc mundū fui: sed sæpe propter meos, his, quibus ignotus eram, despectus apparui. Si quis nititur exaltari supra se, turpi casu, ac serò dolenti, cadit infra se. Diuites tuos cum honore, pauperes autem cum gratia tracta, & bona charitate. Antiquum enim affirmat prouerbium, quòd lis cum magna semper incedāt multitudine. Tuam pauperem familiam à summo pastore tibi commissam, & à me vix congregatam custodi, & iniquis susurronibus, de hac malè persuadentibus, piam non accommodes aurem. Tua res est parua, & vice maiorum nequaquam tractanda, ac multo satius est paulatim crescendo de die in diem ascēdere, quàm cum damno multorum te ad vltimum deficere. Tempora hæc prioribus cunctis inferiora plus demunt quàm alicui addunt. Culpà graui & paupertate dira innatus honor & datus vilescit. Nō rogo te, vt sis parcus, quia dedecus est: sed hoc ingemino, ne nimiū largus, quia hoc nec cōsilium est, nec bene cōuenit. Cures etiam de peregrini anima Godeberti, multum nostræ vtilis ecclesiæ, & de cæteris quàm pluribus. Habes satis de libris, quos hîc ab antecessoribus nostris collectos inueni, & insuper quos contraxi. In his magisterium salubre reperies, ac

Alfker.

Ditmari confessio et sui accusatio.

Ad suum successorem exhortatio.

Præcepta morum in Episcopo.

Episcopi literati et diligentia.

ries, ac hos exaudi, & tunc potes saluari. Sanctorum reliquias, & munda eorundem receptacula, cum aliis vtilitatibus plurimis, tam in prędiis, quàm in mācipiis, ego acquisiui, & ne te forsitan laterent, martyrologio inscripsi meo. Oportet autem tuam scire pietatem, regis nostri & Imperatoris Henrici multiformem beneuolentiam, Ditmari martyrologium. Ecclesiæ exhibitam nostræ, de qua partem quandam superius comprehendi, maiorem verò quia indiscussam reliqui, nunc scribere tibi optimū duxi. Vide vt in assidua recordatione tui sit renouator. & indeficiēs auxiliator nostri, vt tēporib. illis, in quibus deest hæc spes miseris & Ecclesiæ Merseburgensi. Nunc est maximè orandum, cui tunc erat maximè plorandum. Hæc etenim quæ sequuntur ab eo percepit, & eo viuente multo his maiori gratuita augmentatione gaudebit. Iam enim disposuit in alta mente sua, qualiter eam sublimet dote varia. De antecedenti nunc dico, & perfectionem subsequuturā omnipotenti Deo, cui cuncta sunt præsentia, supplex committo. Et quia tempus non est, singulariter enarrare, quæ præceptis eiusdem confirmata poteris videre: hæc sola assigno, quæ auctoritate carentia in posterum forsitan perituratimeo: sanctæ ac victoriosissimæ crucis partem cum cæteris sanctorum reliquiis, & altare aureum, gemmis honorificè distinctum, & pyxidem auream, lapidib. preciosis ornatam, collectariumque cum impensis propriis; & etiam nostris decoratum eum duobus thuribulis ac argenteo bicareo larga manu Cæsar nostræ dedit Ecclesiæ, quod a nobis non modò est obseruatum, verùm etiam augmentandum. Sed quia de melliflua eiusdem pietate satis dicere nequaquam sufficio, de sua conuersatione, sicut proposui, ordinatim explicare studiosus anhelo.

ISTE annus, quo hunc attitulaui librum natiuitatis meæ quadragesimus, vel paulo amplius, in mense verò Aprili, & v. Cal. Maii, decimus ordinationis meæ introiuit annus, & quia humana res omnis semper in dubio est, libet euomere antidotum illud periculosum quod miser dudum absorbui, & nimis mihi hactenus id nocere persensi. In quadam curte mea Heslinge vocata, nocte vna cùm requiescerem, per somnum vidi turbam astare magnam, tunc de apposita mihi testa aliquid māducare cogentem: Et ego hos persentiens esse inimicos, primitus contempsi, ad vltimū verò in nomine Dei patris meistud præcipere, respondi. Quod cùm eis multum displiceret, & hęc inuisa congregatio id aliter fieri non posse videret, quasi gemens laudabat, quia me prorsus perdere conueniebat: & nisi tunc dominicum nomen inuocarem, sine perpetua salute manerem. Ex hac perceptione, vt mihi visum est, omnigenarum speciē herbarum* pessimarum varietates cōgregationum sumpsi, quæ etsi me in diuinis laudibus maximè turbant, tamen auxilio diuino, quod his præposui, ad opus infaustum rarò aut nunquam me perduxerunt. Sufficit autem iniquæ eorū voluntati, quòd aliquam putant in me portionem habere. Sic enim alio tempore iterum me signatum eminus hi nullantes: Custodisti te, inquiunt, bene, & ego, me ita sperare, respondi, & subsequuntur, Sed non sic erit in fine. Illorum minas nec timeo, nec blanditiis credo, quia hæc cū auctoribus suis, vanitas est. Veraciter id scio, quòd talis phantasia, quamuis corporaliter appareat, per se hominibus nō noceat, sed cùm peccandu faciem diuinam à nobis auertimus, illorum vesanas manus nemini parcētes miseri incidimus, & ab his protinus absoluimur, cùm aut ipsi cōuertimur, vel ab electis Dei visitatione crebra fouemur. Si quis verò compos sui meditatur in lege Dei, non hic à talibus appetitur, sed potius timetur, non à se, sed ex eius, quem is diligit, sancta potestate: quia custos est Deus omnium semet ex toto corde semper amātium. Ego peccator, & fragilitatis meæ per omnia conscius, quia summis consolationibus non innitor, quid mirum si ab infimis quatior. Et hæc idcirco duxi, vt tu lector mortalitate ac innata humanitate mihi consimilis, in hoc consensu me grauiter peccasse scias, & adminiculis indeficientibus succurras. Heu mihi misero qui in hoc seculo multos spiritualiter adiuuare debui, nec his prosum, nec me tueri possum. Vnde autem prædicta tentatio mihi euenerit, fidelibus tuis auribus infundo. Multis hominibus a prædictorum vexatione hostiū laborantibus, subuenire studui, & propter hoc ad insidiandū mihi eosdem accendi vehemēter, quamuis in malum proni sint semper. Spero autem in Deū omnipotētem, vt non ad consumendū me his tradat, sed post purgationem diram clementer eripiat. Mense prædicto & xviii. Cal.

K

Ad rem. Wăcelebum. Maii Gero Archiepiſcopus & Bernhardus Marchio in Wanclaua reconciliati ſunt:
& Luitherdus pater obiit. Godefridus quoque Dux & Gerbardus Comes impera-
toria poteſtate pacificati ſunt. Berthold autem Munnæ ciuitatis inuaſor imperatorię
poteſtati ſponte ſua cum ſuis fautoribus traditur, & eadem multorum pœna proti-
nus concrematur. Et faciat dominus Rex pacificus vt nunquam bæc amplius eleue-
tur. Quàm bene eſſet, vt habitatores regni illius ſemper vnanimes in malo ad exple-
tionem eius non baberent munimentum in aliquo: nunc autem ſunt proh dolor, ho-
rum ſitus locorum, vt expoſcunt mẽtes indigenarum. Imperator verò poſt longam
inbabitationem à Neumagen diſcedens, ſolennes Rogationum dies in Aquiſgrani
Lampertus Conſtantienſis Epiſc. ſtudioſè celebrat: quibus tranſactis, Lampertus, ſanctæ Conſtantienſis Eccleſiæ E-
piſcopus XVII. Cal. Iunii obiit. Hoc Cæſar, cùm Pẽtecoſten in Ingelheim ſummo-
Rotherdus Lamperti ſucceſſor. pere peregiſſet, compeoiẽs, Rotberdum, ſuimet Capellanum, præfatæ ſedi præfecit:
quibus expletis, fit magna in Bergilun* Principum confluentia, vt ibi corrigeretur
per iudicia, quod diu vitiatum eſt populi iſtius neglігẽtia, & temeritate magna. Poſt
Otto Comes. bæc Otto, Comes prædictus, in præſentiam Imperatoris & Erkanbaldi Archipræſu-
Baldericus. lis ſupplex veniens, iniuſtam vxorẽ ſuam tribus ſacramentis amiſit. Baldericus re-
Henrici Auſtriaci mors. conciliatur, & promiſſio diuina obliuiſcitur. Et tranſactis diebus paucis, Henricus,
qui Marcham inter Vngarios & Bauarios poſitam tenuit, VIII. Cal. fortis armatus
obiit. Interea Cæſar ad Baſulenſem veniens ciuitatem, exercitu collecto in Burgun-
diam properat. Imperatrix autem ad dilectam ſibi Capungam veniens, monachi-
cam ibi vitam ordinauit, indeque per orientalem Franciam profecta, Bauariam pe
Henricus Bauarus. tiit, fratremque ſuum, Ducem Hẽricum, Ratiſponæ inthronizauit. Menſe Iunio in-
æqualitas aëris hominibus multis, eorumque vtilitatib. diuerſis admodum nocuit.
Eadem tempeſtate Eccleſia, mihi indigno commiſſa, multum, mea id exigẽte culpa,
ſuſtinuit damnum. Namque miſericors & patiens Deus noluit amplius inultum re-
linqui, quod crebra ſui caſtigatione nequiuit prohiberi, percutiens eam in manſue-
rudine & non in furoris ſui digna retributione: miniſtros vtiles ſibi hæc perdidit, &
Athelbertus hybrida. facinus meum cotidie ingemiſcit. In prædicto iterum menſe dedecus magnum ei-
dem ac mihi illatum eſt ab Hybrida Athelberto, qui curtem meam inuadere, eamq;
frangere, ſeruili collectione præſumpſit. Quid verò bos ad hęc agenda inflammaue-
rit, veraciter explicabo. Secũdi Ottonis larga benignitas, cunctis pleniter arridens,
quẽdam foreſtum inter Salam & Mildam fluuios, & Siuſili ac Pliſni pagos iacẽtem,
Guntherus Marchio. noſtræ conceſſit Eccleſiæ, temporibus Giſileri Antiſtitis & Guntheri Marcbionis.
Poſt lugubrem verò noſtræ ſedis deſtructionem, regnante tũc tertio Ottone, Ekki-
hardus Marchio foreſtum ad locum Snmeringi dictum acquiſiuit, & cum eodẽ no-
ſtrum commutauit. Renouator autem noſtræ tunc dignitatis Rex Henricus cum
maxima parte appertinentium, præſentibus cũctis optimatibus ſuis, & confratribus
Hermannus & Eccardus fratres. his Herimanno & Ekkihardo, id defendere non valẽtibus, iudiciaria lege hunc reſti-
tuit. Cumq; hic in noſtrę dominio Eccleſię plus quàm duodecim annos ſtaret, & hũc
Herimannus Comes LX. manſis redimere ex mea poteſtate nullatenus valuiſſet, vi-
ſum ei, vt eum ſibi & confratri ſuper duorum proprietatem burgwardorũ Rochlitz,
ac * Imperatoris vindicarent præceptis, ſperans, antiquiorem noſtram confirmatio-
nem diu eſſe abolitam. Quod cùm mihi is aperiret, id nil proficere ſenſit. Namque
in Magdaburg & in præſentia Imperatoris noſtri, præcepta vtriuſque oſtenduntur,
& munera noſtri me tin omnibus priora eſſe conuincuntur. Tandem prædictus Co-
mes præſente ſuimet fratre, ac id audiente, hæc fatur: Quicquid hactenus in his fe-
cimus, non ob temeritatem aliquam, ſed quam habuiſſe ſperauimus iuſtitiam: nunc
Eccardus iuuenis. autem id omittamus. Non longè pòſt Ekkihardus iuuenis, ac ideo immaturus, in
Burgwardo ſuimet Rochelizi dicto arduas munitiones ad capiendas ibidẽ feras in-
ſtinctu Bolizlaui militis ſui parat. Hoc ego poſtea comperiens, patienter tuli, & ne
ſic agere vellet, per internũcium meimet poſtulaui. Herimanno quoque fratri ſuo
hæc citò queſtus, nil in his omnibus profeci, ſicque ſtetit vſque poſt Paſcha. Et quia
tunc aëris ſerenitas, & viæ opportunitas conueniebant, & in bas Epiſcopatus mei
partes nunquam veni, placuit mibi illuc pergere, hactenusque ignota diligenter in-
quirere. Menſe Maio VI. Non. eiuſdem, ac VI. feria ad Thorun veni, ibidemque po-
pulum

pulum confluentem confirmaui. Dehinc cùm in ipso itinere prædictū opus laqueis & retibus magnis firmatum viderem, obstupui, ac quid inde facerem, cogitaui. Tandem quia hęc instrumēta nullatenus mecum vehere potui, ex his partem incidi protinus iussi, rectoque itinere ad Rochelitz tendens, paucos illic cōfirmaui, & decimationem iniustè mihi abstractam, & forestum banno omnib. interdicens, hæc nostræ assignaui Ecclesiæ, facta pace. Tunc redii ad curtem suprà memoratam, ibidemque VII. dies cùm manerem, audiui, quòd milites Ekkihardi meis minarētur sociis. Ibi tunc Cācellarius pernoctauit mecum, & à me hęc comperiens, bene respōdit. Postea congregationes multæ, mihi ad nocendum, à prædictis satellitibus factæ, à nostris custodibus ad tempus bonum præoccupatæ sunt. Interim nuncium meimet ad Imperatorem Magontiam misi, pacemque eius supplex petii: quam cùm Ekkihardus ex sua parte promitteret, & frater suus diu à me desideratus à Polenia veniens dextera manu sua pacifica promitteret, vterque hanc non bene seruauit. Namque homines sex flagellati, ac depilati, cum ædificiis turpiter mutilatis, approbant, qualiter tāti seniores ab aliis praecaueri debeant. Satellites eorum more solito in me non modò exarsere, verùm etiam aliis melioribus nocuere. Archiepiscopum etenim Gironē in Wirbini, & Sifridum Comitem in Nefiei petierunt, & in quātum eis placuit, abstulerunt. Superbia seruorum instigat furorem satellitum, & quia his sufficit, æquales sibi alios in his partibus esse non permittit. Si aliquis vicinus non sponte sua erga eos ex improuiso delinquit, non est ei emendario condigna acceptabilis, & pòst recompensatio inuincibilis. Et per hoc flagellum vicini grauiter concutiuntur, vt nō contra se alii, siue rectum habeant siue non, nequaquam eleuentur. Episcopatus in his partibus constituti ab eorum potentia sunt nimium depressi, & nos eorum procuratores, si contra dominum & iustitiam eius voluntati eorum in cunctis satis facimus, honorē & aliquam vtilitatem habemus; sin autem, contemnimur, & sic vt nobis nullus aut regnet aut imperet dominus, deprędamur. Nouus cornupeta antiquā legem bonamque consuetudinem hactenus florentem iam dirumpit, seque cæteris elatiorem esse valenter ostendit, qui cœlitus ni citò deprimitur, in imis insolentia intolerabilis solidatur. Dauidicam is ignorat sententiam, eundem sic dulciter admonentem: Nolite extollere in altum cornu vestrum &c. Orat pro talibus idem Psalmista sanctus: Auferes spiritum eorum domine, & deficient, & in puluerem suum reuertentur, & emittes spiritum tuum, & creabūtur, & reliqua. Multum indiget memoriæ, qui nullatenus cognoscit se, cùm is qui se iugiter considerat, sine famine bono nil valeat. Ergo peccatores quique resipiscant, & vt se custodiant, pauperibus misereantur, summopere studeant. Ego in flagitiis miser & in facultatibus pauper, quāuis in vtroque eiusdem ordinis viros præcellam cunctos, tamen contumeliam superius memoratam non solus patior: sino illos, de coëpiscopis in diuersa huius mundi parte constitutis, ineffabileque detrimentum perpessis, nil ad hęc exemplaria introduco: quia absque omni honore, sola benedictione excepta, eos esse grauiter ingemisco, & de his duntaxat disputare mihi nunc tempus est, qui apud modernos à cōciuibus suis similem vel, proh dolor, deteriorem subiere vindictā. Bernhardus sanctæ Hillinesēmēsis Ecclesiæ venerabilis pastor, in tantum à Brunone est exosus Comite, vt militem suum Simri nomine videret crine & tergo deprauatum, postque eundem secum iterantem ab Altmanno iuuene interfectum iacere. Suitgerus autem almæ Mirmingerdensis Ecclesiæ Antistes egregius, in sua curte à quodam tyrone ingenuo appetitur, & villici suimet cruore coram se occisi maculatur. Quod tales personæ vnquam promeruere? hi patres ambo pii fuerunt, & tamen dedecus hoc immeriti pertulerunt. Sed quia in superioribus de Suitigero Præsule nil sum, id peste lethargica impediente, loquutus, nunc hoc emēdare congruum est. Hic Saxonia genitus, & in Halberstidi ac in Magdaburg à puero educatus, à tertio Ottone ciuitati prædictæ præpositus est: quam cùm omni diligentia rexisset, diuino munere fultus, polluit in diuersis virtutibus. E quibus duas tantùm res profero, quas testimoniis veracibus approbare valeo. Camerarius suimet cùm pileum quendam furtiuè subtractum celare voluisset, diligenterque à pio seniore rogatus, nil profiteretur, cultellum super mensa positum, & exanimo benedictum, sumere conatus, quasi ignitum ce-

Hermanni cum Ditmaro simultas.

Episcopatus vexati.

Bernhardus Antistes Hildesheimens.

Suitgerus Antistes.

leriter proiecit, reumque se nimis esse coràm profitetur. Alio tempore quidam maligno arreptus spiritu, vi magna captus est, & in præsentia prædicti patris adducitur. Quem solui protinus iubens, baculoque solum, feacriter irrumpentem, viriliter amouens, facto sanctæ crucis signo diuina potestate securum exire fecit. Talis vir hęc non sibi, sed illi, qui per eum tantum operatus est ascribēs, vixit in Christo, dies huic vitæ concessos ministrans illi fidelis seruus omni studio. Sedebat ille XVI. annos, magna semper, quæ virtutem omnigenam perficit, infirmitate grauatus, & tunc obiit in quo deguit XIII. Cal. Decemb. Henrico Imperatore nostro tunc regnante X. annos

Thiedricus matertera Ditmari F. Suitgeri successor.

Huius successor Thiedricus, materteræ meimet filius, magnū dedecus ab Henrico, Herimanni Comitis filio, vt prædixi, perpessus est. Sed in hoc anno eadem cōmotio ad tempus sedata, eleuatur. Heribertus Coloniensis Archiepiscopus à prædicto Comite multa diu sustinuit incommoda, nec mirum, cùm is matrem suam diutina teneret custodia.

Ditmarus Bernhardi D. frater.

Insuper Meinwercus Præsul à Thietmaro, nepote meo, Bernhardi Ducis fratre, dispoliatus est. Sed cur totū hoc explico? cùm in nullo horū nec exemplar bonum, nec leuamen meum vllatenus agnosco? Satius est mihi inceptis insistere meis, & dum hoc tracto, illam beati Iohānis visionem in mente habeo: Primum væ abiit, & ecce duo post hæc. Nimis enim miserabile, quòd in superioribus sępe locis reuolui. Sed in temporibus nostri rectoris ac inuicti defensoris Henrici, nil vuquam tale accidit, quale modò detrimentū è nostro facinore emersit. Nāq; in Iulio mense ac III. Cal. Augusti & in III. feria Mars sæuit in viscera, quod in perpetuū plangit mater Ecclesia.

Athelboldi Traiectensis & Godefredi in Theodericum bellum infelix.

Petiit enim Athelboldus, Traiectensis Episcopus, cum Godefrido Duce, auxilioque suimet sociorum atque amicorum, Imperatricis nostræ nepotem Thiedricum, se prius in occisis militibus suis multum nocentem, & in insula quadam sit conuētus collecti exercitus. Hic velociter ad pugnam præparatus, mortem quam hosti minatur, proh dolor patitur. Namque à Fresonib. cx insidiis vndiq; erumpentibus, & à prædicti iuuenis satellitibus ex improuiso is circumuentus, dictu terribile, gladio & aqua, sine resistentium damno, vitam hanc finit. Episcopus autem in nauicula quadam vix fugit, ac Dux ab hoste saluatus est, &, vt veraces affirmant, plus quàm tres legiones interfectorum sunt. Omnis hæc regio defensore forti carēs piratas aduenientes timet, cotidie mœrens. Godefridus Comes occiditur, Iohannes autem optimus miles iacet, quem semper patria deflet. Horum consocii nobiles & inclyti, hactenusque pugnantes dextra victrici, nunc pausant sorte infelici. Luit corpus eorum, quod promeruit macula nostrorum. Sed vt spero, gaudebit eorum anima tamen graui exacerbatione purgata. Sed ne stupeas lector talem casum, etiam perpendas ortum. Thiedricus ille infaustus prædicti antistitis satelles fuit. Hic in quadam sylua Miruidu vocata, magnum habuit prędium, quod sibi ex eiusdem parte iniustè ablatum esse, cuncti conprouinciales Cæsari in Neumagun querūtur. Vnde cum consilio optimorum Imperator Episcopo Traiectensi hæc loca præcepit incendi, & conclamantibus reddi: cumque seniorem suum iuuenis nefandus à mandatis talibus compescere nequiuisset, licentiam abeundi petiit, & se id prohibiturū esse, promisit. Nec mora, factum est, quod dixi, plus causa nostri facinoris, quàm pro merito victoris.

Ostentum ominosum.

Hanc ineffabilem, ac nimis inuincibilē ærumnam, auium, vndique secus huc congregatarum, & semetipsas inuicem vngulis interficientium, multitudo longè præsignauit, eundemque locum, quo isti postea oppetiere, præoccupauit. Quod Dauid sanctus monti Gelboë imprecatus est, huic insulæ ego nullius meriti semper exopto. Baldeticus Leodiensis Episcopus obiit in eodem die. In diebus illis

Mors è fungis.

in Episcopatu meo septem mancipia fungos mādúcauere non rectos, & acri ardore

Stella noua.

succensi, celeriter mortui sunt. Et in mense Augusto stella quædam iuxta plaustrum nouiter apparens, radiis eminus emissis cunctos cernentes terruit. Nunquam enim nostra memoria talis exoritur, & ideo vnusquisque hoc admiratur, prodigium hoc esse timet vulgus, sed cum misericordia id finiri fidelis sperat popellus. De his similibus clamat Ieremias veridic⁹: Qui scit vniuersa, nouit illa, & adinuenit ea suimet prudentia. Stella hæc, quæ effulsit, plusquam XIIII. dies visa est. In prouincia Northuringun dicta tres lupi semper congressi, nec antea ex habitatoribus his visi, hominibus multis atque pecoribus ineffabiliter nocuerunt. Hoc quoque indigena omnis vehementer

menter expauescens, maioribus curat impleri detrimentis. Beatus namque loquitur Gregorius, multa debent mala præcurrere, vt illa valeant fine omni fine ventura nũtiare. In supradictis omnibus desuper nobis ira cœlestis reuelatur, sed circumspectione vigili hæc ab humana fragilitate non attenditur. Iste annus noua nuncupatione termotio & magna contritio ex rei veritate appellari potest. Ineffabilis enim tribulatio mundo iusta bile exorta habitatores eius vndique turbauit, cuius partẽ prædixi, & tunc quæ preterieram altè gemitu tracto explicaui. Balderici præsulis, & Cameracẽsis Episcopi, milites penè omnes prædicta oppetierunt in insula, & in proximis tribus prouinciis non supererat vna domus, vbi saltem nõ deesset habitator vnus. Post tempora Caroli vna die vel anno aliquid in his regionibus tale non accidit, sicut vetustas asserit, quomodo vnquam ceciderunt tales viri absque damno hostili? Sed nullus id miratur, qui hoc ritè meditatur: quia is nil potest pugnare, quem culpa sua grauis vindicta Dei nititur deprimere. Hic inexuperabilis casus postea citò obliuiscatur: quia Godefridi Ducis auxilio Athelboldus Antistes cum Thiedrico hoste reconciliatur, & hoc venit non ex voluntate sua, sed ex necessitate summa. Non erat enim istius regionis ullus præpotens defensor, si amplius insurgeret inimicus acrior: Si damnum hoc ex consensu diuino factum, quis potest vlcisci? sin autem quis vindica, * insanabilius illo. Nunc vt sanctus Columbanus in morte Magni Imperatoris Caroli fecit, ita nos stringamus lacrymas, preces q; fundamus proficuas. Nec tacẽdum est, quod in Russia contigit lugubre damnum. Bolislauus namque eam grandi exercitu petiit, multumque ei nostro famine nocuit. Mense etenim Iulio, & xi. Cal. August. prædictus Dux ad quendam fluuium veniens, ibidem exercitum suimet castra metari, pontesque necessarios parare iubet. Iuxta quem Rex Russorum cum suis sedens, futurum belli inuicem condicti euentum solicitus expectabat. Interim Poleniorum prouocationem hostis præsens ad bellũ exhortatur, & ab amne, quem tuebatur, ex inopinata prosperitate fugatur. Ex hoc rumore Bolizlauus extollitur, & consocios parari & accelerare rogans, fluuiũ (etsi laboriosè) velociter transcendit. Inimica autem acies contrà turmatim ordinata patriam defendere suam frustra nititur. Namque in primo conflictu cedit, ac nunquam postea fortiter resistit. Ibi tunc cæsa est innumera multitudo fugientium, & parua victorum. Henricus miles inclytus ex nostris oppetiit, quem imperator noster in vinculis diu retinuit. Ex illa die Bolizlauus optata prosperitate inimicos palantes insequitur, & ab incolis omnibus suscipitur, multisque muneribus honoratur. Interea quædam ciuitas, fratri suo tum obediens Iarislauo, vi capitur, & habitator eiusdem abducitur. Vrbs autem Kiouia nimis valida ab hostibus Poleniis hortatu Bolizlaui crebra impugnatione concutitur, & incendio graui minoratur. Defensa est autem ab suis habitatoribus, sed celeriter patuit extraneis viribus: namq; à rege suo in fugam verso relicta, xviii. Cal. Septẽb. Bolizlauum, & quem diu amiserat, Zuentipulcum seniorem suum, cuius gratia & nostrorum amore omnis hæc regio conuersa est, suscepit. Archiepiscopus ciuitatis illius cum reliquiis sanctorum & cæteris ornatibus diuersis, hos aduenientes honorauit in monasterio sanctæ Sophiæ, quod in priori anno miserabiliter, casu accidẽte, combustum est. Ibi fuit nouerca, regis prædicti vxor, & viii. sorores eiusdem, quarum vnam prius ab eo desyderatam antiquus fornicator Bolizlauus, oblita contectali sua iniustè duxerat. Ineffabilis ibi pecunia ei ostenditur, cuius pars magna hospitibus suis ac fautoribus distribuitur, quædam verò ad patriam mittitur. Fuerant in auxilio prædicti Ducis ex parte nostra trecenti, & ex Vngariis quingenti, ex Petineis* autem mille viri. Omnes hi tunc domum remittebantur, cùm indigenas aduẽtare fideles, ac sibi apparere senior præfatus lætabatur. In magna hac ciuitate, quæ istius regni caput est, plus quàm quadringentę habẽtur Ecclesiæ, & mercatus viii. populi autem ignota manus, quæ sicut omnis hæc prouincia fugitiuorũ robore seruorũ huc vndiq; confluẽtium, & maximè ex velocibus Danais, multumq; nocentibus Petinegis* hactenus consistebat, & alios vincebat. Hac elatus prosperitate Bolizlaus, Archiepiscopum prædictum ad Iatezlauum misit, qui ab eo filiam suimet reduci peteret, & vxorem suam cum nouerca & consororibus reddi promitteret. Post hæc dilectum Abbatem suum ad nostrum Imperatorem cum magnis muneribus

Annus termotio.

Bolizlai bellũ Russicum.

Russorum clades & fuga. Henricus Germanus.

Iaroslaus. Kiouia oppugnata & dedita.

Zuentipolcus, Vlodomiri F.

Kiouia vrbis amplitudo.

Bolizlai ad Cæsarẽ legatio.

misit, vt suam amplius gratiam & auxilium acquireret, & se cuncta sibi placentia factorum indicaret. Ad Graeciam quoque sibi proximam nuncios misit, qui eiusdem Imperatori bona, si vellet fidelis amicus haberi, promitterent: sin autem, hostem firmissimum ac inuincibilem fieri intimarēt. Inter hęc omnia omnipotēs Deus assistat medius, quid sibi sit placitum, & nobis proficuum, clementer ostendat. In diebus illis Vdo Comes, nepos meus, Herimānum, coęqualem sibi tam nobilitate quàm in potestate, cepit, & inuitum in suam munitionem duxit. Ob hoc vereor aliquam filicem periculosam oriri, quę vix aut nullatenus possit eradicari. De Imperatore nostro mihi nūc sermo oriatur, qui de inuisa expeditione reuersus, nil de promissis percepit, sed parum sibi renitētibus nocuit. Huius miles egregius, atque fidelis, Dux Thiedricus, cùm ab eo separatus, domum pergere voluisset, à quodam seniore, Stephano nomine, Caesaris atque suimet, vt patuit, inimico, locis impugnatur abditis, & eùm iam victor existeret, milite in praeda cadente, iterum initur, & proh dolor superatus cum paucis effugit. Haec fuit ei in talibus secunda tentatio, & faciat dominus vt non eueniat illi tertia periclitatio. Imperator noster eùm de his omnibus efficeretur certus, vnum in Sueuia regione colloquium de Republica habuit, & mox per Rhenum sollicitus descēdit. Namque cooperatores eius, & regni suimet columnae, maxima parte, proh dolor, cecidere, sibique graue pondus occultum, fidei simulatores occultis resistere insidiis per extraneos nituntur, vt non liceat ei libertate congruenti imperare, eorumque iniustam temeritatem in aliquo minorare.

Vdo Comes.

Theodoricus Dux.

FINIS CHRONICI DITMARI.

APPENDIX DE IMPERATORVM SAXONIC. STEMMATE, ET PRIMORVM MYSNIAE MARCHIONVM, HOC EST, qui Conradum Timonis filium antecessere, rebus gestis, summatim è Ditmaro repetita expositio.

QVIA *historia Ditmari argumentum habet Imperatorum Saxonicorum res gestas, operaepretium facturi videbamur, si stemma eorum, vti hoc à Ditmaro traditur, hîc subiiceremus. Quantum enim recētioribus plerisque parte ista tribuēdum, palàm atque in medio est. Accedebat deinde alterum, quod explicationē aliquam requireret de Marchionū Mysniae veterrimorum rebus gestis. Quae cùm alibi nusquam referantur luculentius, visum fuit expositiones eas breuiter è Ditmaro repetere, atq; ita repetere, vt quae principio deessent, aliunde adderemus, & ad finem, quem Ditmarus in fratribus* ECCARDO & *Hermanno fecit, nominum seriem vsque ad* CONRADVM *Timonis F. deduceremuss.*

FAMI-

115 ET IMPP.
RADITÆ

...o, missus á LVDOVICO Cæs. contra ...s, martis eluuie cum duobus Episcopis & ...o exercitu perit.

Hateburgis, Eruini Comi... tis F. prima coniux repu- diata.

Tammo, in... Mersepurgi ...

Henricus, Dux Bauariæ —— Inditha,

Bruno Archiepisc. Coloniensis.

...rman... ...is Sue... —— Ludolphus, Dux Sueuiæ per matrimonium.

..., Dux Bauariæ, fortè ...rico expulso surrogatus.

Theop...

Henricus, cognomento Minor, exutus Ducatu Bauariæ ab OTHONE II. quem post cladem eius Sarracenicam recuperat. —— Gisela.

...uno, pontifex Rom. ...nomento GREGORIVS V.

Imp. Cæs. O... III. ...

Cæs. HEN... ...VS II. Aug. ...r Cunegunda.

Bruno,

Arnulphus, Episcopus Rauennas.

DE PRIMIS MYSNIAE MARCHIONIBVS E DITMARO SVMMATIM REPETITA, ET DEINDE VSQVE AD CONRAradum, Timonis F. deducta expositio.

ONVENIVNT *sententiæ in eo omnium, oriundos primos Mysniæ Marchiones à* WIDECHINDO *Magno fuisse. Solus Fabricius in Annalibus Mysnæ discrepans, à* BRVNONE, *Widechindi fratre, deriuauit. Seriem eorum haberi continuam posse, negat Brotufius. De quo disserere hic enodatius visum non fuit. Me haud pœnitet eorum sequi sententiam, qui primum inter Marchiones faciũt* DITGREMI *è Friderico F. pronepotem, quem eundem de progenitorum aliquot nominibus Fridericum appello. Huius successor & filius credi fortè* RIDACVS *poterit. Quo genitus* CAROLVS *cùm sententia* OTHONIS II. *Cæs. successione excidisset, eaque in* ECCARDVM *translata esset, manet illa deinde filio ipsius* HERMANNO. *Hunc excepere rursus familiæ Wettinensis Comites, & ita excepere, vt per diuersas propagines Mysniam deinceps semper retinuerint. Forsitan autem &* ECCARDVS *ad Ditgremi posteritatem pertinet, ita vt Guntherum patrem, Friderici filium, Ridaci fratrem, statuamus. Ditmarus quidem illum Marchionem nominauit. Est & hoc minimè obscurũ,* WIDECHINDI *Iunioris posteros in diuersas se familias diffudisse: quippe qui præter Wettinenses Comites, & Ileburgios & Merseburgios propagarint, cùm nimirum à sedibus diuersis denominationes etiam diuersas vsurparent. Certè de Mersepurgiis diserta hoc mentione Ditmarus retulit. Nec alia quàm agnatio extitisse causa videtur, quod Hermanno Eccardi F.* DEDO *successit. Tametsi non negârim, maius huc vinculum matrimonio Mathildis, Hermanni F. allatum fuisse. Faciemus ergo duas Marchionum Mysniæ familias, ab vno & eodem cõditore Ditgremo deductas: primam & veterrimam* FRIDERICI, *quem Ditgremus pronepotẽ habuit; alteram* DITTERICI, *qui Ditgremi è progenitoribus Ditmaro, Ditterico, Dedone abnepos fuit. Atque vt res planior fiat, vtranque à conditore* WIDECHINDO *Iuniore repetemus, ita tamen, vt nuda eos nomenclatione referamus, quorum res gestæ à Ditmaro traditæ non sunt.*

WIDECHINDVS, *cognomento Iunior, retinuit è paternis possessionibus tractum ad Salam, nomine & titulo Comitis Wettinensis, veteri consuetudine. Neque enim antiquitus Ducum filii Duces omnes nuncupabantur, sed is tantùm, qui successionem exciperet, reliquis non altiorem quàm Comitũ dignitatem vsurpantibus. Vnde hoc euenit, vt vnius stirpis familiæ, vt nomina, ita & dignitates diuersas gererent: qua de re passim in Annalibus exempla obseruare licet. Ditmarus à Widechindo conditam familiam non Wettinensem, sed Budsetiam, ab altero quodam prouinciæ ipsius oppido, denominauit, pag. 71, vers. 55.*

|

Ditgremus, Widechindi F.

|

Fridericus.

|

Fridericus.

|

FRIDERICVS, *quem nobis ita appellare libuit, primus Mysnæ Marchio ab* HENRICO *Aucupe Cæs. creatus, primam itidem, quæ nostra sententia est, Marchionum familiam propagauit. Nati ergo fortè illo sunt* RIDACVS & GVNTHERVS. *Nam quòd plerique mouere hic dubium videntur, id totum in medio relinquo.*

RIDACVS, *Mysnæ Marchio alter, abest Merseburgi, quo tempore* HENRICVS *Hezelo, Dux Bauariæ, Imperio, quod contra Othonem III. inuaserat, abdicato, à Wagone, præfecto* BOLESLAI *Boiemi, cum exercitu per fines eius deduceretur. Quod dum negligit, nec quicquã indesinistri suspicatur, magno id mox dispendio luit. Nam Wago cum oppidanis Mysnensib. vrbis deditionem pactus, per eos Ridacum præfectum, ipse Fridericum ad colloquium euocatũ perimit, iaque occupatam illam præsidio firmat. Nec deinde Mysna ad Ridacum redit, sed in Boiemorum potestate vsque ad* ECCARDVM *permansit. Huic enim sponte ea rursus cessit Bolesla-* pag. 36, versu 1.

us. Vixit apud Ridacum à puero DEDO agnatus è familia Budsetia, hoc est, Wettinensi, de quo pag.72,v.1. infrà. Ditmarus lib.6.

*Mortuus supra pag. 85, v. 42. CAROLVS amittit feudum, vt nominauit Ditmarus, seu bona deditia, per calumniam, eamq; fortunæ acerbitatem excelso animo perfert. Moritur temporibus Henrici II. Cæs. IIII. Cal. * Maij. M.XIII. Ditmarus lib.7.

pag 42,v.7. GVNTHERVS, ex nobiliss. Turingiæ australis natalibus, vt loquitur Ditmarus, hoc est, vt ego opinione auguror, Friderici F. Ridaci frater, gessit multa pro OTHONE II. Cæs. bella, vsus ad hæc opera strenua Eccardi F. Gratiam tamen ex his meritis dignam nõ collegit: Quippe qui à dignitatibus aliquandiu exclusus fuerit. Dedit temporibus eius idem imperator non ignobilem Episcopatus Mersepurgensi saltum: qua quidem in expositione à Ditmaro Marchio nominatur. Reliquit liberos ECCARDVM, Gũcelinum & Brunonẽ. Quæ de re etsi planæ sunt Ditmari expositiones, libuit tamen hoc loco argumentum id vnum repetere, quòd Guncelinũ Hermanni patruum vocat, hanc subijciendo γνώμην: p.72,v.38. Semper patrui in fratrum filios seueri.

ECCARDVS adolescit spe & fama indolis præclarissimæ: bellicis studiis sub patre assuescit, cum eoque pro OTHONE II. Cæs. bella multa conficit fœliciter. Quocirca ita ab hoc diligitur, vt in Mysniæ Marchia, Carolo excluso, Ridaco surrogatus sit. Ea re quasi materiam vberiorem exercendæ virtutis sibi oblatam ratus, mox in Boleslaum Boiemum arma expedit, eumque cedere sibi Mysna compulsum, militem deinde, vt loquitur Ditmarus, retinet. pag 53,v 33. Inde Milzenos (erant hi Soraborum gens in Mysniæ finibus) adoritur atque edomat: eum Boleslao Polono fœdus & amicitiam coniungit: bona quæ possideret deditia, hæreditaria impetrat, & fœlicissimo fortunæ arridentis successu eò vsque progreditur, vt in Turingia communibus gentis suffragijs principatũ promeruerit. Vbi rebus humanis excessit OTHO II. à filio & successore huius OTHONE III. gratiam eandem iniit. Quem in Italiam secutus, reuersum inde & religionis causa in Poloniam cogitantem, redux ipse excipit Mysnæ honorificentissimè. Vnde cùm Cæsaris in ipsum aucta beneuolentia, hunc iam solus possideret, parem adhuc sibi Gisilerum, Archiepisc. Magdeburg. clàm mordet: & vicissim ipse Lotharium Comitem vrit, eosque dehinc sibi spiritus sumit, vt à morte Cæsaris Imperium affectarit. Ea de causa Frasæ Principum conuentu indicto, aduersantem sibi Lotharium quid ad hoc institutum ipsum perpelleret, interrogare ausus, respõso retunditur eiusmodi: p.45,v.27. An non intelligeret, currui suo rotam quartam deesse? Nec tamen sic quiescit: et comitijs in alterum Werlensem conuentum reiectis, cùm ibi Henrico Bauaro Cæsare designato, iterum rebus nouis studeret, regios sibi in accubitu honores vsurpat: ac tametsi ea re offensi animi plurimorum essent, eosdem tamen etiam Hildeshemij repetere audet. Inde Padebornam profectus, nõ pro spe accipitur, nec quod cum HERMANNO, Duce Sueuiæ, colloquium instituerat, succedit. Quare cùm domum rediturus, Northeimiũ deflexisset ad Sigefridum Comitem, ab filiis huius, è quibus Henricum cædi loris iussu Othonis III. procurârat, strui sibi insidias cognoscit. His elapsus, ab insequentibus de nocte dormitans opprimitur: & cùm è comitatu eius cæsis fidissimis ipse pugnare pergeret fortiter, à Sigefrido hasta collum transuerberatur, & lapsantis caput ceruicibus abscinditur. Conditur honorificè Ienæ ad Salam. Ditmarus lib. 4. & seq. vbi & elogium ipsius additur. p.53,v.28. E rebus prosperè cadentibus hoc etiam sibi sumpsit, vt Beuuonem, dignitatis equestris virum, excæcarit, vt idem Ditmarus lib. 4.

GVNCELINVS, præbet se Mysnensibus oppidanis, seditiosè contra HERMANNVM, fratris filiũ, tumultuantibus ductorem, vsus temporis opportunitate, quòd præsidij pars magna abesset. Atque occupata porta quadam, & in amicis Hermanni Breccione cæso ad obsidionem eius aggreditur. Hanc illum deprecantem discedere permittit, & vrbem Boleslao Polono deditam, custodiendam accipit. Quàm cum ille deinde in bello Henrici Comitis, cui confœderatus esset, restitui sibi postularet, Guncelinus formidine noui ab Henrico II. Cæs. periculi, cuius interea militem præsidiarium receperat, id detrectat. Quapropter bello à Boleslao oppugnatur: Lumacia solo æquatur, & cùm Mogolena obsessa itidem in hostis potestatẽ peruentura fuisset, callido commento hunc in Boiemiam & Bauariam auertit. Eam Cæsar defensurus, cùm in Milzenos progressus, niuibus impediretur, Guncelino præsidium nouum Mysnæ relinquit: & pòst Italicã expeditionem bello in hos renouato, Budissinam flammis absumsisset, ni Gũcelinus id prouido consilio impedisset. Dedita enim hæc paulo pòst fuit iussu Boleslai: & ipse firmius præsidiũ accepit. Nec tamen his meritis planè Cæsari recõciliari, & Polonicæ societatis inuidiam abolere, potuit: ac sæuo odio semper ab Hermanno dissedit. Cumq; arma tandem sumsisset vterque,

infelici conatu Strelam tentat. Inde vehementer exacerbatus, Rochliciam captam in cineres redigit, sed arcem ipse ad Salam operis præclari amittit. Quarum rerum fama mox ad Cæsarem, perlata, vná cum Hermanno Merseburgum ad causam dicendam euocatur. Ibi multorum criminum accusatus, & á Cæsare maiestatis damnatus, Principum intercessione vita donatur, & asseruandus Arnolpho Episcopo traditur. Ditmarus lib. 5. & seq.

Bruno præest Mysnæ, quo tempore Guncelinus Mersepurgi apud Cæsarem causam diceret: eoq; damnato, munere illo vsque ad Hermanni aduentum perfungitur. Ditmarus lib. 6.

Cum ECCARDO *connupta fuit* SVANEHILDIS, *Bernhardi Ducis Saxoniæ F. quæ antè cum* DITMARO, *Marchione Lusatiæ, fuisset: E qua liberi pcreati: Lucarda, natu maxima,* HERMANNVS, *Eccardus, Gunserus, &, quæ nostra sententia est, filia altera Oda. Nominat enim hanc Eccardi Marchionis filiam Ditmarus lib. 7. vt genita Eccardo filio videri nequeat.*

HERMANNVS, *facit de patris voluntate atque iussu bellum Wilhelmo, Comiti Vinariæ, idque propter cædem filij ipsius geminam. Hoc prosperè gesto, & Vinariensi facere imperata coacto, cùm in eodem tempore tristem de patris interitu nuncium accepisset, illico isthuc cum matre aduolat, & funus eius deducit curatque honorificè. Pergit deinde Mysnam: ab oppidanis, precio corruptis ab Boleslao Polono, qui cognita Eccardi morte, populabundus Lusatiam & Mysnam inuaserat, obsidetur seditiosè: atque in amicis Breccione peremto, Ozerus præfectus ad necem deposcitur. Id cùm per Ditmarum, dignitatis equestris virum, deprecaretur, & multitudinem, patris huic exprobrando beneficia, vt arma deponeret, aut discedendi sibi potestatem faceret, hortaretur, postremum solum obtinet & vrbs Polono deditur. Cum quo postmodo gratia reconciliata, etiam Cæsaris beneficio Budissinæ præfecturam accipit. Per id tempus familiariter cum Boleslao congressus, denique Fecialis ad bellum illi denunciandum ablegatur. Ideo minus benignè habetur, & Budissinam, quandoquidem, quæ oppidanis induciarũ tempore auxilia policitus esset, non mitteret, deditione amittit. Aliquanto pòst, quæ ei cum Guncelino patruo esset, simultas recrudescit, & in bellũ erumpit. In quo bello Rochlicia exutus, cladem eam ita vlciscitur, vt arcem Guncelini ad Salam nobilissimam expugnatam vastarit, & in disceptatione apud Cæsarem causam obtinuerit. Cumq; Guncelino tum in Mysnensi Marchia surrogatus esses Fridericus, Dedonis F. aliquanto pòst & Cunegundæ Augustæ intercessione, & Principum suffragio, sibi eam impetrat, & deducente Cæsaris legato Mysnam redit. Ibi summa clementia vsus, ignoscit vltrò omnibus, idque adeò dextra stipulatione confirmat. Ab eo tempore, cùm ob crebras Boleslai Poloni iniurias Cæsar bellum contra eum redintegrasset, huic nomen dat: nec multo pòst Cæsare propter aduersam valetudinem domum regresso, cum* IAROMIRO *Boiemo & Gerone aliquantisper in armis manet, nulla tamen re memorabili gesta. Qua de causa cùm fieri pacem Cæsar passus esset, ea rupta, Boleslaum euocantem visit: pacem denuo suadet: legatum illius propterea ad Cæsarem missum deducit, sed vt operam illam frustra insumserit: quia Boleslaus interea Boiemos ad defectionem solicitárat. Quocirca cùm iterum ad bellum vẽtum esset, excipit Geronis Marchionis cadauer, qui in eo ceciderat, & cum fratribus Eccardo & Gunthero aliquò vsque comitatur. Etenim Cæsaris mandato propere Mysnam règredi, eamque á Misecone, Boleslai F. defendere iussus, vix hostem irruentem anteuertit. Quo pòst captum suburbium, atque incensum, eo ardore in vrbis oppugnationem incumbente, vt de defensione fermè desperaret, subita Albis inundatione illum auertit. Quare firmius deinde ab Cæsare præsidium consequitur: instauratur suburbium, & tanquam collega ei Fridericus Comes adiungitur. Neque sic etiam hostis metu solutus, cadauer* IDONIS *Episcopi, haud multo pòst mortui, Mysnæ detinet, & sepeliri ibi mandat, vrbis excidium, quod ille prædixerat, cauere ita posse ratus. Vbi tandem cum Boleslao, bellum in Russiam translaturo, pacificatio instituta est, ei actioni Cæsaris nomine Budissinæ cum Ditterico Comite adest. Iamque exinde pace fruẽs, de saltu quodam cum* DITMARO, *Episcopo Mersepurg. in contentionẽ venit. Quæ cùm interuentu Cæsaris dirempta esset, aliquanto pòst legatus in Poloniam proficiscitur: & cùm interea cum Ditmaro simultas recrudúisset, suos satellites & in illum & in Geronem Magdeburgium agere proteruius permittit, Ditmarus lib. 5, 6, 7.*

Eccardus oppugnat cum Hermanno fratre Guncelinum: eoque bello ex sententia confecto, pòst clandestinam cum Boleslao Polono amicitiam colit: fouet eius speculatores, & denique absque Henrici II. Cæs. venia ad illum proficiscitur, & de Cæsare multa loquitur odiosius. Ideo ad causam dicendam euocatus, cùm iudiciũ damnationis metu detrectaret, bonis exuitur. Pòst tamen Cæsari ex quorundam intercessione reconciliatur, suaque recuperat. DITMARO *Merse-*

burgio occultè infestus, syluam quandam eius venationibus occupat, & suo: ac fratris satellites
p.110 & 111. *grassari licentius permittit. Ditmarus lib. 6. & seq.*

p.90, v.18. *Guntherus memoratur à Ditmaro lib. 7.*

Lucarda despondetur Wernero, Lotharij Comitis filio. Quæ sponsalia patre pòst retractante, cùm propterea ab Abbatissa Quedlinburgensi, quæ Imperij tum gubernacula teneret, conuentus principum Dornbergæ indictus esset, vi rapitur à sponso: itaque connubio assensa, etiam sponsus deinde, postquam Abbatissæ supplicauit, veniam promeretur. Ditmarus lib. 4, pag. 42.

Mathildis nupsit Ditterico Wettinensi, mater Dedonis & TIMONIS, *vt Chronic. Mysn.*

Oda collocatur Boleslao Polono, qui diu multumque eam ambiuisset, idque sub id tempus, quo pace cum HENRICO II. *Cæs. facta, ille se ad bellū Russicum compararet. Ditmarus lib. 7.*

ALTERA MARCHIONVM MYSNIÆ FAMILIA.

Ditmarus, alter Ditgremi F. secundæ Marchionum Mysn. familiæ conditor.

|

Ditericus, memoratur nomine tenus à Ditmaro lib. 6. Filios reliquit DEDONEM *&* FRIDERICVM.

Dedo, vixit à prima pueritia apud RIDACVM *Marchionem, agnatū. Vbi ex ephebis excessit, mirificè & animi & corporis robore enituit. Quocirca cùm belli materiam quæreret, iuuenili & temerario conatu Boiemos Cicensi agro immittit, & in reliqua præda etiam matrē abduci captiuam patitur. Reconciliatur tamen aliquanto pòst* OTHONI III. *Cæsari, & ab summi ingenij commendatione gratiam eius illustrem promeretur. Qua tempestiuè vsus, Mersepurgij Comitatus partem á* BIONISÈ *vita excessu impetrat, & Zorbeci Burggrafiatū, qui antea Imperatorum beneficium fuisset, sibi & Friderico fratri hæreditarium facit. Mox ad coniugium animum appellit, &* THITBVRGAM, *Theodorici Marchionis filiam, uxorem ducit. Iamque ex tanto rerum successu maiores sibi spiritus sumens, occulto in Othonis Cæs. successorem* HENRICVM II. *odio accenditur, & in reliquos Principes palàm iniurias immittit. Quos inter cùm* WERNERVM *Marchionem ita Cæsari accusasset, vt sententia huius iam condemnādus, vix Burcardi Palatini intercessione cōseruatus sit, tam obstinatè vexare illum pergit, vt subiectum ipsi Wolmerstadium oppidum exurierit, & ad Tangermundam vsque excursiones fecerit. Ibi occurēte ei Wernero, cùm suis profugientibus hostem fortiter exciperet, cum Egilhardo, qui solus apud eum mansisset, obtruncatur. Ditmarus lib. 6, p. 71.*

p.72. *Fridericus, imponitur ab* HENRICO II. *Cæsare Mysnæ præfectus, post exauctoratum & in vincula coniectum Guncelinum, hoc est, Burggrafius ibi primus cōstituitur, vt interpretatur in Annalibus Mysn. Fabricius. Quo munere etsi paulo pòst se sponte abdicauit, in fide tamē erga Cæsarem constanter permansit. Cumque prudentia summa esset, & liberis maribus careret, possessiones suas ita Ditterico, fratris filio, legat, vt rationem ab hoc filiarū haberi voluerit. Ditmarus lib. 6. & seq.*

Nascitur DEDONE *& Thitburga* DITTERICVS.

DITTERICVS, *impetrat bonorum paternorum successionem ab* HENRICO II. *Cæs. intercedente pro eo Augusta cum reliquis Principibus. Ileburgum ab Friderico patruo morituro certis conditionibus accipit: quæ res cùm & à Cæsare rata haberetur, haud multo pòst idē oppidum graue ab incendio subito damnum accipit. Vbi cum Boleslao Polono fieri Cæsar pacem permisit, actioni illi Budißinæ adest. Ditmarus lib. 7.*

Fuit in Ditterici matrimonio MATHILDIS, *Eccardi Marchionis F. vnde in reliquis liberis nati* DEDO *&* TIMO.

DEDO, *Marchiam Mysnensem post Hermannum auunculum consecutus videtur, idque vel agnationis iure vel propter matrem. Timonis quidem illum fratrem extitisse, disertè Annales Gozecenses affirmant. Habēt historiam eius Schafnaburgensis & Vrspergensis. E filiis præcipuè memorantur:*

Dedo | *Henricus successor, quo genitus est*

Henri-

Henricus cognomẽto Iunior, quo mortuo cessit Mysnẽsis Marchia CONRADO, *Timonis F.* TIMONIS *historia extat in Chronico Mysnensi, & pertractatur carmine in Marchionibus Mysnensibus à Georgio Fabricio. Nascitur eo*

CONRADVS, *Mysnensem Marchiam post Henricum Iuniorem vi & armis consecutus, deinde eam ad posteros propagauit: & supersunt hodie è progenie ipsius Electores & Duces Saxoniæ &c. Vide de historia eius Chronic. Peg. ad annum 1123.*

Ad lectorem.

CVm iam, quas præmisi, commentationes, opt. lector, absoluissem facta est mihi in cæteris codicum manuscriptorum monumentis copia cuiusdam Antistitum Merseburg. Chronici a Christiano Distelmeiero, quem honoris causa nomino. Ex eo Chronico repetere hoc loco de Ditmari vita expositionem visum fuit. Refert enim pleraque plenius, vt contrà alicubi fuerit, quod in monastica quadam vel simplicitate vel superstitione iure desideres. Commonebat etiam me Petrus Albinus, cuius supra mentionem feci, nominari in veteribus a se inspectis Imperatorum diplomatis non solùm Dalemınciam (ea terra Mysnia est) voce tamen ita variata, vt in aliis Dalemince & Delemince, in aliis Thalemenche et Thalemenci legeretur, sed etiam Milscam pagum. Huic cùm gentis Milzenorum nomen affine sit, inde deriuatum statuamus, & pagum non vicum, sed veteri Germanicæ linguæ consuetudine, quam & Cæsar in commentariis expressit, & annales sequuntur, regionem vel tractum Mysniæ accipiamus, vt respondeat ei quod Saxones propriè dicunt Ein Börde. *Certe ad hunc modum multa alia loca & præcipuè quidem in Henetorum sedibus, quæ gentium nomina referũt, inuenias. Atq; haud scio, an non Daleminciorum nomen Dalem oppidulum conseruârit, vt Lomacia oppidum* Lumnitzsch. *Sed redeat, vnde paululum, neque, vt opinor, παρέργως, deflexit mentio ad expositionem de vita Ditmari, quæ eiusmodi est:*

Post decessum Antistitis nostri Wigberti fortuna felicior quàm fuit anterior, pleniore, vultu lætiore, nostræ arrisit Ecclesiæ, & Ditmarus Dei gratia, piaque dispensatione, nostræ Ecclesiæ pater & rector efficitur. Sed antequam de huius patris episcopali conuersatione quid dixerimus, de eiuslibet carnali ingenuitate perpauca oportet prætexi. Erat enim verè hic verus Saxoniæ indigena, non stirpe humili, sed perspicua, qui natus fuit de Comite Syfrido & pia matre Cunegunda, ab vtrorumq; pietatis linea haud exorbitans. Erat vtique vterque parens pollens pia gloria in seculo; diues in prædio, & tam diuinarum quàm humanarũ rerum par circa honestatis studium exercitatio. Tam potẽtibus, piis, honestisque parentibus Ditmarus felix in opere editus, ætate competente clericali vitæ assignatur, & tener adhuc in annis S. Mauricio in Magdeburg seruus ac spiritualis frater dicatur: ac vbi per incremẽta temporum ramum attigit Pythagoricum, leui rami deuitans decliuia, dexter contẽdit ardua. In quantum finit carnis lasciuia, mundi calcat lubrica, & clericatus ipsius officium claruit per pietatis studium. Præpositis suis fuit obœdiens, fratribus in caritate seruiens, plus humilibus humilis, compar singulis similibus. Miseris erat indeficiens refugium, oppressis constans auxilium, superbis iustè resistens, bonis cœptis indesinenter insistens. Talibus gemmis virtutum ornatus, quouis honore aptatus, placens tam Deo quàm hominibus, erat quibusque æquandus sublimibus. Imperator (Henricus) autem, cognita huius Ecclesiæ viduitate, piè indoluit, & qualiter hác aut tali aut meliore pastore muniret, cum fido collaterali Tammone Archiepisc. suo reuoluit. Cui ille sagax in consiliis inqnit: Est quidam in nostro cœnobio Canonicus, Syfridi Comitis filius, in quo elucet clericalis studiositas, quem non arguit vlla enormitas. At rex interloquens intit: Noui quem dicitis. Sed si genus attendiris, hic tam parua despicit: quia forsan ad maiora respicit. Cumque cognitor futuri pastoris nostri ornamenta morum laudando multiplicaret, Rex subridens respondisse dicitur: Licet apud vos sic sit laudabilis, tamen aliquantulum est notabilis. Vidi enim semel eius claustri egressionem ante primæ pulsationem. Tandem post multiplices sermocinationes, in beneplacito vtriusq; legatus mittitur, qui eum iussu Regis & Archiepiscopi in proximo Pascha ad Augustam venire indiceret. Nec mora legatus mãdatum peragit. Et proxima nocte antequam venturus erat, vidit vir Dei per somniũ quẽdam sibi assistentem, episcopalem baculum in manu tenentem, eique dicentem:

Vis curam Mersepurgensis Ecclesiæ suscipere? Et ille: Si Deus, inquit, vult, & Dn. Imperator & meus spiritualis pater. Ego quis sum, vt contradicam sermonibus sanctis? At ille dans baculum persequitur: Caue, inquit, commouere cerebrum S. Laurētio: quia omnes hoc agentes periculosa phrenesi percutiuntur. Et ipse: Tueatur me, inquit, custos hominum Deus, ne in hoc aut in aliquo offendam maiestatem diuinam, sanctorumque intercessionem auertam. Quare vir beatus cœlesti commonitione ad meliora ex tūc intētus, & ex hac allocutione obstupefactus, lecto prosiliit, & facto mane prædictus legatus introiit, dansque duas epistolas, ad Augustā eum venire præcepit. Accepta legatione, certificatus ex prædicta visione, cur vocaretur, præ nouit, & memor Apostoli, dicentis: Qui episcopatū desiderat, bonū opus desiderat; non renuit, sed prædictū iter ocius mouit. Tertia autē feria sancti Paschæ ad loca venit præfata, & ab Archiepiscopo piè suscipitur, causa vocationis intimatur, & suauiss. adhortationibus patris ad promissa percipienda animatur. Postera die, id est, in quarta feria eiusdē solennitatis Ditmarus in capellā Regis venire mādatur. Cùm verò crastina illuxit dies, felix nobis in euentū pater noster iam in proximo locū cōdictum intrauit, & viso eo, Rex ad se vocauit. Inchoatur interim Missa (*Venite benedicti patris mei*) Et cùm ei Rex baculū pastoralē, simulq; arrham ecclesiasticā commisisset, verus sibi commissarū ouium pastor facie tenus prosternitur. Et ecce compulsatio maioris Missæ solenniter personatur. Hoc etsi casu contigit, prosperū tamen fuisse, post rei euentū innotuit. His sic prosperè peractis, octauo die instantis festiuitatis, id est VIII. Cal. Maij in Nuenburg Bauariæ, præsente Imperatore, ab Archiepisc. Tammone in episcopale nomen & officium vngitur, & pòst ad cōmissam curam honorificè transmittitur. Sed cùm his partibus appropinquasset, ab vniuersis huius Ecclesiæ magnificè occurritur, & in hac ciuitate ab Henrico antistite, cæterisque viris ecclesiasticis, deuotè suscipitur, cathedræ Episcopali dignè imponitur. De tali pastore clerus gloriabatur, populus lætabatur, & vniuersitas fidelium congratulabatur. Hoc sibi commisso regimine, Apostoli solicitus admonitione, dicentis: Oportet Episcopum irreprehensibilem esse; ad hoc laborauit, bonis actibus inuigilauit, commodum suorum augere curauit. Sed quia primus gradus virtutum est humilitas, humilitatem eius sacerdotii, quam relatu veridicorū audiuimus, notam faciemus. Habebat enim hebdomariam suæ canonicæ in Magdeburg vicem, sic annotatā, vt cùm reuolueretur, vicem suam ipse sic humiliter peragerer, ac si episcopatus dignitate sublimatus non esset. Audiuimus piam eius in Dei seruitio propter officii sui decorem humilitatem: Audiamus & secularem eius austeritatē propter ecclesiæ suæ exaltationem. Marchio orientalis Ekkehardus, & frater eius Hermannus, forestum ecclesiæ bis datum potestatiua præsumptione sibi vindicare, propter quoddam nouale, Rochelitz dictum, citra ripam Muldæ situm, ad se attinens, contendebant. Quibus potens tam potenter resistit, vt suam permagnam potentiam esse, respectu huius præualentis potentiæ profiterentur: & cùm isti, vt potentes seculo, contumaci fastu ab incepto non desisterent, sed creberrimè retia venatoria per loca nemorosa tenderent, in curtem suam Chorin placitum cunctis suis militibus indixit, eòque venire præcepit. Quo cùm venissent, illatas sibi iniurias conqueritur, & ad vlciscendas quosdam pollicitationibus, hortatur, quibusdam bonorum ablatione minatur. Inde verò egrediens, omnia vtensilia retium quæcunque inuenit, concidi præcepit, domumque veniens, legatum ad Imperatorem, qui ei præsumptuosam factionem insinuet, dirigit, pacēque suæ ecclesiæ humiliter expostulet. Sed vt multa paucis concludam, tandē Hermannus senior, quia magis pius erat, cùm in Magdeburg Imperator compluresque Principes conuenissent, patre nostro priuilegium Ecclesiæ in publico recitante, se peccasse profitetur, fratremque idem facere cohortatur. Sic facta est nobis restitutio iniustæ ablationis per huius laudādam celsitudinem dominationis. O quàm laudanda in antistite humilitas, ô dignè imitanda in potente sublimitas: humilibus humilimus, potētibus potentissimus. Et vt finem laudibus eius assignemus, hic meritalis erat, vt de B. Syluestro legitur. De restituendis suæ Ecclesiæ ita curiosus erat, vt vbicunque meliores regni conuenissent, interesset, cunctisque miserandam ecclesiæ suæ vastationem intimaret, & ad recollectionem auxiliū ab omnibus peteret. Inter-

erat namque Bambergensis ecclesiæ dedicationi, in qua erat Iohãnes, Patriarcha Aquileiensis,& plus quàm 30. alii Episcopi. Postera die facta est illic Synodus, & noster pater in medio stans, antiquam querimoniam disertè recitauit, & synodali censura plenissimè restitutio nostræ Ecclesiæ ab iniustè tenentibus promissa est, sed non impleta. Ille tamen huic promissioni tam diu tenaciter adhæsit, donec Gero Archiepisc. partem parochiæ nostræ ecclesiæ super quatuor vrbes, scilicet Schuditz, Cothin, Bychen, Wurtzen,& duas villas remisit, reliqua verò in posterum se relicturum promisit, sed non adimpleuit. Post verò aliquod temporis interuallum, cùm Imperator Magdeburg moraretur,& cùm illic plurima regni vtilia agerentur, iterum noster antistes Hildewardum, Mysnẽsem Episcopum, quia partem parochię nostræ teneret, accusauit. Sed Imperator vtrisque satisfaciẽs, hoc instituit, vt parochiam citra Muldam Mersepurgensis obtineret, quod verò vltra esset, Mysnẽsis haberet. Attamen noster renuit, quantum potuit, quia non commodo concambio hoc sibi accideret. Quantum verò prędiorum & regalium donorum suæ addiderit ecclesię, haud facilè explicabitur. Continentur tamen omnia, quæ ab imperatore Henrico II. acquisiuit, in vno chirographo apud nos perscripta. Insequenti anno quoddam prædium Minestedi dictum, per manum Imperatoris scripto eidem donatur. Huius in temporibus quidam Ludolphus prędium suum, quod in Brodizi habuit, Ecclesiæ nostræ pro remedio animæ suæ tradidit. Postmodo verò dulcissimo ipsius hortatu Henricus Comes prædium suum in Tundersleue situm S. Laurentio prosperę retributionis æternæ causa consensu fratris sui Friderici corã multis testibus bis stabiliendo dicauit. Hoc prædium idem Archimandrita in vsum fratrum suorum spiritualium caritatione concessit, vt pręposĭtus ipsorum sex talenta in vsum fratrum singulis annis ad vestitum & pisces per tres annuales quadragesimas & in anniuersario suimet conuiuium optimè saginatum expenderet. Super hoc ipsis caritatiuè donauit argentum & linum atque lanam, quæ ad Ecclesiam feruntur, & decimationem mellis ac porcorum, super Burquardum Zolin & villas duas Dobin & Budegast. Hæc omnia plutaque alia suimet martyrologio propter testificationem rerum inscribi præcepit, & reuera illic inuenientur, si studiosè inuestigantur. Nos autem multa prætermittimus, ne fastidium irrogemus legenti. Et vt hæc cunctaque suæ ecclesiæ accrescentia stabilia & incommutabilia permanerent, duorum Apostolicorum Sergii & Benedicti, scripta confirmationis suæ ecclesiæ expetiuit, quæ adhuc apud nos in vna membranula transcripta tenentur.

Inserta hoc loco prędiorũ & vicorũ nomina consultò omisimus.

Anno verò decimo ordinationis suæ, natiuitatis verò quadragesimo primo, diuertit ab oneribus huius seculi dorsum eius, faciemque mẽtis in tranquillitatem quietudinis statuens, ac animo tribulos solicitudinis euellens, fructus permanẽtes nouæ plantationis germinauit. Scripsit enim Chronicon per quinque regum tempora digestum, incipiens ab HENRICO HVMILI, qui primus hoc nomine, & huius narrationis ordine, imperauit,& ab Othone Magno, secundo & tertio, vicissim sibi succedentibus, ad HENRICVM PIVM, nostræ ecclesiæ reparatorem, ac exaltationis auctorem, progreditur. In his scriptis, quàm multorum piè facit mentionem piorũ? vt facilè cognoscatur verus pietatis amator, qui tot piorum beneficiorum memor sit relator. Perraro enim ab orbita pietatis exspatiatur, si memori corde vita piorũ teneatur. Postquã sedem sibi cõmissam tam factis quàm dictis exaltauit, anno Dominicæ incarnationis 1015. indictione decima tertia, 15. Cal. Iunii ipsius dulcisono hortatu, & efficaci rogatu, Imperator hanc nostrã fundari præcepit ecclesiam, antistite præsenti. Ac quatuor lapides in monte S. Crucis in fundamento primus iaciens: superædificãtibus, inquit, spes æternæ retributionis optabilis, detrahentib. vltio diuina formidabilis repensabitur. Et quia templum nostræ ecclesiæ iussu imperatoris ædificatũ diximus, quantum nostram ecclesiam multiplici ornatu decorauerit, veluti scriptis reperimus, quàm breuissimè perstringamus. Dedit hic Imperator nobis plurima diuino officio cõuenientia, scilicet tria plenaria: vnum de auro, eburnea tabula ornatum, quod minimum est: secundum auro, gemmis & eburnea tabula variatum, quod preciosius est: tertium auro, electro & preciosissimis gemmis artificiosè decoratum, quod optimum est. Præter hæc tres auratas cruces & duas argenteas, & duas

ampullas eiusdem metalli, & tres calices, vnum argenteum magni ponderis, secundum aureum & gemmatum, tertium arte omnigenisque gemmis elaboratũ, quod præcipuum redemtionis animę suæ fuisse adhuc vulgatur. Item tabulam altaris auro & gemmis honorificè distinctam, ad quam præsul Ditmarus quinque libras auri de priori altari se dedisse testatur, pyxidem auream & gemmatam, thuribula argentea tria, dorsalica serica plurima, campanas, cappas sericas multas, plurimaque alia, quæ enarrare prælongum esset. Inter cætera dispersioois nostræ ecclesiæ collecta à Notoldo Mysnensi Episcopo, partem parochiæ nostræ, scilicet super duas vrbes Wisseburg & Costana, requisiuit. Ab Hilleuardo autem Cicensi Episc. parochiam duarũ vrbium, Tribni & Tuchus, concambio rrium villarum redemit. Hęc in secundo priuilegio reoouationis huius ecclesiæ (nam duo idem Imperator dedit) reperiuntur. Tertium verò confirmationis huic patri nostro Ditmaro ab eo exoratum donauit. Precium verò redemtionis animę suæ fratribus nostris cõcessit has villas: Borckerstorff, Telka, Vdene, Vbedere, Vphusen & Luteoburg. Quoddam etiam prædium, Rogalize dictũ, ab Hadoldo concambio sibi complacito acquisiuit, & fratribus nostris in susteotationem temporalium donauit, scriptis manu propria sigillatis confirmauit, multaq; alia dedit, quæ nec enarrare scimus nec nequimus. Postera verò die post datũ Rogalize, dedit Rex antistiti oostro de quo sermo est, in amplificationem suæ dignitatis has ecclesias cum appertinẽtubus eorũ, in Gusna, Cozini, in Lipzich, in Olsnice.

His supradictis plurimorum bonorum actibus pater noster Ditmarus à sordibus vitiorum expiatus, diem exitus sui expectabat intrepidus. Aono verò natiuitatis suæ quadragesimo secũdo cùm ecclesiam sibi commissam gubernaculo iustitiæ per fluctiuagas mundi procellas ad terram viuentium annis decem, mensibus septem, diebus totidem duxisset, ergastulo Babylonicæ captiuitatis ereptus, æternam Ierusalem perpetui incolatus intrat, quem Dominus suus pro lucro duorum talentorum introducendo in gaudium suum Cal. Decemb. remunerauit. Hũc pro paucitate iotellectus nostri hoc breui carmine prosequamur, & quanto dignius poterimus, eius beneficia recolamus:

Tertius est factus pietate, sed ordine quartus,
Præsul Ditmarus, pietate per omnia clarus:
Lux pracedentum patrum, sed forma sequentum.
Extulit hos dictis, hos munit ad omnia scriptis.
Quod meliusculè habet locus hic, meritò sibi debet.
Inuigilabat et non dando locum requieti.
Ergo beauit eum vita donando per æuum
Cui se commisit sub prima fronte Decembris.

FINIS.

RERVM

RERVM IN DITMARI CHRONICO MEMORABILIVM INDEX COPIOSVS.

Sig-

FINIS.

